



รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการย่อยที่ 2

การจัดการคณะเชิดสิงโตและสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมไทย-จีน
เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

Management of Lion Dance and Create Thai – Chinese Network
Culture to Promote Creative Tourism

โดย

มีเดียณ จูมะ

พชรวัฒน์ เส้นทอง

เมษายน 2563

เลขที่สัญญา RDG62T0077

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการย่อยที่ 2

การจัดการคณะเขตสิงโตและสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมไทย-จีน
เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

อาจารย์มีเดียณ จูมะ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ผศ.ดร.พชรวัฒน์ เส้นทอง มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ชุดโครงการ

การวิจัยและพัฒนาฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวด้วยวัฒนธรรมไทย-จีน
เพื่อสร้างความเข้มแข็งด้านการท่องเที่ยวในย่านฝั่งธนบุรี
สู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

สนับสนุนโดย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์

วิจัยและนวัตกรรม (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

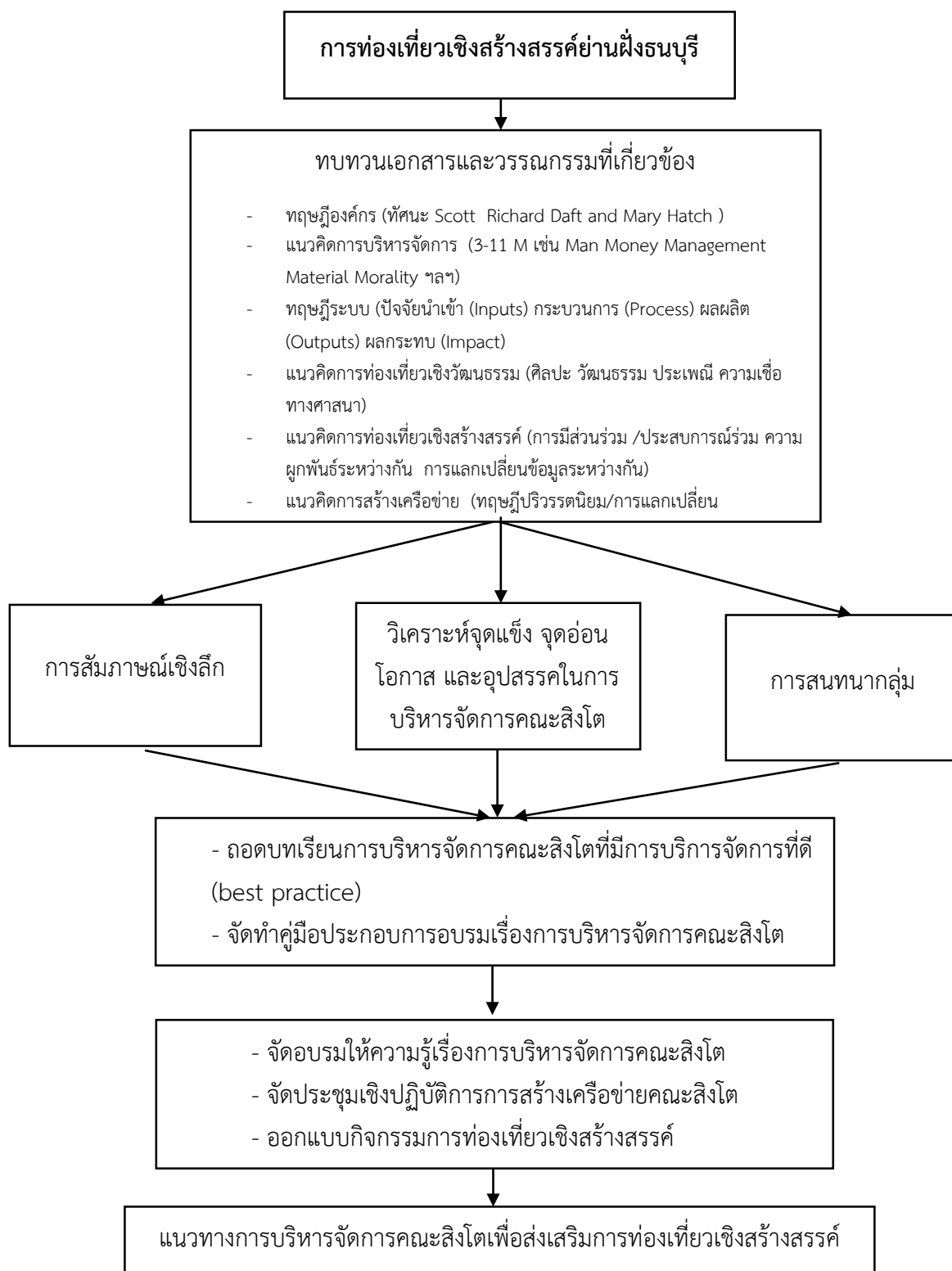
บทสรุปผู้บริหาร

บทนำ

ผิงธนบุรีมีคณะเซตสังโตมากกว่าร้อยคณะ ถือเป็นย่านที่มีคณะสังโตมากที่สุดในประเทศไทย แต่คนส่วนใหญ่จะรู้จักการเซตสังโตและมังกรของจังหวัดนครสวรรค์มากกว่า เนื่องจากจังหวัดนครสวรรค์สามารถจัดงานแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพได้ยิ่งใหญ่ ที่จริงแล้วคณะสังโตในจังหวัดนครสวรรค์มีจำนวนไม่มากเท่าผิงธนบุรี คณะสังโตย่านผิงธนบุรีเกิดขึ้นมากตลอดระยะเวลา 40 ปีที่ผ่านมา เนื่องจากมีความต้องการในการจ้างคณะสังโตไปแสดงทั้งในกรุงเทพ ต่างจังหวัด หรือแม้กระทั่งในต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศสิงคโปร์และมาเลเซีย ถึงแม้คณะสังโตย่านผิงธนบุรีจะมีความสามารถ แต่ในภาพรวมยังคงมีปัญหาหลายอย่างที่ทำให้ไม่สามารถพัฒนาและยกระดับคณะสังโตไปสู่ระดับสากลได้ เช่น เรื่องภาพลักษณ์คณะสังโตยังไม่ค่อยดี การบริหารคณะไม่มีประสิทธิภาพ ไม่สามารถรวมตัวเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งได้ รวมทั้งยังไม่มีความรู้เรื่องกฎกติกาในการแข่งขันกีฬาสังโตระดับสากล

งานวิจัย “เรื่องการจัดการคณะเซตสังโตและสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมไทย-จีน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาระบบและรูปแบบในการบริหารจัดการคณะสังโตในย่านผิงธนบุรี 2) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการคณะสังโตเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ 3) เพื่อสร้างเครือข่ายคณะสังโตและส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว งานวิจัยนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การศึกษาดูงาน การอบรมให้ความรู้ และการสร้างเครือข่ายคณะสังโตย่านผิงธนบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย คณะเซตสังโตในย่านผิงธนบุรี 19 คณะ ชุมชนย่านผิงธนบุรี และผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง โดยการวิจัยนี้ใช้ระยะเวลา 1 ปี ตั้งแต่วันที่ 15 มกราคม 2562 ถึง 14 มกราคม 2563 ซึ่งกรอบขั้นตอนการวิจัยมีดังนี้

ภาพกรอบขั้นตอนการวิจัย



ผลการวิจัย

ระบบการบริหารคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรีมี 3 รูปแบบ

1. **ระบบการจัดการแบบครอบครัว** คือ ระบบที่มีการบริหารแบบครอบครัว อยู่แบบครอบครัวเป็นเสมือนญาติพี่น้อง การบริหารจัดการคณะแบบไม่เป็นทางการ แบบไม่มีองค์กร บริหารจัดการไปตามสถานการณ์ เช่น รายได้จากการแสดงได้มาเท่าไร ก็จ่ายค่าแสดงตามความสำคัญ และเป็นค่าใช้จ่ายภายในบ้าน (อยู่กันแบบครอบครัวใหญ่) เก็บบางส่วนไว้เป็นค่าบำรุงอุปกรณ์เครื่องมือในการแสดง ตลอดถึงค่ารักษาพยาบาล หากประสบอุบัติเหตุจากการฝึกซ้อมหรือการแสดง หรือเจ็บป่วยมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถ้าสมาชิกคนใดขัดสนเรื่องเงินทองจ่ายใช้สอย หัวหน้าคณะก็จะให้การช่วยเหลือตลอด ทำให้สมาชิกคณะสิงโตมีความสนิทสนมกัน ซึ่งถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คณะสิงโตอยู่รอดและอนุรักษ์การแสดงศิลปวัฒนธรรมประเพณีนี้มาจนถึงปัจจุบัน

2. **ระบบโรงเรียนหรือชมรม** มีความแตกต่างกับระบบครอบครัวคือ จะรับสมาชิกจากนักเรียนโรงเรียนมัธยม การบริหารงานไม่ค่อยมีปัญหาเนื่องจากเป็นเด็กที่อยู่ในโรงเรียน การเข้าชมรมทำให้นักเรียนเหล่านั้นได้คะแนนกิจกรรม และเด็กส่วนใหญ่เป็นเด็กนิสัยดี ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด มีวินัย คบคุมได้ง่ายกว่า การจัดการรูปแบบนี้จะเน้นในเรื่องของสร้างผู้นำ คนที่จะเป็นซีเนียร์ได้นั้นจะต้องถ่ายทอดให้กับรุ่นน้องได้ ถ้าวันไหนหัวหน้าคณะไม่อยู่ หรือไม่ได้เข้าไปซ้อมสมาชิกคณะก็สามารถจัดการด้วยตนเองได้

3. **ระบบการจัดการแบบชุมชน** คือ การที่คนในชุมชนมีการก่อตั้งคณะสิงโต และรวบรวมสมาชิกในชุมชน มีการตั้งชื่อคณะตามชื่อวัด หรือชื่อหลวงพ่ोज้าอาวาสวัดหรือพระที่เคารพนับถือ อย่างไรก็ตามการระบบการจัดการแบบชุมชนอยู่ได้ไม่นานและมีไม่มาก เนื่องจากจะมีความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากรายได้ของการแสดง อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพบว่า ระบบการจัดการแบบชุมชนอยู่ในระบบการจัดการแบบครอบครัวอีกครั้งหนึ่ง หมายถึงการที่คนในครอบครัวมีการก่อตั้งคณะและรุ่นลูกก็มีการสืบสานต่อ แต่ก็ไม่อยากแสดงจากชุมชน ซึ่งระบบปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นแบบนี้ คือมีการบริหารงานแบบครอบครัว หัวหน้าคณะเป็นคนในครอบครัว แต่สมาชิกคณะเป็นคนในชุมชน และบางครั้งชุมชนก็ร่วมบริหารหรือวางแผนด้วย

แนวทางการบริหารจัดการคณะสิงโตเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพมีดังนี้

1. **การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Man)** การบริหารคนหรือสมาชิกคณะสิงโตต้องมีองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง เช่น (1) การรับสมัคร ต้องมีการประเมินพฤติกรรม ความสามารถ และนิสัยใจคอต่าง ๆ รวมทั้งต้องสืบประวัติให้ดีกว่าก่อนที่จะรับเข้าเป็นสมาชิก (2) ต้องวางคนให้เหมาะกับงาน เช่น คนตัวเล็กควรอยู่ด้านบนในกรณีที่มีการแสดงต่อตัวหลายชั้น คนตัวใหญ่ต้องอยู่ด้านล่างเพื่อรับน้ำหนัก อีกทั้งต้องดูความสามารถในการแสดงด้วย เพราะการแสดงมีหลายแบบ แต่ละคนชอบและถนัดต่างกัน หัวหน้าคณะจึงจำเป็นต้องจัดสรรคน หรือวางคนให้เหมาะกับศักยภาพและความสามารถของแต่ละคน (3) เน้นย้ำเรื่องความซื่อสัตย์ ไม่ลักขโมย การที่คณะสิงโตต้องเข้าไปแสดงตามบ้านต่าง ๆ

ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเป็นบ้านที่มีฐานะ ทำให้มีทรัพย์สินมีค่าเป็นจำนวนมาก ดังนั้นการเน้นย้ำถึงการไม่ลักขโมย มีความซื่อสัตย์จึงมีความจำเป็นอย่างมากต่อความอยู่รอดของคณะสิงโต

2. การบริหารงบประมาณ (Money) ของคณะสิงโตได้ดังนี้ (1) คณะสิงโตต้องมีการบริหารงบประมาณอย่างละเอียด เช่น การตกลงราคาชุดการแสดง โดยส่วนใหญ่แต่ละคณะจะมีชุดการแสดงที่หลากหลายขึ้นอยู่กับค่าจ้าง ถ้าค่าจ้างสูงชุดการแสดงก็ใหญ่ ใช้นักแสดงเยอะ และใช้เวลานาน บางคณะมีผู้ว่าจ้างจากต่างจังหวัด หรือต่างประเทศ อย่างเช่น คณะศิษย์ลูกห้วยมดเคยได้รับค่าจ้างสูงที่สุดมากกว่า 1 แสนบาท ซึ่งเป็นการแสดงต่างจังหวัด ใช้นักแสดงเยอะ และใช้ชุดการแสดงหลายชุด (2) การจ่ายค่าตอบแทนให้แก่สมาชิก ในประเด็นนี้หัวหน้าต้องมีการจ่ายค่าจ้างตามความสามารถของนักแสดง นักแสดงคนไหนแสดงท่ายาก ๆ ก็ต้องให้ค่าตอบแทนมากหน่อยเนื่องจากมีความเสี่ยงเกิดอุบัติเหตุ คนที่ต้องใช้แรงมากหน่อยก็ต้องได้รับค่าจ้างมากกว่าคนที่ใช้น้ำหนักน้อยกว่า เป็นต้น (3) การรับงานผ่านอแกลไนซ์ ต้องมีการตกลงราคาให้ดี คณะสิงโตควรทำผลงานให้ดี มีการแต่งกายที่ดี มาตรฐานเวลา จะทำให้มีงานจากอแกลไนซ์ตลอด แต่การรับงานผ่านอแกลไนซ์ก็มีข้อเสียอย่างหนึ่งคือ ต้องโดนหักเปอร์เซ็นต์ (4) การมีสปอนเซอร์ อย่างที่กล่าวมาข้างต้นการมีสปอนเซอร์มีทั้งข้อดีและข้อเสียคล้าย ๆ กับการรับงานผ่านอแกลไนซ์ เพราะการมีสปอนเซอร์จะทำให้คณะสิงโตได้รับการสนับสนุนเรื่องค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ได้รับงานจากเครือข่ายของสปอนเซอร์ดังกล่าว แต่อาจจะต้องเสียเวลาในการดูแลสปอนเซอร์ บางครั้งอาจไม่สามารถรับงานอื่นได้ถ้าในกรณีที่สปอนเซอร์ต้องการให้แสดง แต่สำหรับคณะใหญ่ ๆ สามารถที่จะแบ่งการแสดงเป็นหลาย ๆ ชุด ทำให้สามารถจัดการกับปัญหานี้ได้ ดังนั้นในเรื่องการบริหารงบประมาณหัวหน้าคณะสิงโตต้องมีกลยุทธ์ หรือวิธีการที่จะจัดการกับปัญหาและโอกาสที่เหมาะสมกับบริบทของตนเอง

3. การจัดการ (Management) การบริหารจัดการคณะสิงโตให้มีประสิทธิภาพ คณะสิงโตควรมีการจัดการดังนี้ เช่น การทำงานเป็นทีม การสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้า การปรับปรุงคุณภาพของการแสดงตลอด การเ็นเตอร์เทนลูกค้า การบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพดี และการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการแสดง ซึ่งการที่คณะสิงโตจะสามารถทำได้ดังที่กล่าวมาข้างต้นต้องใช้ความรู้หรือหลักการบริหารจัดการธุรกิจมาใช้ จากการลงพื้นที่พบว่า ถ้าคณะใดที่หัวหน้าคณะสิงโตมีการศึกษา จะมีการบริหารจัดการที่ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ เพราะได้นำความรู้ด้านการบริหารมาพัฒนาคณะ ทำให้คณะมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ มากกว่าคณะอื่น ๆ

4. การให้ข้อมูลข่าวสาร หรือการประชาสัมพันธ์ (Message) แนวทางการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพและราคาถูก ย่อมเป็นการใช้เทคโนโลยีหรือโซเชียลมีเดียในปัจจุบันที่มีประสิทธิภาพสูง ราคาถูก สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างรวดเร็ว ดังนั้นถ้าคณะใดที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ย่อมได้เปรียบกว่าคณะอื่น ๆ อย่างไรก็ตามคณะสิงโตจำเป็นต้องมีการพัฒนาการแสดงของตนเองอย่างต่อเนื่อง รูปแบบการประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปากยังคงใช้การได้อยู่ อีกทั้งการแสดงงานการกุศลต่าง ๆ ก็ถือเป็นการประชาสัมพันธ์อีกแบบหนึ่ง คล้าย ๆ กับการออกบูธของบริษัทต่าง ๆ ที่มีผู้ประกอบการหลาย ๆ ที่มาแสดงสินค้าของตนเอง ดังนั้นคณะสิงโตควรมีรูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายเพื่อที่จะสามารถนำเสนอความสามารถของตนเองให้คนทั่วไปได้เห็นมากที่สุด ซึ่งท้ายที่สุดจะนำไปสู่การนารายได้เข้าสู่คณะสิงโต

5. การแสดง (Manifest) การแสดงถือเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในองค์กร หรือคณะสิงโต ถ้าในบริบทธุรกิจการแสดงเนื้อหา (content) ของการแสดงเป็นหัวใจหลักของความสำเร็จหรือความอยู่รอดของธุรกิจ เช่นเดียวกันกับคณะสิงโตที่ต้องให้ความสำคัญกับการแสดง การพัฒนารูปแบบการแสดง เทคนิค วิธีการต่าง ๆ เพื่อสร้างความแตกต่าง หรือสร้างความบันเทิงให้แก่ลูกค้าเป็นสิ่งสำคัญ หลาย ๆ คณะพัฒนาจากสิงโตพื้น ไปสู่สิงโตกายกรรม เพิ่มความหวาดเสียว ตื่นเต้น รวมทั้งมีการนำรูปแบบการแสดงจากต่างประเทศ เช่น คณะหลงเทียนมีการนำรูปแบบการแสดงจากประเทศสิงคโปร์เข้ามา ทำให้มีความแตกต่างจากคณะอื่น ๆ ดังนั้น แนวโน้มของรูปแบบการแสดงสิงโตในอนาคตคงเน้นการสร้าง ความบันเทิงให้แก่ลูกค้า มีการใช้เทคโนโลยี รวมทั้งมีการเลียนแบบการแสดงจากงานแสดงอื่น ๆ เข้ามาปรับใช้เพื่อสร้างความแตกต่าง และสร้างความแปลกใหม่ให้กับลูกค้า

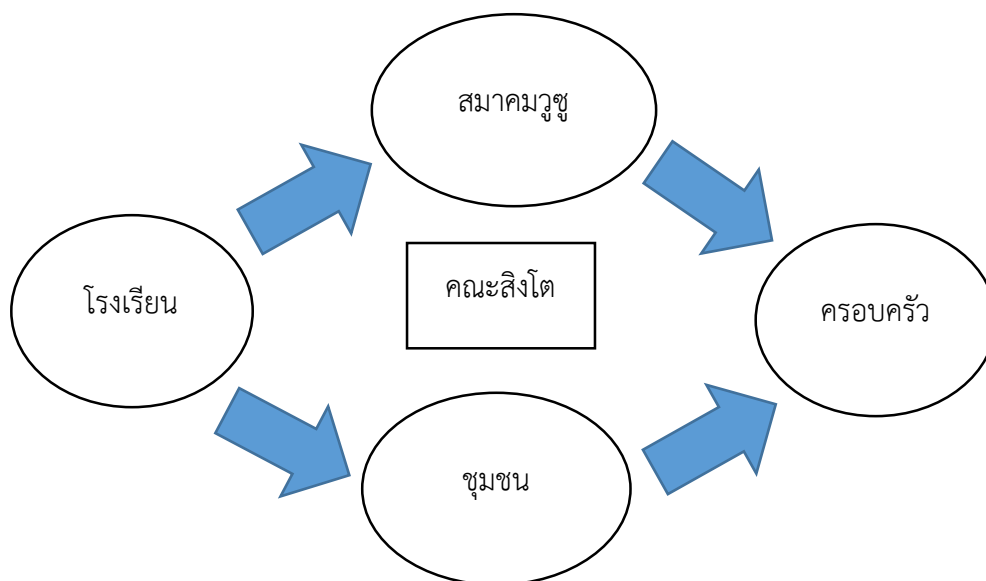
6. การประสานงาน หรือการประนีประนอม (Mediation) การประสานงานเป็นสิ่งที่สำคัญในวงการคณะสิงโต การที่คณะสิงโตได้งาน เกิดจากมีรูปแบบการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามสิ่งที่ปัญหาอย่างหนึ่งของคณะสิงโตคือ ปัญหาการตัดราคา ทำให้คณะสิงโตหลายคณะมีความขัดแย้งกัน ดังนั้นการประนีประนอมกัน การแบ่งปันกัน เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถทำให้คณะสิงโตอยู่ร่วมกันได้

7. การวัดผลหรือการประเมินผลการปฏิบัติงาน (Measurement) แนวทางการประเมินของคณะที่สิงโตที่ทำอยู่ในปัจจุบันมี 3 อย่างคือ (1) ดูจากการนำมาใช้ซ้ำ หรือมีการว่าจ้างจากผู้ว่าจ้างคนเดิมให้มาแสดงอีกครั้งในปีหน้า หรือโอกาสหน้า ถือเป็นการบ่งบอกว่า การแสดงของคณะเรามีคุณภาพ เป็นที่ต้องการของคนว่าจ้าง (2) มีงานเข้ามาอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นตัวชี้วัดอย่างหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ สะท้อนถึงคุณภาพ หรือผลการดำเนินงานที่ผ่านมาได้ดี เกิดจากการพูดปากต่อปาก ทำให้เกิดการว่าจ้างเป็นอย่างต่อเนื่อง (3) ได้รับรางวัลจากการแข่งขันระดับประเทศหรือระดับนานาชาติ ตามที่กล่าวมาข้างต้น คณะสิงโตบางคณะมีความปรารถนาที่จะเข้าร่วมการแข่งขันระดับนานาชาติ ซึ่งถ้าได้รางวัลกลับมาถือเป็นความภาคภูมิใจของคณะ สร้างชื่อเสียงให้กับคณะเป็นอย่างมากแน่นอนว่าการได้รับรางวัลจากการแข่งขันในระดับชาติหรือระดับนานาชาติย่อมเป็นตัวการันตีหรือตัวชี้วัดที่ดีที่จะบอกว่า คณะสิงโตคณะนี้มีคุณภาพมากน้อยเพียงใด

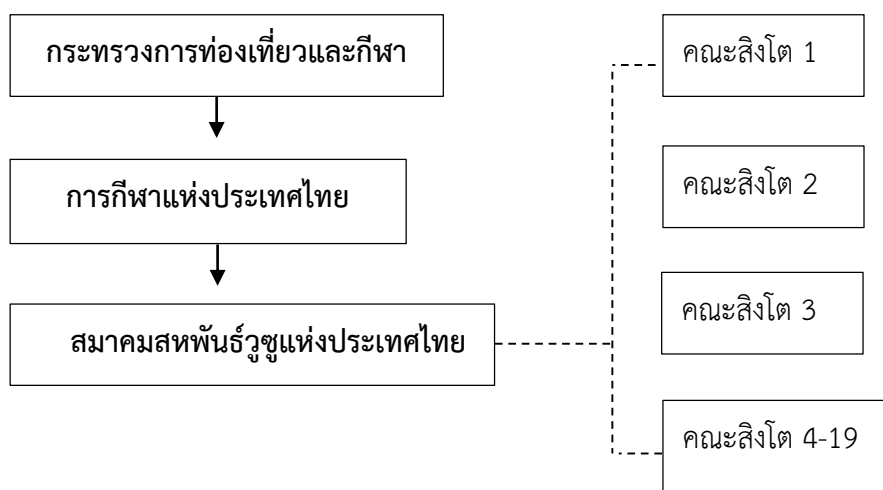
เครือข่ายคณะเซดสิงโตย่านฝั่งธนบุรี

การทำงานของเครือข่ายคณะเซดสิงโตยังไม่มีประสิทธิภาพ เครือข่ายมีการรวมตัวกันอย่างหลวม ๆ แต่ละคณะไม่ค่อยให้ความสำคัญกับเครือข่ายเท่าที่ควร อีกทั้งคณะสิงโตส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าร่วมกับสมาคมวูซูเนื่องด้วยปัจจัยหลายอย่างเช่น 1) ไม่อยากเสียค่าสมาชิกรายปีซึ่งปัจจุบันมีการเก็บค่าธรรมเนียม 5,000 บาทต่อปี 2) หลายคณะมองว่าการอยู่ภายใต้สมาคมวูซูจะทำให้การบริหารงานคณะมีความลำบากมากขึ้น อาจต้องแจ้งรายได้ และอาจนำไปสู่การเสียภาษีมากขึ้น 3) สมาคมวูซูไม่ได้มีงบประมาณมาก ทำให้การเข้าอยู่ในสมาคมก็อาจจะไม่ได้มีประโยชน์อะไรมากมาย

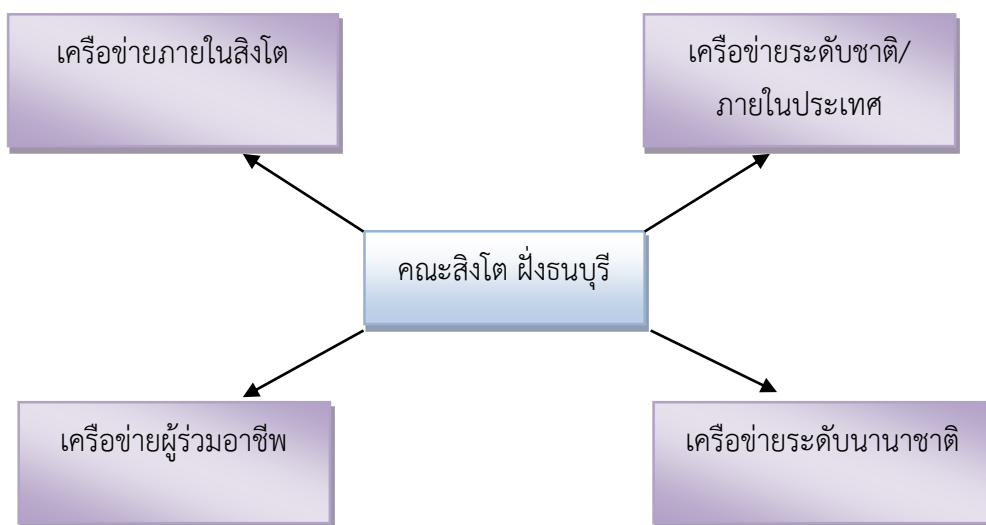
ภาพระบบและรูปแบบการบริหารจัดการภายในคณะสิงโต



ภาพระบบและรูปแบบการบริหารจัดการคณะสิงโตภายใต้สมาคมสหพันธ์วูซู (Wushu)



ภาพเครือข่ายคณะสิงโตย่านฝั่งธนบุรี



ผลการวิจัยสามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะเป็น 3 ส่วน คือ 1) ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ หรือสำหรับคณะสิงโต 2) ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย สำหรับผู้บริหารระดับสูง ตั้งแต่รัฐบาล กระทรวง หรือกรุงเทพมหานคร เป็นต้น และ 3) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย สำหรับนักวิจัยหรือผู้สนใจทั่วไป ข้อเสนอแนะแต่ละส่วน มีรายละเอียด ดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาคณะเขตสิงโต

1. **เปลี่ยนภาพลักษณ์** ในมุมมองของคนส่วนใหญ่คณะสิงโตในประเทศยังไม่ค่อยดี หลายคนอาจมองว่าติดยาเสพติด เรียกรายขอเงิน การแต่งตัวไม่สะอาด มีบางคณะเท่านั้นที่ปรับปรุงดีขึ้น ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ให้ดีขึ้น ถือเป็นจุดเริ่มต้น และเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดที่จะยกระดับ และสร้างการยอมรับให้กับคนในสังคมมากขึ้น ปัญหานี้เคยเกิดขึ้นเช่นเดียวกันในประเทศสิงคโปร์และมาเลเซีย แต่ทั้งสองประเทศก็สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ต้องใช้เวลา 30-40 ปี จึงจะทำให้คนมองภาพลักษณ์สิงโตดีขึ้น

2. **การบริหารคณะให้มีประสิทธิภาพ** ระบบการบริหารคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรีมี 3 แบบด้วยกันคือ 1) ระบบครอบครัว 2) ระบบโรงเรียน 3) ระบบชุมชน แต่โดยส่วนใหญ่ 80% เป็นระบบครอบครัว มีไม่กี่คณะที่มีระบบการบริหารแบบธุรกิจครอบครัวเต็มตัว ส่วนมากจะเป็นรักษาวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามทุกคณะมีความต้องการที่จะได้รับการจ้างงานเพราะจะทำให้สมาชิกมีรายได้ และสามารถนำเงินส่วนนั้นมาบริหารจัดการคณะต่อไป ดังนั้นจากงานวิจัยนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ทฤษฎี 7M มีความสอดคล้องกับบริบทของคณะสิงโตย่านฝั่งธนบุรี และสามารถทำให้การบริหารจัดการคณะสิงโตมีประสิทธิภาพ ซึ่งทฤษฎี 7M ประกอบด้วย 1) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Man) 2) การบริหารงบประมาณ (Money) 3) การจัดการ (Management) 4) การให้ข้อมูลข่าวสาร หรือการประชาสัมพันธ์

(Message) 5) การแสดง (Manifest) 6) การประสานงาน หรือการประนีประนอม (Mediation) 7) การวัดผลหรือการประเมินผลการปฏิบัติงาน (Measurement)

3. คณะสิงโตควรเข้าร่วมกับสมาคมวูซูมากขึ้น ที่ผ่านมาคณะสิงโตส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าร่วมกับสมาคมวูซู เนื่องจากปัจจัยหลายอย่างเช่น 1) ไม่อยากเสียค่าสมาชิกรายปีซึ่งปัจจุบันมีการเก็บค่าธรรมเนียม 5,000 บาทต่อปี 2) หลายคณะมองว่าการอยู่ภายใต้สมาคมวูซูจะทำให้การบริหารงานคณะมีความลำบากมากขึ้น อาจต้องแจ้งรายได้ และอาจนำไปสู่การเสียภาษีมากขึ้น 3) สมาคมวูซูไม่ได้มีงบประมาณมาก ทำให้การเข้าอยู่ในสมาคมก็อาจจะไม่ได้มีประโยชน์อะไรมากมาย อย่างไรก็ตามจากประสบการณ์ของประเทศสิงคโปร์และมาเลเซีย ซึ่งเป็น 2 ประเทศที่มีเครือข่ายสิงโตที่เข้มแข็งที่สุดในโลก การที่คณะสิงโตอยู่ภายใต้สมาคมวูซูจะทำให้การบริหารงานของคณะมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีงานแสดงมากขึ้น ได้รับความรู้ด้านการบริหารคณะ การแข่งขัน หรือสวัสดิการต่าง ๆ ดังนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่คณะสิงโตในประเทศไทยต้องเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสมาคมวูซูเพื่อที่จะสามารถยกระดับคณะสิงโตในประเทศไทยทัดเทียมกับนานาชาติได้ อย่างไรก็ตามสมาคมวูซูต้องมีการปรับเปลี่ยนนโยบายและวิธีการทำงานเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งรัฐบาลควรมีการส่งเสริมเรื่องงบประมาณให้แก่คณะสิงโตมากขึ้น

ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

1. อยากให้รัฐบาลช่วยเหลืองบประมาณ ที่ผ่านมาเสียงสะท้อนจากคณะสิงโตคือ ไม่เคยได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐ คณะสิงโตอยากให้ภาครัฐสนับสนุนเรื่องเสื้อผ้า หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ อีกทั้งอยากให้ภาครัฐสนับสนุนงบประมาณให้กับสมาคมวูซูให้มากกว่านี้ เพราะในปัจจุบันกีฬาสิงโตเป็นกีฬาประเภทหนึ่งของสมาคมวูซู ทำให้มีงบประมาณไม่เพียงพอต่อการบริหารงาน ในแต่ละเดือนคณะสิงโตในประเทศไทยต้องการไปแข่งขันสิงโตในต่างประเทศ ซึ่งหลายคณะก็สามารถสร้างชื่อเสียงแก่ประเทศชาติ อย่างไรก็ตามต้องออกค่าใช้จ่ายในการเดินทางด้วยตนเอง ทำให้เป็นอุปสรรคของคณะสิงโตไทยที่จะยกระดับสู่นานาชาติได้

2. ไม่มีสถานที่ฝึกซ้อม คณะสิงโตส่วนใหญ่ใช้พื้นที่ในวัด ข้างวัด ที่ว่างใต้สะพาน หรือใต้ทางด่วนในการฝึกซ้อม แต่ปัจจุบันวัดส่วนใหญ่ไม่อนุญาตให้ฝึกซ้อมได้ อีกทั้งมีเหตุการณ์ที่เทศกาลไปห้ามคณะสิงโตซ้อมใต้ทางด่วน ในทางกลับกันภาครัฐสร้างลานสเก็ตบอร์ด สนามฟุตบอล แต่ไม่ให้ความสนใจคณะสิงโตเลย ภาครัฐมองคณะสิงโตว่าเป็นแก๊งอันตราย ดิทยา มั่วสุม แต่ในความเป็นจริงแล้ว การฝึกซ้อมสิงโตต้องใช้พลังมาก ถ้าดิทยาคงไม่สามารถซ้อมได้ ดังนั้นอยากให้ภาครัฐส่งเสริมสิงโตให้ทัดเทียมกับกีฬาหรือวัฒนธรรมประเภทอื่นด้วย

3. พัฒนาเป็นกีฬาระดับสากล คณะสิงโตหลายคณะต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนและผลักดันสิงโตให้เป็นกีฬาระดับชาติ หรือกีฬามหาวิทยาลัย ปัจจุบันกีฬาการเชิดสิงโตมีบรรจุในกีฬาเอเชียนอินดอร์เกมส์ อีกทั้งมีการแข่งขันระดับนานาชาติเดือนหนึ่งประมาณ 4 ครั้ง ทั้งเมืองปีนัง เกนติ้ง ฮองกง และสิงคโปร์ นอกจากนี้ประเทศมาเลเซียมีความพยายามที่จะผลักดันกีฬาการเชิดสิงโตให้บรรจุไว้ในกีฬาซีเกมส์ด้วย ด้วยเหตุผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าต่างประเทศมีการตื่นตัวที่จะพัฒนากีฬาสิงโตให้เป็นกีฬาที่อยู่ในมหกรรมกีฬาระดับนานาชาติ ดังนั้นประเทศไทยมีความจำเป็นต้องให้การส่งเสริมและผลักดันเป็นการเร่งด่วน เริ่มด้วยการอบรมให้ความรู้เรื่องกติกาการแข่งขัน ทั้งการให้คะแนน การตัดคะแนน การแสดงท่าที่ได้คะแนนมาก หรือเทคนิคต่าง ๆ ที่จำเป็น เพราะในปัจจุบันการแข่งขันกีฬา

สิงโตในประเทศไทยยังไม่มีกติกาที่แน่นอน ยังไม่ได้รับการยอมรับจากคณะสิงโต การตัดสินหลายครั้ง ค้านสายตาผู้ชม ดังนั้นการที่จะพัฒนากีฬาสิงโตไปสู่ระดับสากลมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอบรมให้ความรู้เรื่องกติกาการแข่งขันสิงโตให้ทุกคณะมีความเข้าใจชัดเจน และตรงกัน

4. พัฒนาเป็นการท่องเที่ยว คณะสิงโตเสนอว่า ต้องการผลักดันให้งานเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชยิ่งใหญ่อีกเหมือนงานแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่จังหวัดนครสวรรค์ ให้มีการนำคณะสิงโตและมังกรมาแสดง ซึ่งจำเป็นต้องให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และกรุงเทพมหานครคุยเรื่องนี้ อย่างจริงจังว่าจะสามารถได้อย่างไร ควรให้มีการปิดถนนหลาย ๆ สาย ในงานเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเพื่อจะทำให้งานนี้ยิ่งใหญ่ได้ อีกทั้งคณะสิงโตได้เสนออีกว่า อาจมีการจัดงานมหกรรมสิงโตโลก หรือ World Dragon and Lion Dance Festival ในวันที่ 1 มกราคม เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้อีกทางหนึ่ง

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ศึกษาดูงาน สนทนากลุ่ม อบรมให้ความรู้ และประชุมสร้างเครือข่าย พบว่า สิ่งที่เครือข่ายคณะสิงโตต้องการให้คณะผู้วิจัยดำเนินการมากที่สุด และเป็นสิ่งที่เร่งด่วน คือ

1. แปลกกติกาการแข่งขันสิงโต ซึ่งเป็นภาษาอังกฤษและจีน คณะสิงโตส่วนใหญ่ไม่เข้าใจ ทำให้เวลาไปแข่งขันจะเสียเปรียบต่างประเทศมาก การที่จะเปลี่ยนนั้นจำเป็นต้องใช้คนที่มีความรู้ภาษาอังกฤษและภาษาจีน อีกทั้งจำเป็นต้องมีผู้ที่เข้าใจการแสดงและการแข่งขันสิงโตอยู่ร่วมตลอดเวลา เพราะเป็นศัพท์เฉพาะทาง

2. ทำ VTR หรือคลิปวิดีโอ เพื่ออธิบายกติกาการให้คะแนน ทำที่ได้คะแนน ทำโดนตัดคะแนน ทำได้คะแนนสูง เป็นต้น ซึ่งการทำคลิปวิดีโอต้องขอความร่วมมือจากเครือข่ายคณะสิงโตให้แสดงท่าทางดังกล่าว เพราะการอ่านคู่มืออย่างเดียวอาจทำให้คณะสิงโตไม่เข้าใจกติกาอย่างชัดเจน

3. ฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องการแข่งขัน ทางคณะสิงโตอยากให้มีการเชิญอาจารย์เชี่ยวชาญ เป็นอาจารย์ที่มีชื่อเสียงเรื่องสิงโตจากประเทศมาเลเซียมาอบรมให้ความรู้เรื่องกติกา รวมทั้งเชิญอาจารย์จากทั้งในและต่างประเทศมาช่วยอบรมให้ความรู้แก่สิงโตไทย

4. ยกย่องคณะสิงโตประเทศไทยให้ขึ้นสู่ระดับนานาชาติ ในปัจจุบันคณะสิงโตไทยถือว่าล้าหลังกว่าสิงโตในประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์มาก ทั้งในด้านการบริหารจัดการภายในคณะ การสร้างเครือข่าย การทำงานของสมาคมวูซู การแข่งขัน หรือการผลักดันสู่การท่องเที่ยว

ผลสำเร็จและความคุ้มค่าของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้สามารถดำเนินการวิจัยได้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ 1) ทำให้ทราบถึงระบบและรูปแบบในการบริหารจัดการคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี 2) ได้แนวทางการบริหารจัดการคณะสิงโตเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ 3) ทำให้เกิดเครือข่ายคณะสิงโตและส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว

นับเป็นงานวิจัยแรกที่ทำเรื่องระบบและรูปแบบการบริหารจัดการคณะสิงโตในประเทศไทย ที่ผ่านมามีงานวิจัยเรื่องสิงโตจะเน้นเรื่องศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อ ทำให้ได้ทราบถึงปัญหาของการบริหารจัดการคณะสิงโต ซึ่งคณะสิงโตในประเทศไทยมีปัญหาหลายอย่างทั้ง

ระบบการบริหารองค์กร รูปแบบหรือวิธีการจัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพ แนวทางการสร้างเครือข่ายให้มีความเข้มแข็ง หรือแนวทางในการยกระดับคณะเขตสิงโตไทยให้ทัดเทียมนานาชาติ งานวิจัยนี้สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์ทำให้คณะสิงโต หรือผู้วางนโยบายสามารถนำไปปรับใช้เพื่อพัฒนาคณะเขตสิงโตไทยไปสู่ระดับสากลให้ได้

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

งานวิจัยนี้ทำให้คณะเขตสิงโตนำความรู้ที่ได้จากการอบรม ศึกษาดูงาน หรือการประชุมสร้างเครือข่ายไปปรับใช้กับองค์กรได้ ถึงแม้การนำไปใช้ประโยชน์จะยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนแต่คณะสิงโตก็มีความเข้าใจตรงกันว่าแนวทางการบริหารจัดการคณะสิงโตให้มีประสิทธิภาพควรไปในแนวทางไหน และจะสามารถพัฒนาหรือยกระดับคณะสิงโตไทยในอนาคตได้อย่างไร

บทคัดย่อ

งานวิจัย “เรื่องการจัดการคณะเขตสิงโตและสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมไทย-จีน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาระบบและรูปแบบในการบริหารจัดการคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี 2) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการคณะสิงโตเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ 3) เพื่อสร้างเครือข่ายคณะสิงโตและส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว งานวิจัยนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การศึกษาดูงาน การอบรมให้ความรู้ และการสร้างเครือข่ายคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย คณะเขตสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี 19 คณะ ชุมชนย่านฝั่งธนบุรี และผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง โดยการวิจัยนี้ใช้ระยะเวลา 1 ปี ตั้งแต่วันที่ 15 มกราคม 2562 ถึง 14 มกราคม 2563

ผลการวิจัยพบว่า ระบบการบริหารคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรีมี 3 แบบด้วยกันคือ 1) ระบบครอบครัว 2) ระบบโรงเรียน 3) ระบบชุมชน แต่โดยส่วนใหญ่ 80% เป็นระบบครอบครัว มีไม่กี่คณะที่มีระบบการบริหารแบบธุรกิจครอบครัวเต็มตัว ส่วนมากจะเป็นรักชาวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามทุกคณะมีความต้องการที่จะได้รับการจ้างงานเพราะจะทำให้สมาชิกมีรายได้ และสามารถนำเงินส่วนนั้นมาบริหารจัดการคณะต่อไป

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ทฤษฎี 7M มีความสอดคล้องกับบริบทของคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี และสามารถทำให้การบริหารจัดการคณะสิงโตมีประสิทธิภาพ ซึ่งทฤษฎี 7M ประกอบด้วย 1) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Man) 2) การบริหารงบประมาณ (Money) 3) การจัดการ (Management) 4) การให้ข้อมูลข่าวสาร หรือการประชาสัมพันธ์ (Message) 5) การแสดง (Manifest) 6) การประสานงาน หรือการประนีประนอม (Mediation) 7) การวัดผลหรือการประเมินผลการปฏิบัติงาน (Measurement)

การทำงานของเครือข่ายคณะเขตสิงโตยังไม่มีประสิทธิภาพ เครือข่ายมีการรวมตัวกันอย่างหลวม ๆ แต่ละคณะไม่ค่อยให้ความสำคัญกับเครือข่ายเท่าที่ควร อีกทั้งคณะสิงโตส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าร่วมกับสมาคมวูซูเนื่องด้วยปัจจัยหลายอย่างเช่น 1) ไม่อยากเสียค่าสมาชิกรายปีซึ่งปัจจุบันมีการเก็บค่าธรรมเนียม 5,000 บาทต่อปี 2) หลายคณะมองว่าการอยู่ภายใต้สมาคมวูซูจะทำให้การบริหารงานคณะมีความลำบากมากขึ้น อาจต้องแจ้งรายได้ และอาจนำไปสู่การเสียภาษีมากขึ้น 3) สมาคมวูซูไม่ได้มีงบประมาณมาก ทำให้การเข้าอยู่ในสมาคมก็อาจจะไม่ได้มีประโยชน์อะไรมากมาย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแรกที่ทำเกี่ยวกับระบบและรูปแบบการบริหารจัดการคณะสิงโตในประเทศไทย ทำให้เห็นถึงการทำงานของคณะสิงโตว่าเป็นอย่างไร มีปัญหา อุปสรรค และความท้าทายอะไรบ้าง การวิจัยครั้งนี้ทำให้เกิดเครือข่ายคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี ซึ่งทางเครือข่ายมีความเห็นตรงกันว่าต้องการพัฒนาคณะเขตสิงโตไปสู่ระดับสากลให้ได้ดีด้วยการสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้ดีขึ้น ต้องมีการบริหารจัดการคณะให้มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมกีฬาเขตสิงโตสู่ระดับสากล นำประเพณีเขตสิงโตมาส่งเสริมการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามก็ต้องให้ภาครัฐส่งเสริมการเขตสิงโตให้มากกว่านี้ ให้ทัดเทียมกับประเพณีและกีฬาประเภทอื่น ๆ จึงจะสามารถยกระดับสิงโตในประเทศไทยสู่ระดับสากล

Abstract

The research of management lion dance and create Thai – Chinese network culture to promote creative tourism have 3 objectives (1) to study the system and model of lion management in Thonburi area. (2) To study the guideline of managing the Lion dance for promote tourism effectively. (3) To create a network of lion dance and encourage tourists to participate in tourism activities. This research uses a qualitative research process, which consists of in-depth interviews, focus group, observational study, training and building a network of lion dance in Thonburi area. The sample group used in the research consisted of 19 lion dance groups in Thonburi area, community board and relevant experts. The research was conducted for 1 year from 15 January 2019 to 14 January 2020.

The results of the research showed that: There are 3 types of lion dance management systems in Thonburi area (1) family system (2) school system (3) community system, but 80% are family systems. There are not many groups that have full family business management systems but most of them are cultural preservation. However, every lion dance group need to be hired because it will provide income to members and able to use that money to manage the group further.

In this research, the researchers agreed that the 7M theory is appropriate with the context of the Thonburi lion dance groups and able to make the management of the lion group more efficient. The 7M theory consists of (1) Man (2) Money (3) Management (4) Message (5) Manifest (6) Mediation (7) Measurement.

The operation of the lion dance network is still not effective. The network is loosely integrated. Each group does not give much importance to the network as they should. In addition, most of lion dance groups do not participate in the Wushu Association due to many factors such as (1) Do not want to pay an annual membership fee, which currently has a fee of 5,000 baht per year. (2) Many lion dance groups think that being under the Wushu Association will make management more difficult, May have to report income and may lead to more taxes. (3) Wushu Association does not have a large budget, Causing to be in the association may not have many benefits.

This research is the first research done on the system and management style of the lions dance group in Thailand. To show how the lion dance group works, what problems, obstacles, and challenges are present. The research led to create a network of lions dance in Thonburi area. The network agrees that they want to develop the lion dance groups to an international level by creating a new image, effective management, promote lion dance to the international level and bring the lion dance tradition to

promote tourism. However, the government must promote the lion dance equal as other traditions or sports, so we can upgrade the lion in Thailand to the international level.

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ฉ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญ	๗
สารบัญตาราง	ด
สารบัญภาพ	ต
 บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญและที่มาและของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 กรอบขั้นตอนการวิจัย	4
1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	5
1.5 วิธีดำเนินงานวิจัย	6
1.6 การวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล และการแปลผล	6
1.7 ประโยชน์ที่ได้รับ	6
 บทที่ 2 การทบทวนเอกสาร และวรรณกรรม	
2.1 แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงาน วิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1.1 การแสดงเชิดสิ่งโต	8
2.1.2 ทฤษฎีองค์การ ทฤษฎีระบบ และทฤษฎีการบริหารจัดการ	13
2.1.3 การบริหารจัดการ	21
2.1.4 แนวคิด ทฤษฎีเครือข่าย และเครือข่ายทางวัฒนธรรม	26
2.1.5 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์	41
2.2 กรอบแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย	47
 บทที่ 3 การดำเนินการวิจัย	
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	48
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	48
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	52
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล และตรวจสอบข้อมูล	52
3.5 การแปลผลข้อมูล: เกณฑ์ และการให้ความหมาย	53

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัย	
4.1 ระบบและรูปแบบในการบริหารจัดการคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี	56
4.1.1 ระบบการบริหารจัดการคณะสิงโต	56
4.1.1.1 ระบบครอบครัว หรือธุรกิจครอบครัว	56
4.1.1.2 ระบบโรงเรียนหรือชมรม	58
4.1.1.3 ระบบการจัดการของชุมชน	60
4.1.2 รูปแบบและข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารคณะสิงโต	61
4.1.2.1 รูปแบบการแสดงเชิดสิงโต	61
4.1.2.2 รูปแบบการฝึกซ้อมการเชิดสิงโต	63
4.1.2.3 การป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ สวัสดิการ และการรักษาพยาบาล	64
4.1.2.4 สถานที่ตั้งและสถานที่ซ้อมคณะสิงโต	65
4.1.2.5 ค่าจ้างนักแสดงคณะสิงโต	67
4.1.2.6 อาชีพหลักและอาชีพเสริมของนักแสดงคณะสิงโต	68
4.1.2.7 ความเชื่อกับการแสดงคณะสิงโต	68
4.1.2.8 การแข่งขันการเชิดสิงโต	69
4.1.2.9 จุดแข็งของคณะสิงโตย่านฝั่งธนบุรี	70
4.1.2.10 ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารคณะสิงโต	71
4.2 แนวทางการบริหารจัดการคณะสิงโตเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ	72
4.2.1 การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Man)	72
4.2.2 การบริหารงบประมาณ (Money)	74
4.2.3 การจัดการ (Management)	76
4.2.4 การให้ข้อมูลข่าวสาร หรือการประชาสัมพันธ์ (Message)	77
4.2.5 การแสดง (Manifest)	78
4.2.6 การประสานงาน หรือการประนีประนอม (Mediation)	79
4.2.7 การวัดผลหรือการประเมินผลการปฏิบัติงาน (Measurement)	79
4.2.8 การแสดงเชิดสิงโตกับกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว	80
4.2.9 ปัจจัยที่ทำให้งานประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพยิ่งใหญ่	81
4.2.10 การฝึกซ้อมคณะสิงโตและมังกรก่อนงานแห่ประเพณีเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ	82
4.2.11 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการเชิดสิงโตย่านฝั่งธนบุรีให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	82

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.3 เครือข่ายคณะสิงโตและส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว	83
4.3.1 เครือข่ายคณะสิงโต	83
4.3.1.1 เครือข่ายในระดับคณะสิงโตด้วยกัน	83
4.3.1.2 เครือข่ายผู้ร่วมอาชีพที่คล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกัน	83
4.3.1.3 เครือข่ายระดับชาติหรือภายในประเทศ	84
4.3.1.4 เครือข่ายระดับนานาชาติ	87
4.3.2 การส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว	89
4.3.3 แนวทางการยกระดับคณะสิงโตสู่ระดับนานาชาติ	90
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย	93
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	108
5.3 ข้อเสนอแนะ	115
บรรณานุกรม	119
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก แบบสอบถามการวิจัย	125
ภาคผนวก ข บทความสำหรับการเผยแพร่	131
ภาคผนวก ค หนังสือเชิญสนทนากลุ่ม อบรมให้ความรู้ และประชุมสร้างเครือข่าย	148
ภาคผนวก ง ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ดำเนินการมาและที่ได้รับมาตลอดโครงการ	155
ภาคผนวก จ รูปภาพกิจกรรม	158

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
ง.1	ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ดำเนินการมาและผลที่ได้รับตลอดโครงการ	155

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	กรอบขั้นตอนการวิจัย	4
2.1	กรอบแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย	47
4.1	สถานที่ตั้งคณะสิงโตฝึงธนบุรี	66
5.1	สถานที่ตั้งคณะสิงโตฝึงธนบุรี	99
จ. 1	การประชุมแผนงานโครงการ	158
จ. 2	ลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย คณะศิษย์หลวงพ่อวิเชียรมนี	159
จ. 3	ลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย คณะศิษย์หลวงพ่อก้าว	160
จ. 4	ขบวนแห่งานประจำปีวัดอินทาราม	161
จ. 5	ลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย คณะศิษย์ลูกซัยมงคล	163
จ. 6	ลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย คณะศิษย์เอกท้าวมหาพรหม	164
จ. 7	ลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย คณะศิษย์หลวงพ่อมเหศวร	165
จ. 8	ลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย คณะลูกพ่อพลายบางทรงฤทธิ์	166
จ. 9	ลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย คณะหลวงเฉียนไทยแลนด์	167
จ. 10	สัมภาษณ์คุณวัชรพันธ์ ชาติวิวัฒน์พรชัย	168
จ. 11	สนทนากลุ่มย่อย (focus group)	169
จ. 12	การศึกษาดูงานที่จังหวัดนครสวรรค์	170
จ. 13	กิจกรรมอบรมให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการให้กับผู้แทนคณะสิงโตในย่านฝึงธนบุรี	172
จ. 14	ประชุมเชิงปฏิบัติการการสร้างเครือข่ายคณะสิงโตในย่านฝึงธนบุรี และออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	173

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาและของปัญหา

การเชิดสิงโตเข้ามาในประเทศไทยในรัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งชาวจีนในสมัยนั้นได้เข้ามาค้าขายในแผ่นดินสยามและเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ต่อมาชาวจีนเหล่านั้นได้นำสิงโตมาแสดงถวายหน้าพระที่นั่งให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงทอดพระเนตรเพราะความเชื่อของชาวจีนเชื่อว่าผู้ใดได้ชมการเชิดสิงโตจะมีโชคกลาง เจริญรุ่งเรือง เป็นสิริมงคล นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาการแสดงสิงโตก็ได้สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันประมาณ 200 กว่าปี

การแสดงสิงโตในเมืองไทยที่นิยมแสดงมีอยู่ 3 ชนิด คือ แบบโบราณ การแสดงแบบกายกรรมต่อตัว และป็นกระบอไม้ไฟ ซึ่งต่างกับการแสดงเชิดสิงโตในประเทศจีน คณะสิงโตจะสังกัดค่ายมวยเพราะผู้แสดงต้องฝึกวิชากังฟู เนื่องจากผู้เชิดจะต้องแสดงลีลาประกอบการเคลื่อนไหวท่าทางของวิชามวยจีนช่วงล่างต้องมีความแข็งแรง ส่วนในเมืองไทยสิงโตไม่ได้สังกัดสำนักมวยเหมือนอย่างประเทศจีนแต่จะขึ้นอยู่กับศาลเจ้า หรือวัด การฝึกสอนก็อาศัยจากครูพี่สอนรุ่นน้อง ต่อมาได้มีกลุ่มประเทศที่อยู่ภาคพื้นเอเชียได้ก่อตั้งสหพันธ์สิงโตนานาชาติขึ้น และกำหนดวิธีการแข่งขันสิงโตเป็นแบบสากล ด้วยการแสดงความสามารถของเทคนิคการเชิดสิงโตบนเสาต่างระดับ สิงโตได้รับการพัฒนาโดยชาวจีนโพ้นทะเล ในแถบประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หลังจากได้พัฒนาการเป็นกีฬา โดยมีการแข่งขันระดับนานาชาติตั้งแต่ปี 1990 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันได้รับการบรรจุเป็นหนึ่งในกีฬาเอเชียนอินดอร์เกมส์ ครั้งที่ 2 ณ เมืองมาเก๊า เป็นครั้งแรก ปัจจุบันการเชิดสิงโตถูกบรรจุเป็นส่วนหนึ่งของกีฬาวูซู ที่แข่งขันในกีฬาแห่งชาติ การแข่งขันกีฬาเชิดสิงโตบนเสาดอกเหมยจะอยู่ในความดูแลของสหพันธ์กีฬาสิงโตของแต่ละประเทศ แต่ในประเทศไทยขึ้นอยู่กับสมาคมวูซูแห่งประเทศไทย (สมบัติพลายน้อย, 2542)

การเชิดสิงโตย่านธนบุรี

แม้เยาวราชจะเป็นชุมชนจีนขนาดใหญ่ในกรุงเทพฯ แต่หากจะออกเดินทางตามรอยถิ่นฐานของมังกรและสิงโตจากราชวงศ์ฮั่นที่ไหลตามบริบททางวัฒนธรรมสู่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา กลับกลายเป็นว่าเยาวราชนั้นเป็นเพียงแค่เสี้ยวส่วนของปลายทางย่านเก่าริมคลองอย่าง “ตลาดพลู” ต่างหากที่เป็นจุดกำเนิดวัฒนธรรมการเชิดมังกรและสิงโตในมหานครกรุงเทพฯ เมื่อกล่าวถึงการเชิดมังกรคนส่วนใหญ่จะรู้จักการเชิดมังกรจากชุมชนปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นที่คณะสิงโตและมังกรจีนถือกำเนิดขึ้นบนผืนแผ่นดินไทย แต่สำหรับในกรุงเทพฯ การแสดงเชิดสิงโตครั้งที่ตื่นตาที่สุดไม่ใช่งานตรุษจีนเยาวราช แต่กลับเป็นงานเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งมีสิงโตเกือบร้อยคณะหมุนเวียนมาจัดแสดงรอบอนุสาวรีย์ของพระองค์ เพราะชาวฝั่งธนบุรีโดยเฉพาะชาวตลาดพลูล้วนเชื่อว่า สิงโตและมังกรเกิดจากจินตนาการแสดงความยินดีกับพระองค์ในวันสถาปนากรุงธนบุรี และตกทอดมาเป็นมรดกชิ้นสำคัญของชาวฝั่งธนบุรี ซึ่งค่อนข้างสวนทางกับพระราชพงศาวดารฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ ที่ระบุว่า การเชิดสิงโตจีนบนแผ่นดินไทยนั้นเกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 1 เป็นสิงโตญวนที่องเชียงสือได้หัดชาวญวน

ให้หัดเล่นเพื่อแสดงต่อหน้าพระพักตร์ แต่ไม่ว่าจุดเริ่มต้นประวัติศาสตร์จะเป็นอย่างไร สิ่งที่ชัดเจนที่สุดในตอนนี้คือ หากลองได้เดินลัดเลาะเข้าซอยเล็กๆ ในย่านตลาดพลู ร่องรอยที่ได้พบอย่างแน่นอนเลยก็คือช่างทำหัวสิงโตและมังกร ชุดคณะสิงโตที่ตากไว้หน้าบ้าน สิงโตประจำศาลเจ้า รวมไปถึงคณะสิงโตและมังกรทั้งเล็กใหญ่ที่มีไม่ต่ำกว่า 19 คณะ แต่ละคณะจะมีนักแสดงไม่ต่ำกว่า 30-40 คน บางคณะจะมีนักแสดงกว่า 150 คน เช่น คณะศิษย์ลูกห้วยมงคลมีจำนวนนักแสดงและนักดนตรีรวมกันทั้งหมด 150 คน ถือว่าเป็นคณะสิงโตที่ใหญ่มาก ถ้ามีการแสดงมังกรจะมีความยาวถึง 80 เมตร จะใช้คนแสดงถึง 500 คน ซึ่งเป็นคณะเชิดสิงโตที่เป็นมาตรฐานมีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับ ดังนั้นถ้านับนักแสดงคณะเชิดสิงโตทั้งหมดทั้ง 19 คณะในย่านธนบุรี อาจมีผู้แสดงถึง 800-900 คน (ถาวร วัฒนบุญญา, 2561)

ปัญหาการวิจัย

ถึงแม้คณะเชิดสิงโตย่านธนบุรีจะมีความเข้มแข็งพอสมควร สามารถอนุรักษ์ศิลปะการแสดงนี้เป็นเวลากว่า 200 ปี แต่จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์คณะเชิดสิงโตหลายคณะพบปัญหาหลายอย่างเช่น 1) การจัดการคณะสิงโตในปัจจุบันยังไม่มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ บางคณะเป็นการจัดการแบบครอบครัวและญาติพี่น้อง มีลักษณะการจัดการตามความเหมาะสมของงานที่รับมา ถ้างานใหญ่ก็จะใช้คนเยอะ ถ้างานเล็กๆ ก็ใช้ญาติพี่น้องกัน จากปัญหาการจัดการคณะที่ไม่เป็นระบบ และไม่มีรูปแบบการจัดการที่ชัดเจนทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ ไม่มีประสิทธิภาพ 2) คณะเชิดสิงโตไม่ค่อยมีงานแสดงเท่าที่ควร ส่วนใหญ่แล้วได้รับการว่าจ้างเดือนละ 1 ครั้ง ซึ่งแต่ละครั้งก็ได้รับค่าจ้างไม่มากทำให้คุณภาพการแสดงไม่ค่อยดีเท่าที่ควร เพราะไม่มีแรงจูงใจ โดยนักแสดงส่วนใหญ่เป็นเด็กนักเรียนระดับประถมและมัธยมศึกษา จะมาซ้อมหลังเลิกเรียนทุกวัน แต่ถ้าช่วงไหนที่ไม่ค่อยมีงานแสดงเป็นระยะเวลานานทำให้เด็กบางคนขาดซ้อม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพและศักยภาพโดยรวมของคณะ ดังนั้นการที่คณะเชิดสิงโตมีงานแสดงเพิ่มขึ้นจะช่วยส่งเสริมให้สมาชิกคณะเชิดสิงโตมีการฝึกซ้อมและพัฒนาศักยภาพในการแสดงตลอดเวลา จะส่งผลต่อการอนุรักษ์การแสดงสิงโตให้อยู่คู่กับพื้นที่ย่านธนบุรีต่อไป 3) ปัญหาเรื่องภาพลักษณ์ ในมุมมองของคนส่วนใหญ่คณะสิงโตในประเทศยังไม่ค่อยดีหลายคนอาจมองว่า ติดยาเสพติด รื้อรายขอเงิน การแต่งตัวไม่สะอาด มีบางคณะเท่านั้นที่ปรับปรุงดีขึ้น แต่ในภาพรวมก็ยังไม่ดี 4) ไม่ค่อยได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐเท่าที่ควร จากการสัมภาษณ์นายเงาะ ธนบุรี หัวหน้าคณะอนุรักษ์ตำนานสิงโตไทย, นายโกเมศ เกศโกมล หัวหน้าคณะหลวงพ่อก้าว, นายอ้น หัวหน้าคณะสิงโตลูกหลวงพ่อวิเชียรมนู (สัมภาษณ์ วันที่ 1 พฤศจิกายน 2561) พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเคยเข้ามาสอบถาม แต่ไม่เคยมาช่วยเหลืออย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการส่งเสริมหรือช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรม ควรมีนโยบายการส่งเสริมที่ชัดเจน ควรบูรณาการหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้คณะเชิดสิงโตมีงานแสดงเพิ่มขึ้น ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น หรือส่งเสริมให้ผู้ประกอบการท่องเที่ยวนำการแสดงเชิดสิงโตเป็นจุดขายในการท่องเที่ยวมากขึ้น สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติได้ และจะเป็นการกระตุ้นการท่องเที่ยวในย่านธนบุรี นำไปสู่การกระจายรายได้เพิ่มขึ้น 5) การทำงานของเครือข่ายคณะเชิดสิงโตยังไม่มีประสิทธิภาพ เครือข่ายมีการรวมตัวกันอย่างหลวม ๆ แต่ละคณะไม่ค่อยให้ความสำคัญกับเครือข่ายเท่าที่ควร อีกทั้งคณะสิงโตส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าร่วมกับสมาคม วุชูเนื่องจากมองว่าการอยู่ภายใต้สมาคมวุชูจะทำให้การบริหารงานคณะมีความลำบากมากขึ้น อาจต้องแจ้งรายได้ และอาจนำไปสู่การเสียภาษีมากขึ้น 6) ไม่มีสถานที่ฝึกซ้อม คณะสิงโตส่วนใหญ่ใช้พื้นที่ในวัด ข้างวัด ที่ว่าง

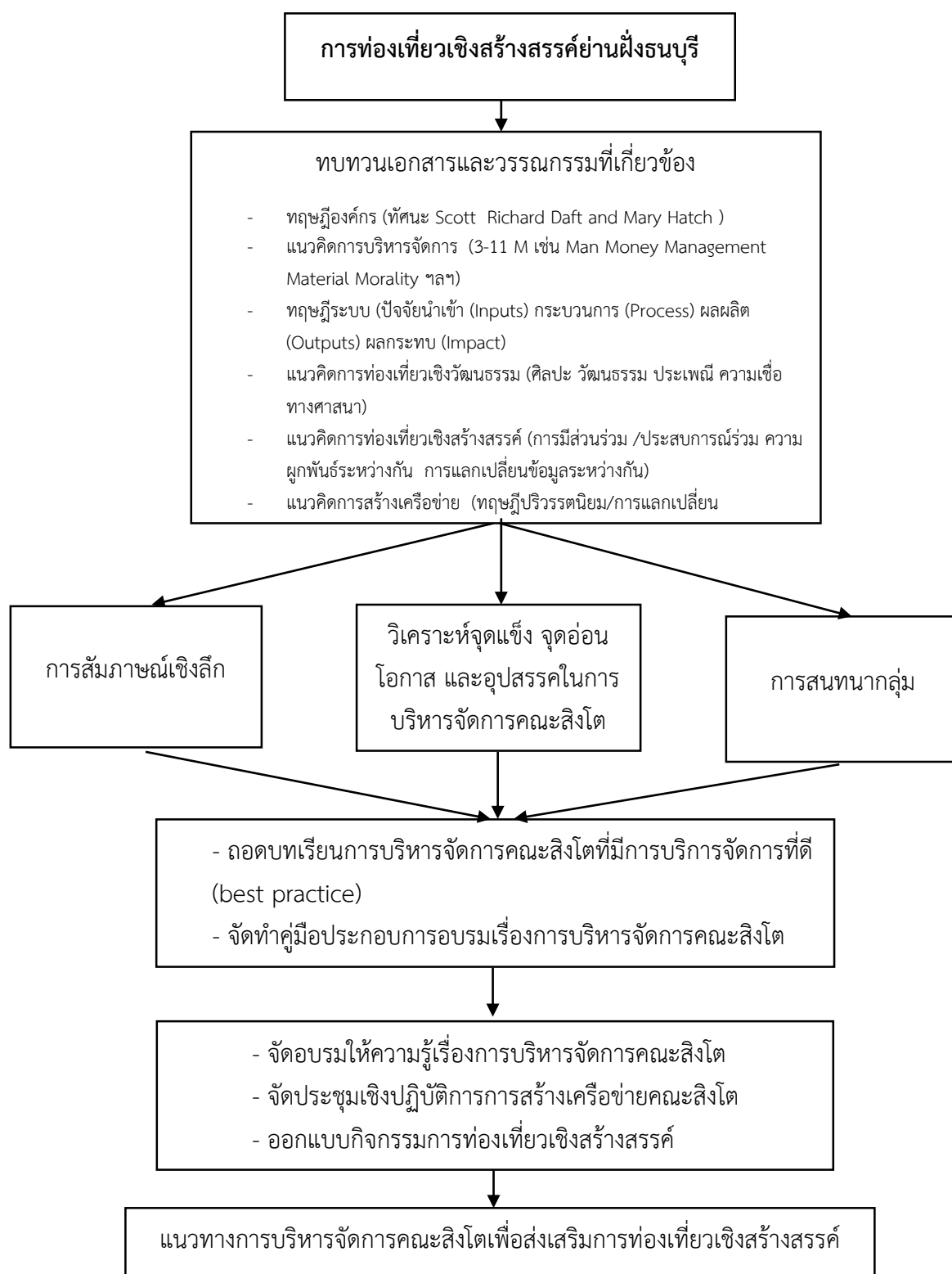
ใต้สะพาน หรือใต้ทางด่วนในการฝึกซ้อม แต่ปัจจุบันวัดส่วนใหญ่ไม่อนุญาตให้ฝึกซ้อมได้ ซึ่งปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสิงโตไทยสู่ระดับสากล

ดังนั้นงานวิจัยเรื่อง “การจัดการคณะเชิดสิงโตและสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมไทย-จีน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” เป็นงานวิจัยที่อยู่ใต้แผนงานวิจัย “การวิจัยและพัฒนาฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวด้วยวัฒนธรรมไทย-จีน เพื่อสร้างความเข้มแข็งด้านการท่องเที่ยวในย่านฝั่งธนบุรีสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” เป็นงานวิจัยที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นในการส่งเสริมการจัดการคณะเชิดสิงโตให้มีศักยภาพทัดเทียมกับนานาชาติ ทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมจีนให้คงอยู่กับสังคมไทย ตลอดจนสร้างรายได้ที่มั่นคงให้แก่คณะเชิดสิงโต ที่สำคัญเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยการสนับสนุนให้คณะสิงโตเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมท่องเที่ยวในย่านฝั่งธนบุรี ซึ่งจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระบบและรูปแบบในการบริหารจัดการคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี
2. ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการคณะสิงโตเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อสร้างเครือข่ายคณะสิงโตและส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว

1.3 กรอบขั้นตอนการวิจัย



ภาพที่ 1.1 กรอบขั้นตอนการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง “การจัดการคณะเขตสิงโตและสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรม ไทย-จีน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” ผู้วิจัยเริ่มสร้างกรอบวิจัยด้วยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย ทฤษฎีองค์กร แนวคิดการบริหารจัดการ ทฤษฎีระบบ แนวคิดการสร้างเครือข่าย แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เมื่อทำการทบทวนเอกสารเสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้สกัดองค์ประกอบของแต่ละแนวคิดเพื่อนำมาสร้างเป็นเครื่องมือวิจัย ซึ่งงานวิจัยนี้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (indepth interview) และการสนทนากลุ่ม (focus group) เพราะเป็นวิธีที่เหมาะสมกับบริบทของงานวิจัยนี้ จากนั้นก็ลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัยตามประเด็นปัญหาที่ตั้งไว้ เมื่อได้ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการบริหารจัดการคณะสิงโต ขั้นตอนต่อไปคือการถอดบทเรียนการบริหารจัดการคณะสิงโตที่มีการบริหารจัดการที่ดี (best practice) โดยผู้วิจัยได้นำคณะสิงโตย่านฝั่งธนบุรี 3 คณะ ไปศึกษาดูงานที่จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อเรียนรู้แนวทางการบริหารจัดการคณะโตให้มีประสิทธิภาพ เมื่อได้ข้อมูลจากการศึกษาดูงาน การลงพื้นที่เก็บข้อมูล และการทำสนทนากลุ่มแล้ว ผู้วิจัยจึงจัดทำคู่มือประกอบการอบรมเรื่องการบริหารจัดการคณะสิงโต

ขั้นตอนทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นเป็นขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนั้นขั้นตอนสำคัญอีกส่วนหนึ่งของโครงการนี้คือ การอบรมให้ความรู้ และการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยการอบรมนั้นผู้วิจัยจะคัดเลือกคณะสิงโตจำนวน 5 คณะเพื่อมาอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการคณะสิงโตให้มีประสิทธิภาพ จากนั้นก็ทำการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างเครือข่ายคณะสิงโตย่านฝั่งธนบุรี อีกทั้งร่วมกันออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้น และสุดท้ายคือการนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการคณะสิงโตเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แก่หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน เพื่อพัฒนาศักยภาพคณะสิงโตย่านฝั่งธนบุรีให้ดีขึ้น

1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ระบบ คือ การรวมกลุ่มที่เหนียวแน่นของส่วนที่สัมพันธ์กัน และพึ่งพาซึ่งกันและกัน ทั้งที่เป็นธรรมชาติหรือที่มนุษย์สร้างขึ้น ทุกระบบถูกกำหนดโดยขอบเขตเชิงพื้นที่ และเวลา และระบบได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมภายนอก สามารถอธิบายระบบโดยโครงสร้าง วัตถุประสงค์ ธรรมชาติ หรือการทำงาน

การบริหารจัดการ คือ การดำเนินการ การปฏิบัติการ หรือการอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับบางสิ่งที่เป็นเรื่องของธุรกิจ หรือไม่ใช่ธุรกิจ โดยมีหน้าที่ทางการบริหารจัดการที่สำคัญ ๆ ได้แก่ การวางแผน การจัดการองค์การ การประสานงาน การควบคุม และการอำนวยความสะดวกกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่วางไว้

เครือข่าย คือ กลุ่ม / องค์กรหลาย ๆ กลุ่มมารวมตัวกัน ประสานเชื่อมโยง สร้างความสัมพันธ์ ถักทอ สร้างสรรค์กิจกรรมบนพื้นฐานของความเอื้ออาทร ทำให้เกิดพลังในการทำงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของทุกองค์กรและทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งหัวใจของเครือข่าย คือการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ให้เข้มแข็ง

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ การท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้าไปมีส่วนร่วมในประสบการณ์ทางวัฒนธรรมอันเป็นลักษณะเฉพาะของพื้นที่ท่องเที่ยว อันจะส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีความจดจำ ชาบซึ้ง ประทับใจและจะมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในพื้นที่ที่ได้ท่องเที่ยว

1.5 วิธีดำเนินงานวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปฏิบัติการ ซึ่งประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การศึกษาดูงาน การอบรมให้ความรู้ และการสร้างเครือข่ายคณะสภานายกผู้แทนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย คณะเขตเลือกตั้งในย่านฝั่งธนบุรี 19 คณะชุมชนย่านฝั่งธนบุรี และผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง โดยการวิจัยนี้ใช้ระยะเวลา 1 ปี ตั้งแต่วันที่ 15 มกราคม 2562 ถึง 14 มกราคม 2563

1.6 การวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล และการแปลผล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้หลักการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการการสร้างข้อสรุปจากการศึกษารูปแบบ หรือข้อมูลจำนวนหนึ่ง ที่ได้จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล หรือจากการจัดกิจกรรมต่างๆ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ โดยเฉพาะทฤษฎี 11M แต่ผู้วิจัยได้ตัดองค์ประกอบเหลือ 7M ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่เหมาะสมกับบริบทของคณะเขตเลือกตั้ง โดยผู้วิจัยได้นำทฤษฎี 7 มาวิเคราะห์ และอภิปรายถึงระบบการบริหารจัดการคณะเขตเลือกตั้งที่ดีควรมีลักษณะอย่างไร เพื่อให้คณะเขตเลือกตั้งนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ 2 แบบ ดังนี้ Glaser และ Strauss (1965)

1. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ จะเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) ซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และจดบันทึก

2. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) คือ การกระทำกับข้อมูลที่ได้จากเอกสาร

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เป็นวิธีการการศึกษาเนื้อหาของเอกสารจากบทสนทนา วัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อทำให้ทราบถึงโครงสร้าง ลำดับของเนื้อหา ขอบเขตเนื้อหาอย่างละเอียด และทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของเนื้อหาในแต่ละช่วงเวลาที่ทำ การวิเคราะห์ด้วย นอกจากนั้นการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ทำให้ผู้วิจัยสามารถแยกแยะหรือจำแนกเนื้อหาช่วยให้สามารถแบ่งเนื้อหาออกเป็นหัวเรื่อง หัวเรื่องย่อยและหัวข้อย่อย (ชาย โพธิ์สิตา, 2550)

1.7 ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงระบบและรูปแบบในการบริหารจัดการคณะเขตเลือกตั้งในย่านฝั่งธนบุรี
2. ได้แนวทางการบริหารจัดการคณะเขตเลือกตั้งเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ทำให้เกิดเครือข่ายคณะสิงโตและส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว

บทที่ 2

การทบทวนเอกสาร และวรรณกรรม

2.1 แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงาน วิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง การจัดการคณะเซตสิ่งโตและสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมไทย-จีน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาระบบและรูปแบบในการบริหารจัดการคณะสิ่งโตในย่านผิงหนันบุรี 2) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการคณะสิ่งโตเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) เพื่อสร้างเครือข่ายคณะสิ่งโตและส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว

ในบทนี้ จะเป็นการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยดังกล่าว อันประกอบไปด้วย แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการคณะเซตสิ่งโตและสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมไทย-จีน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในบทนี้ จึงมีหัวข้อหรือประเด็นที่จำเป็นต้องนำเสนอ ดังนี้

1. การแสดงเซตสิ่งโต
2. แนวคิด และทฤษฎีการบริหารจัดการ ทฤษฎีระบบ
3. แนวคิด ทฤษฎีเครือข่าย (Network) และเครือข่ายทางวัฒนธรรม
4. แนวคิด ทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทั้ง 4 (งานวิจัยการจัดการคณะเซตสิ่งโตและสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมไทย-จีน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์)

คณะผู้วิจัยจะได้นำเสนอประเด็น (หัวข้อ) ข้างต้นโดยละเอียด ดังต่อไปนี้

2.1.1 การแสดงเซตสิ่งโต

การแสดงเซตสิ่งโต ในปัจจุบันถือเป็นศิลปะการแสดงชนิดหนึ่งและจัดว่าเป็นศิลปะไทยที่ผสมผสานกับศิลปะของชาติพันธุ์จีน โดยได้รับอิทธิพลจากชาติพันธุ์หรือชาวจีน นำเข้ามาแสดงการเซตสิ่งโตตั้งแต่ กรุงธนบุรี ในรัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เพราะชาวจีนในสมัยนั้นได้เข้ามาค้าขายในแผ่นดินสยามและเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ต่อมาชาวจีนเหล่านั้นได้นำเอาศิลปะการแสดงเซตสิ่งโตมาแสดงถวายหน้าพระที่นั่งสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในฐานะที่พระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์และในฐานะที่พระองค์ทรงมีเชื้อสายจีนด้วยพระองค์ได้ทรงทอดพระเนตร และทรงชื่นชมการแสดงในครั้งนั้น

ตามความเชื่อของชาติพันธุ์จีนเชื่อว่าผู้ใดได้ชมการแสดงเซตสิ่งโตจะเป็นผู้มีโชค ลาภ เจริญรุ่งเรือง เป็นสิริมงคล นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา การแสดงสิ่งโตก็ได้สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันประมาณ 200 กว่าปีแล้ว

การแสดงเซตสิ่งโตในเมืองไทยที่นิยมแสดงมีอยู่ 2 ชนิด คือ 1) ชนิดแบบโบราณ เป็นการแสดงแบบกายกรรมต่อตัว และปีนกระบอกไม้ไผ่ ที่เรามักเห็นกันทั่วไป ซึ่งการแสดงเซตสิ่งโตใน

ประเทศจีนคณะสิงโตจะสังกัดค่ายมวยเพราะผู้แสดงต้องฝึกวิชากังฟู เนื่องจากผู้เชิดจะต้องแสดงลีลา ประกอบการเคลื่อนไหวท่าทางของวิชามวยจีน ร่างกายช่วงล่างต้องมีความแข็งแรง ส่วนนักแสดง (เชิด) ในเมืองไทยสิงโตไม่ได้สังกัดสำนักมวยเหมือนเช่นประเทศจีนแต่จะขึ้นอยู่กับศาลเจ้า หรือวัดบ้าง การฝึกสอนก็อาศัยจากรุ่นพี่สอนรุ่นน้อง ต่อมาได้มีกลุ่มประเทศที่อยู่ภาคพื้นเอเชียได้ก่อตั้งสหพันธ์สิงโตนานาชาติขึ้น และ 2) ชนิดสากล เป็นการกำหนดวิธีการแข่งขันสิงโตลักษณะสากลนิยม ด้วยการแสดงความสามารถของเทคนิคการเชิดสิงโตบนเสาต่างระดับ สิงโตได้รับการพัฒนาโดยชาวจีนโพ้นทะเล ในแถบประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หลังจากได้วิวัฒนาการเป็นกีฬา โดยมีการแข่งขันระดับนานาชาติ ตั้งแต่ปี ค.ศ.1990 เป็นต้นมา จวบจนถึงปัจจุบันได้รับการเชิดสิงโตได้ถูกบรรจุเป็นหนึ่งในกีฬาเอเชียน อินดอร์เกมส์ ครั้งที่ 2 ณ เมืองมาเก๊า เป็นครั้งแรก ปัจจุบันกีฬาสิงโตได้บรรจุเป็น Event หนึ่งของกีฬาวูซู ที่แข่งขันในกีฬาแห่งชาติ การแข่งขันกีฬาเชิดสิงโตบนเสาดอกเหมยจะอยู่ในความดูแลของสมาพันธ์ กีฬาสิงโตของแต่ละประเทศ แต่ในประเทศไทยขึ้นอยู่กัสมาคมวูซูแห่งประเทศไทย (สมบัติ พลายน้อย, 2542)

การเชิดสิงโตเขตนบุรี

แม้ว่าย่านเยาวราชจะเป็นชุมชนคนจีนขนาดใหญ่ในกรุงเทพฯ แต่หากเดินทางตามรอยถิ่นฐานของมังกรและสิงโตจากราชวงศ์ฮั่นที่ไหลตามบริบททางวัฒนธรรมสู่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา กลับพบว่าเยาวราชนั้นเป็นเพียงแค่เลี้ยวส่วนของปลายทาง ย่านเก่าริมคลองเช่นตลาดพลู ผังธนบุรี เป็นจุดกำเนิดวัฒนธรรมการเชิดมังกรและสิงโตของกรุงเทพฯ การแสดงเชิดสิงโตครั้งที่ตื่นตาที่สุด กลายเป็นงานเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งมีสิงโตเกือบร้อยคณะหมุนเวียนมาจัดแสดงรอบอนุสาวรีย์ของพระองค์ เหตุก็ด้วยชาวผังธนโดยเฉพาะชาวตลาดพลูล้วนเชื่อว่า สิงโตและมังกรเกิดจากจินตนาการแสดงความยินดีกับพระองค์ในวันสถาปนากรุงธนบุรี และตกทอดมาเป็นมรดกชิ้นสำคัญของชาวผังธนบุรี ซึ่งค่อนข้างสวนทางกับพระราชพงศาวดารฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ที่ระบุว่า การเชิดสิงโตจีนบนแผ่นดินไทยนั้นเกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 1 เป็นสิงโตญวนที่องเชียงสือได้หัดชาวญวนให้หัดเล่นเพื่อแสดงต่อหน้าพระพักตร์

แต่ไม่ว่าจุดเริ่มต้นประวัติศาสตร์จะเป็นอย่างไร สิ่งที่ชัดเจนที่สุดในคือ หากได้ลัดเลาะเข้าซอยเล็กๆ ในย่านตลาดพลู ย่านธนบุรี ร่องรอยที่ได้พบคือช่างทำหัวสิงโตและมังกร ชุดคณะสิงโตที่ตากไว้หน้าบ้าน สิงโตประจำศาลเจ้า รวมไปถึงคณะสิงโตและมังกรทั้งเล็กใหญ่ที่มีไม่ต่ำกว่า 19 คณะ แต่ละคณะจะมีนักแสดงไม่ต่ำกว่า 30-40 คน บางคณะจะมีนักแสดงกว่า 150 คน เช่น คณะศิษย์ลูกหัชฌมกล มีจำนวนนักแสดงและนักดนตรีรวมกันทั้งหมด 150 คน ถือว่าเป็นคณะสิงโตที่ใหญ่มาก ถ้ามีการแสดงมังกรจะมีความยาวถึง 80 เมตร จะใช้คนแสดงถึง 500 คน ซึ่งเป็นคณะเชิดสิงโตที่เป็นมาตรฐานมีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับ ดังนั้นถ้านับนักแสดงคณะเชิดสิงโตทั้งหมดทั้ง 19 คณะในย่านธนบุรี อาจมีผู้แสดงถึง 800-900 คน (พิริยยุทธ สุเทพศิริ, 2547)

ศิลปะการเชิดสิงโต มังกร เป็นศิลปะการแสดงที่แฝงความแข็งแรงผสมความอ่อนพลิ้ว และความยืดหยุ่นของร่างกาย การเชิดเป็นการเลียนแบบอากัปกริยาของสิงโตที่ชอบชุกชอนผสมการเล่นกายกรรมจีน ลักษณะการเคลื่อนไหวของสิงโตจึงมีลีลาอ่อนไหวกระฉับกระเฉงและโลดโผน คุณสมบัติของผู้เชิดสิงโตทางกายภาพต้องมีร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์รูปร่างสัดส่วนไม่อ้วนและไม่สูงจนเกินไป ที่สำคัญต้องมีความอดทนและมีสมาธิ การเชิดสิงโตมี 3 ลักษณะ ได้แก่ (พิริยยุทธ สุเทพศิริ, 2547) (1)

การเชิดสิงโตพื้น (2) การเชิดสิงโตต่อตัว (3) การเชิดสิงโตบนเสาต่างระดับ หรือแบบกระโดดเสาดอกเหมย

การสืบทอดสิงโตและมังกรในเขตธนบุรี พบว่า มี 19 คณะ มีรายละเอียดดังนี้

1. คณะศิษย์เทวธรรม รูปแบบการแสดง การเชิดสิงโตสไตร์มาเลเซีย มีการต่อตัว การกระโดดเสาดอกเหมย

2. คณะศิษย์หลวงพ่อบุญ รูปแบบการแสดง การเล่นต่อตัว 5-6 ชั้น รูปแบบบานประตูจีน มีคำใช้เรียกเฉพาะ เช่น ใช้จิ้งหะการเต้นสไตร์วัวแดง ปี่ระกา

3. คณะศิษย์ลูกซึ้งมงคล รูปแบบการแสดง การแสดงมังกรภาคพื้นที่มีลีลาการเชิดที่สวยงาม และการแสดงเชิดสิงโตกึ่งกายกรรม

4. คณะหลงเขียนไทยแลนด์ รูปแบบการแสดง การเล่นเชิดสิงโตและเชิดมังกรตามหลักวิธีแบบสากล ประกอบไป ด้วยการแสดงกายกรรมต่อตัว สิงโตกระโดดเสาดอกเหมย สิงโต เล่นไฉ่ซิง สิงโตค่ายกล สิงโต 3 ถูการเชิดมังกรลีลา มังกร 9 เขียน และการแสดงกลอง 5 ชาติ สำหรับมังกรนั้นมีความยาว 18 เมตร ใช้ผู้เชิด 9 คน และ ผู้เชิดลูกแก้ว 1 คน

5. คณะลูกธนบุรี รูปแบบการแสดง การเชิดสิงโตพื้น โดยเน้นศิลปะการเชิดและไม่เน้นต่อตัว

6. คณะลูกพ่อพลายบางทรงฤทธิ์ รูปแบบการแสดง เน้นการเชิดสิงโตพื้นเป็นหลัก การเล่นสิงโตไฉ่ซิง และมีการต่อตัว 5 ชั้น

7. คณะลูกพ่อโอภาสี รูปแบบการแสดง เน้นการเชิดสิงโตพื้นเป็นหลัก และท่าทางการเชิดจะเหมือนกับสิ่งมีชีวิต มีการพัฒนาท่าทางของสิงโต และนำไปใช้ร่วมกับกีฬาวูซู

8. คณะลูกสวนยี่สิบ รูปแบบการแสดง เชิดสิงโตและเล่นกายกรรมต่อตัว

9. คณะศิษย์หลวงพ่อมเหศวร รูปแบบการแสดง เชิดสิงโตและเล่นกายกรรมต่อตัว

10. คณะศิษย์หลวงพ่อวิเชียรมนี รูปแบบการแสดง การเชิดสิงโตพื้นและการเล่นต่อตัว 5 ชั้น 6 ชั้น 7 ชั้น ใช้เครื่องมือโหรในการแสดง กลอง แฉ่ เม็ง ตีในจังหวะเดียวและจังหวะทั่วไป

11. คณะศิษย์หลวงพ่อก้าว รูปแบบการแสดง การเชิดสิงโตพื้น การต่อตัว

12. คณะศิษย์เจ้าพ่อเจียวตี้เอี้ยะ รูปแบบการแสดง การเชิดสิงโต กายกรรมต่อตัว

13. คณะศิษย์ลูกเจ้าฟ้าจุฑามณี รูปแบบการแสดง สิงโตกระโดดเสาดอกเหมย สิงโตฝึกกายกรรมต่อตัวไม้ กระบอง และมังกรพันเสา

14. คณะกั้งปักไทยแลนด์ รูปแบบการแสดง การแสดงเชิดสิงโตกระโดดเสาดอกเหมย สิงโตค่ายกล เชิดมังกร ผสมผสานร่วมกับการแสดงกีฬาวูซู

15. คณะศิษย์จักรพรรดิคำ รูปแบบการแสดง การเชิดสิงโต การต่อตัว มีชื่อเรียกรูปแบบการต่อตัวคือ 9 ธรรมดา, 5 ตกเสีย, 5 เดิน, 5 ประตูจีน, 5 ดิงบาน, 5 ถือหู, ดัมมี 3 ไม้

16. คณะลูกเจ้าพ่อเขาคอก รูปแบบการแสดง การเชิดสิงโตและเล่นกายกรรมต่อตัว

17. คณะศิษย์เอกท่าวมหาพรหม รูปแบบการแสดง การเชิดสิงโตเล่นพื้น สิงโตเล่นไม้กระบอง สิงโตต่อตัว สิงโต กระโดดเสาดอกเหมย มังกรพันเสา มังกรเลื้อยพันไฟ นอกจากนี้ยังมีการแสดงพินแคน (ก่อตั้งมาได้ 3 ปี)

18. คณะลูกพระนเรศวร รูปแบบการแสดง การเชิดสิงโตพื้น มังกร 9 ไม้ การเล่นต่อตัว โดยเน้นคงรูปแบบการเชิดแบบดั้งเดิม

19. คณะศิษย์หลวงพ่อน้อย รูปแบบการแสดง สิงโตพื้น สิงโตกระโดดหอ สิงโตแพ สิงโตเสาดอกเหมย สิงโตไม้ กระบอ ก สิงโตปักกิ่ง

จากที่กล่าวมาข้างต้นลักษณะการเชิดสิงโตโดยส่วนใหญ่แล้วจะมี 3 รูปแบบด้วยกัน (1) การเชิดสิงโตพื้น (2) การเชิดสิงโตแบบต่อตัว (3) การเชิดสิงโตแบบกระโดดเสาดอกเหมย

งานวิจัยเกี่ยวกับการเชิดสิงโต

คณะผู้วิจัยได้พบงานวิจัยที่นักวิจัยอื่นๆ ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเชิดสิงโต เช่น

1. ถาวร วัฒนบุญญา (2555) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาดนตรีประกอบการเชิดสิงโต: กรณีศึกษาคณะสิงโตศิษย์เจ้าพ่อกวานอุ จังหวัดราชบุรี มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษารูปแบบการบรรเลงดนตรีประกอบการเชิดสิงโต และเพื่อศึกษาเครื่องดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงประกอบการเชิดสิงโตของคณะสิงโตศิษย์เจ้าพ่อกวานอุ จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า

1) รูปแบบการบรรเลงดนตรีประกอบการเชิดสิงโต คณะสิงโตศิษย์เจ้าพ่อกวานอุ จังหวัดราชบุรี มีรูปแบบจังหวะดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงประกอบการเชิดสิงโต มีทั้งหมด 4 รูปแบบ โดยจะต้องมีจังหวะเริ่มต้นและจังหวะลงจบทุกครั้ง ซึ่งเป็นรูปแบบที่คณะสิงโตทุกคณะจะต้องใช้บรรเลงประกอบการเชิดสิงโต แต่ละคณะจะต้องบรรเลงรูปแบบดังกล่าวซึ่งเป็นมาตรฐานของคณะสิงโต ส่วนลักษณะจังหวะดนตรีจะแตกต่างกันบ้าง แล้วแต่การบรรเลงของแต่ละคณะสิงโต รูปแบบจังหวะดนตรีของคณะสิงโตศิษย์เจ้าพ่อกวานอุ จังหวัดราชบุรี ที่ใช้ประกอบการเชิดสิงโต ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาศึกษาวิเคราะห์รูปแบบจังหวะดนตรีแล้วนำมาทำเป็นโน้ตดนตรีโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ดนตรี (Sibelius) เขียนเป็นโน้ตสากล เพื่อบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ดังนี้ 1.1 จังหวะเริ่มต้น เป็นจังหวะดนตรีที่ใช้เริ่มต้นทุกครั้งก่อนที่จะบรรเลงรูปแบบจังหวะใดๆก็ตาม เพื่อเป็นการเตรียมตัวที่จะบรรเลงในจังหวะต่อไป 1.2 จังหวะเดิน เป็นรูปแบบจังหวะดนตรีที่ใช้ประกอบการเดินของสิงโต เป็นจังหวะที่มีการบรรเลงย้อนไปเรื่อยๆจนกว่าจะถึงที่หมาย และจะลงด้วยจังหวะลงจบ 1.3 จังหวะพลั่ว เป็นรูปแบบจังหวะที่ใช้บรรเลงประกอบการเชิดสิงโตในขณะที่สิงโตกำลังเดินแล้วทำท่าเคลื่อนไหวไปมา แสดงอาการปรีดาใจ ตื่นเต้น มีความสุข เป็นต้น 1.4 จังหวะจ้อง เป็นรูปแบบจังหวะที่ใช้บรรเลงประกอบการเชิดสิงโตในขณะที่สิงโตกำลังยืนจ้อง แสดงอาการปรีดาสงสัย หรือหยอกล้อ ล้อเล่น ชูชก เป็นต้น 1.5 จังหวะไหว เป็นรูปแบบจังหวะที่ใช้บรรเลงประกอบการเชิดสิงโตในขณะที่สิงโตกำลังเดินเข้าไปไหวศาลเจ้า หรือเดินเข้าไปหาเจ้าภาพในการจัดงานเพื่อรับอั่งเปา เป็นการคารวะแสดงความเคารพ 1.6 จังหวะลงจบ เป็นจังหวะดนตรีที่ใช้ลงจบทุกครั้งหลังจากบรรเลงรูปแบบจังหวะใดๆก็ตาม เพื่อเป็นการเตรียมตัวที่จะจบการแสดงการเชิดสิงโต รูปแบบจังหวะดนตรีที่ใช้ประกอบการเชิดสิงโต ของคณะสิงโตศิษย์เจ้าพ่อกวานอุ จังหวัดราชบุรี ที่กล่าวมาข้างต้น ทั้ง 4 รูปแบบ รวมทั้งจังหวะเริ่มต้นและจังหวะลงจบ เมื่อทำการแสดงเต็มรูปแบบจะบรรเลงรูปแบบจังหวะดนตรีต่อกันทั้งหมด โดยแต่ละแบบนักดนตรีจะนัดกันว่าจะเปลี่ยนรูปแบบจังหวะตอนไหนขึ้นอยู่กับระยะเวลาของการแสดงว่าใกล้หรือไกลมากแค่ไหน โดยจะมีคนกลางที่ยืนอยู่ระหว่างวงมโหรีกับนักแสดงสิงโต เป็นคนส่งสัญญาณมือบอกการเปลี่ยนจังหวะดนตรีแต่ละแบบ ซึ่งทั้งนักดนตรีและคนเชิดสิงโตจะต้องประสานกันตลอดเวลา

2) เครื่องดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงประกอบการเชิดสิงโต ของคณะสิงโตศิษย์เจ้าพ่อกวานอุ จังหวัดราชบุรี มีอยู่ 3 ชนิด ได้แก่ 2.1 กลองสิงโต มีลักษณะของกลองหนังดำ เป็นเครื่องดนตรีหลักในการบรรเลงประกอบการเชิดสิงโต 2.2 แฉหรือฉาบ เป็นเครื่องดนตรีที่บรรเลงเสริมเข้ากับกลองสิงโต

ทำให้มีจังหวะที่ตื่นเต้นเร้าใจ 2.3 เม้ง (มีลักษณะเหมือนฆ้องแต่ไม่มีปุ่มตรงกลาง) เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงกำกับจังหวะให้กับกลอง และแฉหรือฉาบ เม้งจะมีที่แขวนเพื่อตีได้นัดเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการเชิดสิงโต เมื่อบรรเลงพร้อมกันจะเรียกว่า “วงมโหรี” เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการเชิดสิงโต เป็นอุปกรณ์ที่นักดนตรีให้ความเคารพเหมือนเป็นครู เช่นเดียวกับเครื่องดนตรีไทย ก่อนที่จะทำการแสดงหรือออกงานทุกครั้ง จะต้องมีการไหว้ครู โดยจะไหว้ครูด้วย ผลไม้ต่างๆ 3 อย่าง ดอกไม้บุหรี รูปเทียน และเหล้าสี่ เป็นต้น

2. เกรียงไกร ฮ่อเฮงเส็ง (2560) ได้ทำวิจัยเรื่อง กระอั่วแทงควาย กับ กระตั่วแทงเสือ ประวัติและพัฒนาการของการ เล่นละเล่นโบราณ ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างการละเล่นของหลวงที่เรียกว่า กระอั่วแทงควาย กับ การละเล่นของราษฎรที่เรียกว่า กระตั่วแทงเสือ หรือบางครั้งเรียกว่า บ้องตันแทงเสือ โดยกระอั่วแทงควายมีรากฐาน มาจากการประกอบพิธีกรรมที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับควายในสังคม เกษตรกรรมของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อก่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ ซึ่ง ปรากฏหลักฐานตามร่องรอยภาพฝาผนังภายในถ้ำ โดยข้อมูลทางประวัติศาสตร์ระบุว่า กระอั่วแทงควายเป็นการแสดงที่มาจากเมืองทวายอันเป็นเมืองประเทศราช ซึ่งนำมา แสดงถวายในงานพระราชพิธีโสกันต์ และงานมหรสพสมโภชในการพระเมรุ จึงทำให้ถูกหมายรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งในการละเล่นของหลวง ซึ่งปรากฏหลักฐานตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเรื่อยมา จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ส่วนการละเล่น กระตั่วแทงเสือ เป็นการละเล่นที่ดัดแปลงมาจาก กระอั่วแทงควาย ซึ่งเปลี่ยนแปลงเนื้อเรื่องและ ตัวละครใหม่ แต่มีเค้าโครงเรื่องที่คล้ายคลึงกัน การละเล่นกระตั่วแทงเสือนั้นยังคง สามารถพบเห็นได้ในงานบุญงานประเพณีในปัจจุบัน แต่กระอั่วแทงควายเป็น การละเล่นที่หาชมได้ยาก จึงควรค่าแก่การศึกษาและอนุรักษ์สืบสานการละเล่นโบราณดังกล่าวไว้

3. มนตรี เนมิน ธนกร เฟ่งศรีและณรงค์รัชช วรรณมิตร (2460) ได้วิจัยเรื่อง อัตลักษณ์การบรรเลงคีย์บอร์ดวงกลองยาวประยุกต์ในจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า

ปัจจุบันการแสดงกลองยาวในอำเภอวาปีปทุมจังหวัดมหาสารคามได้มีการประยุกต์การบรรเลงโดย นำเอาคีย์บอร์ด ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีสากลมาใช้บรรเลงนำทำนองเพลงดังในอดีตและปัจจุบัน ทำให้กลองยาว เกิดความแปลกใหม่ทันสมัยตาม ความนิยมในยุคปัจจุบัน การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาโครงสร้างการบรรเลงทำนองคีย์บอร์ด
- 2) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์การบรรเลงคีย์บอร์ด ซึ่งเป็นงานวิจัยทางมานุษยวิทยา

โดยเลือกกลุ่มเป้าหมายที่ได้รางวัลถ้วยพระราชทานจาก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีในการประกวดงานออนซอนกลองยาวชาววาปีของดีพื้นบ้านในปีพ.ศ. 2556 คือวงกลองยาวประยุกต์คณะเทพนิมิต โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารบันทึกข้อมูลภาคสนาม สัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติคีย์บอร์ดแบบเชิงลึกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

ระยะเวลาในการวิจัยจากเดือนพฤษภาคม 2559 ถึงเดือนมีนาคม 2560 นำข้อมูลที่ได้มา ศึกษาการ บรรเลงคีย์บอร์ดในแนวทางดนตรีสากลได้ผลการศึกษาดังนี้

1) การศึกษาโครงสร้างการบรรเลงทำนองคีย์บอร์ดในวงกลองยาวประยุกต์คณะเทพนิมิตพบว่า การบรรเลงทำนอง คีย์บอร์ดแบ่งออกเป็น 3 ส่วนสำคัญคือ

ส่วนที่ 1 รูปแบบเพลง ประกอบไปด้วยท่อนเพลงประยุกต์ ท่อนลายพื้นบ้าน ท่อนเชื่อมประโยคเพลงและท่อนจบประโยคเพลง

ส่วนที่ 2 ทำนองการบรรเลงทำนองคีย์บอร์ดมี 2 ทำนองหลักคือ ทำนองลายพื้นบ้าน และ ทำนองเพลงประยุกต์

ส่วนที่ 3 จังหวะจังหวะกลองยาวที่ใช้มีลักษณะเป็นแพทเทิร์นเดียว ใช้เครื่องหมายกำหนดจังหวะ คือ 4/4 ความเร็วของจังหวะคือ 136 โน้ตตัวดำมีค่าเท่ากับ 136 ลักษณะจังหวะมีเครื่องตีประกอบจังหวะคือ รำมะนา กลองยาว และ ฉาบ

2) อัตลักษณ์การบรรเลงคีย์บอร์ดในวงกลองยาวประยุกต์คณะเทพนิมิต ผลการวิจัยพบว่า

รูปแบบที่ 1 อัตลักษณ์ด้านการบรรเลง ทำนอง คือ การด้นทำนองลายพื้นบ้าน เป็นการใช้ลายลำเพลินเป็นทำนองหลัก ประยุกต์โดย ประดับตกแต่งทำนองด้วยการด้น ทำนองลายพื้นบ้านต่างๆในรูปแบบเพนาโทนิคไมเนอร์สเกลผสมผสานเป็นทำนองลายพื้นบ้านในรูปแบบอัตลักษณ์เฉพาะตัวของผู้บรรเลงมีการใช้โน้ตตัวที่ 5 ของคอร์ดหลักมาใช้ประสานเสียงในแนวทำนองการด้นทำนองเพลง เป็นการนำทำนองที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นเป็นที่จดจำของเพลงดังในอดีตและปัจจุบันมาประยุกต์บรรเลงเข้ากับจังหวะกลองยาว

รูปแบบที่ 2 อัตลักษณ์ด้านวิธีการ บรรเลงคีย์บอร์ด พบการรูดลิ้นนิ้วคีย์บอร์ดใช้ในการส่งสัญญาณเปลี่ยนทำนองเพลงหรือเปลี่ยนจังหวะ อัตลักษณ์การบรรเลงคีย์บอร์ดวงกลองยาวประยุกต์ในจังหวัดมหาสารคาม มีการประยุกต์การบรรเลงให้มีความเป็น สากลมากขึ้นเป็นการผสมผสานการบรรเลงระหว่างดนตรีพื้นบ้านเข้ากับดนตรีสากลทำให้เกิดเป็นที่นิยมในยุคปัจจุบันและยังสามารถอนุรักษ์การเล่นกลองยาวในจังหวัดมหาสารคาม ไว้ได้ต่อไป

2.1.2 ทฤษฎีองค์การ ทฤษฎีระบบ และทฤษฎีการบริหารจัดการ

กล่าวโดยภาพรวม งานการจัดการด้านการท่องเที่ยวทั่ว ๆ ไป มีการบริหารจัดการหรือรับผิดชอบในลักษณะขององค์กร / สถาบันหรือกลุ่มบุคคลเข้ามาร่วมรับผิดชอบ งานการจัดการ คณะเขตสิงโตและสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมไทย-จีน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ก็เช่นกัน สำหรับประเทศไทยกิจการหรืองานด้านการท่องเที่ยวมีผู้รับผิดชอบหลักคือภาครัฐ เช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยกรมส่งเสริมการท่องเที่ยว และองค์กรที่รับผิดชอบรองอาจเป็นภาคเอกชน เช่น บริษัท ห้างร้าน ผู้ประกอบการโรงแรมหรือประกอบการท่องเที่ยวต่าง ๆ เป็นต้น และภาคประชาสังคม เช่น ประชาชน ชุมชนที่อยู่ในแหล่งหรือสถานที่ท่องเที่ยว นั้น ๆ หรือผู้ประกอบการที่ก่อให้เกิดการท่องเที่ยว เช่น คณะเขตสิงโตและผู้เกี่ยวข้อง เป็นต้น

งานหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวจะประสบความสำเร็จได้ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือส่งเสริม สนับสนุนจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ทั้ง 3 ส่วนข้างต้น เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในส่วนของการบริหารจัดการ (Management) จำเป็นต้องมีการขับเคลื่อนในรูปแบบขององค์กร (Organization) ทั้งส่วนภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม

องค์กรที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมในยุคปัจจุบันจะให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการ (Management) หรือระบบการบริหารจัดการ (Management System) การบริหารจัดการที่เป็นระบบ และมีมาตรฐานจะเป็นการลดค่าใช้จ่ายรวมถึงประสิทธิผลของทรัพยากรทางการบริหารอื่น ๆ ด้วย

อนึ่ง คณะผู้วิจัยมีความเห็นว่า คณะสังคมนิยมมีสถานะเป็นองค์กรประเภทหนึ่งในส่วนของภาคเอกชนหรือประชาสังคม (Civil Society) จึงจำเป็นต้องมีการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับองค์กรเป็นอันดับแรก ก่อนจะได้ทบทวนวรรณกรรมในเรื่องที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ต่อไป

ทฤษฎีองค์การ

นิยามของคำว่า องค์กร

ในภาษาไทย บางครั้งเราใช้คำว่าองค์กร (Organization) และองค์กรปะปนกัน แต่ในภาษาอังกฤษนิยมใช้คำว่า Organization เพียงคำเดียวก็เข้าใจตรงกันได้ แต่ถึงแม้ในภาษาไทยจะใช้ศัพท์นี้สลับกัน หากแต่ในทางวิชาการสามารถอธิบายความแตกต่างระหว่างองค์กรและองค์กรได้ เพราะองค์กรจะหมายถึงภาพรวมใหญ่ขององค์กร ที่มุ่งอธิบายเชิงวิชาการ (macro perspective) ส่วนองค์กรนั้นหมายถึงหน่วยงานและกลไกการปฏิบัติในเชิงการบริหารจัดการ (micro perspective) ภายในองค์กร (ประเวศน์ มหารัตน์สกุล, 2554) ดังนั้น นิยามที่ผู้วิจัยจะนำเสนอต่อไปนี้จะมีนิยามขององค์กรที่มิเน้นวิชาการให้นิยามไว้แตกต่างกัน เช่น

روبิน และคัลเตอร์ (Robbins and Coulter, 1999) ให้ความหมายว่า เป็นการจัดบุคคลเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายเฉพาะอย่าง

มัวร์เฮด และ กริฟฟิน (Moorhead and Griffin, 1995) ให้ความหมายว่า เป็นกลุ่มของบุคคลที่มาทำงาน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ ปริญ ลักขิตานนท์ และสมชาย หิรัญกิตติ (2538) ให้ความหมายไว้ถึง 4 ลักษณะ เช่น 1) สิ่งปรากฏขึ้นทางสังคมซึ่งมุ่งไปสู่เป้าหมายและกำหนดโครงสร้างตามที่ตกลงกันไว้ 2) บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปถูกผูกพันกันเข้าไว้ด้วยความพยายามที่มุ่งไปสู่การผลิตสินค้าหรือบริการ 3) การจัดระบบ ระเบียบของบุคคลเพื่อนำไปสู่เป้าหมายอันเดียวกัน 4) บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปทำงานร่วมกันที่จะประสานงานเพื่อให้ผลลัพธ์ของกลุ่มประสบความสำเร็จ

นิยามข้างต้นนี้เน้นถึงคนในองค์กร ระบบ ระเบียบในองค์กร ที่คนในองค์กรจะต้องปฏิบัติตาม ระเบียบ กฎเกณฑ์นั้น เพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ดำเนินไปสู่เป้าหมายตามที่คนในองค์กรได้ร่วมกันกำหนดเป้าหมาย หรืออนาคตขององค์กรนั้น ๆ ไว้แล้ว

ดาวิท (อ้างถึงใน บุญทัน ดอกไธสง, 2541) ได้นิยามไว้ว่า องค์กรเป็นระบบทางสังคม เป็นที่รวมของศาสตร์ที่เกี่ยวกับมนุษยชาติ วิชาการ และพฤติกรรมของมนุษย์ เอ็ดการ์ เซอิน นิยามไว้ว่า องค์กรคือความพยายามร่วมกันทำเพื่อบริการสังคม อีริค นิยามว่า องค์กรหมายถึงรูปแบบของการรวมกลุ่ม (Organized body) หรือเป็นระบบ (system) สมาคม (society) หรือรูปแบบโครงสร้างทางเทคนิค และการบริหาร (structure) เพื่อจัดการธุรกิจให้เป็นหมวดหมู่เดียวกัน ซึ่งมีลักษณะประกอบด้วยผู้ให้คำแนะนำ ผู้ชำนาญ ผู้ประสานสัมพันธ์ และสมาชิก

อาจสรุปได้ว่าองค์กร หมายถึง การบริหารจัดการคนหรือมนุษย์ให้รวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมที่กลุ่มมุ่งหวังให้สำเร็จ หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่ง องค์กรจะหมายถึงองค์รวมของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กัน และมุ่งจะทำกิจกรรมบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน ภายใต้โครงสร้างของความสัมพันธ์ที่มีกฎเกณฑ์และขอบเขตที่แน่นอน

จะเห็นได้ว่า นิยามขององค์การกับการบริหารจัดการจะใกล้ชิดกันมาก กล่าวได้ว่า องค์การหรือการจัดองค์การ หมายถึง ความพยายามที่จะนำเอาความเรียบร้อยเข้าไปแทนที่ความยุ่งเหยิง ความแน่นอนเข้าไปแทนที่ความไม่แน่นอน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความง่ายแก่การทำนายหรือพยากรณ์การบริหารงาน

แต่สก๊อต (Scott, 1992) ก่อนที่จะนิยามคำว่าองค์การ เขาได้จำแนกองค์การตามกลุ่มทฤษฎีองค์การไว้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มแบบระบบเหตุผล (Rational System Perspective) กลุ่มแบบระบบธรรมชาติ (Natural System Perspective) และกลุ่มมุมมองแบบระบบเปิด (Open System Perspective) แต่ละกลุ่มมีรายละเอียดสำคัญที่พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต (2552) ได้อธิบายไว้ ดังนี้

1) กลุ่มทัศนะระบบเหตุผล (Rational System Perspective) กลุ่มนี้เน้นความจำเพาะเจาะจงของเป้าประสงค์ (Goal Specificity) และความเป็นทางการ (Formalization) โดยนักทฤษฎีระบบมองว่าเป้าประสงค์ที่เฉพาะเจาะจงจะสามารถถ่ายทอดไปสู่ตัวชี้วัดและกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการวัด เป็นเข็มทิศในการตัดสินใจว่าทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์ใดที่ควรได้รับการเลือกไปปฏิบัติ ส่วนความเป็นทางการนั้น อธิบายได้ว่า เป็นเรื่องของโครงสร้างและระเบียบขององค์การที่จะทำให้สมาชิกในองค์การทราบบทบาท อำนาจหน้าที่ (Role Authority) ของตนเองและจะต้องแสดงพฤติกรรมอย่างไรออกมาให้ปรากฏ ซึ่งองค์การจะกำหนดงานให้เป็นมาตรฐานและงานประจำที่ต้องทำ (Scott, 1992)

2) กลุ่มทัศนะระบบธรรมชาติ (Natural System Perspective) กลุ่มนี้มีทัศนะว่า แม้องค์การมีเป้าหมายและความเป็นทางการดำรงอยู่ แต่ก็มีลักษณะร่วมที่เกิดจากกลุ่มทางสังคมในองค์การกลับมีความสำคัญกว่าลักษณะสำคัญ 3 ประการขององค์การกลุ่มนี้คือ 1) ความซับซ้อนของเป้าประสงค์ (Goal Complexity) 2) โครงสร้างที่ไม่เป็นทางการ (Informal Structure) และ 3) การวิเคราะห์หน้าที่ (Functional Analysis) (Scott, 1992) โดยพิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต (2552) อธิบายประเด็นลักษณะทั้ง 3 ประการนี้ว่า

2.1 ความซับซ้อนของเป้าประสงค์ (Goal Complexity) หมายถึง เป้าประสงค์ขององค์การและความสัมพันธ์ระหว่างเป้าประสงค์กับพฤติกรรมของสมาชิกในองค์การเป็นปมปัญหา (Problematic) แก่นักทฤษฎีระบบธรรมชาติมากกว่านักทฤษฎีระบบเหตุผล เพราะการวิเคราะห์ระบบธรรมชาติให้ความสำคัญกับพฤติกรรมและปฏิกิริยาขององค์การ

ในการพิจารณาเป้าประสงค์ขององค์การ มีหลักในการพิจารณา 2 ประการ คือ 1) ความแตกต่างระหว่างเป้าประสงค์ที่ประกาศเป็นทางการ หรือ Official Goals กับเป้าประสงค์ที่เป็นจริง (Actual Goals) และ 2) เป้าประสงค์เพื่อความอยู่รอด ชื่อนี้่อธิบายได้ว่า ภายในบางองค์การแม้มีการประกาศว่าจะนำเป้าประสงค์ที่เคยประกาศไว้ไปใช้ปฏิบัติจริง แต่เป้าประสงค์ดังกล่าวก็ไม่ใช่เป้าประสงค์เดียวที่ชี้นำพฤติกรรมของสมาชิกในองค์การ เพราะองค์การนั้นมีแนวโน้มที่จะนำเป้าประสงค์เพื่อความอยู่รอด (Survival Goals) ให้กับองค์การมาปฏิบัติร่วมด้วย แม้ว่าเป้าประสงค์เพื่อความอยู่รอดอาจจะขัดแย้งหรือไม่สอดคล้องกับเป้าประสงค์ที่เป็นทางการก็ตาม

ทั้งนี้ เหตุผลในการแสวงหาการอยู่รอดขององค์การ สามารถอธิบายได้ใน 2 ลักษณะ คือ

1) องค์การเป็นระบบสังคมที่มีความต้องการจำนวนมาก อันจะต้องได้รับการตอบสนองเพื่อให้องค์การอยู่รอด หรือองค์การจะต้องมีหน้าที่อย่างต่อเนื่องไปเพื่อทำให้เกิดความชอบธรรมในการดำรงอยู่ การอธิบายในลักษณะนี้ เป็นการอธิบายภายใต้กรอบแนวคิดของการวิเคราะห์เชิงหน้าที่ (Functional Analysis)

2) สมาชิกในองค์การมีผลประโยชน์ผูกติดอยู่กับการดำรงอยู่ขององค์การ เพราะเหตุว่าองค์การเป็นแหล่งของอำนาจ ทรัพยากร ชื่อเสียงหรือความพึงพอใจ ดังนั้น สมาชิกในองค์การจึงทำการปกป้ององค์การของตนเอง เพราะสมาชิกมีความรู้สึกหรือเห็นว่าองค์การตกอยู่ภายใต้หรือมีความเสี่ยงที่จะถูกยุบหรือเลิก เป็นต้น

2.2 โครงสร้างที่ไม่เป็นทางการ (Informal Structure) ในองค์การใดองค์การหนึ่ง นอกจากมีโครงสร้างที่เป็นทางการแล้ว มักจะมีโครงสร้างที่ไม่เป็นทางการดำรงอยู่ในองค์การนั้น ๆ ด้วย เพราะเมื่อบุคคลเข้าสู่อการเป็นสมาชิกขององค์การ พวกเขาได้นำค่านิยม ความสามารถ ความคาดหวัง ความต้องการ ความสนใจและความคิดส่วนตัวติดเข้ามาในองค์การด้วย นานวันเข้าพวกเขาเหล่านั้นก็จะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน สามารถก่อรูปโครงสร้าง ค่านิยม แบบแผน พฤติกรรมเกี่ยวกับสถานภาพ และระบบอำนาจ สร้างเครือข่ายการสื่อสาร เครือข่ายความสัมพันธ์และการจัดการในการปฏิบัติงานขึ้นมา (Scott, 1992)

กลุ่มนักทฤษฎีระบบธรรมชาติ เห็นว่า โครงสร้างแบบไม่เป็นทางการ มีผลเชิงบวกต่อการปฏิบัติหน้าที่ขององค์การ เพราะทำให้เกิดการสื่อสารที่ง่ายขึ้น สะดวกและรวดเร็ว สร้างความเชื่อถือซึ่งกันและกันในกลุ่มสมาชิกขององค์การ ช่วยแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดจากข้อบกพร่องของโครงสร้างที่เป็นทางการ เช่น การปรับตัวที่ผิดปกติและนำไปสู่พฤติกรรมที่ไร้ประสิทธิภาพและไร้ประสิทธิผลของสมาชิกในองค์การ เช่นหน่วยงานหนึ่งกำหนดแบบแผนพฤติกรรมของพนักงานว่าจะต้องใช้งบประมาณอย่างประหยัด เพื่อให้งบประมาณเหลือในสิ้นปีงบประมาณ ซึ่งจะทำให้หน่วยงาน (องค์การ) ได้รับรางวัล แต่ผลที่ตามมา อาจทำให้สมาชิกในองค์การลดการทำงาน ลดการทำกิจกรรมในโครงการต่าง ๆ เป็นต้น

กล่าวได้ว่า องค์การที่มีโครงสร้างที่เป็นทางการ มักไร้ประสิทธิภาพในด้านความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากรในองค์การ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง สติปัญญาของสมาชิกลดลง หรือที่กล่าวกันว่า สมาชิกในองค์การเป็นประเภท เข้าขาม เย็นขาม เป็นต้น

2.3 การวิเคราะห์หน้าที่ (Functional Analysis) (Scott, 1992) แนวคิดหลักของทัศนะนี้ มาจากทัศนะของ Merton (1957) ที่กล่าวว่า ระบบสังคมที่หมายถึงองค์การมีความต้องการหรือเป้าหมายที่จะต้องบรรลุได้นั้น ระบบสังคมหรือระบบองค์การจะต้องทำหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งในการดำรงอยู่ หากองค์การใดไม่มีหน้าที่หรือไม่ทำหน้าที่ องค์การนั้นก็ขาดเหตุผลในการที่จะดำรงอยู่ในสังคมอีกต่อไป ดังนั้น หน้าที่จึงถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับองค์การทางสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น โรงเรียนในชุมชนหรือหมู่บ้านมีหน้าที่ในการให้การศึกษาแก่เด็กๆ ในหมู่บ้าน หากไม่มีเด็กในหมู่บ้านมาเข้าเรียน ซึ่งอาจเกิดจากเหตุปัจจัยใด ๆ ก็ตาม โรงเรียนดังกล่าวก็จำต้องถูกยุบไป หรือในกรณีตรงกันข้าม หากมีเด็กมาเรียน แต่บุคลากรในโรงเรียนหรือโรงเรียนไม่ทำหน้าที่ของตน กลับเพิกเฉยหรือละทิ้งหน้าที่ โรงเรียนดังกล่าวก็จะถูกกดดันให้ปิดหรือยุบทิ้ง จากชาวบ้านหรือรัฐบาล ได้เช่นกัน เป็นต้น

3) กลุ่มทัศนะระบบเปิด (Opened System Perspective) แนวความคิดระบบเปิดนี้มีรากฐานมาจากแนวคิดที่มององค์การในฐานะเป็นระบบไซเบอร์เนติก (Cybernetic System) หรือระบบกลไก โดยเน้นความสำคัญของการปฏิบัติการ การควบคุม การเป็นศูนย์นโยบายและความสัมพันธ์ของกลไกย่อยทั้ง 3 เช่น

1) ศูนย์กลางนโยบาย (Policy Center) หมายถึงผู้บริหารกำหนดนโยบายให้กับระบบเพื่อตอบสนองความต้องการของสิ่งแวดล้อม ซึ่งความต้องการของสิ่งแวดล้อมอาจอยู่ในรูปแบบของคำสั่ง

กฎระเบียบ เป็นต้น เช่น บริษัทเอกชนได้รับคำสั่งจากรัฐบาลให้ป้องกันอันตรายจากการทำงานให้แก่ลูกจ้างหรือพนักงาน หรือลูกค้าสั่งให้โรงงานหรือบริษัท ผลิตสินค้าบางอย่าง เป็นต้น ศูนย์กลางนโยบายจึงได้ถ่ายทอดเป้าหมายหรือมาตรฐานการปฏิบัติงานให้กับ

2) ศูนย์การควบคุม (Control Center) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ถ่ายทอดแผนงานหรือนโยบายไปยังหน่วยที่ 3 คือ

3) หน่วยปฏิบัติงาน (Operation Center) ซึ่งเป็นหน่วยที่แปลงสภาพวัตถุดิบเป็นผลผลิตและบริการ จากขั้นตอนของศูนย์การควบคุม ที่เป็นผู้กำกับดูแลผลผลิต เป็นต้น

กล่าวได้ว่า ทักษะที่สำคัญของระบบนี้มองว่า องค์กรมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา ได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกันก็มีอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อมด้วย เช่น องค์กรรับข้อมูลข่าวสารการสนับสนุนและแรงกดดันจากสิ่งแวดล้อมทั้งผู้บริหารและผู้รับบริการ เป็นต้น (พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, 2552) หรือกล่าวอีกอย่างว่า ระบบเปิด เป็นระบบที่มีความสามารถในการดำรงรักษาระบบได้ด้วยตนเอง โดยการแสวงหาทรัพยากรจากสิ่งแวดล้อมเข้ามาสู่กระบวนการดำเนินงานที่จะทำให้ระบบดำรงชีวิตหรือดำรงองค์การอยู่ต่อไป

แนวคิดระบบเปิดได้เปลี่ยนแปลงจุดเน้นในการศึกษาองค์การในเชิงโครงสร้างมาสู่การเน้นกระบวนการ (Process) ที่เน้นเสถียรภาพและการดำรง รักษาองค์การและกระบวนการที่พัฒนาปรับเปลี่ยนองค์การ กลุ่มทฤษฎีองค์การในปัจจุบันนี้ แม้ว่าจะมีมากมายหลากหลาย แต่เมื่อกล่าวหรือวิเคราะห์โดยสรุปแล้วก็จะมีกลุ่มทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น

องค์การแบบกลุ่มเหตุผล (Rational System Perspective) สก๊อตนิยามว่า องค์กรคือหน่วยทางสังคม ซึ่งมีเป้าประสงค์เฉพาะเพื่อขึ้นการปฏิบัติ มีการออกแบบโครงสร้างอย่างเป็นทางการ และมีระบบประสานงานเพื่อรองรับกิจกรรมต่าง ๆ

องค์การกลุ่มแบบธรรมชาติ (Natural System Perspective) สก๊อตให้นิยามว่า องค์กรคือการรวมกลุ่มของปัจเจกชนซึ่งสมาชิกมีผลประโยชน์ร่วมกันและทำกิจกรรมร่วมกัน ในการทำให้ระบบดำรงอยู่ โดยมีโครงสร้างที่ไม่เป็นทางการ เป็นกลไกผลักดันให้องค์การและปัจเจกชนในองค์การบรรลุเป้าหมายคือผลประโยชน์ร่วมกันได้

องค์การกลุ่มแบบระบบเปิด (Open System Perspective) สก๊อตให้เหตุผลว่าที่นิยามเช่นนั้นเป็นเพราะมองว่า ระบบของกิจกรรมที่มีการพึ่งพากันและกัน มีการเชื่อมโยงและเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของสมาชิก เป็นระบบที่อยู่ภายใต้การพึ่งพา แลกเปลี่ยนอย่างต่อเนื่องจากสิ่งแวดล้อมรอบองค์การ

จะเห็นได้ว่า นิยามที่ 1 นั้นเน้นองค์การที่มีโครงสร้างที่เป็นทางการ (รูปนัย) ซึ่งมีเป้าประสงค์เฉพาะขององค์การนั้น ๆ มีการประสานงานกัน ตรงกันข้ามกับนิยามที่ 2 เน้นองค์การที่โครงสร้างอย่างไม่เป็นทางการ (อรูปนัย) โดยแต่ละบุคคลที่มาร่วมกันต่างมีผลประโยชน์เฉพาะตน และพยายามผลักดันให้องค์การและผลประโยชน์ตน (ปัจเจกชน) บรรลุเป้าหมาย ส่วนนิยามที่ 3 เน้นการกระทำกิจกรรมทุกอย่างภายในองค์การจะต้องมีการพึ่งพาอาศัยกันและกัน แลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกัน นอกจากนั้นสิ่งแวดล้อมขององค์การก็ถือเป็นตัวแปรสำคัญที่จะทำให้้องค์การดำรงอยู่ได้

จากนิยามข้างต้น สามารถระบุรูปแบบขององค์การอย่างน้อยมีถึง 2 รูปแบบ คือ องค์กรที่มีโครงสร้างอย่างเป็นทางการ (Formal) และองค์การที่มีโครงสร้างอย่างไม่เป็นทางการ (Informal) ภายในองค์การเดียวกัน จะมี 2 โครงสร้างทับซ้อนกันอยู่ เพราะในขณะที่องค์การถูกจัดตั้งขึ้นตาม

กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือกฎหมายเฉพาะองค์กรนั้น ๆ ภายในองค์กรเองมักจะมีกลุ่มบุคคลที่พยายามแสดงพฤติกรรมบางอย่างออกมาเพื่อผลักดันแนวคิดของกลุ่มตน หรือเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มตน ทับซ้อนกับผลประโยชน์ขององค์กรที่กลุ่มตนสังกัดอยู่

การจัดองค์กรแบบครอบครัว หรือธุรกิจครอบครัว (Family business)

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย ผู้วิจัยค้นพบว่า รูปแบบการจัดองค์กรของคณะสิงโตในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นแบบครอบครัว หรือธุรกิจครอบครัว ดังนั้นผู้วิจัยจึงไปศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าว ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

วัฒนธรรมองค์กร (organization culture) เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อธุรกิจครอบครัว (family firm) หรือรูปแบบการจัดการองค์กรแบบครอบครัว ซึ่งประกอบด้วย ค่านิยม (values) ความเชื่อ (beliefs) และผลประโยชน์ (interests) ซึ่งรูปแบบการจัดการองค์กรแบบครอบครัวได้รับอิทธิพลอย่างมากจากความสัมพันธ์ทางครอบครัว (family relation) (Chrisman, Chua, & Steier, 2002) ซึ่งทำให้รูปแบบธุรกิจครอบครัว หรือรูปแบบการจัดการองค์กรแบบครอบครัว แต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน (Dyer, 1986; Barontini & Caprio, 2006)

วรรณกรรมและงานวิจัยที่ผ่านมาที่เกี่ยวกับธุรกิจครอบครัว หรือการจัดการองค์กรแบบครอบครัวได้รับการวิเคราะห์ และปรับตามแนวคิดและมุมมองของทฤษฎีครอบครัว (familiness theoretical perspective) (Habbershon, Williams, & MacMillan, 2003) มีนักวิชาการหลายท่านได้ศึกษารูปแบบการจัดการแบบครอบครัว หรือธุรกิจครอบครัว เช่น Denison et al. (2004) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจครอบครัวกับวัฒนธรรมองค์กร Zahra et al. (2004) ได้ศึกษาเกี่ยวกับธุรกิจความครัวกับกิจกรรมของผู้ประกอบการ (entrepreneurial activity) หรือ Poza, Alfred, and Maheswari (1997) ได้ศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมของผู้ก่อตั้งธุรกิจกับวัฒนธรรมองค์กร

แต่สำหรับงานวิจัยเรื่อง “การจัดการคณะเซตัสสิงโตและสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมไทย-จีน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” จะให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ และสังเคราะห์รูปแบบการจัดการของคณะสิงโตว่า มีรูปแบบ แต่ละรูปแบบมีลักษณะ และรายละเอียดอย่างไร ซึ่งการที่จะสามารถเข้าใจรูปแบบการบริหารเหล่านั้นได้ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลคณะสิงโตหลาย ๆ แห่งพบว่า คณะสิงโตส่วนใหญ่ 80% มีรูปแบบการจัดองค์กรแบบครอบครัว หรือแบบธุรกิจครอบครัว (family business) มีส่วนน้อยเท่านั้นที่มีการจัดการแบบธุรกิจเต็มตัว เมื่อได้รูปแบบการจัดการองค์กรที่ชัดเจนแล้ว คณะผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจครอบครัว เพื่อองค์ประกอบต่าง ๆ ว่ามีรายละเอียดอย่างไรบ้าง เพื่อที่จะสามารถอธิบายปรากฏการณ์หรือข้อค้นพบต่าง ๆ ตรงตามทฤษฎีและหลักวิชาการ ต่อไปนี้จะเป็นการอธิบายแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดรูปแบบองค์กรแบบครอบครัว หรือธุรกิจครอบครัว

วัฒนธรรมองค์กร (organization culture) เป็นชุดของความเชื่อ (beliefs) ความคาดหวัง (expectations) และหลักการพื้นฐาน (basic principles) ที่สมาชิกขององค์กรแบ่งปันซึ่งกันและกัน (Schein, 1995) ความเชื่อและความคาดหวังเหล่านี้จะนำไปสู่บรรทัดฐานทางพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพ และจะสามารถกำหนดพฤติกรรมของบุคคลภายในองค์กร ซึ่งจะทำให้แต่ละองค์มีความแตกต่างกัน (Alvesson, 1993) วัฒนธรรมองค์กรสามารถเข้าใจได้จากมุมมองของการใช้ทฤษฎีฐาน

ทรัพยากร (resource based view) ซึ่งทรัพยากรแต่ละส่วนมีเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับทรัพยากรที่เหลือของบริษัท (Hall et al., 2001) งานวิจัยนี้ได้ใช้แนวคิดของ Organizational Cultural Assessment Instrument (OCAI) ซึ่งได้อธิบายหลักการพื้นฐาน 4 ประการเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 แบบที่สะท้อนถึงความแตกต่างของค่านิยม (Sanchez-Marin et al., 2015; Stock et al., 2007) (1) รูปแบบการควบคุมและแบบยืดหยุ่น (flexibility-control) แสดงถึงระดับการให้ความสำคัญขององค์กรต่อการเปลี่ยนแปลง ความมั่นคง (2) รูปแบบจากภายนอกและภายใน (internal-external) รูปแบบนี้เป็นการแยกแยะว่าองค์กรมีความสำคัญต่อสภาพแวดล้อมภายในหรือภายนอกมากกว่ากัน จาก 2 รูปแบบที่กล่าวมาข้างต้น สามารถแบ่งองค์ประกอบย่อย ๆ เป็น 4 ด้าน

1. วัฒนธรรมองค์กรแบบตระกูล (clan culture) มีสอดคล้องกับรูปแบบของความสัมพันธ์ของมนุษย์ในทฤษฎีองค์กร ซึ่งเน้นเรื่องความยืดหยุ่นและการเปลี่ยนแปลง มีลักษณะที่เน้นความสัมพันธ์ ความร่วมมือ และให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์ภายในองค์กร

2. วัฒนธรรมองค์กรแบบยืดหยุ่น (adhocracy culture) โครงสร้างองค์กรที่มีความยืดหยุ่น ปรับตัว และไม่เป็นทางการ ไม่มีนโยบายหรือขั้นตอนแบบระบบราชการ อีกทั้งเป็นระบบเปิดที่เน้นการออกไปด้านนอก ให้ความสำคัญกับการเจริญเติบโต การจัดหาทรัพยากร ความคิดสร้างสรรค์ และการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ

3. วัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งเน้นการตลาด (market culture) เป็นรูปแบบการจัดองค์กรแบบเป็นเหตุเป็นผล (rational) มีการมุ่งสู่ภายนอก (outward oriented) อย่างไรก็ตามเน้นการควบคุมที่เข้มงวด มุ่งเน้นที่การเพิ่มผลิตผล ความสำเร็จ โดยมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน และมีแรงจูงใจภายนอกเป็นแรงขับเคลื่อน

4. วัฒนธรรมองค์กรแบบลำดับชั้น (hierarchy culture) เป็นรูปแบบองค์กรที่ให้ความสำคัญกับความมั่นคง มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียว มีการประสานงานกัน ให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพภายใน มีกฎเกณฑ์และกฎระเบียบที่ชัดเจน และเข้มงวด และให้ความสำคัญกับสิ่งที่เกิดขึ้นภายในองค์กร

วัฒนธรรมแบบตระกูลและวัฒนธรรมแบบมุ่งเน้นการตลาดในธุรกิจครอบครัว (Clan and market cultures in family firms)

วัฒนธรรมแบบตระกูลมีพื้นฐานมาจากค่านิยม ความเชื่อที่มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เกิดภายในบริษัท อีกทั้งเป็นองค์กรที่มีความยืดหยุ่น ส่วนวัฒนธรรมที่เน้นทางการตลาดเป็นรูปแบบที่สะท้อนความเชื่อ และค่านิยมที่มุ่งเน้นภายนอก ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเป้าหมาย ความสำเร็จ และความสามารถในการแข่งขัน (Cameron & Quinn, 1999; Stock et al., 2007) มีงานวิจัยมากมายเกี่ยวกับลักษณะของธุรกิจครอบครัว ซึ่งเป็นธุรกิจที่สมาชิกในครอบครัวมีอิทธิพลและมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการ (Dyer, 1986; Gersick, Davis, McCollom, & Lansberg, 1997; Sanchez-Marinet al., 2015) โดย Gallo (1992) ได้นิยามธุรกิจครอบครัวว่า เป็นรูปแบบที่ครอบครัวและองค์กรแบ่งปันวัฒนธรรมและประเพณีบางส่วนหรือทั้งหมดอย่างเต็มที่ ซึ่งวัฒนธรรมขององค์กรได้รับอิทธิพลจากค่านิยมของครอบครัว และได้รับอิทธิพลจากผู้ก่อตั้งองค์กร แต่ลักษณะการจัดการองค์กรแบบนี้ก็มีความเสี่ยงต่อการอยู่รอด เนื่องจากเป็นรูปแบบองค์กรแบบปิด ปิดกั้นตนเองจากภายนอก และการ

เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ หลาย ๆ องค์กรรมมีลักษณะที่จะรักษาประเพณี หรือหลักปฏิบัติแบบดั้งเดิมอยู่ บางครั้งก็มีการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก ส่งผลให้ขนาดขององค์กรแบบนี้มีขนาดเล็กถ้าเทียบกับองค์กรแบบอื่น (Karra, Tracey, & Phillips, 2006; Sanchez-Marinet al., 2015)

เมื่อลักษณะการจัดการองค์กรแบบตระกูลมีปัญหาหลายอย่างดังที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้แนวโน้มการจัดการองค์กรแบบต้องปรับเปลี่ยนตัวเองให้ใช้ความเป็นเหตุเป็นผลมากขึ้น ไม่ยึดกับค่านิยม ความเชื่อเก่า ๆ มากเกินไป ปรับตัวให้เท่าทันกับสภาพแวดล้อมภายนอกมากขึ้น (Portillo-Navarro, & Clavel, 2016) อีกทั้งต้องให้ความสำคัญกับผลการดำเนินงานด้านการเงิน (financial performance) ซึ่งจะนำไปสู่วัฒนธรรมที่มุ่งเน้นการตลาด (market culture) ที่ให้ความสำคัญกับความสำเร็จ เป้าหมาย การมองไปยังความท้าทายภายนอก และความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืน (Anderson, Mansi, & Reeb, 2002; Van den Berghe & Carchon, 2003)

วัฒนธรรมองค์กรแบบยืดหยุ่นและวัฒนธรรมแบบลำดับชั้นในธุรกิจครอบครัว (Adhocracy and hierarchy cultures in family firms)

วัฒนธรรมองค์กรแบบยืดหยุ่น (adhocracy culture) เป็นวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงความเชื่อทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ ความเป็นผู้นำ การผลิตสินค้า การสร้างนวัตกรรม หรือการรับความเสี่ยงต่าง ๆ ส่วนวัฒนธรรมแบบลำดับชั้น (hierarchy culture) ได้ให้ความสำคัญกับค่านิยมของความปลอดภัย กฎเกณฑ์ที่เป็นทางการ การควบคุม โครงสร้าง การประสานงาน และการเน้นประสิทธิภาพภายใน (Sanchez-Marin et al., 2015) ธุรกิจครอบครัวได้รับแรงบันดาลใจจากค่านิยมของกลุ่มหรือผู้นำผ่านสมาชิกของครอบครัว ลักษณะของธุรกิจจะมีความโดดเด่นด้านนวัตกรรม และมีระบบการบริหารงานที่ไม่เป็นทางการเหมือนระบบราชการ (Sanchez-Marin et al., 2017)

แต่ถ้าเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ขึ้น ถึงแม้สมาชิกในครอบครัวจะเป็นเจ้าของ แต่อิทธิพลทางค่านิยมความเชื่อของครอบครัวจะลดน้อยลง และวัฒนธรรมด้านการบริหารงานก็จะแตกต่างกันออกไป ซึ่งลักษณะของธุรกิจขนาดใหญ่จะมีแนวโน้มที่จะมีการบริหารงานที่เป็นลำดับชั้นมากขึ้น มีความสลับซับซ้อนมากกว่าธุรกิจครอบครัวที่มีขนาดเล็ก มีโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน มีนโยบาย หรือเป้าหมายที่ชัดเจน หรือมีระบบการปฏิบัติงานที่เป็นทางการ (Rogoff & Heck, 2003) อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับผลการดำเนินงานทางการเงิน (financial performance) ให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพภายใน หลีกเลี่ยงความเสี่ยง และมีการสร้างนวัตกรรมต่าง ๆ ที่น้อยลง (Denison et al., 2004)

สรุป งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงระบบการบริหารจัดการคณะสิ่งโตว่ามีรูปแบบ แต่ละรูปแบบมีลักษณะหรือโครงสร้างแบบไหน ในช่วงแรกคณะผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีองค์กร และทฤษฎีระบบ ซึ่งประกอบด้วยนิยาม การจัดกลุ่มของทฤษฎีองค์กร แต่หลังจากที่ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลคณะสิ่งโตพบว่า ถ้ามองในภาพใหญ่ คณะสิ่งโตส่วนใหญ่มีการบริหารแบบไม่เป็นทางการ ไม่มีโครงสร้างตายตัว องค์กรที่มีการรวมกลุ่มแบบธรรมชาติ (Natural System Perspective) คือ สมาชิกมีผลประโยชน์ร่วมกัน และทำกิจกรรมร่วมกันในการทำให้ระบบดำรงอยู่ อีกทั้งเป็นองค์การกลุ่มแบบระบบเปิด (Open System Perspective) เป็นระบบที่มีการพึ่งพากันและกัน มีการเชื่อมโยงและเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของสมาชิก

ถ้าวิเคราะห์อย่างละเอียดจะพบว่า ระบบการบริหารคณะสิงโตส่วนใหญ่เป็นระบบครอบครัว ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงทำการทบทวนวรรณกรรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับระบบการจัดการแบบครอบครัว หรือ ธุรกิจครอบครัว ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ (1) วัฒนธรรมองค์กรแบบตระกูล (clan culture) (2) วัฒนธรรมองค์กรแบบยืดหยุ่น (adhocracy culture) (3) วัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งเน้นการตลาด (market culture) (4) วัฒนธรรมองค์กรแบบลำดับชั้น (hierarchy culture) ซึ่งแต่ละคณะก็มีระดับ หรือความเข้มข้นในการจัดการแบบครอบครัวที่ต่างกัน

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น คณะผู้วิจัยได้นำทฤษฎี 2 ส่วนมาวิเคราะห์ ส่วนแรกเป็นการวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างการบริหารในภาพใหญ่ ส่วนที่สองคือการวิเคราะห์การบริหารองค์กรในภาพย่อย นั่นคือ รูปแบบการบริหารจัดการแบบครอบครัว ซึ่งคณะผู้วิจัยคาดว่า การทบทวนทฤษฎีที่ผ่านมาจะสามารถนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และอภิปรายข้อค้นพบของงานวิจัยได้ถูกต้อง และสามารถสะท้อนความเป็นจริงได้

2.1.3 การบริหารจัดการ (Administrative)

องค์การโดยทั่วไปตามหัวข้อที่ผ่านมา มีลักษณะเป็นนิติบุคคล จะขับเคลื่อนหรือดำเนินกิจกรรมได้ต้องอาศัยการบริหารจัดการ (Management) และผู้จัดการ (Manager) ในหัวข้อนี้มีประเด็นศึกษาคือเรื่องการบริหารจัดการ (Administration) และเรื่องที่เกี่ยวข้อง

การบริหาร (Administration) โดยทั่วไป มักหมายถึงการบริหารจัดการ (Management) ไปพร้อมกันด้วย อาจทำให้เกิดข้อสงสัยว่า เป็นสิ่งเดียวกันหรือไม่ ตามรูปศัพท์ คำว่าการบริหาร (Administration) มาจากภาษาละตินว่า Minor กลายมาเป็น Ministrare หมายถึงการรับใช้ (To Serve) ต่อมาหมายถึงการปกครอง (To Govern)

ส่วนคำว่า การบริหารจัดการ หรือ Management มาจากภาษาละตินว่า Manus หมายถึงการควบคุมโดยมือ (Control by Hand) (จุมพล หนิมพานิช, 2553)

นักวิชาการหลายท่านให้ความหมายการบริหาร (Administration) ว่า หมายถึงการดำเนินการที่เกี่ยวกับการบริหารหรือการปกครอง (ประเทศ) ที่หมายถึงการบริหารราชการ หรือหมายถึง การอำนวยการการบริหาร ส่วนการบริหารจัดการ (Management) หมายถึง การดำเนินการหรือการปฏิบัติการ การควบคุมแนวทางการดำเนินการด้วยการกระทำของตนเองอย่างมีความรับผิดชอบ (Oxford Dictionary อ้างถึงใน (จุมพล หนิมพานิช, 2553)

นิยามของ Webster Dictionary (อ้างถึงในจุมพล หนิมพานิช, 2553) ระบุว่า การบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินการหรือหมายถึงศิลปะของการบริหารจัดการ การปฏิบัติการหรือการอำนวยการเกี่ยวกับบางสิ่งที่เป็นเรื่องของธุรกิจโดยมีหน้าที่ทางการบริหารจัดการที่สำคัญ ๆ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การประสานงาน การควบคุมและการอำนวยการกิจกรรม โครงการอุตสาหกรรมหรือธุรกิจด้วยความรับผิดชอบในผลลัพธ์ (Outcomes) โดยใช้เครื่องมือที่จะทำให้เป้าหมายที่ตั้งไว้บรรลุผลอย่างรอบคอบ

นิยามนี้ครอบคลุมถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องหลายด้าน เช่น การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การประสานงาน (Coordinating) การควบคุม (Controlling) และการอำนวยการ (Directing) เป็นต้น หรือเรียกรวมกัน สั้นๆ ว่า POCCC

ติน ปรัชญพฤทธิ (2535) มองการบริหารในลักษณะที่เป็นกระบวนการ (Process) โดยหมายถึง กระบวนการนำเอาการตัดสินใจ และนโยบายไปปฏิบัติ ส่วนการบริหารรัฐกิจหมายถึง ความเกี่ยวข้องกับการนำเอานโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ จากความหมายนี้ทำให้เห็นได้ว่า ธรรมชาติของ ติน ปรัชญพฤทธิ มองการบริหารรัฐกิจแตกต่างจากการบริหารธุรกิจ เพราะการบริหารรัฐกิจเป็นการบริหารที่ไม่แสวงหากำไร ความหมายนี้รวมถึงการบริหารของฝ่ายบริหารทั้งหมดแม้กระทั่งฝ่ายตุลาการและนิติบัญญัติด้วย

จากความหมายดังกล่าวจะครอบคลุมถึงการบริหารของภาครัฐที่เรียกการบริหารรัฐกิจและการบริหารของเอกชน ที่เรียกว่า บริหารธุรกิจ เข้ามาด้วย

วิช วิรัชนิภาวรรณ (2545) ที่มีความเห็นว่า การบริหารในฐานะที่เป็นกระบวนการ (Process) หรือกระบวนการบริหาร เกิดได้จากหลายแนวคิด เช่น โปสคอร์บ (POSDCORB) ที่เกิดจากแนวคิดของ ลูเทอร์ กุลิก (Luther Gulick) และ ลินดอล เออร์วิก (Lyndall Urwick, 1937) ประกอบด้วยขั้นตอนการบริหาร 7 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบริหารงานบุคคล (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting)

ขณะที่กระบวนการบริหารตามแนวคิดของ เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol อ้างถึงใน วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2555) กล่าวว่า การบริหารประกอบด้วย 5 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบังคับการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุมงาน (Controlling) หรือรวมเรียกว่า พอคค์ (POCCCC)

หากสรุป จากความหมายของนักวิชาการที่นำมาเสนอข้างต้น ทำให้สามารถสรุปได้ว่า การบริหาร โดยทั่วไป จะเกี่ยวข้องกับการสั่ง การปฏิบัติ และการให้บริการ ส่วนการบริหารจัดการ เกี่ยวข้องกับ

1. ความสัมฤทธิ์ผลของผลลัพธ์ หรือการทำให้ผลลัพธ์เกิดสัมฤทธิ์ผล
2. ความรับผิดชอบส่วนบุคคลของผู้บริหารจัดการในการที่จะบริหารจัดการให้ผลลัพธ์บรรลุผล แต่ศัพท์ทั้ง 2 ดังกล่าวข้างต้น มักถูกนำไปใช้เกี่ยวกับบริหารภาครัฐเท่านั้น ซึ่งการบริหารภาครัฐดังกล่าวมีประเด็นที่กำหนดประเด็นศึกษาได้ 2 ประเด็น คือ (จุมพล หนิมพานิช, 2553)

1) การบริหารรัฐกิจ เป็นกิจกรรมที่มุ่งสนองตอบต่อประชาชนและตัวข้าราชการ (Public Servants) ผู้ทำหน้าที่นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ยังมีความเกี่ยวข้องกับการระเบียบ วิธีการปฏิบัติ การแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และเกี่ยวข้องกับการบริหารสำนักงาน

การบริหารจัดการภาครัฐ ได้รวมเอาการบริหารมาไว้ด้วยกัน เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการองค์การให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งต้องมีความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ (Outcomes) ด้วย

2) การบริหารรัฐกิจ มุ่งเน้นกระบวนการ (Process) ที่ให้ความสำคัญกับเรื่องของระเบียบวิธีปฏิบัติและความเหมาะสม แต่การบริหารจัดการภาครัฐ ผู้บริหารจัดการมุ่งเน้นหรือให้ความสำคัญกับการให้ผลลัพธ์ (Outcomes) บรรลุผลอย่างมีความรับผิดชอบ

คำว่ากระบวนการบริหารจัดการ (Process of Management) นักวิชาการบางท่านเรียกว่า ทฤษฎีการบริหารจัดการ (Theory of Management) หรืออาจเรียกว่าปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารจัดการ เช่น ปัจจัยทางการบริหาร มีการจัดไว้หลายลักษณะทั้งระดับจำนวน เช่น

จากการทบทวนวรรณกรรมด้านการบริหารจัดการปรากฏว่า แนวคิดที่สอดคล้องกับการบริหารจัดการคณะสภามีประสิทธิภาพมีหลายแนวคิดด้วยกัน แต่แนวคิดที่เหมาะสมที่สุดคือ แนวคิด 11 M ประกอบด้วย

- 1) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Man)
- 2) การบริหารงบประมาณ (Money)
- 3) การบริหารงานทั่วไป (Management)
- 4) การบริหารวัสดุอุปกรณ์ (Material)
- 5) การบริหารคุณธรรม (Morality)
- 6) การให้บริการประชาชน (Market)
- 7) การให้บริการข่าวสาร หรือข้อมูลข่าวสาร (Message)
- 8) วิธีการ ระเบียบ แบบแผน หรือเทคนิค (Method)
- 9) การบริหารเวลา หรือกำหนดกรอบเวลาในการปฏิบัติงาน (Minute)
- 10) การประสานงาน หรือการประนีประนอม (Mediation)
- 11) การวัดผลหรือการประเมินผลการปฏิบัติงาน (Measurement) (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2555)

ต่อไปนี้จะเป็นการอธิบายรายละเอียดของแนวคิด 11 M อย่างละเอียด

1) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Man)

นักวิชาการสายทรัพยากรมนุษย์ ให้ความสำคัญกับ Man หรือ Human เป็นอันดับแรก เพราะหากมีคนหรือมนุษย์ที่มีคุณภาพ เป็นคนเก่ง (Talented People) ที่มีคุณลักษณะพิเศษกว่าบุคคลทั่วไป เช่น 1) มีความคิดสร้างสรรค์ 2) มีความมั่นใจ 3) มีความคิดริเริ่ม 4) มีความสามารถในการปรับตัว 5) มีความสามารถในการจัดการ 6) มีความสามารถด้านสติปัญญา 7) มีการมองโลกแง่ดี 8) มีความโดดเด่นหรือลักษณะที่โดดเด่น 9) มีความสามารถที่แตกต่างจากคนอื่น และ 10) มีความสามารถอื่น ๆ ที่จะพึงมี

ภายในองค์กรและผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องมี วิธีการในการทำงานที่ชาญฉลาด ใช้สื่อหรือเทคโนโลยียุคปัจจุบันให้เป็นประโยชน์สูงสุด เพื่อให้เกิดการประหยัดเวลาหรือทรัพยากรอื่นๆ ในขณะเดียวกัน การมีเครือข่ายที่ได้รับการประสานงานกันด้วยดี จัดสรรแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างกันอย่างเป็นระบบ ในระหว่างองค์กรต่อองค์กร ก็จะสามารถทำให้องค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งหมดได้รับประโยชน์ร่วมกันหรือที่เรียกในภาษาปัจจุบันว่า Win -Win และสามารถวัดประสิทธิภาพประสิทธิผลในการดำเนินการขององค์กรได้อย่างมีผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcomes) ปัจจัย 10 ข้อที่เหลือ ล้วนเป็นผลจากการมี Man ที่มีคุณภาพ มีศักยภาพที่เรียกในปัจจุบันว่า เป็น คนเก่ง (Talented People)

2) การบริหารงบประมาณ (Money)

ไม่ว่าธุรกิจจะมีรูปแบบองค์กรเป็นอย่างไรก็ตาม จะเป็นกิจการขนาดเล็ก ขนาดกลางหรือขนาดใหญ่ ผู้บริหารการเงินจะมีหน้าที่หลักในการบริหารเพื่อทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มแก่กิจการ นั่นหมายถึงการบริหารเพื่อให้เกิดผลกำไร และขยายกิจการให้เกิดความเจริญเติบโตในอนาคตอันจะส่งผลให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูงสุดแก่กิจการ อีกทั้งการบริหารการเงินเป็นการวางแผนการจัดระเบียบและการควบคุม

กำกับกิจกรรมทางการเงินเช่นการจัดซื้อ และการใช้ประโยชน์จากเงินทุนขององค์กร ซึ่งใช้หลักการบริหารงานทั่วไปของทรัพยากรทางการเงินขององค์กร

3) การบริหารงานทั่วไป (Administrative)

การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการทำให้สิ่งต่าง ๆ ได้รับการกระทำเป็นผลสำเร็จ กล่าวคือ ผู้บริหารไม่ใช่เป็นผู้ปฏิบัติ แต่เป็นผู้ใช้ศิลปะทำให้ผู้ปฏิบัติทำงานจนสำเร็จตามจุดหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือกแล้ว เป็นกระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งการบริหาร คือ การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่รวมปฏิบัติกรให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน การบริหารเป็นกระบวนการทางสังคมที่สามารถมองเห็นได้ 3 ทางคือ

1. ทางโครงสร้าง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา ตามลำดับขั้นตอนของสายการบังคับบัญชา

2. ทางหน้าที่ เป็นขั้นตอนของหน่วยงานที่ระบุหน้าที่ บทบาท ความรับผิดชอบและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้สำเร็จเป้าหมาย

3. ทางปฏิบัติ เป็นกระบวนการที่บุคคลและบุคคลต้องการร่วมทำปฏิกิริยาซึ่งกันและกัน

4) การบริหารวัสดุอุปกรณ์ (Material)

การบริหารวัสดุอุปกรณ์ หมายถึง การตัดสินใจในแต่ละช่วงระยะเวลาที่เกี่ยวกับการวางแผนการดำเนินงานและการควบคุมเกี่ยวกับการจัดหา การจัดเก็บ การใช้งานวัสดุอุปกรณ์ การเก็บวัสดุคงคลัง ตลอดจนการกระจายวัสดุคงคลัง การจัดการวัสดุจะมีผลกระทบทั้งโดยตรงและโดยอ้อมเนื่องจากเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการไหลของวัสดุตั้งแต่การจัดซื้อ การใช้งาน การเก็บรักษา และการกระจายหรือการเบิกจ่ายวัสดุซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในกระบวนการผลิต และหน้าที่อื่นภายในสำนักงาน

5) การบริหารคุณธรรม (Morality)

การบริหารคุณธรรม หมายถึง การบริหาร การจัดการการควบคุมดูแล กิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม นอกจากนี้ยังหมายถึงการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน ธรรมที่ใช้ในการบริหารงานนี้ มีความหมายอย่างกว้าง กล่าวคือ หากได้มีความหมายเพียงหลักธรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่รวมถึง ศิลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และความถูกต้องชอบธรรมทั้งปวง ซึ่งวิญญูชนพึงมีและพึงประพฤติปฏิบัติ อาทิ ความโปร่งใสตรวจสอบได้ การปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรภายนอก อีกทั้งธรรมาภิบาล เป็นหลักการที่นำมาใช้บริหารงานในปัจจุบันอย่างแพร่หลาย ด้วยเหตุเพราะ ช่วยสร้างสรรค์และส่งเสริมองค์กรให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพ อาทิ พนักงานต่างทำงานอย่างซื่อสัตย์สุจริตและขยันหมั่นเพียร ทำให้ผลประกอบการขององค์กรธุรกิจนั้นขยายตัว นอกจากนี้แล้วยังทำให้บุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง ศรัทธาและเชื่อมั่นในองค์กรนั้น ๆ อันจะทำให้เกิดการพัฒนาย่างต่อเนื่อง เช่น องค์กรที่โปร่งใส ย่อมได้รับความไว้วางใจในการร่วมทำธุรกิจ รัฐบาลที่โปร่งใสตรวจสอบได้ ย่อมสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนและประชาชน ตลอดจนส่งผลดีต่อเสถียรภาพของรัฐบาลและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ

6) การให้บริการประชาชน หรือการบริการสังคม (Service)

การให้บริการประชาชน หรือการบริการสังคม เป็นบริการสาธารณะที่ให้บริการโดยรัฐบาล เอกชนองค์กรที่แสวงหาผลกำไร องค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร กลุ่มคณะ หรือเครือข่ายต่าง ๆ โดยมี

จุดมุ่งหมายเพื่อสร้างองค์กรที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น สร้างชุมชนที่เข้มแข็ง และส่งเสริมความเสมอภาค และโอกาส รวมทั้งเป็นการอนุรักษ์ประเพณีหรือวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ

7) การให้บริการข่าวสาร หรือการประชาสัมพันธ์ (Public relations)

การประชาสัมพันธ์ หมายถึง การสื่อสารความคิดเห็น ข่าวสาร ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ไปสู่กลุ่มประชาชน เป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงาน องค์กร สถาบันกับกลุ่ม ประชาชนเป้าหมายและประชาชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อหวังผลในความร่วมมือ สนับสนุนจากประชาชน รวมทั้งมีส่วนช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ ที่ดีให้แก่หน่วยงาน องค์กร สถาบันด้วย ทำให้ประชาชน เกิดความนิยม เลื่อมใส ศรัทธาต่อหน่วยงาน ตลอดจนค้นหาและกำจัดแหล่งเข้าใจผิด ช่วยคลี่คลายปัญหา เพื่อสร้างความสำเร็จในการดำเนินงานของหน่วยงานนั้น

8) วิธีการ ระเบียบ แบบแผน หรือเทคนิค (Method)

วิธีการ ระเบียบ แบบแผน หมายถึง กระบวนการแก้ปัญหาที่สามารถเข้าใจได้ มีลำดับหรือวิธีการในการแก้ไขปัญหาใดปัญหาหนึ่งอย่างเป็นขั้นเป็นตอนและชัดเจน เมื่อนำเข้าอะไร แล้วจะต้องได้ผลลัพธ์เช่นไร ซึ่งแตกต่างจากการแก้ปัญหาแบบสามัญสำนึก โดยทั่วไปขั้นตอนวิธี จะประกอบด้วยวิธีการเป็นขั้น ๆ และมีส่วนที่ต้องทำแบบวนซ้ำ (iterate) หรือเวียนเกิด (recursive) โดยใช้ตรรกะ (logic) และ/หรือ ในการเปรียบเทียบ (comparison) ในขั้นตอนต่างๆ จนกระทั่งเสร็จสิ้นการทำงาน

9) การบริหารเวลา (Time management)

การบริหารเวลา หมายถึง ทักษะ เครื่องมือ หรือเทคนิคที่ใช้ในการจัดการงาน โครงการ หรือเป้าหมายให้สำเร็จในเวลาที่กำหนดไว้ รวมถึงการวางแผน จัดสรร กำหนดเป้าหมาย วิเคราะห์ถึงการใช้เวลา การตรวจสอบ การจัดการองค์กร การกำหนดตารางเวลา และการจัดลำดับความสำคัญ ในช่วงสมัยแรกมักกล่าวถึงการบริหารเวลาเฉพาะในกิจกรรมทางธุรกิจหรือการทำงานเท่านั้น แต่ภายหลังได้นิยามถึงกิจกรรมส่วนบุคคล โดยระบบการบริหารเวลาเกิดจากการผสมระหว่างกระบวนการ เครื่องมือ และเทคนิคต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน

10) การประสานงาน (Mediation)

การประสานงาน หมายถึง การจัดระเบียบวิธีการทำงาน เพื่อให้งานและเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ ร่วมมือปฏิบัติงานเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว ไม่ทำให้งานซ้อนกัน ขัดแย้งกัน หรือเหลื่อมล้ำกัน ทั้งนี้เพื่อให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนโยบายขององค์กรนั้นอย่างสมานฉันท์ และมีประสิทธิภาพ ส่วนทางธุรกิจนิยมที่จะให้ความหมายการประสานงาน หมายถึง การติดต่อสื่อสารให้เกิดความคิดความเข้าใจตรงกันในการร่วมมือปฏิบัติงานให้สอดคล้องทั้งเวลา และกิจกรรมที่จะต้องกระทำ ให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างสมานฉันท์เพื่อให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น ไม่เกิดการทำงานซ้ำซ้อน ขัดแย้งหรือเหลื่อมล้ำกัน

11) การวัดผลหรือการประเมินผลการปฏิบัติงาน (Measurement)

การวัดผลหรือการประเมินผลการปฏิบัติงาน หมายถึง กระบวนการประเมินค่าของบุคคล ผู้ปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ทั้งผลงานและคุณลักษณะอื่น ๆ ที่มีคุณค่าต่อการปฏิบัติงานภายในเวลาที่กำหนดไว้อย่างแน่นอน ภายใต้การสังเกต จดบันทึกและประเมินโดยหัวหน้างาน โดยอยู่บนพื้นฐานของความเป็นระบบและมาตรฐานแบบเดียวกัน มีเกณฑ์การประเมินผลที่มีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติให้ความเป็นธรรมโดยทั่วกัน

จากการทบทวนวรรณกรรมในด้านการบริหารจัดการ (management) คณะผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีคลาสสิก เช่น ลินดอล เออร์วิค (Lyndall Urwick, 1937) ประกอบด้วยขั้นตอนการบริหาร 7 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบริหารงานบุคคล (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) อีกทั้งได้นำเอาแนวคิดของ เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) ที่ประกอบด้วย 5 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบังคับการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุมงาน (Controlling) หรือรวมเรียกว่า พอccc (POCCC) แนวคิดของนักวิชาการ 2 ท่านนี้ถือเป็นแนวคิดที่คลาสสิก เป็นต้นแบบของการพัฒนาแนวคิดด้านการบริหารจัดการมาถึงปัจจุบัน และในปัจจุบันแนวคิดดังกล่าวก็ยังสามารถใช้งานได้อยู่ แต่อาจจะมีการปรับเปลี่ยน เพิ่มเติมตามการเปลี่ยนแปลงของลักษณะธุรกิจ หรือการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี อย่างไรก็ตามคณะผู้วิจัยพยายามหาแนวคิดใหม่ที่สอดคล้องกับระบบการบริหารจัดการของคณะสิงโต ซึ่งแนวคิดการบริหารแบบ 11M เป็นแนวคิดที่สอดคล้อง และครอบคลุมเหมาะสมที่จะนำมาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับคณะสิงโต อีกทั้งวัตถุประสงค์สำคัญของงานวิจัยนี้คือการนำเสนอแนวคิดที่เหมาะสมกับการบริหารจัดการคณะสิงโตให้มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามคณะผู้วิจัยไม่ได้นำแนวคิด 11M มาใช้ทุกประการ เนื่องจากหลักการบางอย่างไม่มีความจำเป็นต่อคณะสิงโต ดังนั้นเพื่อให้เกิดแนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุดต่อคณะสิงโต คณะผู้วิจัยได้ตัดหลักการบางอย่างเหลือเป็น 7M ซึ่งประกอบด้วย 1) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Man) 2) การบริหารงบประมาณ (Money) 3) การบริหารงานทั่วไป (Management) 4) การให้บริการข่าวสาร หรือข้อมูลข่าวสาร (Message) 5) การแสดง (manifest) 6) การประสานงาน หรือการประนีประนอม (Mediation) 7) การวัดผลหรือการประเมินผลการปฏิบัติงาน (Measurement)

2.1.4 แนวคิด ทฤษฎีเครือข่าย (Network) และเครือข่ายทางวัฒนธรรม (Cultural Network)

ในหัวข้อนี้ มี 2 หัวข้อหลักที่จะต้องทำการศึกษาคือเรื่องเครือข่าย (ทฤษฎีเครือข่าย) และเครือข่ายทางวัฒนธรรม แต่ละหัวข้อ มีบริบทที่จะต้องทำการศึกษาด้วย เช่น

ความหมายของเครือข่าย หรือเครือข่ายทางสังคม

คำว่าเครือข่ายและหรือเครือข่ายทางสังคมเป็นคำศัพท์ที่มีความใกล้เคียงกันและมีความหมายใกล้เคียงกันมาก มีนักวิชาการและผู้รู้ให้ความหมายของคำว่าเครือข่าย (Network) ไว้หลากหลาย ในที่นี้ขอประมวลมาเสนอเพียงบางส่วน เพราะส่วนใหญ่ก็คล้ายคลึงกัน เช่น

Paul Starkey (1997) ที่ปรึกษาทางวิชาการด้านการสร้างเครือข่ายในแอฟริกาให้ความหมายเครือข่ายว่าเป็น กลุ่มของคนหรือองค์กรที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกันหรือทำกิจกรรมร่วมกันในลักษณะที่บุคคลหรือองค์กรสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระในการดำเนินกิจกรรมของตน

ในความหมายนี้สาระสำคัญคือความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจ กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมกันหรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และการ

เป็นสมาชิกของเครือข่ายไม่มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระหรือความเป็นตัวของตัวเองของคนหรือองค์กรนั้นๆ

นอกจากนี้นักวิชาการจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนของประเทศไทยได้ให้คำจำกัดความคำว่าเครือข่ายในหลายมุมมองออกไป เช่น

สนธยา พลศรี (2550) ให้ความหมายว่า หมายถึงความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยง ระหว่างสมาชิกซึ่งอาจจะเป็นบุคคลต่อบุคคล บุคคลต่อกลุ่ม กลุ่มต่อกลุ่ม เครือข่ายต่อเครือข่าย กลายเป็นเครือข่ายย่อยภายใต้เครือข่ายใหญ่ ในการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายไม่ได้เป็นเพียงการรวมตัวกันโดยทั่วไปแต่มีเป้าหมายในการทำกิจกรรมร่วมกันทั้งที่เป็นครั้งคราวหรืออาจเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่อง จึงเป็นการเชื่อมโยงคนที่มี ความสนใจร่วมกัน พบปะสังสรรค์และพัฒนาไปสู่การลงมือร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยเป้าหมาย และจุดประสงค์เดียวกัน

เสรี พงศ์พิศ (2548) ให้ความหมายเครือข่ายว่า หมายถึงขบวนการทางสังคมอันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความต้องการบางอย่างร่วมกัน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมบางอย่างโดยที่สมาชิกของเครือข่ายยังคงความเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2547) กล่าวถึงเครือข่ายว่าหมายถึง การที่ปัจเจกบุคคล องค์กร หน่วยงาน หรือสถาบันใด ๆ ตกลงที่จะประสานเชื่อมโยงเข้าหากัน ภายใต้วัตถุประสงค์ หรือข้อตกลงอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การปฏิรูปการศึกษา โดยกลุ่มเครือข่ายนี้ต้องมีการแสดงออกเป็นการลงมือกระทำกิจกรรมร่วมกัน

พระมหาสุทิตย์ อาภากร (อบอู่) (2547) ได้ให้ความหมายของเครือข่าย หมายถึง ความร่วมมือและการเปิดรับของฝ่ายต่าง ๆ ที่จะมีข้อตกลงร่วมกันในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งข้อกำหนดที่เกิดขึ้นนั้น เป็นความพยายามที่จะระดมทรัพยากร กระบวนการ ความรู้ และวิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จ จากการร่วมมือและการเปิดรับในสิ่งใหม่นั้นเสมอ

สรุปได้ว่า เครือข่ายคือ กลุ่ม / องค์กรหลาย ๆ กลุ่มมารวมตัวกัน ประสานเชื่อมโยง สร้างความสัมพันธ์ ถักทอ สร้างสรรค์กิจกรรมบนพื้นฐานของความเอื้ออาทร ทำให้เกิดพลังในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของทุกองค์กรและทำให้ชุมชนเข้มแข็ง หัวใจของเครือข่าย คือการเชื่อมความสัมพันธ์ พลังของเครือข่ายคือเป้าหมายและความพยายามที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย

คำว่าองค์กรเครือข่ายกับเครือข่ายองค์กร มีความหมายต่างกัน เพราะองค์กรเครือข่าย คือตัวองค์กร (Organization) ในขณะที่เครือข่ายองค์กร คือเครือข่ายที่มีหลาย ๆ องค์กรเชื่อมประสานทำงานในลักษณะโยงใยกันและกัน

จะเห็นได้ว่า คำว่าเครือข่าย เป็นคำที่มีความหมายกว้าง ๆ ซึ่งอาจจะหมายถึงความถึงเครือข่ายอะไรก็ได้ ไม่ได้เจาะจงว่าจะเป็นเครือข่ายอะไร เช่น เครือข่ายด้านการศึกษา เครือข่ายด้านแรงงาน เครือข่ายด้านการท่องเที่ยว หรือเครือข่ายเชิดสิงโต เป็นต้น

ส่วนคำว่า เครือข่ายสังคม (Social network) ซึ่งเป็นการระบุถึงเครือข่ายที่เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับสังคมโดยตรง แต่ความหมายของคำว่าสังคม ก็มีความหมายกว้างเช่นกัน ดังนั้นเครือข่ายสังคม จึงมีความหมายกว้าง ครอบคลุมหลาย ๆ กิจกรรม ในที่นี้มีผู้ให้ความหมายไว้ เช่น

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ (อบอุ่น) (2547) กล่าวว่าเครือข่ายสังคมเป็นศัพท์ที่ใช้กล่าวถึงความสัมพันธ์ในสังคมมนุษย์ในมิติต่าง ๆ เช่น

1. เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในฐานความสัมพันธ์ที่โยงใย นับตั้งแต่ปัจเจกบุคคลไปจนถึงความสัมพันธ์อันสลับซับซ้อนในพหุสังคม
2. เป็นคำที่นำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการขับเคลื่อนทางสังคมและยุทธศาสตร์การพัฒนา
3. เป็นคำที่อธิบายถึงแบบแผนพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับปัจเจกบุคคลและสังคมในการที่จะดำเนินกิจกรรมความสัมพันธ์ การติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฯลฯ กับฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้เกิดกระบวนการตามเหตุและปัจจัยนั้น ๆ

แต่ทั้งคำว่าเครือข่ายและเครือข่ายสังคม เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกัน มีความสัมพันธ์กันและกัน แต่ที่เรียกว่า เครือข่ายสังคมเพราะมุ่งหมายทำกิจกรรมที่เนื่องด้วยหรือเนื่องในสังคม ซึ่งมีกิจกรรมที่หลากหลายแต่หลาย ๆ กลุ่มเครือข่ายมักมีกิจกรรมที่สัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องตลอดจนมีผลกระทบต่อกันสังคมทั้งสิ้น ดังนั้นบางครั้งจึงมีการเรียกเครือข่ายว่าเครือข่ายสังคม แต่เมื่อจะเรียกให้สั้น ๆ ย่อ ๆ มักจะเรียกว่าเครือข่ายหรืองานเครือข่าย ก็เป็นที่เข้าใจกัน

ความสำคัญของเครือข่ายสังคม

จากนิยามเครือข่ายและเครือข่ายสังคมข้างต้น ทำให้เราเห็นถึงความสำคัญหรือจำเป็นของเครือข่าย เพราะการดำเนินงานหรือกิจกรรมอื่นใดจะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้หากขาดการประสานงานหรือความร่วมมือของเครือข่าย นับตั้งแต่ระดับบุคคลกับบุคคล บุคคลกับกลุ่มหรือบุคคลกับองค์กรหรือหน่วยงาน เป็นต้น เพราะข้อจำกัดของแต่ละบุคคล กลุ่มบุคคลและหรือองค์การย่อมปรากฏให้เห็นเสมอ ดังนั้น ความสำคัญหรือจำเป็นของเครือข่าย สามารถประมวลมาได้ ดังนี้

1. ทำให้เกิดเวทีแลกเปลี่ยน เมื่อมีเวทีแลกเปลี่ยนก็ทำให้เกิดองค์ความรู้ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวคิดด้านอื่น ๆ ตามมา
2. ช่วยเพิ่มความเข้มแข็งให้ชุมชน และารู้จักสามัคคี
3. ทำให้เกิดกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำและร่วมทุน
4. ทำให้เกิดการประสานอุดมการณ์ และความคิดเห็นของกันและกันให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
5. ทำให้เกิดการประสานผลประโยชน์ระหว่างบุคคลกับกลุ่มบุคคลหรือองค์การ เป็นต้น

องค์ประกอบเครือข่าย

องค์ประกอบเครือข่ายสังคมในที่นี้ มีผู้ให้ทรรศนะไว้ 2 แนวทาง คณะวิจัยขอนำมาเสนอประกอบการพิจารณา คือทรรศนะของพระมหาสุทิตย์ อาภากรโ และทรรศนะของศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ตามลำดับดังนี้

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ (อบอุ่น), 2547) มีทรรศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของเครือข่ายมีดังนี้

1. หน่วยชีวิตหรือสมาชิก เพราะความเป็นเครือข่ายที่สร้างระบบปฏิสัมพันธ์โดยแต่ละหน่วยชีวิตและแต่ละปัจเจกบุคคล จะดำเนินการสานต่อเพื่อหาแนวร่วมในการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการดำรงอยู่ร่วมกัน

2. การทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึก หมายถึงการทำหน้าที่ต่อกันและกระทำอย่างมีจิตสำนึกเพราะหากขาดจิตสำนึกต่อส่วนรวมที่มาจากส่วนลึกภายในจิตใจแล้ว กระบวนการนั้นจะเป็นเพียงการจัดตั้งและเรียกร้องผลประโยชน์ตอบแทนเท่านั้น เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยน เพราะการมีส่วนร่วม การพึ่งพาอาศัยและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกจะเป็นปัจจัยที่หนุนเสริมให้เครือข่ายมีพลังมากขึ้น

4. ระบบความสัมพันธ์และการสื่อสาร เพราะงานเครือข่ายเป็นงานที่มีความสัมพันธ์โยงใย ต้องอาศัยข้อมูลและการสื่อสารระหว่างกัน นับตั้งแต่การสื่อสารระหว่างปัจเจกบุคคลกับปัจเจกบุคคล กลุ่มกับกลุ่ม และระหว่างเครือข่ายกับเครือข่าย รวมถึงระบบความสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นต้น

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) จัดองค์ประกอบของเครือข่ายไว้ 7 องค์ประกอบคือ

1. การรับรู้มุมมองร่วมกัน (common perception) หมายถึงสมาชิกในเครือข่ายต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุการณ์เข้าร่วมเป็นเครือข่าย เช่น มีความเข้าใจในปัญหาและมีความสำคัญในการแก้ปัญหาาร่วมกัน เป็นต้น

2. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (common vision) เป็นการมองเห็นภาพของจุดมุ่งหมายในอนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มเครือข่าย รับรู้และเข้าใจทิศทางเดียวกัน มีเป้าหมายเดียวกัน ก่อให้เกิดพลังขับเคลื่อน เกิดเอกภาพและบรรเทาความขัดแย้งอันเกิดจากมุมมองความคิดที่แตกต่างกันได้

3. การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (mutual interest / benefits) เพราะการที่หากสมาชิกต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำกิจกรรมของตน แต่เมื่อมารวมกันเป็นเครือข่ายบนฐานผลประโยชน์ร่วมกันที่มากเพียงพอจะดึงดูดให้รวมเป็นเครือข่าย ให้งานหรือกิจกรรมสำเร็จบนฐานของผลประโยชน์ร่วมกันได้

4. การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (all stakeholders participation) นับว่าเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญมากในการพัฒนาเครือข่ายให้มีความเข้มแข็ง เพราะเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในเครือข่าย ย่อมเป็นเงื่อนไขทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มข้น เป็นต้น

5. การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary relationship) เป็นเรื่องที่สมาชิกของเครือข่ายต่างเสริมสร้างซึ่งกันและกันโดยที่จุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยแก้จุดอ่อนให้อีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ผลตอบแทนหรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวเป็นเครือข่ายมากกว่าการไม่สร้างเครือข่ายแต่ต่างคนต่างอยู่

6. การพึ่งพาร่วมกัน (interdependence) เนื่องจากข้อจำกัดของสมาชิกในเครือข่ายทั้งในด้านทรัพยากร ความรู้ เงินทุน กำลังคน ฯลฯ สมาชิกในเครือข่ายไม่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างสมบูรณ์ แต่เมื่อรวมกันจะทำให้เป้าหมายนั้นสำเร็จได้

7. การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (interaction) เพราะหากขาดปฏิสัมพันธ์กันแล้ว สมาชิกไม่มีทางประสบความสำเร็จได้เพราะขาดความร่วมมือในกิจกรรมของเครือข่ายและระหว่างเครือข่าย เป็นต้น

ดังนั้น องค์ประกอบทั้งหมดข้างต้น จึงสอดคล้องสัมพันธ์กันและกัน จะขาดเสียองค์ประกอบหนึ่งหรือองค์ประกอบใดไม่ได้ เพราะถ้าขาดองค์ประกอบใด องค์ประกอบหนึ่งเสียแล้วจะทำให้กิจกรรมหรืองานของเครือข่ายไม่บรรลุผลสำเร็จ

การเกิดเครือข่ายทางสังคม

การเกิดเครือข่ายทางสังคม มีหลากหลายสาเหตุ หลากหลายทฤษฎี และนักวิชาการก็จำแนกสาเหตุการเกิดเครือข่ายสังคมไว้ แตกต่างสาเหตุกัน เช่น

สนธยา พลศรี (2550 : 257) กล่าวถึงเครือข่ายแต่ละประเภทว่ามีลักษณะแตกต่างกัน การเกิดขึ้นของแต่ละเครือข่ายจึงมีสาเหตุ ปัจจัยสนับสนุน และการก่อรูปเครือข่ายที่แตกต่างกันออกไป สาเหตุของการเกิดเครือข่าย มีดังต่อไปนี้

1. การเกิดโดยธรรมชาติ เป็นการเกิดเครือข่ายขึ้นเองโดยไม่มีใครจัดตั้งซึ่งเป็นผลของความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างมนุษย์ เช่น ความสัมพันธ์ของระบบครอบครัว และเครือญาติ ความสัมพันธ์ของครูอาจารย์และลูกศิษย์ เป็นต้น ซึ่งมีลักษณะของการเป็นเครือข่ายอยู่แล้ว เมื่อบุคคลมีส่วนร่วมในระบบความสัมพันธ์ดังกล่าว ก็จะเป็นส่วนหนึ่งของระบบเครือข่ายด้วย

2. เกิดจากวิกฤตการณ์ของสังคมมนุษย์ เป็นการเกิดเครือข่ายที่เป็นผลจากการเกิดปัญหาหรือวิกฤตการณ์ขึ้นในสังคมที่สมาชิกตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องรวมมือกันแก้ไขปัญหาในลักษณะของการรวมพลังกัน สมาชิกส่วนใหญ่จะมีคุณลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เช่นอาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน อาชีพเดียวกันหรือเกี่ยวข้องกัน ดำรงชีวิตร่วมกันหรือเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เป็นต้น

3. การเกิดโดยวิวัฒนาการ เป็นการเกิดเครือข่ายเนื่องจากความสัมพันธ์ของสมาชิกเช่นเพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน เป็นต้น มารวมกันโดยวัตถุประสงค์บางอย่างเป็นเวลานานในลักษณะของกลุ่มและองค์กร แล้วพัฒนาความสัมพันธ์เป็นเครือข่าย เช่นจากกลุ่มแบบสภากาแฟ พัฒนาเป็นเครือข่ายประชาคมหมู่บ้าน หรือประชาคมเมือง เป็นต้น

4. การเกิดโดยการจัดตั้ง เป็นการเกิดเครือข่ายที่มีผู้จัดตั้ง และให้การสนับสนุนเพื่อวัตถุประสงค์บางประการ จนสมาชิกรวมกันเป็นเครือข่าย ทั้งการจัดตั้งโดยผู้นำ รัฐบาล ภาคเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน เช่นเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง เครือข่ายสหกรณ์ เครือข่ายของกระทรวงต่าง ๆ เป็นต้น

พระมหาสุทิตย์ อาภากร (อบอูน) (2547 : 109-110) กล่าวถึงการก่อตัวของเครือข่าย หรือการเกิดขึ้นของเครือข่ายนั้นมีการก่อตัวที่หลากหลายทั้งเกิดขึ้นด้วยการจัดตั้งของภาคส่วนต่าง ๆ เกิดขึ้นตามธรรมชาติจากการเรียนรู้ร่วมกัน และเกิดขึ้นเพราะสถานการณ์ก่อให้เกิดขบวนการเครือข่าย

ในที่นี้จะกล่าวถึงการก่อตัวของเครือข่ายดังกล่าว ในสังคมไทยโดยจำแนกออกเป็น 3 ด้าน ตามลักษณะการก่อตัว ดังนี้

1. เครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้ง และการสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ การก่อตัวของเครือข่ายในลักษณะนี้ ส่วนใหญ่เป็นเครือข่ายที่ภาครัฐ หรือหน่วยงานบางแห่งต้องการส่งเสริมหรือเข้าไปจัดตั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาตามแนวนโยบายของภาครัฐ และเพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับชุมชนในการพึ่งพาตนเอง เช่น เครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน เครือข่ายพัฒนาชุมชน เป็นต้น โดยเครือข่ายเหล่านี้ อาจแบ่งประเภทของการจัดตั้งได้อีก 2 ประการ คือ เครือข่ายที่เป็นนิติบุคคล เช่น เครือข่ายสหกรณ์ออมทรัพย์ มูลนิธิเพื่อการพัฒนาไท ฯลฯ และเครือข่ายที่ไม่เป็นนิติบุคคล เช่น

เครือข่ายชาวบ้าน เครือข่ายชมรมลูกเสือชาวบ้าน เป็นต้น ซึ่งโครงสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายที่เกิดจากการจัดตั้งนี้ จะมีลักษณะกิจกรรม และกระบวนการทำงานที่เป็นทางการ มีระบบ ระเบียบ และมีโครงสร้างความสัมพันธ์ในแนวดิ่ง ที่เป็นไปตามกระแสของแหล่งทุน และนโยบายของหน่วยงานนั้น ๆ

2. เครือข่ายที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ เครือข่ายที่เกิดขึ้นจากความสมานฉันท์การร่วมแรงร่วมใจของฝ่ายต่าง ๆ ที่มองเห็นความจำเป็นในการเรียนรู้ และการแก้ไขปัญหาาร่วมกันแล้วมารวมตัวกันเป็นเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ ตลอดจนถึงการพึ่งพาอาศัย โดยเป็นเครือข่ายที่มีการสื่อสารและความผูกพันที่มีชีวิตชีวา มีกระบวนการ ที่ประสานสอดคล้องกับความสนใจและความต้องการอย่างแท้จริงของสมาชิกมีแนวทางการดำเนินการที่เป็นอิสระจากการครอบงำของฝ่ายต่าง ๆ และจะเกิดขึ้นในชุมชนปฏิบัติการที่ใช้ความสมานฉันท์และการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการทำกิจกรรมร่วมกัน ส่วนโครงสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายในลักษณะนี้ จะมีความสัมพันธ์ที่ไม่ซับซ้อน อยู่ในแนวราบบนพื้นฐานการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการพึ่งพาอาศัย มีความยืดหยุ่น และมีความสอดคล้องกับบริบทที่เกิดขึ้นในสังคม

3. เครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยสถานการณ์เป็นตัวกำหนด ได้แก่ เครือข่ายที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์และประเด็นปัญหาที่ทุกฝ่ายเห็นว่า จำเป็นต้องใช้ความเป็นเครือข่ายในการแก้ไขปัญหา และสร้างพลังในการเรียนรู้ หรือการต่อรอง เพื่อให้เกิดการพัฒนากิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเครือข่ายที่เกิดขึ้นในลักษณะนี้ จะเกิดขึ้นหลังจากที่สถานการณ์นั้นเกิดความสับสนอย่างเต็มที่และมีผู้ประสานงานเพื่อให้เครือข่ายมีความต่อเนื่อง เช่นเครือข่ายผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาของภาครัฐ ซึ่งโครงสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายในลักษณะนี้ จะมีการรวมพลังอย่างแน่นหนาบนพื้นฐานของการต่อสู้ และการเรียกร้องเพื่อปกป้องและรักษาสีติของตนเองในการพัฒนา และมีการปรับบทบาทต่อการพัฒนาในแง่มุมที่หลากหลาย โดยเป็นกระบวนการเรียนรู้จากสถานการณ์และบริบททางสังคม

ทฤษฎีศึกษา และวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม

ผู้วิจัยจะนำทฤษฎีทางสังคมวิทยาที่พิจารณาถึงเหมาะสมในการวิเคราะห์เครือข่ายสังคม บางทฤษฎี เช่น ทฤษฎีปรัวรรตนิยมหรือทฤษฎีแลกเปลี่ยน (Exchange Theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีหลักทฤษฎีหนึ่งของสังคมวิทยา ที่สามารถนำแนวความคิดไปใช้ได้กับความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลไปจนกระทั่งถึงระดับสังคม (พชรวัฒน์ เส้นทอง, 2558) เป็นทฤษฎีที่เกิดจากการผสมผสานแนวความคิดจาก 3 แหล่ง เช่น 1) เศรษฐศาสตร์เชิงอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarian Economics) 2) มานุษยวิทยาเชิงหน้าที่ (Functional Anthropology) และ3) จิตวิทยาเชิงพฤติกรรม (Behavioral Psychology) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ทฤษฎีปรัวรรตนิยมพฤติกรรมและทฤษฎีปรัวรรตนิยมเชิงโครงสร้าง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2551) ในที่นี้ จะแยกวิเคราะห์ตามกรอบที่มา 3 ข้อ ข้างต้น ดังนี้

1. เศรษฐศาสตร์เชิงอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarian Economics) เป็นมรดกที่ตกทอดมาจากนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มอรรถประโยชน์นิยมยุคคลาสสิก เช่น Adam Smith, David Ricardo. John Stuard Mill, Jeremy Bentham นักเศรษฐศาสตร์ชาวยุโรป ฐานคติหรือความคิดในกลุ่มนี้ มีลักษณะโดยสังเขปว่า

1) มนุษย์เป็นสัตว์มีเหตุผล ถือได้ว่ามนุษย์เป็นสัตว์เศรษฐกิจ หรือ (economic man) มนุษย์จะพยายามแสวงหาผลประโยชน์ทางวัตถุให้มากที่สุด จากการแลกเปลี่ยนกับผู้อื่นในตลาด ซึ่งมีลักษณะแข่งขันเสรี

2) มนุษย์ในฐานะเป็นหน่วยที่มีเหตุผล ในตลาดเสรี จะพยายามหาข่าวสารที่จำเป็นทั้งหมด เพื่อให้สามารถรู้ทางเลือกไปสู่จุดหมายทั้งหมด และเพื่อจะได้สามารถคัดเลือกแนวทางได้กำไรหรือประโยชน์มากที่สุด

3) มีหลักในการพิจารณาอย่างมีเหตุผล คือ รู้ costs ในการปฏิบัติตามทางเลือกต่างๆ รู้ผลประโยชน์ทางวัตถุที่พึงได้ จากทางเลือกต่างๆ เหล่านั้นหลังจากหักส่วนที่เป็น costs ออกไปแล้ว และคัดเลือกเอาทางเลือกที่เป็นประโยชน์หรือผลกำไรมากที่สุด (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2551)

2. มานุษยวิทยาเชิงหน้าที่ (Functional Anthropology) หมายถึงทฤษฎีปฏิวัตินิยมในมานุษยวิทยา โดยมีสมมติฐานเกี่ยวกับองค์การสังคมคล้าย ๆ กัน คือ 1) กระบวนการแลกเปลี่ยนหรือปฏิวัตินิยมเป็นผลของมูลเหตุจูงใจระหว่างมนุษย์ในการสนองตอบความต้องการจำเป็นของเขา 2) เมื่อให้กำไรแก่ผู้เข้าร่วมกระบวนการแล้ว กระบวนการแลกเปลี่ยนก็จะกลายเป็นสถาบันหรือเป็นแบบอย่างของการกระทำระหว่างกัน 3) แบบอย่างของการกระทำระหว่างกันนั้นไม่เพียงแต่ช่วยให้มนุษย์สนองความต้องการที่จำเป็นเท่านั้น แต่จะมีผลกระทบต่อรูปแบบของโครงสร้างทางสังคมซึ่งจะเกิดขึ้นมาภายหลังในสังคมด้วย (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2551)

3. จิตวิทยาเชิงพฤติกรรม (Behavioral Psychology) ทฤษฎีในกลุ่มนี้ พัฒนามาจากฐานคิดของนักจิตวิทยา เช่น B.F. Skinner นักพฤติกรรมนิยมซึ่งเคยทดลองกับนกพิราบและหนูในกล่องสกินเนอร์ (Skinner box) แนวคิดนี้มีอิทธิพลต่อทฤษฎีปฏิวัตินิยมสังคมวิทยามาก ในที่นี้ขอสรุปหลักการสำคัญที่มีการนำมาปรับใช้กับทฤษฎีปฏิวัตินิยม ดังนี้

1. ในสถานการณ์ใด ๆ สิ่งมีชีวิตจะแสดงพฤติกรรมที่ก่อผลตอบแทนมากที่สุดและให้โทษที่ตนน้อยที่สุด

2. สิ่งมีชีวิตจะประพฤติซ้ำพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่าให้ผลตอบแทนมาในอดีต

3. สิ่งมีชีวิตจะประพฤติซ้ำในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกับอดีต ซึ่งพฤติกรรมเช่นนั้นส่งผลตอบแทน

4. สิ่งกระตุ้นในอดีตให้ผลตอบแทน จะก่อให้เกิดพฤติกรรมทำนองเดียวกับในอดีตอีก

5. สิ่งมีชีวิตจะแสดงความโกรธ หากพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งในอดีตเคยก่อผลตอบแทน แต่ปัจจุบันไม่ให้ผลเช่นนั้นอีก

6. สิ่งที่มีชีวิตหากได้รับรางวัลจากพฤติกรรมเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งมากขึ้นเท่าใด พฤติกรรมนั้นก็จะลดรางวัลเท่านั้น (เนื่องจากสถานการณ์) และสิ่งมีชีวิตนั้นก็จะมีแนวโน้มที่จะประพฤติแบบอื่นเพื่อหารางวัลอย่างอื่นต่อไป (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2551)

คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเครือข่ายเชดสิงโต เบื้องต้นแล้วพบว่า การรวมกลุ่ม จัดตั้งเป็นเครือข่ายของกลุ่มคณะเชดสิงโต ตั้งอยู่บนฐานของทฤษฎีสังคมวิทยาที่กล่าวถึงข้างต้นนี้ คณะผู้วิจัยจึงได้นำมาเป็นกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของเครือข่ายทางสังคม

คณะผู้วิจัยได้นำเสนอประเภทและลักษณะของเครือข่ายทางสังคมไว้ข้างต้น ทำให้เห็นถึงความหลากหลายขององค์การสังคมในลักษณะเครือข่าย แต่ทั้งนี้ไม่ใช่ว่าทุกองค์การหรือทุกเครือข่ายขององค์การทางสังคมจะมีการบริหารจัดการได้สำเร็จเสมอไป เพราะมีหลายปัจจัย (factors) ที่ส่งผลให้องค์การเครือข่ายประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลว ดังนั้น บุคลากรหรือผู้ทำหน้าที่ขับเคลื่อนองค์การเครือข่ายให้

ดำเนินไปสู่เป้าหมายควรจะได้ศึกษาถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จของเครือข่าย ทั้งนี้ปัจจัย (factors) แห่งความสำเร็จของเครือข่ายที่มึนักวิชาการ หลาย ๆ ท่านเสนอ ไว้ อาทิ (พชรวัฒน์ เส้นทอง, 2558)

1. สมกุล ถาวรกิจ (อ้างถึงในสนธยา พลศรี, 2550) เสนอว่าการดำเนินงานของเครือข่ายจะประสบความสำเร็จหรือไม่ มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัย 14 ประการ ดังนี้

- 1) ความเป็นหนึ่งเดียวกัน ทั้งจิตใจและความสามัคคีของสมาชิกเครือข่าย
- 2) สมาชิกมีขวัญ กำลังใจและเจตนารมณ์ร่วมกันที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุความสำเร็จ
- 3) ความเสียสละของสมาชิกทั้งร่างกาย สติปัญญาและทุนทรัพย์หรือทรัพยากร
- 4) มียุทธศาสตร์ระบบการจัดการและการวางแผนที่ดี เหมาะสมกับสถานการณ์สมาชิก

รวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น

- 5) มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของเครือข่ายเป็นระยะ ๆ สม่ำเสมอ
- 6) ใช้กระบวนการดำเนินงานตามวงจรคุณภาพ
- 7) ผู้นำเครือข่ายมีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการตัดสินใจและประสานงานได้ดี
- 8) สมาชิกเครือข่ายมีคุณภาพ ทุกคนมองเห็นประโยชน์ร่วมกันไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน
- 9) กิจกรรมของเครือข่ายมีการจัดการอย่างต่อเนื่องไม่ขาดตอน
- 10) สมาชิกและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของเครือข่าย
- 11) มีการดำรงรักษาเครือข่ายเดิมไว้และขยายเครือข่ายใหม่เพิ่มเติมขึ้นตลอดเวลาไม่

หยุดนิ่ง

12) สมาชิกมีความจริงใจ จริงจังมีความศรัทธาต่อกันและกันและต่อเครือข่ายมีดำเนินการอย่างต่อเนื่องให้เกียรติซึ่งกันและกันมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันตลอด

13) ระเบียบกฎเกณฑ์ของเครือข่าย มีความเหมาะสมกับสมาชิกและการดำเนินงานของเครือข่ายมีความเหมาะสมไม่หย่อนยานหรือเข้มงวดจนเกินไป

14) มีทรัพยากรเพียงพอต่อการดำเนินงานของเครือข่ายมีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้

2. อีเบอร์ฮาร์ด อี. ชูอิง (Scheuing อ้างถึงในนฤมล นิราทร, 2543) ได้เสนอปัจจัยแห่งความสำเร็จของเครือข่ายไว้ 6 ประการ ประกอบไปด้วย

1) การมีพันธสัญญาที่หนักแน่นระหว่างกัน หมายถึง การที่สมาชิกของเครือข่ายมีอุดมการณ์และความสัมพันธ์ระหว่างกันที่เกิดจากกระบวนการทำงานร่วมกัน ประสบความสำเร็จหรือประสบความล้มเหลวร่วมกันและร่วมปรึกษาหารือกันอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

2) มีการปรับปรุงพัฒนาเครือข่ายตลอดเวลา เครือข่ายจะประสบความสำเร็จเมื่อสมาชิกของเครือข่ายมีการปรับปรุงและพัฒนาเครือข่ายอยู่ตลอดเวลาโดยมีการประเมินความต้องการและความคาดหวังของสมาชิก วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนของสมาชิก ตลอดระยะเวลาการทำงาน มีการสื่อสารระหว่างกันอย่างชัดเจนเกี่ยวกับความต้องการและความคาดหวังของแต่ละฝ่าย การประเมินสถานการณ์ปัญหาทั้งภายในและภายนอกเครือข่าย การเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่ดีที่สุดเพื่อเปรียบเทียบผลงานของเครือข่ายกับเครือข่ายอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เป็นต้น ผลที่ได้จากการประเมินจะเป็นข้อมูลสำคัญที่นำมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาเครือข่ายต่อไปในอนาคต

3) การรักษาพันธกรณีระยะยาว หมายถึงพันธกรณีระยะยาวระหว่างสมาชิกของเครือข่ายมีผลสำคัญต่อการปรับปรุงพัฒนาเครือข่ายตลอดเวลาเพราะเครือข่ายที่มีความผูกพันกันในระยะยาวและได้รับประโยชน์ร่วมกันเท่านั้นที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากร ร่วมกันทำงานและสร้างผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อเครือข่าย การสร้างและรักษาพันธกรณีระยะยาวต้องอาศัยการระดมทรัพยากรและการลงทุนระยะยาว เพื่อสร้างศรัทธาร่วมกันของสมาชิกต้องใช้การติดต่อสื่อสารในการรักษาความสัมพันธ์และต้องอาศัยประวัติศาสตร์ร่วมกัน เช่นการมีประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันซึ่งไม่ใช่เฉพาะผลงานเท่านั้น แต่หมายถึงมิตรภาพ และการร่วมทุกข์ร่วมสุขระหว่างกันอีกด้วย

4) การเสริมพลัง หมายถึงการสนับสนุนให้สมาชิกในเครือข่ายได้มีโอกาสแสดงความสามารถตลอดจนใช้วิจารณญาณของตนในสถานการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เช่นการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ การจัดหาทุนดำเนินงาน การหาทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการทำงานของเครือข่าย เป็นต้น

5) การมีค่านิยมร่วมกันของสมาชิกเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมในการทำงานของเครือข่าย เช่นการให้ความสำคัญต่อคุณภาพงาน ความยืดหยุ่น การเปิดเผย จริตใจ การให้ความสำคัญต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการมีค่านิยมในการทำงานร่วมกันเป็นทีม เป็นต้น

6) ภาวะผู้นำ คำว่าภาวะผู้นำของเครือข่าย หมายความว่าความสามารถในการชักจูงโน้มน้าวให้ผู้อื่นเห็นความสำคัญที่จะต้องกระทำร่วมกันและจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นต่อการทำงานเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของเครือข่ายและผลสำเร็จของเครือข่าย ผู้นำยังต้องมีลักษณะสำคัญอีกหลายประการ เช่นความซื่อสัตย์สุจริต ขยันเสียสละเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม เป็นต้น

3. ธนา ประมุขกุล (อ้างถึงใน สนธยา พลศรี, 2550) เสนอถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จของเครือข่ายมี 5 ประการ ประกอบไปด้วย

1) ความเข้าใจซึ่งสมาชิกของเครือข่ายต้องมีความเข้าใจตรงกันในเรื่องวัตถุประสงค์ของเครือข่าย บทบาทของสมาชิก กิจกรรมของเครือข่าย เครือข่ายที่ประสบความล้มเหลวนั้นเนื่องจากสาเหตุสำคัญ คือไม่สามารถสร้างความเข้าใจให้ตรงกันระหว่างสมาชิก ทั้งวัตถุประสงค์ของเครือข่าย บทบาทของตนเองว่ามีบทบาทอย่างไร อะไรเป็นบทบาทหลัก หรือบทบาทสนับสนุน เมื่อเครือข่ายตั้งขึ้น และได้ดำเนินการไปช่วงระยะเวลาหนึ่ง สมาชิกที่ไม่เข้าใจก็ถอนตัวไปเพราะเห็นว่าเครือข่ายไม่สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้

2) ความเป็นประชาธิปไตย หากเครือข่ายมีการดำเนินงานแบบประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้สมาชิกมีอิสระทางความคิด ทำให้ความคิดของสมาชิกมีความหลากหลาย ทั้งที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน การที่จะทำให้ความแตกต่างดังกล่าวนี้อยู่กันได้อย่างราบรื่นก็คือการให้เกียรติการยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน ซึ่งเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้มองเห็นทางเลือกอื่น ๆ ที่นอกเหนือไปจากที่ตนคิดเห็น ทำให้มองเห็นจุดเด่น จุดด้อยของแต่ละทางเลือก ทำให้รู้จักการวิเคราะห์ร่วมกันอย่างเป็นเหตุเป็นผลจากการหลอมรวมของทุกความคิดเห็นซึ่งเหมาะสมมากที่สุด บนพื้นฐานของการยอมรับร่วมกัน

3) ความจริงใจ การดำเนินงานของเครือข่ายมีลักษณะเป็นการประสานงานในแนวราบไม่ใช่การบังคับบัญชาสั่งการ ดังนั้นการเป็นสมาชิกของเครือข่ายจึงเป็นแบบสมัครใจและมีความจริงใจในการ

ทำงานร่วมกัน โดยเห็นผลประโยชน์ร่วมกันตามวัตถุประสงค์ของเครือข่ายซึ่งบางครั้งสมาชิกอาจจะต้องเสียผลประโยชน์บางส่วนของตนให้กับเครือข่ายด้วย

4) การจัดการหรือการบริหารจัดการ (management) เครือข่ายประกอบด้วยสมาชิกที่มีพื้นฐานหลากหลายมารวมกันโดยอิสระ ไม่ใช่การบังคับบัญชาหรือสั่งการเป็นกลไกหลักในการบริหารจัดการ ดังนั้นเครือข่ายจึงต้องมีความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการ สามารถปรับเปลี่ยนได้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งการปรับเปลี่ยนภายในเครือข่ายและการติดต่อประสานงานกับกลุ่มองค์กรภายนอกอื่น ๆ ที่อยู่นอกเหนือการจัดการของเครือข่าย

5) การสื่อสาร การสื่อสารเป็นแกนกลางที่ทำให้เครือข่ายสามารถเชื่อมโยงกันได้ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพของเครือข่ายเป็นการสื่อสารแบบหลายช่องทางเชื่อมโดยตรงระหว่างสมาชิกโดยอิสระ คล่องตัว เพื่อเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันให้มากที่สุดถึงแม้ว่าเครือข่ายจะมีระบบการสื่อสารหลักผ่านทางผู้ประสานงานอยู่แล้วก็ตาม แต่ไม่ควรกำหนดให้เป็นระบบการสื่อสารที่ตายตัว และต้องผ่านขั้นตอนตามที่กำหนดเพราะจะทำให้เครือข่ายมีระบบที่มากขึ้นตอน เกิดความล่าช้าและยุ่งยากในการดำเนินงาน

4. อีริพงษ์ แก้วหาวงษ์ (2544) เสนอปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของเครือข่าย เป็นเรื่องของการบริหารจัดการเครือข่าย 6 ประการ ดังนี้

1) กระบวนการติดต่อสื่อสารข้อมูลข่าวสาร เทคนิค วิธีการ ประสพการณ์ ตลอดจนการพัฒนา เครือข่ายมีกระบวนการติดต่อสื่อสารอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนอย่างต่อเนื่องและมีการสรุปความก้าวหน้าในผลการดำเนินกิจกรรมของสมาชิกและเครือข่าย

2) การให้ความสำคัญแก่สมาชิกในด้านต่าง ๆ เป็นการพิจารณาถึงความต้องการของมวลสมาชิก การได้แลกเปลี่ยนทรรศนะ มุมมองต่อการพัฒนาหรือเป้าหมายของกิจกรรมในความร่วมมือ ตลอดจนกระบวนการตัดสินใจร่วมกันในการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของเครือข่าย เพื่อให้สมาชิกสามารถแปลงไปสู่การปฏิบัติและประสานความร่วมมือได้

3) องค์กรความร่วมมือและโครงสร้างเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองต่อการประสานความร่วมมือ สามารถป้องกันการแทรกแซงจากองค์กรอื่น ๆ สามารถลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างสมาชิกและเครือข่ายพร้อมทั้งสามารถสร้างการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมและทั่วถึงได้

4) การส่งเสริมบทบาทและการตัดสินใจของสมาชิก เครือข่ายต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้สมาชิกมีโอกาสในการตัดสินใจในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินงาน เพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ และสร้างบรรทัดฐานในความร่วมมือของสมาชิก

5) การพัฒนาและระดมทรัพยากรอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ เครือข่ายต้องมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา มีการระดมทรัพยากรอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ มีแผนในการพัฒนาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เครือข่ายมีกิจกรรมที่ต่อเนื่องกันตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง

6) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์บทบาทของเครือข่ายและมวลสมาชิก เพื่อระดมความร่วมมือและสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานแก่สมาชิกและประชาชนทั่วไป ซึ่งจะทำให้เครือข่ายดำเนินงานด้วยความมั่นคงและขยายเครือข่ายสมาชิกให้กว้างออกไปมากขึ้น

5. สีน สือสวน (2530) เสนอว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จของเครือข่าย มี 6 ประการดังนี้

1) ปกป้องคุ้มครองสมาชิกได้ กล่าวคือเครือข่ายสามารถปกป้องผลประโยชน์ แก้ไขปัญหา และตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้และยังมีการกระจายผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกอย่างเสมอภาค ด้วยความยุติธรรมหรือทัดเทียมกัน

2) สมาชิกมีความรู้สึกเป็นเจ้าของเครือข่าย กล่าวคือสมาชิกมีจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของเครือข่ายร่วมกันและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของเครือข่ายอย่างแท้จริง

3) มีผู้นำที่ดี เครือข่ายมีผู้นำที่ดีมีภาวะผู้นำ สามารถแสดงบทบาทของผู้นำได้อย่างเหมาะสม

4) มีความสามารถในการพึ่งตนเอง เครือข่ายต้องมีความสามารถในการทำงานอย่างเป็นระบบด้วยตนเอง ไม่ต้องพึ่งพาภายนอก สามารถร่วมกันกำหนดเป้าหมายที่เหมาะสมสอดคล้องกับทรัพยากร ความสามารถของสมาชิกและคนในชุมชน

5) ความสามารถในการควบคุมปัจจัยต่าง ๆ เครือข่ายต้องมีความสามารถในการควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ทั้งปัจจัยภายในเครือข่ายและภายในชุมชนให้เป็นไปตามทิศทางที่พึงประสงค์ของเครือข่าย

6) การปรับตัว เครือข่ายต้องมีความสามารถในการปรับตัวเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของเครือข่าย เพื่อความมั่นคงและพัฒนาเครือข่ายให้เจริญก้าวหน้าต่อไปได้

6. เสรี พงศ์พิศ (2548) เสนอว่าเครือข่ายของชุมชนจะเจริญเติบโตและประสบความสำเร็จได้ด้วยปัจจัยสำคัญ 6 ประการ ดังนี้

1) มีวัฒนธรรมเครือข่าย คือความสัมพันธ์แนวราบมากกว่าแนวตั้ง สมาชิกทุกคนเคารพให้เกียรติกัน ไม่ใช่ความสัมพันธ์แบบเจ้านาย ไม่มีหัวหน้าลูกน้อง แต่เป็นพี่น้องกัน สัมพันธ์กันด้วยใจ ด้วยจิตวิญญาณไม่ใช่ด้วยผลประโยชน์

2) สมาชิกมีการพบปะกัน ไปมาหาสู่กันเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ

3) เครือข่ายมีเป้าหมายชัดเจน ที่สมาชิกทุกคนเข้าใจตรงกัน

4) มีแผนงานและกิจกรรมหรือลงทุนร่วมกัน เช่น วิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มออมทรัพย์ อันเป็นเงื่อนไขให้สมาชิกพบปะและทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

5) มีกลุ่มแกนนำ ทำหน้าที่นำและประสานงานของเครือข่ายด้วยความมุ่งมั่น

6) สมาชิกเครือข่ายร่วมมือ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันไม่แข่งขันกันเอง

7. อนุชาติ พวงสำลี และวีรบุรณ วิสารทสกุล (2541) มีความเห็นว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้เครือข่ายแบบประชาสังคมประสบความสำเร็จมี 8 ประการ ดังนี้

1) มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน สมาชิกในเครือข่ายต้องมองเห็นอนาคตข้างหน้าร่วมกันรู้และเข้าใจร่วมกันในทิศทางที่จะไปด้วยกันหรือทำกิจกรรมร่วมกันไม่เช่นนั้นแล้วเครือข่ายจะไม่มีพลัง ไร้ทิศทางและเป้าหมายที่จะก้าวหน้าไปด้วยกัน

2) มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง เนื่องจากเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนมีความหลากหลายซับซ้อนและต้องร่วมสร้างการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของทุกคนทุกฝ่ายจึงเป็นสิ่งสำคัญของเครือข่าย

3) มีความเป็นธรรมชาติที่ไม่ใช่การแต่งตั้งจัดตั้งแต่เป็นผลจากจิตสำนึกที่จะดำเนินกิจกรรมร่วมกัน บนพื้นฐานของการเติบโตอย่างเป็นธรรมชาติ ยั่งยืนต่อเนื่องสามารถร่วมแก้ไขปัญหาคับข้องของชุมชนหรือท้องถิ่นได้

4) มีความรัก ความเอื้ออาทร สมานฉันท์ การรวมกลุ่มเครือข่ายบนพื้นฐานของความหลากหลายและความแตกต่างของสมาชิกนั้น จำเป็นต้องสร้างขึ้นบนพื้นฐานแห่งความรักความเมตตา ความเอื้ออาทรและความสามัคคีเพราะส่วนสำคัญในการเชื่อมโยงให้เกิดความร่วมมืออย่างมีพลัง

5) มีองค์ความรู้และความสามารถในการแสวงหาความรู้ สติปัญญาความรู้และจินตนาการ เป็นพลังของมนุษย์ที่จะดำรงอยู่อย่างสร้างสรรค์ มีศักดิ์ศรี แก้ปัญหาและกำหนดทิศทางในอนาคต เครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนจึงต้องสร้างและสะสมองค์ความรู้ที่สามารถปรับใช้และเรียนรู้เพิ่มขึ้นตลอดเวลา ทั้งยังต้องมีศักยภาพและความสามารถพอที่จะแสวงหาความรู้อีกด้วย

6) มีการเรียนรู้จากการปฏิบัติหรือทำกิจกรรมร่วมกันเพราะจะทำให้เกิดพลัง เกิดปัญญาหมู่ เกิดใจหมู่ในสมาชิกเครือข่ายซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนที่ต้องอาศัยเทคนิควิธีการมากมายและสอดคล้องกับบริบทของแต่ละเครือข่าย

7) มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างต่อเนื่องหรือเป็นเครือข่ายความร่วมมือ การสื่อสารเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นความจำเป็นที่จะทำให้เครือข่ายมีความเจริญเติบโตและขยายตัวอย่างมั่นคง เป็นการสื่อสารในแนวราบที่ต้องคิดค้นรูปแบบใหม่ ๆ ต้องเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือต่าง ๆ กับสื่อสารมวลชน

8) มีระบบการจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ เครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพทั้งองค์กร และระบบสมาชิกของเครือข่าย

จากแนวความคิดเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จเติบโตของเครือข่ายและปัจจัยที่สนับสนุนให้เครือข่ายประสบความสำเร็จที่กล่าวมาแล้ว อาจสรุปได้ว่าปัจจัยที่สนับสนุนให้เครือข่ายประสบความสำเร็จมีอยู่หลายประการและที่สำคัญ คือ (พชรวัฒน์ เส้นทอง, 2558)

1. สมาชิกและระบบความสัมพันธ์ที่ดี สมาชิกและระบบความสัมพันธ์ของเครือข่ายเป็นปัจจัยสำคัญเบื้องต้นที่ทำให้เกิดเครือข่ายและทำให้เครือข่ายประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน สมาชิกของเครือข่ายหมายถึงสมาชิกทั้งหมดซึ่งประกอบด้วยสมาชิกทั่วไป ผู้นำและผู้บริหารจัดการ เครือข่ายและพนักงานต่าง ๆ ของเครือข่าย สมาชิกของเครือข่ายและระบบความสัมพันธ์ที่ดีที่สนับสนุนให้เครือข่ายประสบความสำเร็จ ควรมีลักษณะดังนี้

1) สมาชิกมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีเป้าหมายร่วมกันที่จะรวมพลังกันเพื่อความสำเร็จร่วมกัน

2) สมาชิกมีผู้นำมีกลุ่มแกนนำที่มีภาวะผู้นำที่เหมาะสม เช่นมีวิสัยทัศน์ ที่ดี มีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถ กล้าตัดสินใจและตัดสินใจได้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์สามารถจูงใจและประสานงานได้ดี เป็นต้น

3) สมาชิกมีความรัก ความเมตตา ความเอื้ออาทร สมานฉันท์ สามัคคีกันไม่แข่งขันกันหรือขัดแย้งกัน เสียสละไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม

4) สมาชิกรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น มีพันธสัญญาที่หนักแน่นและรักษาพันธกรณี มีความจริงใจ จริงจัง ศรัทธาต่อกันและกัน รวมถึงมีความมั่นคงต่อเครือข่าย

5) สมาชิกมีค่านิยมร่วมกัน มีความเข้าใจกัน ให้เกียรติกันและกันมีความสัมพันธ์กันแบบพี่น้อง สัมพันธ์กันด้วยใจด้วยจิตวิญญาณไม่ใช่เพื่อผลประโยชน์เพียงอย่างเดียว

6) การให้ความสำคัญแก่สมาชิกในด้านต่าง ๆ เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของเครือข่ายและความผูกพันต่อเครือข่าย

7) มีการส่งเสริมให้สมาชิกได้แสดงบทบาทและโอกาสในการตัดสินใจในกิจกรรมของเครือข่ายด้วยตนเองและร่วมกับผู้อื่น

8) สมาชิกให้การสนับสนุน ส่งเสริมช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีขวัญและกำลังใจที่ดี ไม่ท้อแท้หรือหมดกำลังใจโดยง่าย

9) การพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะต่าง ๆ ของสมาชิกให้มีความสามารถในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของเครือข่ายได้ด้วยตนเอง

10) ผู้นำกลุ่มแกนนำและสมาชิกมีความซื่อสัตย์สุจริต โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่รับผิดชอบงานเกี่ยวกับการเงินและการพัสดุต้องเป็นผู้ที่สมาชิกให้ความเชื่อถือและไว้วางใจ

2. กระบวนการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ร่วมกัน ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เครือข่ายเจริญเติบโตและประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน คือกระบวนการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกเครือข่าย ซึ่งควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1) เครือข่ายมีลักษณะเป็นองค์กรแห่งความร่วมมือ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกไม่ใช่การบังคับบัญชาหรือสั่งการ

2) เปิดโอกาสให้สมาชิกและผู้เกี่ยวข้องในเครือข่ายทุกคนทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างกว้างขวาง ไม่ผูกขาดโดยบุคคลหรือกลุ่มคนเพียงคนเดียวคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

3) มีความสัมพันธ์แบบแนวราบ สมาชิกมีความสัมพันธ์แบบเท่าเทียมกันหรือเสมอภาคกันเคารพในศักดิ์ศรีของกันและกันไม่มีใครเหนือกว่าใคร

4) สมาชิกมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและอย่างสม่ำเสมอจนกลายเป็นวัฒนธรรมของเครือข่าย

5) มุ่งองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากเวทีของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และความสามารถในการแสวงหาความรู้ร่วมกันของสมาชิก ไม่ใช่โดยการขึ้นของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

6) มีการเรียนรู้ที่เกิดจากผลของการปฏิบัติจริงหรือการทำกิจกรรมร่วมกัน ไม่ใช่ผลของการศึกษาจากชุมชนอื่นหรือบุคคลภายนอกเพียงฝ่ายเดียว

7) มีลักษณะเป็นการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้แบบธรรมชาติ ไม่ใช่เพราะการจัดตั้ง การถูกบังคับหรือความเกรงใจ แต่เกิดจากจิตสำนึกร่วมกันของสมาชิกอย่างแท้จริงไม่ใช่การแสร้งสร้างหรือแกล้งทำ

8) เครือข่ายมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอไม่ขาดตอนทำให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเครือข่ายอย่างต่อเนื่องไม่ขาดตอน

9) บรรยากาศในการดำเนินงานของเครือข่ายส่งเสริมให้สมาชิกมีความกล้าและมั่นใจที่จะร่วมในกิจกรรม ซึ่งเป็นบรรยากาศแบบกัลยาณมิตร เพิ่มพูนความรู้และทักษะให้สมาชิกอย่างแท้จริง

10) มีเทคนิควิธีการที่นำมาใช้ในการเรียนรู้ร่วมกันหลาย ๆ วิธี เหมาะสมกับสมาชิกและกิจกรรมที่จัดในแต่ละครั้ง ไม่ซ้ำซากอยู่เพียงเทคนิควิธีการเดียว

3. การบริหารจัดการเครือข่ายที่ดี การบริหารจัดการเครือข่ายที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่สนับสนุนความสำเร็จของเครือข่ายซึ่งผู้บริหารหรือระบบการบริหารจัดการเครือข่ายที่ดีควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1) มีวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ ระบบการบริหารจัดการ ที่เหมาะสมกับสภาพหรือลักษณะของ
เครือข่าย

2) มีกฎ ระเบียบ แนวทางการปฏิบัติของเครือข่ายที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

3) มีโครงสร้างในการบริหารเครือข่ายที่เหมาะสมกับคุณลักษณะของเครือข่าย

4) มีทรัพยากรที่เหมาะสมและเพียงพอในการดำเนินงาน ทั้งบุคลากร เงิน วัสดุอุปกรณ์และ
อื่นๆ

5) มีระบบในการปกป้องคุ้มครองสมาชิกให้มีความมั่นคงและปลอดภัย รวมทั้งการจูงใจ
การเสริมพลัง การสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่สมาชิก

6) มีการบริหารงานแบบประชาธิปไตย ที่เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการบริหารและ
การดำเนินงาน ยอมรับในเสียงข้างมาก เชื่อมมั่นในอิสราภาพและเสรีภาพของสมาชิกมีความยืดหยุ่นใน
การดำเนินงาน เป็นต้น

7) มีการระดมทรัพยากรต่าง ๆ มาใช้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ ไม่ปล่อยหรือละเลยให้
สูญเสียไปโดยไม่นำมาใช้ประโยชน์ สามารถควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก
เครือข่ายได้

8) มีการปรับปรุงพัฒนาเครือข่ายตลอดเวลาตามสถานการณ์ที่ไม่ยึดมั่นอยู่กับระบบบริหาร
แบบใดแบบหนึ่งเพียงระบบเดียวหรือมีความสามารถในการปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ
ได้อย่างดี

9) มีระบบการติดต่อสื่อสารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพทั้งภายในเครือข่ายและ
หน่วยงานภายนอกเครือข่าย

10) มีระบบการติดตามและประเมินผลที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพ เป็นระยะและสม่ำเสมอ
และนำผลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาเครือข่ายร่วมกัน

4. การขยายเครือข่าย เครือข่ายจะเจริญเติบโตได้นั้นต้องมีการขยายเครือข่ายออกไปด้วยการ
หาพันธมิตร หรือสมาชิกเพิ่มเพราะหากไม่เช่นนั้นแล้วเครือข่ายก็จะไม่เติบโตในเชิงปริมาณ แม้จะเป็น
การเติบโตเชิงปริมาณ แต่บ่งบอกถึงความก้าวหน้าและเติบโตของเครือข่ายในระดับหนึ่งแต่หากปริมาณ
เครือข่ายน้อย จำนวนถดถอย หรือลดจำนวนของสมาชิกลงจะมีผลต่อการดำรงอยู่ของเครือข่าย
ซึ่งผู้บริหารจัดการเครือข่าย ควรมีการขยายเครือข่าย ได้ดังนี้

1) พยายามดำรงรักษาสมาชิกเครือข่ายที่มีอยู่ไว้ไม่ให้ละทิ้งเครือข่ายหรือไม่เลิกเป็นสมาชิก
ภาพของเครือข่าย

2) สร้างความสัมพันธ์อันดี กับบุคคล กลุ่ม องค์กรอื่น ๆ ทั้งที่มีอยู่ในชุมชนและภายนอก
ชุมชน

3) ดำเนินงานในลักษณะของการเป็นเครือข่ายของความร่วมมือด้วยการเป็นพันธมิตร หรือ
ภาคีกับบุคคล กลุ่ม องค์กรอื่น ๆ ไม่ใช่เป็นคู่แข่งซึ่งต้องการแพ้หรือชนะ

4) การประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่บทบาทของเครือข่ายและความสำเร็จที่เกิดขึ้นไปสู่บุคคล
กลุ่ม และองค์กรอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้เป็นสมาชิกของเครือข่ายเพื่อสร้างการยอมรับในเครือข่าย

5) ผู้นำ กลุ่มแกนนำ และสมาชิกของเครือข่ายต้องช่วยกันขยายไปสู่สมาชิกใหม่ ๆ ทั้งโดย
การใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัว ความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม

6) กฎ ระเบียบต่าง ๆ ของเครือข่าย เปิดโอกาสให้สมาชิกใหม่เข้าร่วมกับเครือข่ายได้และมีขั้นตอนไม่ยุ่งยาก

7) ใช้การประชุม การสัมมนา การฝึกอบรมร่วมกัน เป็นเครื่องมือในการหาสมาชิกใหม่ของเครือข่าย เพราะกิจกรรมข้างต้นจะนำไปสู่การร่วมมือกันในลักษณะเครือข่ายได้ง่าย

8) เปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาส กล่าวคือเมื่อบุคคล กลุ่ม องค์กรหรือชุมชนประสบปัญหาหรือเกิดวิกฤติการณ์ขึ้น เครือข่ายต้องเข้าไปสนับสนุนช่วยเหลือ ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นสมาชิกใหม่ของเครือข่ายได้

9) ให้บุคคล กลุ่ม หรือองค์กรที่เป็นเป้าหมายได้รู้และเข้าใจว่าถ้าหากมาร่วมเป็นสมาชิกใหม่ของเครือข่ายแล้วจะมีสถานภาพและบทบาทในเครือข่ายอย่างไร มีโอกาสที่จะพบความสำเร็จในการดำเนินงานอย่างไร

10) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการหาสมาชิกใหม่โดยตรง เพื่อให้การขยายเครือข่ายเป็นไปอย่างเป็นรูปธรรม มีเป้าหมาย มีแผนงานและดำเนินงานอย่างจริงจัง

กล่าวโดยสรุป ปัจจัย(factors) ดังกล่าวข้างต้น ล้วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพล (Influence factors) ต่อความสำเร็จของงานเครือข่าย (Network) ทั้งสิ้น แต่ขึ้นอยู่กับบริบทของสังคมหรือบริบทที่เครือข่ายนั้น ๆ ตั้งอยู่หรือลักษณะและเป้าหมายที่เครือข่ายนั้นๆ ดำเนินการเช่นกัน ซึ่งงานเครือข่ายการบริหารจัดการเชิงสังเคราะห์ อาจพบบางปัจจัยที่จะมีอิทธิพลมากที่สุดต่อความสำเร็จของการบริหารงานเครือข่าย เป็นต้น

งานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเครือข่าย

ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยจะได้นำเสนอข้อค้นพบจากงานวิจัย ดังนี้

ดร.พระมหาสุทิตย์ อาภากร (อบอุ้น) และคณะ (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบและเครือข่ายการเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์

1) เพื่อศึกษารูปแบบ กระบวนการเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในประเทศไทย

2) เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารคุณค่าและการพัฒนาจิตใจแก่นักท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในประเทศไทย และ

3) เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในประเทศไทย การศึกษาครั้งนี้ ได้ศึกษาในพื้นที่ 4 วัด ที่เป็นแหล่งเรียนรู้และสถานที่ศึกษาในสังคมไทย ผลการศึกษาพบว่า วัดและสถานที่ปฏิบัติธรรมทั้ง 4 แห่งนั้นเป็นวัดที่มุ่งเน้นการส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในชีวิต โดยมีการสอน การนำเสนอมุมมองของความสุขที่มาจากภายในที่สัมพันธ์กับความรู้สึทางจิตใจตามหลักการทางพระพุทธศาสนา ซึ่งแตกต่างไปจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในทางวัฒนธรรมหรือสถานที่อื่นๆ ที่เน้นความสุขเชิงวัตถุหรือที่ผูกพันกับรูป เสียง กลิ่น รส ซึ่งเปลี่ยนแปลงได้อย่างง่ายหรือการขอโชคลาภดังนั้น จึงมีนักท่องเที่ยวหลายกลุ่ม โดยเฉพาะผู้สูงอายุ บุคคลในวัยทำงาน และคนรุ่นใหม่ที่น่าสนใจเรียนรู้ในการปฏิบัติธรรมเข้ามาศึกษาและเที่ยวชมในจำนวนที่เหมาะสม โดยแต่ละวัดก็มีการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับกระบวนการการเรียนรู้และการปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตใจและปัญญา

ผลการศึกษาในรูปแบบและกระบวนการเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดนั้น พบว่ามี 3 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการเรียนรู้ด้วยการทัศนศึกษา (Learning By Seeing) ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนรู้

ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการทางพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง โดยผ่านการศึกษาเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมที่สอดคล้องกับวิถีแห่งธรรมชาติและวิถีแห่งวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา 2) รูปแบบการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ (Learning By Doing) มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ นักท่องเที่ยวสามารถฝึกปฏิบัติตนตามหลักการทางพระพุทธศาสนา เช่น การเจริญสมาธิภาวนา และ สติปัฏฐาน 4 อันเป็นการลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสงบของจิตใจและปัญญา 3) รูปแบบการเรียนรู้ ด้วยการสร้างเครือข่าย (Learning By Networking) ซึ่งเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวเพื่อสร้าง ประโยชน์ให้กับชุมชนและสังคม

ผลศึกษากระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้พบว่า เครือข่ายการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายใน วัดทั้ง 4 วัดนั้นเป็นการดำเนินกิจกรรมและการขยายเครือข่ายทางสังคมที่มาจากการเรียนรู้ภายในที่มีความมุ่งมั่นในการที่จะพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการศึกษา การพัฒนา สังคม และที่สำคัญ คือการปฏิบัติธรรมและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดความร่วมมือต่อกัน โดยมีการพัฒนาเครือข่ายในระดับต่าง ๆ เช่น 1) มีการพัฒนาเครือข่ายการทำงานภายใต้แนวคิด อุดมการณ์ของตนเอง (วัด) ให้ชัดเจน เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของฝ่ายต่าง ๆ 2) มีการพัฒนาระบบ ข้อมูลข่าวสารที่เชื่อมโยงถึงกัน 3) มีการพัฒนากิจกรรมร่วมกัน เช่น การปฏิบัติธรรมร่วมกัน 4) มีการ เชื่อมโยงกับเครือข่ายอื่นๆ เช่น เครือข่ายการท่องเที่ยวและการศึกษา 5) ให้มีการเชื่อมประสาน กิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง เช่น วัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัด พระแก้ว) วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) วัดอรุณราชวราราม (วัดแจ้ง) ในกรุงเทพมหานคร เป็นต้น

ในงานวิจัยนี้ได้พบข้อเสนอแนะว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรมศิลปากร ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อ การพัฒนาจิตใจและปัญญา ควรมีการส่งเสริมลักษณะกิจกรรมที่มีคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวในเชิง วัฒนธรรมให้มากขึ้น เพื่อส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพที่เป็นการเรียนรู้ของฝ่ายต่าง ๆ อย่างแท้จริง

2.1.5 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์

คณะผู้วิจัยทำวิจัยเกี่ยวกับการจัดการคณะเขตสังฆเขตและสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรม ไทย-จีน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หลักสำคัญของงานวิจัยนี้ คือการจัดการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม โดยมีคณะหรือการเขตสังฆเขต เป็นสื่อในการจัดการท่องเที่ยวครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ตรงกัน คณะผู้วิจัยจึงจะได้นำเสนอเนื้อหาที่ถือว่าเป็นบริบทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

คำว่า วัฒนธรรม (Culture) หรือเชิงวัฒนธรรม เป็นศัพท์ที่มีความหมายกว้าง การแต่งกาย อาหาร ที่อยู่อาศัย วิถีชีวิตหรือชีวิตความเป็นอยู่ทุกด้าน ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทั้งสิ้น ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นศึกษาถึงวิถีชีวิต ความรู้สึกนึกคิด เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้สัมผัสการดำรงชีวิตในแง่มุมต่าง ๆ ของกลุ่มชนนั้น (อนุรักษ์ ปัญญานูวัฒน์, 2542) การ

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่มีหลายวัตถุประสงค์ เช่น การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมศิลปวัฒนธรรม ประเพณี เทศกาล การเข้าเยี่ยมชมอนุสรณ์สถาน เพื่อศึกษาขนบธรรมเนียม ประเพณี ลัทธิความเชื่อที่สืบทอด กันมาของชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนความเชื่อทางศาสนา (วาลิกา แสนคำ, 2545) หรืออาจมาจากความต้องการที่จะศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมของชนชาตินั้น ซึ่งมีการดำรงชีวิตที่แตกต่างกันไป เนื่องจากคนเรามีสัญชาตญาณของความอยากรู้อยากเห็นต่างกัน (พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล, 2548) นักท่องเที่ยวจะสนใจวิถีชีวิต มรดกวัฒนธรรม ศิลปะ อุตสาหกรรม และกิจกรรมนันทนาการของชุมชนท้องถิ่น จะเยี่ยมชมและศึกษาแหล่งประวัติศาสตร์ ศิลปะ มหกรรมและงานแสดงสินค้าหัตถกรรม พิพิธภัณฑ์ทุกประเภท ศิลปะการแสดง และทัศนศิลป์ ตลอดจนแหล่งมรดกต่าง ๆ อีกทั้งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อชมหรือสัมผัส ศิลปะวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ ได้แก่สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม ภาษาและวรรณกรรม หัตถกรรม นาฏศิลป์และดนตรี รวมทั้งงานเทศกาล ประเพณี (พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล, 2548)

ประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นอกจากจะให้ประโยชน์ด้านความเพลิดเพลิน สนุกสนานหรือนันทนาการแล้ว ยังให้ประโยชน์ทางวิชาการได้ด้วย โดยแบ่งได้ 2 ประเภทหลัก ๆ เช่น

1. ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ รายได้หลักของประเทศไทยในปัจจุบันมาจากการท่องเที่ยว ซึ่งแต่ละปีสามารถนำเงินตราเข้าประเทศมากที่สุดเมื่อเทียบกับรายได้อื่น ๆ รัฐบาลสามารถนำรายได้ส่วนนี้ไปพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อรองรับการเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะการเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ชื่นชอบขนบธรรมเนียมและประเพณีของไทยที่มีความสวยงาม รวมทั้งมีความปราณีตของสถาปัตยกรรมต่าง ๆ

2. ประโยชน์ทางสังคมและวัฒนธรรม การท่องเที่ยวจะช่วยเผยแพร่อกลักษณ์ของท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางขึ้นทั้งระดับภายในประเทศและต่างประเทศ ทำให้คนในท้องถิ่นเห็นความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมของตนเองที่สามารถสร้างให้เกิดรายได้ และทำให้คนในชุมชนหรือสังคมนั้นมีความรัก ความสามัคคี เนื่องจากได้ทำงานร่วมกัน แบ่งปันกัน อีกทั้งการที่นักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาในชุมชนทำให้มีการเรียนรู้วัฒนธรรมระหว่างกันเกิดความเข้าใจที่ดีระหว่างกัน ซึ่งนำไปสู่การสร้างสังคมที่ดีขึ้น (ชิษณุชา ปานศิริ, 2551)

กล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หากได้รับการบริหารจัดการที่ดี ครอบคลุมของระบบการจัดการ จะสามารถสร้างเศรษฐกิจระดับชุมชน สังคมและประเทศชาติในภาพกว้างได้

องค์ประกอบที่เป็นสิ่งดึงดูดใจของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ปัจจุบัน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่แพร่หลายมาก หลายแห่งไม่ประสบความสำเร็จ ปัจจัยหรือองค์ประกอบที่จะทำให้ประสบความสำเร็จ ผู้มีส่วนรับผิดชอบจำเป็นต้องสร้างองค์ประกอบหรือปัจจัยเป็นเป็นสาเหตุให้ เป็นสิ่งดึงดูดใจ สำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนี้ โดยองค์ประกอบที่เป็นสิ่งดึงดูดใจของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ (The European Center for Traditional and Regional Culture หรือ ECTARC (อ้างในวาลิกา แสนคำ, 2545)

- 1) โบราณคดีหรือพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ
- 2) สถาปัตยกรรม สิ่งปลูกสร้าง รวมถึงซากฝังเมืองในอดีต

- 3) ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ประเพณี และเทศกาลต่าง ๆ
- 4) ความน่าสนใจทางดนตรี
- 5) การแสดงละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่าง ๆ
- 6) ภาษาและวรรณกรรม
- 7) ประเพณีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนา
- 8) วัฒนธรรมเก่าแก่โบราณ วัฒนธรรมพื้นบ้าน หรือวัฒนธรรมย่อย

จากองค์ประกอบข้างต้น ทำให้เห็นได้ว่า องค์ประกอบทุกประการ มนุษย์สามารถสร้างขึ้นได้ รวมถึงเรื่องราวหรือ Story ตลอดจนบริบทของเรื่องราวที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มนุษย์ก็สามารถสร้างขึ้นได้เพราะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวเน้นศึกษาถึงวิถีชีวิต ความรู้สึกนึกคิด ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะ หรือสิ่งก่อสร้างทางประวัติศาสตร์ เพื่อได้สัมผัสการดำรงชีวิต และแง่มุมต่าง ๆ ของกลุ่มชนนั้น ซึ่งในปัจจุบันถือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแบบใหม่ที่ได้รับ ความนิยมสูงโดยเฉพาะในประเศยุโรป ซึ่งประเทศแถบเอเชียได้นำแนวคิดดังกล่าวมาปรับใช้ เพื่อสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นในชุมชน รวมทั้งทำให้คนในชุมชนนั้นได้เห็นคุณค่าของมรดกต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสภาพสังคมให้ดีขึ้น

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ปัจจุบันการประเภทการท่องเที่ยวถูกจัดไว้หลายประเภท เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงศาสนา การท่องเที่ยวเชิงชุมชน รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นต้น ในหัวข้อนี้ จะเป็นการนำเสนอเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คำว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ถูกบัญญัติขึ้นเป็นครั้งแรกโดยโดยคริสปิน เรย์มอนด์ (Crispin Raymond) และ เกร็ก ริชาร์ด (Greg Richards) ในปี พ.ศ. 2543 ในความหมายที่เฉพาะเจาะจงว่าเป็นการท่องเที่ยวประเภทหนึ่งซึ่งมอบโอกาสให้กับผู้เดินทางในการพัฒนาศักยภาพการสร้างสรรค์ของตน ผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริง ที่เป็นไปตามลักษณะเฉพาะของพื้นที่เป้าหมายที่ได้ท่องเที่ยว (สุดแดน วิสุทธิลักษณ์, 2558) รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นี้ ได้พัฒนามาจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เชิงศาสนา หรือเชิงชุมชนข้างต้น แต่ได้เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปสัมผัสใกล้ชิด หรือนักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวที่ชุมชนจัดขึ้นมากกว่าในอดีต หรือกล่าวได้ว่า นักท่องเที่ยวได้สร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ผู้จัดการท่องเที่ยววางแผนหรือจัดโครงการไว้ให้นักท่องเที่ยวแล้วนั้น แต่นักท่องเที่ยวได้มีโอกาส มีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวนั้นๆ เพิ่มขึ้นในหลายๆ รูปแบบ เพราะการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ คือการเดินทางที่มุ่งไปสู่ความผูกพันและประสบการณ์จริงแท้ที่เกิดจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ศิลปะ มรดกทางวัฒนธรรมหรือคุณลักษณะพิเศษของพื้นที่นั้น และนำมาซึ่งความเชื่อมโยงกับผู้คนซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่และเป็นผู้รังสรรค์วัฒนธรรมที่มีชีวิตนั้น (UNESCO, 2006)

สรุปได้ว่า นิยามการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้าไปมีส่วนร่วมในประสบการณ์ทางวัฒนธรรมอันเป็นลักษณะเฉพาะของพื้นที่ท่องเที่ยว อันจะส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีความจดจำ ซาบซึ้ง ประทับใจและจะมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในพื้นที่ที่ได้ท่องเที่ยว เช่นเดียวกับนิยามขององค์กรยูเนสโก ที่ย้ำถึงความผูกพันระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้าน (Hosts and Guests) ผ่านประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่แท้จริง โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ศิลปะ และ

มรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ท่องเที่ยวและคนท้องถิ่น ได้อย่างแท้จริง ทั้งเป็นการสนับสนุนส่งเสริมการสนทนาระหว่างวัฒนธรรมซึ่งจะช่วยพิทักษ์ รักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้สืบเนื่องต่อไป

คุณลักษณะการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

จากนิยามของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ที่กล่าวถึงข้างต้น จะพบว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นี้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีคุณลักษณะ เช่น

1. ผู้ท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีความผูกพันระหว่างกัน (Each engaging the other)
2. มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน / ส่งผ่าน-ส่งต่อประสบการณ์ (Exchange information / transformation and transformative experiences)
3. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมหรือข้ามวัฒนธรรม (Cultural experience/ Cross-cultural engagement)
4. ผ่านประสบการณ์จากการมีส่วนร่วม (Hands-on experience)
5. เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเป็นผู้ชม (More participate than observe)
6. นักท่องเที่ยวมีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตนเองและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรียนรู้ประสบการณ์ (Co-creating tourism experience)
7. มีความจริงแท้ทั้งในกระบวนการการผลิตและผลิตภัณฑ์ ประสบการณ์จริง (Authentic both process and product / genuine experience)
8. มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ที่ท่องเที่ยว หรือชื่นชมและเข้าใจจิตวิญญาณของพื้นที่ (Spirit of place /Sense of Place/ deep meaning / understanding of the specific cultural of the place) (สุดแดน วิสุทธิลักษณ์, 2558)
9. การท่องเที่ยวแบบจัดเตรียมไว้อย่างเจาะจง (Tailor-made approach) (UNESCO, (2006)

งานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของประเทศไทย

คณะผู้วิจัยได้ทำการสำรวจ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทย ได้พบงานวิจัยดังนี้

1. สิริภัทร์ โชติช่วง และคณะ (2560) วิจัย การพัฒนาความรู้และทักษะผู้ประกอบการมะพร้าวสมุยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์
 - 1) เพื่อศึกษาความพร้อมด้านการจัดการธุรกิจและการรองรับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของเจ้าของสวนมะพร้าว และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมและผลิตภัณฑ์มะพร้าวสมุย
 - 2) เพื่อศึกษาความพร้อมของรูปแบบกิจกรรมและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับมะพร้าวสมุย ของผู้ประกอบการในการเชื่อมโยงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
 - 3) เพื่อพัฒนาและเพิ่มทักษะเจ้าของสวนมะพร้าว ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมและผลิตภัณฑ์มะพร้าวสมุยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

4) เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาและเพิ่มทักษะเจ้าของสวนมะพร้าว และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมและผลิตภัณฑ์มะพร้าวสมัยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

งานวิจัยนี้ ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ จากแหล่งปฐมภูมิ โดยวิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสำรวจ การสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มย่อย เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 59 ราย ประกอบด้วย เจ้าของสวนมะพร้าวและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมและผลิตภัณฑ์มะพร้าวสมัย ด้วยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผลการศึกษาสรุปได้ว่า

1) ความพร้อมด้านการจัดการธุรกิจและการรองรับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของเจ้าของสวนมะพร้าวและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมและผลิตภัณฑ์มะพร้าวสมัย ส่วนใหญ่ยังขาดความพร้อมด้านความรู้และทักษะด้านต่างๆ เพื่อการจัดการธุรกิจ เช่น ด้านการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ ด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ ด้านบรรจุภัณฑ์ ด้านการขยายช่องทางการจัดจำหน่ายและการใช้สื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ และความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยการประยุกต์และบูรณาการกับสินค้าและบริการของธุรกิจ

2) ความพร้อมของรูปแบบกิจกรรมและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับมะพร้าวสมัยของผู้ประกอบการในการเชื่อมโยงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่ได้นำเสนอกิจกรรมหรือแสดงสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับมะพร้าวสมัยเพื่อรองรับการท่องเที่ยว สินค้ายังไม่สื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์ของเกาะสมัยที่ชัดเจน ทำให้ผู้ประกอบการมีความต้องการที่จะพัฒนาสินค้าหรือบริการของตนให้มีรูปแบบใหม่และมีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยว

3) การพัฒนาและเพิ่มทักษะเจ้าของสวนมะพร้าว ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมและผลิตภัณฑ์มะพร้าวสมัยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ให้สอดคล้องกับผลการศึกษา จึงนำมาซึ่งการกำหนดหลักสูตรการอบรมเพื่อการพัฒนาและเพิ่มทักษะเจ้าของสวนมะพร้าวและผู้ประกอบการ โดยแยกหลักสูตรการอบรมตามกลุ่มผู้ประกอบการ และจากผลการประเมินความพึงพอใจในการอบรมอยู่ในเกณฑ์ดีถึงดีมาก โดยผู้ประกอบการแต่ละกลุ่มสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากการอบรมไปประยุกต์ใช้กับธุรกิจได้จริง

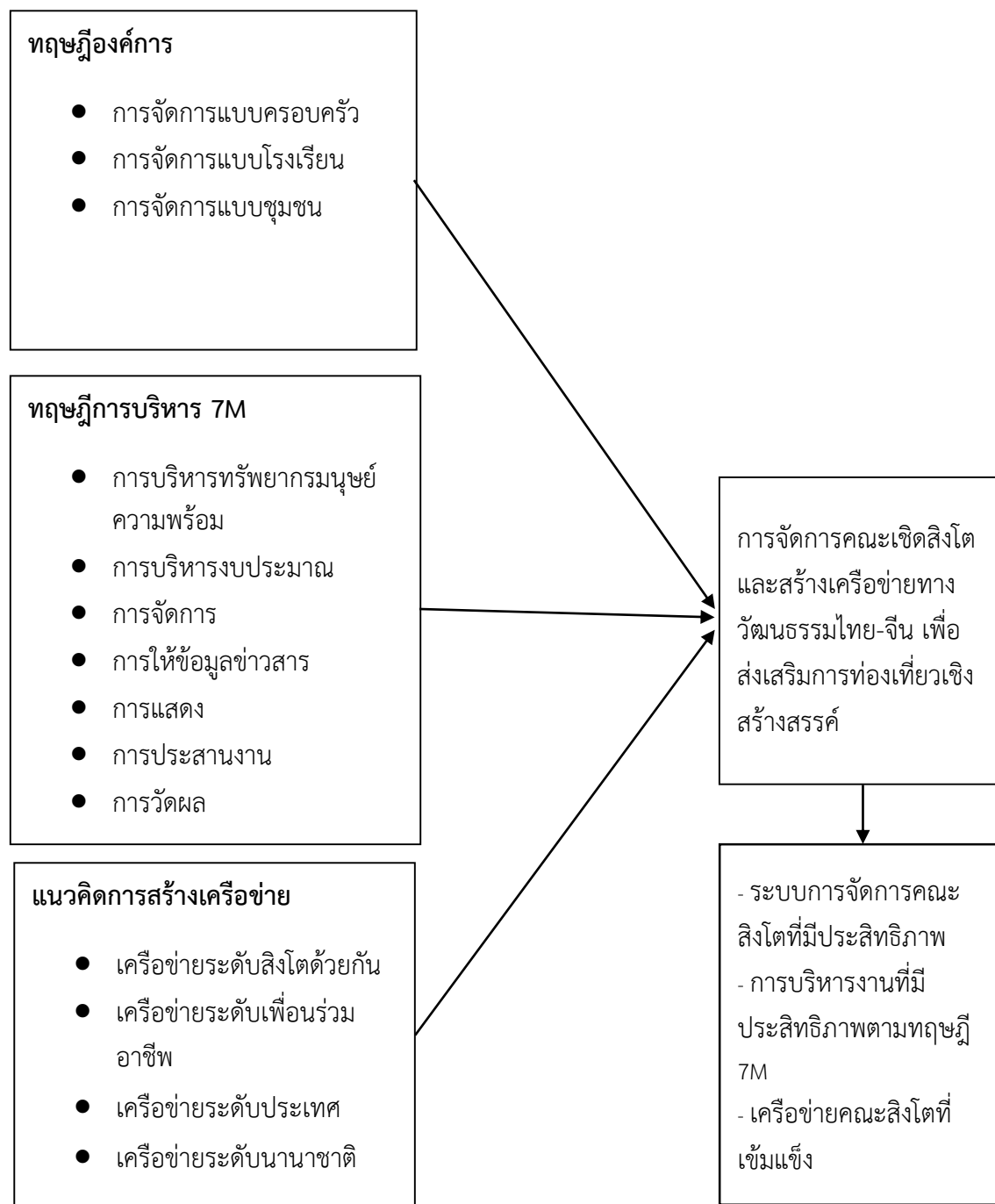
4) หลักสูตรการอบรมได้จัดทำคู่มือในการอบรมเพื่อพัฒนาและเพิ่มทักษะผู้ประกอบการและเพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการติดตามผลและนำหลักสูตรดังกล่าวไปใช้อบรมกลุ่มผู้ประกอบการกลุ่มอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

คณะผู้วิจัย (การจัดการคณะสิงโตฯ) พิจารณาเห็นว่างานวิจัยนี้ไม่ใช่งานวิจัยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามนิยามที่ คริสปิน เรย์มอนด์ (Crispin Raymond) และ เกร็ก ริชาร์ด (Richards, 2000) องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, 2006) ได้นิยามไว้และเน้นศึกษาเกี่ยวกับการสร้างผลิตภัณฑ์จากมะพร้าวมากกว่าการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงเห็นสมควรทำการวิจัยให้การจัดการคณะสิงโตหรือวัฒนธรรมไทย-จีนได้ผลเชิงสร้างสรรค์ตามนิยามที่ได้กล่าวไว้ ข้างต้น

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวเบื้องต้น คณะผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมทั้งในและต่างประเทศในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการคณะเชิดสิงโตและสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมไทย – จีนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยคณะผู้วิจัยพบว่าแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การบริหารจัดการ และการสร้างเครือข่าย เป็นองค์ประกอบสำคัญของงานวิจัยนี้ ทำให้ทราบถึงแนวคิด แนวทาง และกระบวนการต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของงานวิจัยนี้ได้

2.2 กรอบแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย



ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 3

การดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การจัดการคณะเขตสิงโตและสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมไทย-จีน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาระบบและรูปแบบในการบริหารจัดการคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี 2) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการคณะสิงโตเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) เพื่อสร้างเครือข่ายคณะสิงโตและส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยงานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) คณะผู้วิจัยจะได้อธิบาย วิธีการ ขั้นตอน รวมถึงระเบียบวิธีการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 3 ข้อข้างต้น โดยมีรายละเอียดแต่ละหัวข้อดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม

1. กลุ่มเป้าหมายหลัก คือ คณะเขตสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี 19 คณะ ซึ่งแต่ละคณะจะมีสมาชิกเฉลี่ยประมาณ 20 – 30 คน โดยผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเฉพาะหัวหน้าคณะเขตสิงโต และสมาชิกในคณะ ๆ ละไม่เกิน 5 คน
2. กลุ่มเป้าหมายที่มีส่วนได้เสีย หรือเป็นภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย ประธานชุมชน หรือตัวแทนชุมชน จำนวน 3 ชุมชน และคณะเขตสิงโตจังหวัดนครสวรรค์

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การออกแบบเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการคณะเขตสิงโต และสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมไทย-จีน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ เช่น ทฤษฎีการบริหารจัดการ ทฤษฎีระบบ ทฤษฎีเครือข่าย (Network) แนวคิดเครือข่ายทางวัฒนธรรม แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หลังจากทำการทบทวนวรรณกรรมเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบเครื่องมือวิจัย โดยแบ่งประเภทของเครื่องมือวิจัยดังนี้

การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research)

การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยกระบวนการวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) โดยการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการคณะเขตสิงโต รวมทั้งประวัติการเขตสิงโตในประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมเป็นเอกสารข้อมูลพื้นฐานคณะเขตสิงโตย่านฝั่งธนบุรี

การสัมภาษณ์ (interview)

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structure interview) โดยมีการวางแผนการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอน แบบเข้มงวดพอประมาณ และข้อคำถามในการสัมภาษณ์มีโครงสร้างแบบหลวม ๆ (loosely- structure) โดยแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์มีลักษณะดังนี้

- 1) มีลักษณะเป็นเค้าโครง (outline) หรือหัวข้อการสนทนา ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อสัมภาษณ์ตามตัวแปรต่าง ๆ ของการวิจัย เพื่อสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้
- 2) จะต้องมีความยืดหยุ่นได้ (flexible) ถึงแม้จะมีการกำหนดหัวข้อที่ชัดเจน แต่ผู้วิจัยอาจมีการปรับเปลี่ยนหัวข้อในการสัมภาษณ์ได้ ถ้ามีประเด็นอื่นที่มีความน่าสนใจ และสามารถนำไปสู่คำตอบของการวิจัย
- 3) เรียงลำดับเนื้อหาให้มีความต่อเนื่อง ผู้วิจัยมีการเรียงลำดับตามความเหมาะสม ทั้งนี้จะเริ่มจากประเด็นกว้าง ๆ แล้วค่อยไปสู่ประเด็นที่เฉพาะเจาะจง เพื่อให้ผู้ข้อมูลรู้สึกผ่อนคลายและมีความเป็นกันเอง
- 4) เป็นคำถามปลายเปิด (open-ended questions) เป็นคำถามในลักษณะที่เปิด โอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลตอบได้อย่างเสรีตามความพอใจ
- 5) เป็นคำถามที่ไม่เป็นการถามนำ หรือเสนอแนะให้ผู้ให้ข้อมูลตอบไปในแนวทางที่วางไว้ เนื่องจากการถามนำจะทำให้ผู้วิจัยรู้สึกเกรงใจ และไม่ให้ข้อมูลที่แท้จริง
- 6) เป็นคำถามที่จะไม่ทำให้ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกอับอายหรือไม่อยากตอบ
- 7) เป็นคำถามที่เน้นเรื่องความคิดเห็นหรือเหตุผล เป็นการอธิบายรายละเอียดที่มีความลุ่มลึก
- 8) ไม่ถามคำถามที่เป็นวิชาการมากเกินไป เพราะอาจทำให้ผู้ให้ข้อมูลไม่เข้าใจ และตอบไม่ตรงประเด็น

สำหรับการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์คณะเชิดสิงโตย่านฝั่งธนบุรี ทั้งหมด 19 คณะ จะเลือกสัมภาษณ์หัวหน้าคณะ และนักแสดง โดยสัมภาษณ์คณะละไม่เกิน 3 คน ส่วนการสัมภาษณ์ประธานชุมชน หรือตัวแทนชุมชน ผู้วิจัยจะเลือก 3 ชุมชนที่อยู่รอบ ๆ คณะเชิดสิงโต เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในประเด็นการเชิดสิงโต

หัวข้อในการสัมภาษณ์ประกอบด้วย

1. ระบบและรูปแบบการบริหารจัดการคณะสิงโต
2. แนวทางการบริหารจัดการคณะสิงโตให้มีประสิทธิภาพ
3. รูปแบบการแสดง
4. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว
5. การสร้างเครือข่ายคณะสิงโต

การสนทนากลุ่ม (focus group)

เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสอบถามบุคคลในกลุ่มเพื่อให้ได้มาถึงความคิดเห็น ความเชื่อ หรือทัศนคติ แนวคิด ต่อการจัดการคณะเชิดสิงโต โดยคำถามจะถูกถามในรูปแบบของการ

ปฏิสัมพันธ์แบบต่าง ๆ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมมีโอกาสพูดคุย และแสดงความเห็นได้อย่างอิสระ ระหว่างผู้ร่วมวิจัยหรือผู้เข้าร่วมด้วยตนเอง โดยในขณะเดียวกันผู้ทำวิจัยทำการจดบันทึกการสนทนาที่เกิดขึ้น ซึ่งการสนทนากลุ่มที่มีประสิทธิภาพมีแนวทางดังนี้ (Lindlof and Tolor, 2004)

1) มีผู้ดำเนินรายการ โดยเชิญชวนให้ทุกคนมีส่วนร่วม กล้าที่จะเสนอความเห็น และยังคงรักษาเป้าหมายของการวิจัยนั้นได้

2) มีการวางคำถามที่เหมาะสมให้ตรงประเด็นหัวข้องานวิจัย โดยคำถามประกอบด้วยคำถามเริ่มต้นที่ช่วยให้ผู้เข้าร่วมรู้สึกคุ้นเคยกับหัวข้อ คำถามวิจัยช่วยให้ผู้วิจัยได้คำตอบตามที่ต้องการ และคำถามสิ้นสุดที่ช่วยให้แน่ใจว่าไม่มีอะไรผิดพลาด

3) จำนวนคำถามไม่มากเกินไป และระยะเวลาในการทำการสนทนากลุ่มไม่ควรเกิน 90 นาที เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสามารถมีสมาธิกับคำถามได้

การสนทนากลุ่มผู้วิจัยจะเชิญคณะเขตสิงโตประมาณ 3-5 คณะ และเชิญผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 1 คน ที่เป็นผู้ที่มีความรู้ด้านการจัดการคณะเขตสิงโต และเชิญประธานชุมชน หรือตัวแทนชุมชน จำนวน 3 ชุมชนที่อยู่รอบ ๆ คณะเขตสิงโต

ประเด็นในการสนทนากลุ่มมีหัวข้อที่คล้ายกับการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย

1. ระบบและรูปแบบการบริหารจัดการคณะสิงโต
2. แนวทางการบริหารจัดการคณะสิงโตให้มีประสิทธิภาพ
3. รูปแบบการแสดง
4. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว
5. การสร้างเครือข่ายคณะสิงโต

การสังเกต (observation)

การสังเกต คือ การเฝ้าดูสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างใส่ใจ และมีระเบียบวิธี เพื่อวิเคราะห์หรือหาความสัมพันธ์ของสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นกับสิ่งอื่น (สุภางค์ จันทวานิช, 2549: 45)

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) คือ การสังเกตที่ผู้วิจัยเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับกลุ่มคนที่ถูกศึกษา มีการทำกิจกรรมร่วมกัน จนผู้ถูกศึกษายอมรับว่าผู้สังเกตมีสถานภาพบทบาทเช่นเดียวกับตน ผู้สังเกตจะต้องปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มคนที่ศึกษา โดยอาจเข้าไปฝังตัวอยู่ในเหตุการณ์ เข้าไปอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลานาน จนคนในชุมชนรู้สึกว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่มีนักวิจัยมาอาศัยอยู่

ข้อดีของวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

- 1) ทำให้ผู้วิจัยได้รับการยอมรับและสนิทสนมกับกลุ่มที่จะศึกษา โดยที่ผู้ถูกสังเกตไม่รู้ตัวว่าถูกสังเกตหรือเฝ้าดู จึงมีพฤติกรรมที่เป็นไปตามธรรมชาติ ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง
- 2) ทำให้เห็นภาพรวมของเหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นธรรมชาติมากที่สุด ทำให้เข้าถึงข้อมูลได้ง่าย
- 3) สามารถตรวจสอบข้อมูลได้ซ้ำๆ

ข้อจำกัดของวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

- 1) มักใช้ได้กับการศึกษากลุ่มเล็กๆ
 - 2) นักวิจัยต้องระวังมิให้ตนเองเข้าไปมีความรู้สึกร่วมและผูกพันทางอารมณ์จนขาดความเที่ยงตรง อาจเป็นเหตุให้มโนคติ หรือเข้าข้างกลุ่มที่กำลังศึกษาได้ ข้อมูลก็จะขาดความเที่ยงตรง
 - 3) การจดบันทึกเหตุการณ์ต่างๆ ทำได้ลำบากขณะอยู่ร่วมกิจกรรมกับกลุ่ม
- วิธีการสังเกตเป็นวิธีการที่มีประโยชน์ เพราะสามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ปรากฏการณ์ หรือข้อค้นพบต่าง ๆ ได้ดีขึ้น บางครั้งผู้ให้ข้อมูลอาจลืมหิน หรือไม่สามารถอธิบายข้อมูลอย่างชัดเจน การสังเกตจะทำให้ผู้วิจัยสามารถประมวลปรากฏการณ์ต่าง ๆ มาเป็นบทสรุป หรือข้อค้นพบได้

การถอดบทเรียนการบริหารจัดการคณะสิงโตที่มีการบริหารจัดการที่ดี (best practice)

ผู้วิจัยนำคณะสิงโตย่านฝั่งธนบุรีศึกษาดูงานที่จังหวัดนครสวรรค์ เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีระบบการจัดการเขตสิงโตที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ โดยเฉพาะการจัดงานประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ การศึกษาดูงานผู้วิจัยจะนำคณะสิงโตย่านฝั่งธนบุรีจำนวน 5 คณะ โดยนำคณะที่มีความพร้อม และมีความต้องการที่จะเรียนรู้เข้าร่วมศึกษาดูงานในครั้งนี้ การศึกษาดูงานจะทำให้คณะสิงโตย่านฝั่งธนบุรีได้รับความรู้หลายอย่าง เช่น รูปแบบการบริหารจัดการคณะเขตสิงโตให้มีประสิทธิภาพ แนวทางการจัดงานประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพให้มีชื่อเสียงระดับประเทศ แนวทางการจัดหางบประมาณ แนวทางการขอการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาล วิธีการให้ประชาชน ห้างร้านในจังหวัดเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงาน รวมทั้งได้ถอดบทเรียน และประสบการณ์ต่าง ๆ ในการอนุรักษ์การแสดงเขตสิงโตให้คงอยู่กับจังหวัดนครสวรรค์อย่างยั่งยืน

การจัดทำคู่มือการอบรมการบริหารจัดการคณะสิงโต

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก สนทนากลุ่ม การถอดบทเรียนการบริหารจัดการคณะสิงโตที่มีการบริหารจัดการที่ดี (best practice) ที่จังหวัดนครสวรรค์ รวมทั้งได้นำทฤษฎี 7M และทฤษฎีองค์การ รวบรวมเป็นคู่มือการบริหารจัดการคณะเขตสิงโต โดยคู่มือนี้ได้จัดทำ 200 เล่มเพื่อใช้ในการอบรมและแจกให้แก่คณะเขตสิงโต

การอบรมเรื่องการบริหารจัดการคณะสิงโต

ผู้วิจัยได้คัดเลือกคณะสิงโตย่านฝั่งธนบุรีจำนวน 5 คณะเข้าร่วมอบรม โดยคัดเลือกจากการเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม และการศึกษาดูงานที่จังหวัดนครสวรรค์ ว่าคณะใดบ้างที่มีความพร้อมและมีความต้องการเข้าร่วมอบรม การอบรมจัด 2 วัน เนื้อหาในการอบรมประกอบด้วย (1) แนวทางการบริหารจัดการคณะสิงโตให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งใช้แนวคิด 7M มาประยุกต์ใช้ (2) ระบบและโครงสร้างของคณะสิงโต

การสร้างเครือข่ายคณะเขตสิงโตย่านฝั่งธนบุรี และออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ผู้วิจัยได้จัดการประชุมสร้างเครือข่ายคณะเขตสิงโตย่านฝั่งธนบุรี โดยจะเชิญคณะสิงโตประมาณ 7-8 คณะ เนื้อหาในการประชุมประกอบด้วย แนวทางการสร้างเครือข่ายคณะสิงโตให้มีประสิทธิภาพ ปัญหาและอุปสรรคของเครือข่ายคณะสิงโตย่านฝั่งธนบุรี แนวทางการยกระดับคณะสิงโตไทยให้ทัดเทียมกับนานาชาติ อีกทั้งร่วมกันออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่นำคณะสิงโตมีส่วนร่วม

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นกระบวนการที่จะได้ข้อมูลที่ตอบสนองวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการวิจัยหลายวิธี ซึ่งแต่ละวิธีจะมีรูปแบบการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงแยกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research)

ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารส่วนใหญ่จากบทความวิชาการที่ได้จากการสืบค้นจากเว็บไซต์ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย เว็บไซต์ Thailis เว็บไซต์ Science direct อีกทั้งได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือที่เกี่ยวข้องจากสำนักพิมพ์ต่าง ๆ

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (interview)

การสัมภาษณ์ถือเป็นเครื่องมือหลักในการวิจัยครั้งนี้ เพราะเป็นวิธีที่ง่าย สะดวก และเหมาะสมกับบริบทของงานวิจัย เครื่องมือในการสัมภาษณ์ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ เครื่องบันทึกเสียง และสมุดจดบันทึก

3) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (focus group)

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจะใช้การสนทนากลุ่มที่เป็นทางการ 1 ครั้ง ทำการเชิญคณะสิงโตย่านฝั่งธนบุรีจำนวน 3-5 คณะ เพื่อมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย อุปกรณ์ในการสนทนากลุ่มประกอบด้วย ไมค์โครโฟน โปรเจ็กเตอร์ กระดาษ ปากกา กล้องถ่ายรูป กล้องวิดีโอเพื่อบันทึกกิจกรรม หรือการให้ข้อมูลต่าง ๆ ของคณะสิงโต

4) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต (observation)

ในระหว่างที่ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ (interview) ทำให้ผู้วิจัยมีโอกาสดังเกตบุคลิกภาพ อากัปกริยา ตลอดจนพฤติกรรมทางกายและวาจา ขณะสัมภาษณ์ซึ่งอาจใช้เป็นข้อมูลที่ใช้ตีความหมายพฤติกรรมของผู้ถูกสัมภาษณ์ประกอบคำสัมภาษณ์ได้ด้วย ผู้วิจัยจะทำการบันทึกภาพ หรือบันทึกวิดีโอเพื่อเก็บข้อมูลในการวิเคราะห์

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล และตรวจสอบข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คณะผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เป็นวิธีการการศึกษาเนื้อหาของการสื่อสารจากบทสนทนา วัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อทำให้ทราบถึงโครงสร้าง ลำดับของเนื้อหา ขอบเขตเนื้อหาอย่างละเอียด และทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของเนื้อหาใน

แต่ละช่วงเวลาที่ทำการวิเคราะห์ด้วย นอกจากนั้นการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ทำให้ผู้วิจัยสามารถแยกแยะ หรือจำแนกเนื้อหาช่วยให้สามารถแบ่งเนื้อหาออกเป็นหัวเรื่อง หัวเรื่องย่อยและหัวข้อย่อย (ชาย โพธิ์สิตา, 2550)

3.5 การแปรผลข้อมูล: เกณฑ์ และการให้ความหมาย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้หลักการแปรผลข้อมูล เกณฑ์ และการให้ความหมาย โดยใช้วิธีการสร้างข้อสรุปจากการศึกษารูปแบบ หรือข้อมูลจำนวนหนึ่ง ที่ได้จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล หรือจากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องนำมาอธิบายข้อค้นพบ เพื่อให้งานวิจัยมีความน่าเชื่อถือเป็นที่ยอมรับ โดยปกติแล้ววิธีการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ (แต่ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจะเลือกวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปเท่านั้น) Glaser และ Strauss (1965)

1. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ จะเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) ซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และจดบันทึก
2. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) คือ การกระทำกับข้อมูลที่ได้จากเอกสาร

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป การวิเคราะห์ข้อมูลแบบนี้ มีอยู่ด้วยกัน 3 ชนิด

1) การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) คือ การตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากสิ่งที่เป็นรูปธรรม หรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น เช่น พิธีกรรม การดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ การทำงาน ฯลฯ เมื่อผู้วิจัยได้เห็นหรือสังเกตหลาย ๆ เหตุการณ์ต่าง ๆ แล้วจึงลงมือสรุป

2) การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) คือ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิด (Typologies) คำว่า Typologies หมายถึง ขั้นตอนของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 วิธี คือ

แบบใช้ทฤษฎี คือ การจำแนกชนิดในเหตุการณ์นั้น ๆ โดยการยึดแนวคิดทฤษฎีเป็นกรอบ ซึ่งสามารถแยกชนิดออกได้ดังนี้

- การกระทำ (acts) คือ เหตุการณ์ หรือสถานการณ์ หรือพฤติกรรม ที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง

- กิจกรรม (Activities) คือ เหตุการณ์หรือสถานการณ์ชนบประเพณีที่เกิดขึ้นในลักษณะต่อเนื่อง มีความผูกพันกับคนบางกลุ่ม

- ความหมาย (Meaning) คือ การที่บุคคลอธิบาย หรือสื่อสารในความหมายเกี่ยวกับการกระทำหรือกิจกรรม อาจเป็นการให้ความหมายในลักษณะเกี่ยวกับโลกทัศน์

- ความสัมพันธ์ (Relationship) คือ ความเกี่ยวข้องระหว่างบุคคลหลาย ๆ คน ในสังคมที่ศึกษาในรูปแบบหนึ่ง อาจจะเป็นรูปของการเข้าได้ หรือความขัดแย้งก็ได้

- การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (Participation) คือ การที่บุคคลมีความผูกพัน และเข้าร่วมกิจกรรม หรือปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์

- สภาพหรือสถานการณ์ (Setting) คือ สภาพการณ์ที่การกระทำ หรือกิจกรรมเกิดขึ้นจริง

ผู้วิจัยจะต้องแยกออกเป็นขั้นตอน เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ และตรวจสอบ ซึ่งในการวิเคราะห์นั้น ผู้วิจัยจะต้องพยายามตอบคำถามว่าสิ่งที่วิเคราะห์นั้น มีรูปแบบอย่างไร เกิดขึ้นอย่างไร เพราะเหตุใด และจะมีผลกระทบต่อกิจกรรม สถานการณ์ หรือความสัมพันธ์นั้น ๆ ได้อย่างไร ซึ่งการตอบคำถามเหล่านั้นจะต้องอาศัยการเก็บข้อมูลหลายอย่าง หลายวิธี ผู้วิจัยเองจะต้องวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง และรอบครอบ เพราะเหตุที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดขึ้นจากเรื่อง ๆ เดียว ดังนั้นจึงมีผลกระทบ และเรื่องอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งสาเหตุต่าง ๆ นั้น อาจแบ่งออกได้เป็น

- เกิดขึ้นจากสาเหตุเดียว (Single Cause)
- หลายสาเหตุแต่ไม่ซับซ้อน (Multiple Cause หรือ List)
- หลายสาเหตุ ซึ่งพอกพูนทำให้ซับซ้อน (Cumulative Cause) ซึ่งโดยปกติแล้ว กรอบ

ทฤษฎีที่นิยมใช้กันมากในการจำแนกชนิด คือ ทฤษฎีโครงสร้างตามหน้าที่

แบบไม่ใช้ทฤษฎี คือการจำแนกข้อมูลที่จะวิเคราะห์ตามความเหมาะสมกับข้อมูล ซึ่งอาจใช้สามัญสำนึก หรือประสบการณ์ของผู้วิจัย ซึ่งผู้วิจัยจะจำแนกข้อมูลเป็นชนิดง่าย ๆ ตามประเภทที่ผู้วิจัยสังเกต เมื่อจำแนกข้อมูลเป็นชนิดแล้ว ผู้วิจัยจะพิจารณาความสม่ำเสมอของการเกิดของข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการอธิบายสาเหตุของปรากฏการณ์ ในการจำแนกข้อมูลเป็นชนิดทั้งโดยใช้หรือไม่ใช้กรอบแนวทฤษฎีนี้ ผู้วิจัยจะได้กำหนดหน่วยวิเคราะห์ให้แก่ข้อมูลด้วย

การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) คือ การใช้วิธีการเปรียบเทียบโดยการนำข้อมูลมาเทียบเป็นปรากฏการณ์ มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น สามารถทำได้โดยการที่ผู้วิจัยสังเกต หรือรวบรวมข้อมูลได้หลาย ๆ อย่าง แล้วนำมาแยกตามชนิด นำมาเปรียบเทียบกัน โดยทำตารางหาความสัมพันธ์จากสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น และสรุปผลออกมา ในการเปรียบเทียบนี้ Glaser และ Strauss (1965) ได้ใช้วิธีการเปรียบเทียบในการวิเคราะห์จะนำไปสู่การสร้างข้อสรุป และการสร้างทฤษฎี ขั้นตอนในการวิเคราะห์แบบเปรียบเทียบมี 4 ขั้นตอน คือ

1) เปรียบเทียบเหตุการณ์ (Incidents) โดยการแยกเหตุการณ์ออกเป็นประเภท (Categories) และให้รหัสลงไป เช่น 1, 2, 3,

2) ประมวลประเภทของข้อมูล และคุณลักษณะ (Properties) ของประเภทเข้าด้วยกัน เป็นการสังสมข้อค้นพบ หรือข้อสรุปย่อย ๆ จากการเปรียบเทียบประเภทของข้อมูล และคุณลักษณะของประเภทซึ่งกันและกัน เมื่อเปรียบเทียบแล้ว ผู้วิจัยก็จะเริ่มเชื่อมโยงข้อมูลเหล่านั้นทำให้เกิดความสัมพันธ์ และเกิดเป็นแนวคิดย่อย ๆ ขึ้น

3) ขยายวงของการเปรียบเทียบแล้ว เลือกเหตุการณ์ที่เป็นกุญแจสำคัญ ผู้วิจัยจะใช้กรอบแนวคิดที่ได้จากการสรุปลักษณะความสัมพันธ์ของข้อมูลในเหตุการณ์ต่าง ๆ ในข้อ 2 มาพิจารณาเหตุการณ์อื่น ๆ ที่มีอยู่ เมื่อขยายวงของการเปรียบเทียบออกไป คุณสมบัติที่ได้คล้ายคลึง และที่แตกต่างกันของข้อมูลก็ยิ่งมีความชัดเจนมากขึ้น ซึ่งทำให้ผู้วิจัยพบข้อสรุปได้

4) สร้างข้อสรุป เมื่อผู้วิจัยได้เปรียบเทียบจนข้อมูลอิ่มตัวแล้ว สิ่งที่ผู้วิจัยจะต้องทำต่อ คือ การตัดทอน (Reduce) คุณลักษณะของข้อมูลที่เปรียบเทียบกันจนเหลือแต่คุณลักษณะร่วมที่มีความหมาย และมีความสัมพันธ์แล้ว นักวิจัยก็จะสร้างข้อสรุปจากข้อมูลนั้น ๆ

สรุป สำหรับการวิจัยเรื่อง “การจัดการคณะเขตสิ่งโตและสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรม ไทย-จีน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” ผู้วิจัยจะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปด้วยการวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) ซึ่งจะใช้ทฤษฎีเป็นกรอบแนวคิด

ในการอธิบายข้อค้นพบ หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ได้จากการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเห็นว่าวิธีนี้เป็นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของงานวิจัยนี้

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัย

ในบทนี้คณะผู้วิจัยจะแสดงข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย ซึ่งมี 3 ข้อ ประกอบด้วย 1) เพื่อศึกษาระบบและรูปแบบในการบริหารจัดการคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการคณะสิงโตเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) เพื่อสร้างเครือข่ายคณะสิงโตและส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยจะลำดับข้อค้นพบต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

4.1 ระบบและรูปแบบในการบริหารจัดการคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี

4.1.1 ระบบการบริหารจัดการคณะสิงโต

จากการลงพื้นที่เพื่อศึกษาระบบการบริหารจัดการคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรีหลายคณะ คณะผู้วิจัยสามารถสรุประบบ (System) การบริหารจัดการมี 3 ระบบด้วยกัน (1) ระบบครอบครัว หรือธุรกิจครอบครัว (2) ระบบการจัดการของชุมชน หรือแบบชุมชน (3) ระบบโรงเรียน ซึ่งแต่ละระบบมีรายละเอียดดังนี้

4.1.1.1 ระบบครอบครัว หรือธุรกิจครอบครัว

คณะสิงโตส่วนใหญ่ 80% มีการบริหารงานแบบครอบครัว คือ อยู่แบบครอบครัว สมาชิกส่วนใหญ่เป็นบุคคลในเครือญาติในละแวกชุมชนเดียวกัน สาเหตุที่เอาญาติพี่น้องมาแสดงเพราะว่ากล่าวตักเตือนกันได้ หากไม่ได้เป็นสมาชิกในครอบครัว ถ้ามีการกล่าวตักเตือนไปอาจเกิดปัญหาได้ เพราะการเข้าทำเป็นสมาชิกคณะสิงโตเป็นการเข้ามาโดยสมัครใจ เช่น คณะศิษย์ท่ามหาพรหม คณะศิษย์หลวงพ่อวิเชียรมนี คณะลูกหลวงพ่อศรีสุพรรณ และคณะศิษย์เทวธรรม เมื่อสอบถามถึงเหตุผลในการใช้ระบบครอบครัว หรือเครือญาติ ได้รับคำตอบว่า ก่อให้เกิดความสะดวกและง่ายต่อการฝึกหัด หรือการสั่งสอนในการแสดงเชิดสิงโต เพราะถ้าเป็นบุคคลจากครอบครัวอื่น หากเราแนะนำหรือสอนการแสดงไปเมื่อเขาเก่งขึ้น ก็อาจลาออกจากคณะและไปจัดตั้งคณะใหม่มาแข่งกับคณะเดิม หรือไม่พอใจก็อาจละทิ้งหน้าที่ออกจากคณะสิงโตเดิมไป ดังเช่น คณะศิษย์เทวธรรม กล่าวว่า “การใช้ระบบการบริหารแบบครอบครัวดีกว่าเพราะสมาชิกส่วนใหญ่ในคณะของผมเป็นลูกหลานกันเสียมากกว่า ซึ่งอาจจะมึนๆ นื่องๆ หรือคนในชุมชนมาร่วมขับเคลื่อนคณะสิงโต” จากข้อความข้างต้นสามารถอธิบายได้ว่า สมาชิกคณะสิงโตส่วนใหญ่เป็นเครือญาติกัน เป็นญาติพี่น้องที่อยู่ในชุมชน อย่างไรก็ตามก็มีเด็กในชุมชนที่ไม่ได้เป็นญาติเข้าเป็นสมาชิกด้วยเหมือนกัน แต่เป็นเด็กที่รู้จักคุ้นเคยกัน วานอนนอนง่าย และสมาชิกอีกกลุ่มมาจากเพื่อน ๆ ชักชวนต่อกันมา

รูปแบบการจ่ายค่าตอบแทนภายในคณะ คณะสิงโตอยู่กันฉันท์พี่น้อง เสมือนครอบครัวเดียวกัน การจ่ายค่าตอบแทนในการแสดงแต่ละครั้งก็ถัวเฉลี่ยให้กับทุกคน ตามความสำคัญของตัวแสดง หรือคนทำงานหนัก หัวหน้าที่ไม่เอาเปรียบมากเกินไป หรือบางครั้งยอมควักเงินให้ลูกน้องในคณะให้ได้

คำตอบแทนก่อน ฯลฯ หัวหน้าคณะสิงโต บางคนกล่าวว่า “ปัญหาเรื่องคำตอบแทนในการแสดงไม่ค่อยมี เพราะส่วนใหญ่ กินอยู่กับคณะ หากช่วงใดไม่มีงาน นักแสดงแต่ละคนหรือส่วนใหญ่ก็จะไปขับวินมอเตอร์ไซด์หารายได้ให้กับตัวเอง หรือไปทำงานที่เป็นงานประจำของตนเอง ” จากข้อความข้างต้นสามารถอธิบายว่า การเป็นสมาชิกคณะสิงโตไม่ได้เป็นงานประจำ เมื่อไม่มีงานแสดงต่างคนต่างไปทำงานประจำของตนเอง เช่น บางคนไปทำงานบริษัท บางคนขับ วินมอเตอร์ไซด์ บางคนทำงานเซตธนบุรี บางคนรับราชการสังกัด กรม กอง หรือกระทรวงอื่นๆ บางคนไปเรียนหนังสือตามโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย เป็นต้น ทุกคนจึงมีวิถีชีวิตตามที่เคยเป็น มีครอบครัวของตนเอง แต่มีบางคณะที่อยู่ร่วมกันในบ้านหรืออาคารพาณิชย์หลังเดียวกันอยู่กันแบบครอบครัวใหญ่

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า คณะสิงโตส่วนใหญ่มีระบบการบริหารงานแบบครอบครัว อยู่แบบครอบครัวเป็นเสมือนญาติพี่น้อง การบริหารจัดการคณะแบบไม่เป็นทางการ แบบไม่มีองค์กร บริหารจัดการไปตามสถานการณ์ เช่น รายได้จากการแสดงได้มาเท่าไร ก็จ่ายค่าแสดงตามความสำคัญ และเป็นค่าใช้จ่ายภายในบ้าน (อยู่กันแบบครอบครัวใหญ่) เก็บบางส่วนไว้เป็นค่าบำรุงอุปกรณ์เครื่องมือในการแสดง ตลอดจนค่ารักษาพยาบาล หากประสบอุบัติเหตุจากการฝึกซ้อมหรือการแสดง หรือเจ็บป่วยมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถ้าสมาชิกคนใดขัดสนเรื่องเงินทองใช้จ่ายใช้สอย หัวหน้าคณะก็จะให้การช่วยเหลือตลอด ทำให้สมาชิกคณะสิงโตมีความสนิทสนมกัน ซึ่งถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คณะสิงโตอยู่รอดและอนุรักษ์การแสดงศิลปวัฒนธรรมประเพณีนี้มาจนถึงปัจจุบัน

ระบบธุรกิจครอบครัว

ปัจจุบันการแสดงของคณะสิงโตไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมของคนจีนเท่านั้น แต่ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อเป้าหมายทางธุรกิจมากกว่า ซึ่งแตกต่างจากสมัยอดีตที่เล่นเซตสิงโตเพื่อศักดิ์ศรี เล่นเพื่อแสดงความแข็งแกร่งของร่างกาย หรือแข่งขันกันระหว่างพื้นที่คุ้มวัดต่างๆ คนในชุมชนมักเรียกคณะสิงโตตามชื่อวัดนั้น ๆ บางวัดมีคณะสิงโต 2 หรือ 3 คณะ และการตั้งชื่อคณะมักตั้งชื่อตามชื่อวัดหรือชื่อเจ้าอาวาสหรือสมณศักดิ์ของเจ้าอาวาสหรืออดีตเจ้าอาวาส

การบริหารงานแบบธุรกิจครอบครัวมีความแตกต่างจากระบบครอบครัวไม่มากนัก แต่ระบบนี้จะเน้นการบริหารงานตามหลักการทฤษฎีทางธุรกิจ จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลหลายพื้นที่ คณะผู้วิจัยพบคณะสิงโตที่มีการบริหารงานในลักษณะนี้ไม่กี่คณะ หรืออาจมีคณะเดียวคือคณะคณะศิษย์ลูกห่มงคล เป็นคณะที่มีการบริหารงานงานคล้ายกับแบบธุรกิจครอบครัวมากที่สุด มีการใช้แนวคิดการตลาด 4P มาบริหารงานหรือเพิ่มงานแสดง คือ (1) การแสดงต้องมีคุณภาพ สร้างความประทับใจให้แก่ลูกค้า (2) ราคามีความเหมาะสมกับชุดการแสดง คณะมีชุดการแสดงที่หลากหลาย ทั้งชุดเล็กชุดใหญ่ ระยะเวลาในการแสดง ขึ้นอยู่กับผู้จ้างงานว่าต้องการแบบไหน (3) สถานที่ฝึกซ้อมอยู่ใกล้ที่ตั้งของคณะ อยู่ในชุมชน ทำให้มีความสะดวกต่อการฝึกซ้อมสามารถฝึกซ้อมได้ทุกวัน และสามารถควบคุมการฝึกซ้อมได้อย่างใกล้ชิด นี่ถือเป็นจุดแข็งอีกอย่างหนึ่งของคณะลูกศิษย์ห่มงคล เพราะ คณะอื่น ๆ ต้องไปซ้อมการแสดงไกล อาจต้องเดินทางหลายกิโลเมตรกว่าจะถึงสถานที่ซ้อมทำให้บางครั้งไม่สามารถซ้อมได้ทุกวัน หรืออาจทำให้สมาชิกคณะขาดซ้อมได้ (4) ทางคณะมีโปรโมชั่นให้ลูกค้าเป็นประจำ จากการสอบถามคณะลูกศิษย์ห่มงคลพบว่า ทางคณะมีโปรโมชั่นให้ลูกค้าอยู่เสมอ คือการแถมการแสดงสิงโตชุดเล็ก ๆ หรือมีการแถมการแสดงมังกรด้วยให้ฟรี ขึ้นอยู่กับการต่อรองกับผู้จ้างงาน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า คณะลูกศิษย์ชัยมงคลถือเป็นตัวอย่างคณะสิงโตที่มีการบริหารงานแบบธุรกิจครอบครัวที่ชัดเจนที่สุด แต่ละเดือนมีงานแสดงเกือบทุกวัน โดยเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 20 งานต่อเดือน ทำให้คณะมีรายได้ตลอดทั้งเดือน มีสมาชิกคณะมากกว่า 100 คน สามารถแบ่งจัดการแสดงหลายคณะในวันเดียวกัน แต่ต้องมีหัวหน้าหรือผู้คุมไปดูแลแต่ละชุดไป อย่างไรก็ตามคณะนี้ก็ยังไม่ได้มีการบริหารงานเชิงธุรกิจ 100% โครงสร้างการบริหารงานยังไม่ได้แบ่งงานตายตัว การบริหารงานยังคงมีความยืดหยุ่นขึ้นอยู่กับสถานการณ์ มีการจัดองค์กรแบบไม่เป็นทางการ เพื่อให้คล่องตัวต่อการบริหาร ถึงแม้คณะนี้จะใช้การบริหารงานแบบธุรกิจ แต่การตัดสินใจ การวางแผน หรือการออกแบบการแสดงขึ้นอยู่กับเจ้าของคณะ อิทธิพลของเจ้าของคณะมีส่วนอย่างมากการบริหารงาน อาจไม่ได้บริหารที่ยึดหลักการเชิงธุรกิจ 100% สาเหตุที่คณะลูกศิษย์ชัยมงคลมีการบริหารงานแบบธุรกิจมากกว่าคณะอื่น ๆ เนื่องจากหัวหน้าคณะเป็นคนที่มีการศึกษา ทั้งหัวหน้าคณะและภรรยาจบการศึกษาระดับปวศ. ขึ้นไป ทำให้มีความรู้เชิงการบริหารจัดการ สามารถนำความรู้มาปรับใช้กับคณะสิงโตเป็นอย่างดี ถือเป็นตัวอย่างที่ดีอีกคณะหนึ่งที่มีการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ

4.1.1.2 ระบบโรงเรียนหรือชมรม

ถึงแม้คณะสิงโตส่วนใหญ่จะมีระบบการบริหารงานแบบครอบครัวแต่ก็มีบางคณะที่มีระบบการบริหารงานแบบอื่น ๆ เช่นระบบโรงเรียนหรือชมรม คณะหลงเทียนกล่าวว่า “ทางคณะจะรับสมัครจากนักเรียนมัธยมในโรงเรียนวัดนวลนรดิศ จะแตกต่างกับคณะอื่นตรงที่ว่าคณะนี้จะเน้นผู้แสดงเป็นเยาวชน หรือนักเรียนในโรงเรียน เพราะเริ่มต้นจากการก่อตั้งโรงเรียนในสมัยหัวหน้าคณะคนแรกยังเรียนมัธยม มีการรับสมัครสมาชิกจากเพื่อน ๆ ที่โรงเรียนจะเปิดเป็นชมรมอยู่แล้ว ทุกคนที่เข้ามาก็มีสิทธิได้รับคะแนนตามปกติของโรงเรียนเริ่มจากการเป็นนักเรียน ” หัวหน้าคณะหลงเทียนกล่าวต่อว่า “ปัญหาของผมอาจจะไม่ได้เหมือนทีมอื่น ๆ ตรงที่ว่าหนึ่งเด็กของผมคืออยู่ในโรงเรียนที่ค่อนข้างมีวินัย อาจจะไม่ได้เยอะแต่ควบคุมได้ง่ายกว่าคณะอื่นอยู่แล้ว เลยได้เปรียบตรงการจัดการที่ว่าเราไม่เจอปัญหา เช่น ทะเลาะวิวาทหรือยาเสพติดที่ไม่เจอเลยทำให้สามารถขยายไปรุ่นต่อรุ่นได้ง่าย ทุกปีมีเด็กเข้ามาใหม่รุ่นเก่าเขาก็กลับมาถ่ายทอดให้กับรุ่นน้องได้” ฉะนั้นระบบการจัดการของคณะนี้นั้นในเรื่องของสร้างผู้นำ คนที่จะเป็นซีเนียร์ได้นั้นจะต้องถ่ายทอดให้กับรุ่นน้องได้ ถ้าวันไหนหัวหน้าคณะไม่อยู่ หรือไม่ได้เข้าไปซ้อมสมาชิกคณะก็สามารถจัดการด้วยตนเองได้”

ข้อความข้างต้น ทำให้เห็นระบบคัดเลือกคนเข้ามาเล่นในคณะ ซึ่งมีความแตกต่างกับคณะอื่น ๆ โดยมีการทำในลักษณะเปิดชมรมในโรงเรียนวัดนวลนรดิศ มีคะแนนในวิชาที่โรงเรียนเปิดสอน มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น มีรุ่นพี่รุ่นน้อง ถ่ายทอดกันไปเรื่อย ๆ ผู้นำฝึกสอน ก็เป็นซีเนียร์ ของรุ่นนั้น ๆ อีกทั้งคณะสิงโตหลงเทียนยังมีความแตกต่างจากคณะอื่นคือ ใช้ระบบ หลักสูตร และอุปกรณ์ที่ทางผู้ฝึกสอนจากประเทศสิงคโปร์ หมายความว่าใช้หลักสูตรและระบบที่เป็นสากลจากสิงคโปร์ อย่างไรก็ตามระบบการบริหารจัดการ หรือรูปแบบการเชิดสิงโตไม่ได้นำมาใช้ทั้งหมด เพราะบางส่วนมีการปรับให้เข้ากับวัฒนธรรมไทย นิสัยหรือความต้องการของคนไทย โดยผู้ฝึกสอนก็เข้าใจบริบทสังคมไทย แต่มาตรฐานของการแสดง อุปกรณ์ หรือว่าภาพลักษณ์คืออยากให้เป็นสากล สามารถสรุปได้ว่า มีการปรับใช้ระบบการบริหารจัดการคณะสิงโตแบบสิงคโปร์ แต่ก็มีการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมแบบไทย

สาเหตุที่ตั้งชื่อว่าคณะหลงเทียนเนื่องจากได้รับการสนับสนุนจากสมาคมหลงเทียนจากประเทศสิงคโปร์ โดยสมาคมนี้จะส่งอาจารย์มาฝึกสอน รวมถึงให้ความรู้มาโดยตลอด ประมาณปีละ 4-5 ครั้ง บางปีก็มาทุกเดือน ซึ่งเริ่มมาสอนตั้งแต่ปี 2558 มาตลอดจนถึงปัจจุบัน จุดประสงค์ในการจัดให้การสนับสนุนคณะสิงโตในประเทศไทยเนื่องจากต้องการยกระดับคณะสิงโตไทยให้มีความเป็นสากล เพราะที่ผ่านมาคณะสิงโตไทยเล่นไม่เข้าพวก หรือเล่นแตกต่างจากประเทศอื่น ๆ อีกเหตุผลหนึ่งคือการสร้างเครือข่ายคณะสิงโตในประเทศไทยให้มากขึ้นด้วย ซึ่งแต่ละปีสมาคมสิงโตจากประเทศสิงคโปร์ให้การสนับสนุนแก่คณะสิงโตในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก จากการสัมภาษณ์คณะหลงเทียน ให้ข้อมูลว่า “สมาคมสิงโตจากสิงคโปร์หรือมาเลเซียมาสอนหรือให้ความรู้แก่คณะสิงโตในประเทศไทยมีแต่เสียกับเสีย คือเสียเงิน รัฐบาล หรือคณะสิงโตจากประเทศไทยไม่เคยออกค่าใช้จ่ายอะไรเลย เพราะเราไม่มีอะไรให้เขาแน่นอน อีกทั้งบางคณะก็จะต้องขอเงินจากสิงคโปร์อย่างเดียว มันเสียมรยาตมาก มีการตัดขาดกันก็มา” จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าสมาคมสิงโตจากประเทศสิงคโปร์มีความจริงจังและตั้งใจที่จะยกระดับคณะสิงโตในประเทศไทยให้มีความเป็นสากลมากขึ้น แต่คณะสิงโตบางคณะในประเทศไทยมุ่งแต่จะขอเงินอย่างเดียว ทำให้อาจจะเกิดปัญหาในอนาคตถ้าสิงคโปร์ไม่สนับสนุน

รายชื่อสมาคมสิงโตจากประเทศสิงคโปร์ที่ให้การสนับสนุนคณะสิงโตในประเทศไทย มีดังนี้

- 1) สมาคม Nan Sieng – สนับสนุนคณะลูกหลวงพ้อโอภาสี
- 2) สมาคม Long Tian - สนับสนุนคณะหลงเทียนไทยแลนด์
- 3) สมาคม Ji Xian - สนับสนุนคณะ Ji Xian Thailand
- 4) สมาคม Hoon Hong - สนับสนุนคณะศิษย์เครือข่ายวัลย์
- 5) สมาคม Zhu Yun Tan - สนับสนุนคณะเสด็จปู่ท้าวสุวรรณโน
- 5) สมาคม Nam Wei - สนับสนุนคณะศิษย์เสด็จพี่กัญหาชาติ
- 6) สมาคม Zhi Ling Tan - สนับสนุนคณะศิษย์เจ้าแม่กวนอิม
- 7) สมาคม Stanford - สนับสนุนคณะกังปักไทยแลนด์
- 8) สมาคม Long Quan – สนับสนุนคณะ รร.วัดนวลนรดิศ รร. ศีลาจารย์พัฒน์, คณะสิงโตศิษย์ศาลเจ้าแม่กวนอิม แม่จัน เชียงราย
- 9) สมาคม Lei Sheng – สนับสนุนคณะ รร.สิริรัตนาร รร.เตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้าสมุทรปราการ

- 10) สมาคม Tian Eng – สนับสนุนคณะศิษย์เจ้าพ่อเจียวตี้เอี้ย
- 11) สมาคม Wei Jin – สนับสนุนสมาคมศาลเจ้าพ่อหลักเมืองขอนแก่น
- 12) สมาคม Long Tian – สนับสนุนสมาคมศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสกลนคร
- 13) สมาคม Yi Quan - สนับสนุนคณะ Yi Quan Thailand
- 14) สมาคม Ri Hing – สนับสนุนคณะศิษย์หลวงพ้อเชียงแสน

ส่วนสมาคมสิงโตจากมาเลเซียที่ให้การสนับสนุนคณะสิงโตในประเทศไทยมีไม่กี่สมาคม เช่น สมาคม Nam Sieng กับ Nam wei ที่มาสนับสนุนในประเทศไทยกว่าสิบปี ส่วนสมาคม Khuan Loke – สนับสนุนคณะศิษย์หลวงปู่ทิม และสมาคม Kwong Ngai - สนับสนุนคณะศิษย์หลวงปู่บุญมี วัดอ่างแก้ว

ความแตกต่างระหว่างสมาคมสิงโตของสิงคโปร์กับมาเลเซียคือ สมาคมสิงโตประเทศสิงคโปร์มีความจริงจังในการที่จะพัฒนา ไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทน แต่ถ้าเป็นสมาคมสิงโตของมาเลเซียจะเป็น

ลักษณะของการขายเฟรนไชส์ เก็บค่าสมาชิก หรือขายอุปกรณ์ ทำให้สมาคมสิงโตของมาเลเซียจึงไม่ยั่งยืนในประเทศไทย

4.1.1.3 ระบบการจัดการของชุมชน

ความเชื่อหรือทัศนคติที่เกี่ยวกับสิงโต ผีงธนูบุรี ที่มีการเล่าสืบ ๆ กันมาว่า เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแห่งกรุงธนบุรี หรือตามพงศาวดารฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ว่ามีการแสดงเชิดสิงโตครั้งแรกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกก็ตาม แต่จากการลงพื้นที่ของคณะผู้วิจัยได้พบว่าคณะสิงโตส่วนใหญ่ก่อตั้งมาประมาณ 20-30 ปี ข้อยืนยันนี้สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญด้านสิงโตอาจารย์วัชรพันธ์ ขาติวิวัฒน์พรชัย ที่วิเคราะห์ว่า คณะสิงโตส่วนใหญ่ของผีงธนูบุรีไม่มีประวัติศาสตร์การก่อตั้งหรือจัดแสดงยาวนานเท่ากับสิงโตของจังหวัดนครสวรรค์ แต่การที่คณะสิงโตสามารถยืนหยัดอยู่ได้แสดงว่าคณะสิงโตสามารถสื่อสารหรือบริหารจัดการคณะให้อยู่ร่วมกับชุมชนได้ดี ถ้าการแสดงไหนที่ใช้เสียงดังคณะสิงโตจะไปฝึกซ้อมในสถานที่ที่ห่างไกลจากชุมชนหรือฝึกซ้อมในช่วงเวลาไม่ตึกนัก แต่ถ้าการฝึกซ้อมไม่ได้ส่งเสียงรบกวนก็จะแสดงในพื้นที่ชุมชนนั้น เช่น การแสดงการต่อตัว เป็นต้น ทั้งนี้กล่าวได้ว่าคณะสิงโตดำรงอยู่ได้เพราะชุมชน และนักแสดงส่วนใหญ่เป็นลูกหลานในชุมชน ดังนั้นถ้าคณะสิงโตสร้างปัญหา ทางชุมชนจะสะท้อนปัญหาดังกล่าวมาทันที

คณะสิงโตหลาย ๆ คณะมีการจัดการด้วยชุมชน คือการที่คนในชุมชนมีการก่อตั้งคณะสิงโตและรวบรวมสมาชิกในชุมชน มีการตั้งชื่อคณะตามชื่อวัด หรือชื่อหลวงพ่เจ้าอาวาสวัดหรือพระที่เคารพนับถือ อย่างไรก็ตามการระบบการจัดการแบบชุมชนอยู่ได้ไม่นานและมีไม่มาก เนื่องจากจะมีความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากรายได้ของการแสดง

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพบว่า ระบบการจัดการแบบชุมชนอยู่ในระบบการจัดการแบบครอบครัวอีกครั้งหนึ่ง หมายถึงการที่คนในครอบครัวมีการก่อตั้งคณะและรุ่นลูกก็มีการสืบสานต่อ แต่ก็เอนักแสดงจากชุมชน ซึ่งระบบปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นแบบนี้ คือมีการบริหารงานแบบครอบครัว หัวหน้าคณะเป็นคนในครอบครัว แต่สมาชิกคณะเป็นคนในชุมชน และบางครั้งชุมชนก็ร่วมบริหารหรือวางแผนด้วย

การที่คณะสิงโตสามารถยืนหยัดอยู่ได้ 20-30 ปี แสดงว่าคณะสิงโตสามารถสื่อสารหรือบริหารจัดการคณะให้อยู่ร่วมกับชุมชนได้ดี ถ้าการแสดงไหนที่ใช้เสียงดังคณะสิงโตจะไปฝึกซ้อมในสถานที่ที่ห่างไกลจากชุมชนหรือฝึกซ้อมในช่วงเวลาไม่ตึกนัก แต่ถ้าการฝึกซ้อมไม่ได้ส่งเสียงรบกวนก็จะแสดงในพื้นที่ชุมชนนั้น เช่น การแสดงการต่อตัว เป็นต้น ทั้งนี้กล่าวได้ว่าคณะสิงโตดำรงอยู่ได้เพราะชุมชน และนักแสดงส่วนใหญ่เป็นลูกหลานในชุมชน ดังนั้นถ้าคณะสิงโตสร้างปัญหา ทางชุมชนจะสะท้อนปัญหาดังกล่าวมาทันที

ดังนั้นระบบการบริหารงานแบบชุมชน 100% อาจทำได้ยากมากขึ้นในปัจจุบันเพราะมีเรื่องของผลประโยชน์ (interest) เข้ามาเกี่ยวข้อง การที่ระบบแบบชุมชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของระบบการบริหารงานแบบครอบครัวถือเป็นการผสมผสานที่ลงตัว ไม่เป็นระบบแบบธุรกิจมากเกินไป ไม่เป็นแบบส่วนรวมมากเกินไป จึงน่าจะเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับคณะสิงโตในย่านผีงธนูบุรี จึงทำให้พื้นที่แห่งนี้มีความหนาแน่นของคณะสิงโตมากที่สุดในประเทศ

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการบริหารคณะสิงโตจะมี 3 รูปแบบด้วยกันคือ 1) แบบครอบครัว 2) แบบชุมชน 3) แบบโรงเรียน ส่วนใหญ่แล้วประมาณ 80% เป็นแบบครอบครัว ส่วนระบบชุมชนมีจำนวนน้อยเพราะมีปัญหาเรื่องการบริหารเงินภายในชุมชน ส่วนระบบโรงเรียนเป็นระบบใหม่ที่ได้รับ การถ่ายทอดและสนับสนุนจากประเทศสิงคโปร์ ซึ่งมีเป้าหมายที่ต้องการยกระดับคณะสิงโตในประเทศไทยให้มีความเป็นสากลมากขึ้น ซึ่งในอนาคตคณะสิงโตในประเทศไทยจะมีแนวโน้มการบริหารงานแบบ สากลมากขึ้น

4.1.2 รูปแบบและข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารคณะสิงโต

4.1.2.1 รูปแบบการแสดงเชิดสิงโต

เมื่อกล่าวถึงการจัดรูปแบบการแสดงเชิดสิงโตอาจจำแนกหรือจัดรูปแบบได้หลายลักษณะหรือหลายรูปแบบ ในงานวิจัยนี้คณะผู้วิจัยจะแบ่งรูปแบบออกเป็น 2 ลักษณะหรือรูปแบบคือ 1) แบ่งตามรูปแบบการแสดงและ 2) แบ่งตามสายพันธุ์ หรือกลุ่มชาติพันธุ์ของสิงโต แต่ละรูปแบบมีรายละเอียด ดังนี้

1. รูปแบบการแสดง แบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบ เช่น

1) การเชิดสิงโตพื้น เป็นการเชิดสิงโตในรูปแบบที่มีเรื่องราวและเป็นการอวยพรที่เรียกว่า “ไฉ่ซิง” เป็นที่นิยมในการจัดแสดง โดยผู้แสดงจะเชิดสิงโตกินผัก ผลไม้ และคายออกมาเรียงเป็นคำอวยพร อักษรมงคล การเล่นไฉ่ซิงเชื่อว่าเป็นสัญลักษณ์แห่งการเปลี่ยนแปลง จากร้ายเป็นดี และเปลี่ยนจากสิ่งที่ไม่ดีให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งผู้เชิดจะต้องมีทักษะในการทำท่าทางต่าง ๆ เช่น ท่าก้มมอง รื้ออเดิน วนรอบ ท่าดูดัน ท่าอตัว คุกเข่า ท่านอน ท่ากระโดด และการทรงตัวบนวัตถุ

2) การเชิดสิงโตต่อตัว เป็นการแสดงกายกรรมมีวิธีแสดงแบบโบราณที่เรียกว่า ซิงจือ ไชซิง กล่าวคือ เมื่อทำการแสดงเชิดสิงโตแล้วผู้จ้ำนำเอาของรางวัลไปแขวนไว้บนยอดไม้สูง ผู้แสดงก็จะต้องต่อตัวกันขึ้นไปเพื่อเอาของรางวัลนั้น ต่อมาการต่อตัวถูกปรับใช้ในรูปแบบการแสดงที่ผสมผสานเข้ากับการเล่นกายกรรม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงความสามารถในการทรงตัวและความแข็งแรงของผู้แสดง โดยอาศัยความสูงเป็นข้อบ่งชี้ความสามารถของคณะแสดง ซึ่งจะเล่นแข่งกันแต่ละคณะมีชื่อเรียกการเล่นลักษณะนี้ว่า ดัมมี

3) การเชิดสิงโตบนเสาต่างระดับ หรือที่เรียกว่า เสาดอกเหมย เป็นรูปแบบการเชิดที่ในระยะหลังและเป็นที่นิยมมากในปัจจุบัน ผู้แสดงจะต้องมีกำลังขาที่แข็งแรงและมีสมาธิแม่นยำในการทรงตัว มีการใช้เทคนิคพิเศษในการเชิดที่อาศัยความชำนาญในการฝึกซ้อมอย่างหนัก การเชิดสิงโตบนเสาต่างระดับนี้ได้รับการพัฒนารูปแบบการแสดงมาจากประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซีย ถูกบรรจุเป็นกีฬาประเภทหนึ่งในการแข่งขันกีฬาเอเชียนอินดอร์เกมส์ ครั้งที่ 2 ณ เมืองมาเก๊า ประเทศจีน ส่วนในประเทศไทยมีสมาคมวูซูแห่งประเทศไทยเป็นสมาพันธ์ผู้ดูแลกีฬาการแข่งขันประเภทการเชิดสิงโตและจัดส่งเข้าแข่งขัน

2. แบ่งตามสายพันธุ์ หรือชาติพันธุ์ของสิงโต ประกอบหรือแบ่งเป็น 2 สายพันธุ์ คือ

1) สิงโตเหนือ คือ สิงโตปักกิ่ง หรือ เป่ยซื่อ โดยสิงโตเหนือจะทำการแสดงคล้ายคณะกายกรรมแบบจีน

2) สิงโตได้ คือ สิงโตหนานซื่อ หรือคนไทยเรียกสิงโตกวางตุ้ง และสิงโตได้ก็แยกออกไปอีกหลายลักษณะ เช่น สิงโตผอซ่าน เฮ่อซ่าน ผอเฮ่อ ตงไห้ โจวเจีย โหลฟูฉี ฯ

การเชิดหรือเล่นสิงโตในประเทศไทย คณะส่วนใหญ่จะเล่นสิงโตได้ โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร ส่วนสิงโตปักกิ่ง ไหหล่า ฮาก้า ฮกเกี้ยนจะมีที่จังหวัดนครสวรรค์

ทั้งนี้ กล่าวได้ว่า การเชิดสิงโตของจีนมีสองรูปแบบหลัก คือ สิงโตเหนือและสิงโตใต้ การแสดงทั้งสองรูปแบบพบได้ทั่วไปในประเทศจีน ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้การเชิดสิงโตแบบใต้มีมากกว่า เนื่องจากได้รับการเผยแพร่โดยชุมชนจีนพลัดถิ่นซึ่งส่วนใหญ่มีต้นกำเนิดจากจีนตอนใต้ การเชิดสิงโตรูปแบบอื่น ๆ อาจพบในประเทศญี่ปุ่น เกาหลี ทิเบต และเวียดนาม การเชิดสิงโตอีกรูปแบบหนึ่งมีในวัฒนธรรมอินโดนีเซีย แต่เป็นประเพณีที่แตกต่างไปและอาจเรียกว่าซิงาบาร์ง

รูปแบบการแสดงสิงโตในผิงฮันบูรี

ส่วนรูปแบบการแสดงเชิดสิงโตของกลุ่มคณะสิงโตย่านธนบุรี บางคณะก็ยังอนุรักษ์รูปแบบการแสดงแบบเดิม ๆ หรือเรียกว่าสไตลโบราณ เช่น คณะลูกเจ้าพ่อเขาดก วัดราชคฤห์ ที่กล่าวว่า “ทางเราเน้นเชิดสิงโตที่มีหัวในลักษณะสไตลโบราณก็ค่อนข้างจะหายากซับซ้อนมากหน่อย ถ้าไม่มีใจรักทางนี้ก็จะอยู่ไม่ได้ (เชิดสิงโตแบบโบราณ ไม่มีลีลาการแสดงแบบใหม่ ๆ หรือกระโดดเสาดอกเหมย หรือปิ่นเส้า เป็นต้น) รูปแบบการฝึกซ้อม เน้นการออกกำลังกายบริหารขา ไม่มีท่าทางหรือรูปแบบแสดงที่โลดโผนนัก การใช้อุปกรณ์เพื่อป้องกันอุบัติเหตุก็ไม่มี ไม่ต้องใช้ เพราะเป็นการแสดงสิงโตพื้นไม่ได้เน้นเรื่องกายกรรมอุปกรณ์ในการเซฟตี้ก็ไม่จำเป็นต้องใช้ เพราะเราเน้นในเรื่องของศิลปะ (หมายถึงเน้นการเชิดสิงโตโบราณ เพื่อสืบสานศิลปวัฒนธรรม มากกว่าเน้นการรับงานแสดง” จากการสัมภาษณ์คณะนี้รับงานแสดงปีละไม่กี่ครั้ง ส่วนใหญ่ก็แสดงในงานวัดที่คณะสิงโตสังกัด หรือวัดที่อยู่ในชุมชนของตนเอง

ตัวอย่างรูปแบบการแสดงที่ปรากฏในคณะสิงโตย่านผิงฮันบูรี เช่น คณะศิษย์ลูกหยาขิมมกลมีรูปแบบการแสดงที่หลากหลายเช่นกัน สิงโตอวยพรธรรมดาชุดเล็ก สิงโตภาคพื้น สิงโตกึ่งกายกรรม สิงโตเสาดอกเหมย สิงโตบนไม้ไผ่ และยังมีการแสดงมังกร เช่น มังกรภาคพื้น มังกรห่มเต่า มังกรติดใบไม้ ส่วนคณะศิษย์เทวธรรม ตั้งแต่มีการเข้าร่วมแข่งขันกับทางประเทศมาเลเซีย และสิงคโปร์ คณะสิงโตในประเทศไทยก็เริ่มเรียนรู้รูปแบบการแสดงจากต่างประเทศมากขึ้น โดยศึกษาจากยูทูบ จากซีดี มีการเลียนแบบและดัดแปลงการแสดงจากต่างประเทศ คณะเฉียนหลง เป็นคณะที่มีผู้ฝึกสอนจากประเทศสิงคโปร์เข้ามาฝึกสอนในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยมีการใช้หลักสูตรจากสิงคโปร์ และทางสิงคโปร์ก็จะมีอุปกรณ์ต่าง ๆ แต่ในด้านการบริหารคณะทางคณะจะมีรูปแบบที่เป็นของตนเอง ซึ่งทางสิงคโปร์ต้องการให้การแสดงมีมาตรฐาน มีแสดงอุปกรณ์ และภาพลักษณ์เป็นไปตามการเชิดสิงโตแบบสากล

บางคณะพยายามใช้รูปแบบการแสดงที่เป็นสากลโดยมีการยึดตามมาตรฐานที่สมาคมสิงโตในประเทศไทยมาเลเซีย หรือสิงคโปร์เป็นผู้กำหนดขึ้น โดยพยายามศึกษาจากสื่อที่ปรากฏในโซเชียลมีเดีย เช่น เฟสบุ๊ก (Facebook) และยูทูบ (Youtube) และนำมาปรับปรุงวิธีการแสดงของคณะตนเองเพื่อให้ได้มาตรฐานตามนั้น และหลาย ๆ คณะมีความใฝ่ฝันจะได้ไปแข่งขันในเวทีมาตรฐานที่เป็นสากลที่จัดโดยคณะกรรมการที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ ด้วยการแสดงเชิดสิงโตเป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อว่าเป็นสิริมงคล ทำให้กิจการของเจ้าภาพเจริญรุ่งเรือง คณะสิงโตส่วนใหญ่ดำรงอยู่บนความศรัทธานี้ ดังนั้น การจะเข้าไปบ้านใคร หรือหากใครไม่เชื่อเชิญ จะไม่เข้าไปอวย

พร หรือไปไหว้บ้านที่เขาไม่เชิญ อาจทำให้เขาอึดอัดใจ หรือไม่ได้เตรียมอั่งเปาให้ ดังนั้น จึงเข้าไปไหว้ ไปอวยพรเฉพาะบ้านหรือผู้ที่ว่าจ้าง หรือเชื้อเชิญเท่านั้น

บางคณะก็มีการเพิ่มรูปแบบการแสดงให้มีความแปลกใหม่เพื่อสร้างความบันเทิงแก่ผู้ชมมากยิ่งขึ้น หรือเพื่อสร้างเอกลักษณ์และจุดเด่นของตัวเองขึ้นมาเพื่อให้มีโอกาสในการรับงานแสดงได้มากขึ้น เช่น (1) คณะคณะศิษย์หลวงพ่อบุญมีการเล่นต่อตัว 5-6 ชั้น รูปแบบงานประตูลีลาใช้เรียกเฉพาะ เช่น ใช้จังหวะการเต้นสไตล์ววดัง ปรีะกา และคณะนี้มีการทำหัวสิงโตขึ้นแสดงด้วยตนเอง (2) คณะศิษย์ลูกขี้มกมีการแสดงมังกรภาคพื้นที่มีลีลาการเชิดที่สวยงาม และการแสดงเชิดสิงโตกึ่งกายกรรม (3) คณะลูกพ่อโสภาสี เน้นการเชิดสิงโตพื้นเป็นหลัก และท่าทางการเชิดจะเหมือนกับสิ่งมีชีวิต มีการพัฒนาท่าทางของสิงโต และนำไปใช้ร่วมกับกีฬาวิชู (4) คณะศิษย์ลูกเจ้าฟ้าจุฑามณี มีการแสดงสิงโตกระโดดเสาดอกเหมย สิงโตฝึกกายกรรมต่อตัวไม้กระบองและมังกรพันเสา (5) คณะกังป๋กไทยแลนด์ มีการแสดงเชิดสิงโตกระโดดเสาดอกเหมย สิงโตค่ายกล เชิดมังกร ผสมผสานร่วมกับการแสดงกีฬาวิชู สิงโต-มังกรเรืองแสง ซึ่งมังกรมี LED ธงใหญ่ หงส์ กิเลน และตีกลองศึก 30 จะสังเกตได้ว่าหลาย ๆ คณะพยายามสร้างจุดเด่น หรือความแตกต่างในการแสดงเพื่อให้คณะมีความเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งจะส่งผลให้การแสดงเป็นที่รู้จัก และมีโอกาสที่จะได้รับการว่าจ้างแสดงมากขึ้น

นอกจากนี้การแสดงเชิดสิงโตเป็นการเล่าเรื่องราว ทุกอิริยาบถของการแสดงบ่งบอกถึงเรื่องราวต่าง ๆ เช่น การที่สิงโตกระโดดไปมา ไม่ใช่ทำไปเพื่อความบันเทิงเท่านั้น แต่หมายถึงการที่สิงโตมีการฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้ไปถึงเป้าหมาย ซึ่งคนไทยส่วนใหญ่ไม่เข้าใจเนื้อหาหรือเรื่องราวที่คณะสิงโตต้องการถ่ายทอดไปยังคนดู ต่างจากต่างประเทศ เช่น มาเลเซีย หรือสิงคโปร์ผู้ชมค่อนข้างเข้าใจเนื้อหาหรือเรื่องราวที่คณะสิงโตพยายามถ่ายทอดไป อย่างไรก็ตามการ คณะสิงโตในประเทศไทย ก็จะมีการอธิบายก่อนการแสดงว่า การแสดงครั้งนี้เป็นการแสดงแบบไหน มีความหมายอย่างไร หรือแสดงเพื่ออะไร ซึ่งจะ使人คนดูมีความเข้าใจเนื้อหาหรือเรื่องราวในการแสดงเพิ่มขึ้น

4.1.2.2 รูปแบบการฝึกซ้อมการเชิดสิงโต

คณะสิงโตแต่ละคณะมีรูปแบบการซ้อมคล้าย ๆ กัน พื้นฐานของการซ้อมคือ การบริหารขา เพื่อให้มีกำลังขาในการแสดงท่าต่าง ๆ ใช้ปากคาบหุ่นน้ำหนักเพื่อให้คอและต้นคอแข็งแรง ทำให้ไหล่แข็งแรงเป็นประโยชน์ในการเล่นต่อตัว เป็นต้นโดยเฉพาะท่าต่อตัวที่คนอยู่ด้านล่างสุดจำเป็นต้องมีกำลังขาที่แข็งแรง ส่วนคนที่อยู่ด้านบนก็ต้องฝึกการทรงตัว เพราะมีการแสดงท่าเสาดอกเหมยที่มีการกระโดด หรือมีการต่อตัวถึง 6 ชั้น คนที่อยู่ชั้นล่างสุดต้องเป็นคนที่มีรูปร่างใหญ่ที่สุด และคนที่อยู่ชั้นไปก็ต้องมีรูปร่างที่เล็กลงไปจนถึงคนที่อยู่บนสุดซึ่งต้องมีรูปร่างเล็กที่สุด โดยส่วนใหญ่เป็นเด็กอายุ 3-5 ขวบ

บางคณะที่มีงานแสดงน้อย ในหนึ่งปีมีงานแสดงประมาณ 4-5 ครั้ง ทำให้ไม่ได้ซ้อมอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อมีงานเข้ามา คณะสิงโตจะมีการฝึกซ้อมล่วงหน้าเป็นเดือน นักแสดงบางคนถึงแม้จะไม่ได้ซ้อมบ่อย แต่พอถึงเวลาแสดงจริงจะทำได้ เนื่องจากนักแสดงมีทักษะเดิมอยู่แล้วทำให้นักแสดงเหล่านั้นไม่ต้องนับหนึ่งใหม่ แต่ถ้าเป็นงานวัด ซึ่งจะมีคณะสิงโตหลายคณะมาแสดงร่วมกัน ต้องมีการซ้อมนานหน่อย อาจซ้อมเป็นเวลา 1 เดือน เนื่องจากแต่ละคณะก็พยายามแสดงให้ดีที่สุด เพื่อให้ผลงานออกมาดีกว่าคณะอื่น ซึ่งลักษณะการซ้อมดังกล่าวคล้าย ๆ กับการแข่งขัน

เวลาซ้อม คณะสิงโตจะกำหนดช่วงเวลาซ้อมไม่ค่อยเหมือนกัน เพราะบางคณะเช่นคณะลูกชัยมงคล มีงานแสดงมาก ไม่ค่อยมีเวลาซ้อม แต่ใช้โอกาสแสดงจริงเป็นการซ้อมไปในตัว ดังที่ได้กล่าวแล้ว และหากมีการซ้อมมักจะซ้อมทุกวัน วันละ 2 ชั่วโมง ช่วงเย็น หรือบางคณะก็จะกำหนดซ้อมกันเอง เช่น คณะศิษย์หลวงพ่อมเหศวร ส่วนใหญ่จะซ้อม 1 อาทิตย์ก่อนแสดงจริง เพื่อเตรียมความพร้อม และฝึกความแข็งแรงของร่างกาย แต่ถ้าเป็นการแข่งขันทางคณะจะมีการฝึกซ้อม 1 เดือนก่อนการแข่งขัน การซ้อมแต่ละวันจะใช้เวลาอย่างน้อย 1 ชั่วโมง ซึ่งจะใช้เวลาช่วงเย็นหลังเลิกงาน สำหรับคนทำงาน หรือหลังเลิกเรียน สำหรับคนที่กำลังศึกษาอยู่

การป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ ระหว่างการฝึกซ้อมหลาย ๆ คณะใช้รูปแบบคล้ายคลึงกัน เช่น หัวหน้าคณะศิษย์หลวงพ่อวิเชียรมนี กล่าวว่า “ช่วงการฝึกซ้อมจำเป็นต้องรอความพร้อม รอสมาชิกในคณะให้เลิกงานมาก่อน จะได้ช่วยกันดู หากจะมีอุบัติเหตุ ตกลงมา เป็นต้น ” คณะผู้วิจัยสอบถามว่า อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นมาจากอะไร ได้คำตอบว่า เกิดจากสมาชิกเหนื่อยล้าจากการทำงาน แต่ต้องมาฝึกซ้อม มีประสบการณ์ในการฝึกซ้อมน้อย หรือเวลาซ้อมน้อย เช่น หากคนที่เป็นฐานด้านล่าง (กรณีการต่อตัวสิงโต) ที่ไม่สามารถรับน้ำหนักคนที่อยู่ด้านบนได้ และมีการโยนคนที่อยู่ด้านบนออกไปจากตัวเอง คนที่คอยรับด้านล่างจะรับไม่ได้ หรือรับไม่ทัน จะเกิดบาดเจ็บ วิธีการแก้ปัญหาคือ พยายามอย่าโยนออกนอกตัว ปล่อยให้ล้มลงมากองที่เดิมเพราะมีคนในคณะคอยรับอยู่

4.1.2.3 การป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ สวัสดิการ และการรักษาพยาบาล

การป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ เช่น การหกล้ม ในการซ้อมโดยเฉพาะการต่อตัวหลายชั้น คณะสิงโตจะมีคนรอรับที่ฐานหลายคน ถ้าเกิดการหล่นจะมีคนคอยรับ ทำให้โอกาสที่ได้รับบาดเจ็บไม่มาก แต่หากบาดเจ็บก็ต้องใช้จ่ายค่ารักษาพยาบาลด้วยตนเอง หรือเงินกองกลางที่บางคณะจัดสรรไว้ จากการสัมภาษณ์คณะสิงโตได้คำตอบว่า หากมีการซ้อมบ่อย ๆ การพลาดหรืออุบัติเหตุจะไม่มี เพราะแต่ละคนจะมีความพร้อม มีความแข็งแรงพอที่จะรับน้ำหนักคนที่อยู่ด้านบนได้ และคนที่อยู่ด้านบน เมื่อรู้ตัวว่าไม่ไหว จะต้องไม่ทิ้งคนที่อยู่ด้านบนหรือปล่อยให้ตนเองหงายหลัง

สมาชิกคณะสิงโตส่วนใหญ่ไม่ได้ทำประกันอุบัติเหตุ หรือมีสวัสดิการพิเศษด้านสุขภาพ เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายสูง ไม่คุ้มกับการทำประกัน เฉพาะค่ากินค่าเดินทางก็ไม่ได้เหลืออะไรมากมาย ดังนั้นสมาชิกทุกคนเข้าใจถึงความเสี่ยงในส่วนนี้เป็นอย่างดี ทุกคนเตรียมตัว ดูแลตัวเองให้ดีที่สุด และพยายามช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การแสดงสิงโตคล้ายกับการเล่นกีฬาที่มีอุบัติเหตุบาดเจ็บจากการแสดง หรือการฝึกซ้อมเป็นเรื่องธรรมดา แต่ก็มีเสียงสะท้อนจากบางคณะว่า ถ้ารัฐมาดูแลเรื่องสวัสดิการเรื่องการรักษาพยาบาลก็จะเป็นเรื่องที่ดีมาก จะทำให้คณะสิงโตรู้สึกว่าตนเองได้รับการดูแลและให้ความสำคัญจากภาครัฐบ้าง อย่างไรก็ตามถ้าต้องการได้รับสวัสดิการจากภาครัฐจริง ๆ ก็ต้องรวมตัวกัน และเข้าไปอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของภาครัฐให้มากขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่คณะสิงโตส่วนใหญ่ไม่ต้องการ เพราะกลัวเรื่องภาษี มีการบริหารงานที่ยุ่งยากมากขึ้น

4.1.2.4 สถานที่ตั้งและสถานที่ซ้อมคณะสิงโต

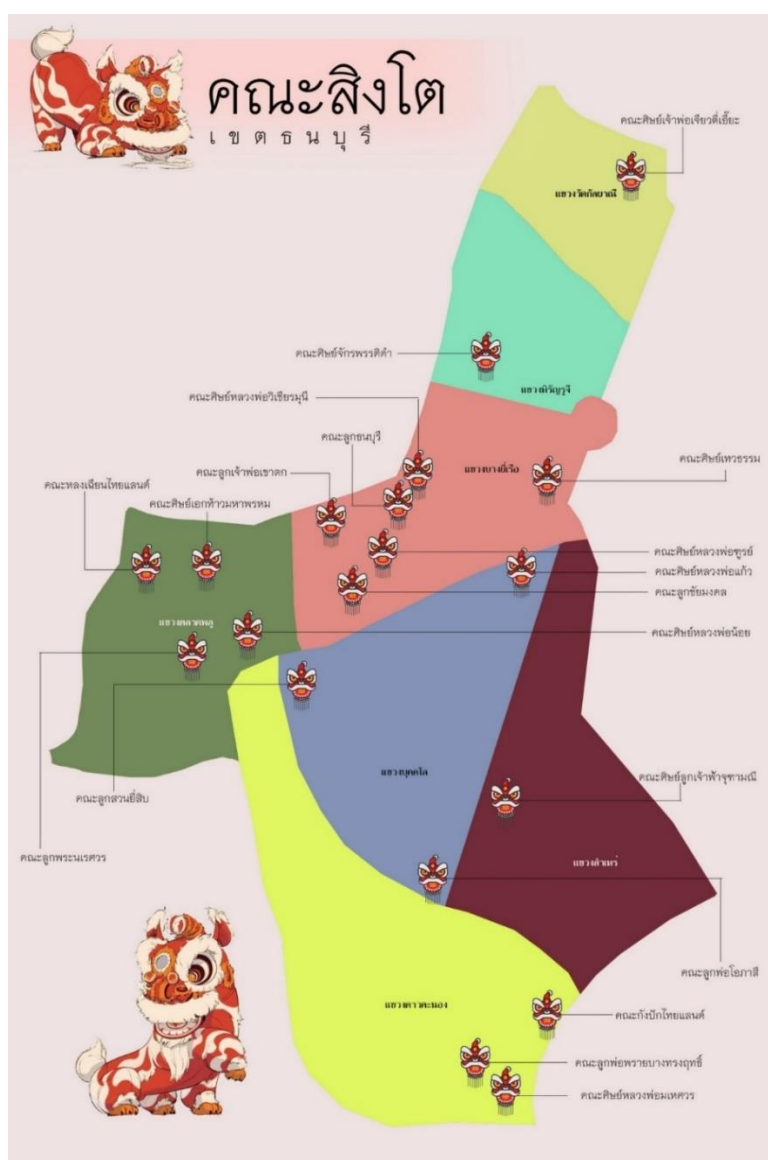
คณะผู้วิจัยพบว่า คณะสิงโตทั้งหมดเกิดจากคนในชุมชนย่านฝั่งธนบุรี จัดตั้งขึ้น โดยใช้บ้านของคนจัดตั้งเป็นสถานที่หรือสำนักงานคณะ ซึ่งบ้านส่วนใหญ่หรือทั้งหมดก็ตั้งอยู่ในชุมชน เช่น สถานที่ตั้งคณะสิงโตทั้ง 19 คณะ ที่คณะผู้วิจัยใช้เป็นประชากรสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ประกอบไปด้วย

- 1) คณะศิษย์เทวธรรม ซอยตากสิน 4 เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร หัวหน้าคณะ คือ คุณมนัส อึ้งสมบุญณ์ อายุ 45 ปี
- 2) คณะศิษย์หลวงพ่อบุญ หลั้ววัดโพธิ์นิมิตสถิตมหาศรีมาราม เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร หัวหน้าคณะ คือคุณเอ ศิษย์หลวงพ่อบุญ อายุ 43 ปี
- 3) คณะศิษย์ลูกชัยมงคล ซอยโรงเจ เทอดไท 21 เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร หัวหน้าคณะ คือ คุณจิรพัฒน์ วิลัยพงษ์ อายุ 34 ปี
- 4) คณะหลวงเนียนไทยแลนด์ 908 ซอยเทิดไท 26 เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600 หัวหน้าคณะ คือ คุณวรรัตน์ เพชรน้ำเอก อายุ 25 ปี
- 5) คณะลูกธนบุรี วัดอินทาราม แขวงบางยี่เรือ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600 หัวหน้าคณะ คือคุณอำพล หิยานนท์ อายุ 63 ปี
- 6) คณะลูกพ่อพลายบางทรงฤทธิ์ 1035 ซอยกรุงธนบุรี 4 ตากสิน 11 เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร หัวหน้าคณะ คือคุณสมยศ เอมเจริญ อายุ 58 ปี
- 7) คณะลูกพ่อโอภาสี 99/43 โกวบือ 3 แขวงบุคคโล เทิดไท วัดอ่างแก้ว เขตธนบุรี กรุงเทพฯ 10600/ หัวหน้าคณะคือ คุณภัสเดช บัวบุตร
- 8) คณะลูกสวนยี่สิบ หลั้วห้างสรรพสินค้าเดอะมอลล์ สาขาท่าพระ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600 หัวหน้าคณะ คือคุณศราวุฒิ บุญกิม อายุ 31 ปี
- 9) คณะศิษย์หลวงพ่อมเหศวร แขวงบุคคโล เขตธนบุรี กรุงเทพฯ หัวหน้าคณะ คือคุณสายัณห์ แสงวิรัตน์ อายุ 41 ปี
- 10) คณะศิษย์หลวงพ่อวิเชียรมนี วัดอินทารามวรวิหาร แขวงบางยี่เรือ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร หัวหน้าคณะ คือ คุณอัน
- 11) คณะศิษย์หลวงพ่อแก้ว 824 ซอยตากสิน 8 ถนนตากสิน เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร หัวหน้าคณะ คือ คุณโกเมศ เกษโกมล อายุ 55 ปี
- 12) คณะศิษย์เจ้าพ่อเจียวดีเอื้อยะ ตลาดนกระจาบ หลังโรงเรียนศึกษานารี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร หัวหน้าคณะ คือคุณกิตติพงษ์ ศิริกานนท์ อายุ 44 ปี
- 13) คณะศิษย์ลูกเจ้าฟ้าจุฑามณี ตากสิน 23 เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร หัวหน้าคณะ คือคุณธนพงศ์ เปรมฤทธิ์ อายุ 39 ปี
- 14) คณะกัปปักไทยแลนด์ วัดบุคคโล แขวงดาวคอง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร หัวหน้าคณะ คือคุณสหัสส์ สุริยเลิศรัตน์
- 15) คณะศิษย์จักรพรรดิคำ 55 ซอยวัดใหญ่ศรีสุพรรณ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร หัวหน้าคณะ คือคุณสมศักดิ์ สังวร อายุ 53 ปี
- 16) คณะลูกเจ้าพ่อเขตกชุมชนวัดราชคฤห์ แขวงบางยี่เรือ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร หัวหน้าคณะ คือคุณสมพร ปิติชัยวุฒิ อายุ 36 ปี

17) คณะศิษย์เอกทำวมหาพรหม 1016/22 ซอยเทอดไท 22 แขวงตลาดพลู เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร หัวหน้าคณะ คือ คุณมานะ ผ่องอุทก อายุ 49 ปี และคุณสมปอง ช้างเจริญ อายุ 49 ปี

18) คณะลูกพระนเรศวร 1483 ซอยเทิดไท 35 แขวงตลาดพลู เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร หัวหน้าคณะ คือ คุณสมเกียรติ ชาวอุบล อายุ 40 ปี

19) คณะศิษย์หลวงพ่อน้อย 1555/13 ถนนริมทางรถไฟ แขวงตลาดพลู เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร หัวหน้าคณะ คือคุณชานันท์ รักษาพรรณ, คุณอุบล รักษาพรรณ คณะสิงโตทั้ง 19 คณะ ปราบภูสณานที่ตั้ง ตามภาพ ดังนี้



ที่มา : ปัทมา วัฒนบุญญา และคณะ (2561)

ภาพที่ 4.1 สถานที่ตั้งคณะสิงโตฝั่งธนบุรี

กล่าวได้ว่า สถานที่ตั้งคณะสิงโตส่วนใหญ่จะอยู่ใกล้บ้านของหัวหน้าคณะ อยู่ติดหรือใกล้กับวัด หรือชุมชนที่อยู่อาศัย และจากการสัมภาษณ์คณะสิงโตทั้งหลาย ได้พบว่า ในอดีตบางคณะสิงโตจะใช้พื้นที่วัดในชุมชนเป็นสถานที่ฝึกซ้อม แต่ปัจจุบันมีประกาศจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ห้ามวัดไม่ให้มีการละเล่นหรือการแสดงที่มีเสียงดัง คณะสิงโตไม่สามารถเข้าไปซ้อมในวัดได้อีก แม้แต่การแห่สิงโตในงานที่มีเจ้าภาพจ้าง เมื่อแห่เข้าไปถึงบริเวณวัดจะต้องหยุดการละเล่น การแสดงทั้งหมด

ดังนั้น การฝึกซ้อมของคณะสิงโตแต่ละคณะจึงไม่มีความสะดวก บางคณะก็ใช้พื้นที่ใต้ทางด่วน หรือทางต่างระดับเป็นสถานที่ฝึกซ้อม บางคณะใช้ทางเท้าในละแวกบ้าน ริมคลอง หรือบางคณะโชคดีหน่อย มีผู้ใจบุญสละพื้นที่กว้างว่างเปล่าที่เป็นที่ดินหรือสวนของตนเอง หรือในที่ดินของตนเองให้ใช้เป็นสถานที่ฝึกซ้อมได้ เป็นต้น กล่าวได้ว่า แต่ละคณะสิงโตมีสถานที่ฝึกซ้อมที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับพื้นที่ว่างของแต่ละชุมชน

สาเหตุที่คณะสิงโตมีที่ตั้งติดกับวัดคือ ค่านิยมและประเพณีของคณะสิงโตย่านฝั่งธนบุรีจะมีความแตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ คือ ทุกวัดจะมีคณะสิงโต เพื่อใช้ในการแสดงประจำปีของงานวัดนั้น ๆ อีกทั้งทุกชุมชนก็มีวัด

4.1.2.5 ค่าจ้างนักแสดงคณะสิงโต

สำหรับค่าจ้างในการแสดงแต่ละครั้ง ทางคณะสิงโตส่วนใหญ่ไม่ยอมเปิดเผย แต่พยายามบอกเงื่อนไขต่าง ๆ เช่น ความต้องการของผู้ว่าจ้าง (เจ้าภาพ) ต้องการชุดการแสดงขนาดเล็ก กลางหรือขนาดใหญ่ จ้างไปแสดงใกล้หรือไกล ในกรุงเทพมหานคร หรือไปต่างจังหวัด ภาคไหนของประเทศ เป็นต้น ราคาค่าจ้างแสดงขึ้นอยู่กับความต้องการหรือความสามารถจ่ายได้ หรือศรัทธาของเจ้าภาพ คณะสิงโตหลายคณะสามารถปรับราคาให้ตรงกับค่าจ้างหรือบางคณะมีกลยุทธ์สำหรับลูกค้า เช่น จ้างไปเชิดสิงโตแต่มีเชิดมังกรแถมให้ หรือจ้างเชิดมังกรแต่มีเชิดสิงโตแถมให้ เป็นต้น แต่ราคาจะประมาณการที่หัวหน้าคณะกำหนดคือ ค่าจ้างเด็กในการแสดงแต่ละครั้งจะอยู่ประมาณ 200 – 300 บาท ถ้างานใหญ่ก็จะใช้นักแสดงประมาณ 20 คน แต่ถ้างานเล็ก ๆ จะใช้นักแสดงประมาณ 5-7 คน ราคารวมสุทธิจะอยู่ที่จำนวนคนแสดงด้วย บางครั้งมีการยืมตัวนักแสดงจากคณะอื่นหรือระหว่างคณะกัน เนื่องจากมีงานเยอะ แต่เมื่อมีการนำนักแสดงจากคณะอื่นเข้ามา ผู้แสดงนั้นต้องเชื่อฟัง และปฏิบัติตามกฎของคณะที่จ้างเข้ามา และค่าจ้างก็ต้องบวกรวมกับตัวนักแสดงที่ถูกเรียกเข้ามาเสริมด้วย

ในเรื่องการบริหารจัดการเกี่ยวกับเงินพิเศษหรือรางวัลที่คณะสิงโตได้จากผู้ชม คณะผู้สัมภาษณ์สอบถามหลายๆ คณะ ได้รับคำตอบว่า มีการรวบรวมไว้เป็นส่วนกลาง มีการแบ่งปันส่วนกันหลังเลิกการแสดง แม้ว่า ราคาจ้างไปแสดงอาจจะน้อย เช่น 3,000 หรือ 5,000 บาท ซึ่งอาจได้เพียงค่าซักรีดเสื้อผ้า หรือชุดแสดงเท่านั้น แต่นักแสดงจะได้มากกว่านั้นคือเงินพิเศษหรือรางวัลที่ผู้ชมการแสดงมอบให้มา อาจเรียกว่าเงินพิเศษนี้เป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งของคณะแสดงสิงโต กรณีนี้ หัวหน้าคณะศิษย์หลวงพ่อ วิเชียรภูมิ กล่าวว่า “ส่วนใหญ่เด็กที่มาเล่นหากเล่นดีก็จะได้ดีบ บางครั้งได้เงินมากกว่าหัวหน้าคณะอีก แต่ก็ต้องอยู่จนให้งานจบจะได้ 500-700 บาท เพราะว่าเล่นหลายอย่าง สิงโตก็เล่น ต่อตัวก็เล่น แต่เด็กในคณะเขาก็จะหาเงินให้เราได้เยอะเพราะว่าเขาเล่นดีคนให้รางวัลเขาเยอะ ” ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า นักแสดงอาจได้เงินมากกว่าค่าจ้างแสดง นี่อาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ยังมีคนแสดงการเชิดสิงโตอยู่ และเป็นเหตุผลให้คณะสิงโตเกิดขึ้นมากมาย เพราะคนที่เคยเป็นลูกคณะ (สมาชิกในคณะ) เมื่อเข้า

ไปเล่นในคณะสิงโต คณะใด คณะหนึ่ง มีความเชี่ยวชาญในการแสดง รู้จักช่องทาง รู้จักผู้สนับสนุน คนจ้างงาน ก็มักจะชวนพรรคพวกในคณะออกมาตั้งคณะสิงโตใหม่

4.1.2.6 อาชีพหลักและอาชีพเสริมของนักแสดงคณะสิงโต

นักแสดงส่วนใหญ่ไม่ได้แสดงสิงโตเป็นอาชีพหลัก บางคนรับราชการ เป็นตำรวจ เป็นครู บางคนรับราชการหรือลูกจ้างในสำนักงานเขต บางคนทำงานบริษัทและบางคนขับวินมอเตอร์ไซด์ เป็นต้น แต่มีบางคณะเท่านั้นที่ทำเป็นอาชีพหลัก เช่น คณะสิงโตลูกชัยมงคล แต่ส่วนใหญ่หัวหน้าคณะจะมีงานมีอาชีพหลักของตนเอง หรือคณะสิงโตศิษย์ท่าวมหาพรหม เป็นต้น บางคนจะมีการแสดงเกือบทุกอาทิตย์ ได้รับการว่าจ้างแสดงทั่วประเทศ และบางครั้งก็ไปแสดงต่างประเทศด้วย

ส่วนคณะหลงเฉียนหัวหน้าคณะมีอาชีพหลักคือ นำเข้าและส่งออกเสื้อผ้า แต่การรับงานแสดงสิงโตถือว่าเป็นการสร้างรายได้อีกช่องทางหนึ่ง และสมาชิกในคณะเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งยังไม่มีอาชีพและเมื่อจบการศึกษาระดับนี้ก็จะไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น หรือมีทางเลือกสำหรับอนาคตของตนต่อไป

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า สมาชิกคณะสิงโตส่วนใหญ่ไม่ได้ยึดอาชีพการแสดงเชิดสิงโตเป็นอาชีพ เพราะไม่มีงานแสดงมากพอที่จะสามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้ งานแสดงส่วนใหญ่จะมีเดือนละครั้งสองครั้ง ซึ่งได้ค่าจ้าง 300-500 บาท เรียกว่าอาจเป็นรายได้เสริม หรือไม่ก็เป็นแค่เล่นเพื่อความสนุกสนานได้มาพบปะเพื่อน ๆ ได้ออกกำลังกาย สมาชิกหลายคนไม่ได้มองประเด็นเรื่องเงินหรือค่าตอบแทนเป็นปัจจัยสำคัญ

4.1.2.7 ความเชื่อกับการแสดงคณะสิงโต

คณะผู้วิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์คณะสิงโตและได้สังเกตเห็นว่า คณะสิงโต และคนว่าจ้างคณะสิงโตไปแสดงล้วนมีฐานคิดจากความเชื่อในความเป็นสิริมงคลของการแสดงสิงโต เชื่อว่าสิงโตเป็นสัตว์มงคล ที่นำโชคลาภ ความผาสุก กิจการเจริญรุ่งเรือง หรือเป็นสิริมงคลสำหรับเจ้าภาพที่จ้างไปแสดงหรือเชิดสิงโตในงานนั้น ๆ

หัวหน้าคณะหรือชาวคณะสิงโตบางคนมีความเชื่อในอิทธิปาฏิหาริย์ของสิงโต เช่นชาวคณะที่คณะผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลที่ตั้งอยู่ในชุมชนที่มีไฟไหม้ก่อนคณะผู้วิจัยไปพื้นที่ พวกเขามีความเชื่อในความขลังและศักดิ์สิทธิ์ เช่นแม่บ้านหรือหัวสิงโตตั้งอยู่ใกล้พื้นที่เกิดเหตุไฟไหม้ แต่ไฟไม่สามารถลามมาถึงบ้านที่เป็นที่ตั้งของคณะสิงโตได้

หัวหน้าคณะกล่าวว่า เพราะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คือสิงโตประดิษฐานหรือตั้งอยู่ ในและแต่ละปี จะมีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับสิงโตด้วย เช่น พิธีกรรมการยกครู ครอบครู เป็นต้น และแม้ว่าบางคณะจะไม่มีหรือไม่ได้กล่าวถึงความศักดิ์สิทธิ์ของสิงโตออกมาโดยตรง แต่จากการที่คณะนั้น ๆ ไปจัดแสดงหรือมีคนจ้างไปแสดงทั้งที่เกี่ยวกับงานมงคลทุกอย่าง เช่น งานเปิดกิจการ ขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน งานบวชหรืออุปสมบท เป็นต้น ทั้งหมดล้วนตั้งอยู่บนฐานความเชื่อ ความศรัทธา ความเป็นสิริมงคลกับชีวิตหรือกิจการของผู้ว่าจ้างไปแสดง

4.1.2.8 การแข่งขันการเชิดสิงโต

คณะผู้วิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์และเก็บข้อมูล ได้พบว่า คณะสิงโตหลายคณะมีความปรารถนาจะ 'ได้ไปแข่งขันระดับนานาชาติ หรือในต่างประเทศ' แม้ว่าเงินรางวัลจากการแข่งขันจะไม่มากมายหรือต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมากก็ตาม แต่ถือว่าหากได้ไปแข่งขันระดับนั้นถือเป็นเกียรติประวัติกับคณะ ตามกฎเกณฑ์ของหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบคือ สมาคมสหพันธ์วูซู (Wushu) แห่งประเทศไทย จะต้องมีความเห็นชอบหรืออนุญาตก่อนจึงจะได้ไปแข่งขัน แต่คณะสิงโตหลาย ๆ คณะก็มีทางเลือกอื่น เช่น ยอมเป็นส่วนหนึ่งหรือเครือข่ายกับชมรมหรือสมาคมที่อยู่ต่างประเทศหรือหาผู้สนับสนุนเรื่องค่าใช้จ่ายกันเอง

การที่คณะสิงโตได้มีโอกาสไปแข่งขันระดับนั้น ส่วนหนึ่งเป็นการยกระดับสถานะของคณะสิงโตให้เด่นขึ้น ซึ่งจะนำมาซึ่งราคาค่าแสดงในไทยในอนาคตด้วย การไปแข่งขันในต่างประเทศหรือระดับนานาชาติจะมีคณะกรรมการตัดสินระดับนานาชาติเช่นกัน ซึ่งมีกติกาหรือการให้คะแนนเหมือนกับยิมนาสติกเพราะตัดสินด้วยสายตา แต่ละชนิดการแข่งขันมันจะมีการกำหนดท่าต่าง ๆ เช่น ท่า A ท่า B ท่า C ถ้าเป็นท่า A ก็คือ การแสดงเทคนิคท่าพื้น ท่า B คือ เทคนิคกับอุปกรณ์ ท่า C คือท่าต่อเนื่อง ส่วนใหญ่จะแข่งขัน 3 ท่า เขาก็จะจัดแต่ละประเภทของการแข่งขัน ส่วนมากจะเป็นท่าสิงโตพื้นโบราณ หรือเสาดอกเหมย เกณฑ์แต่ละท่าจะมีความแตกต่างกัน สมมุติ 10 คะแนน เขาจะแบ่งเป็น 5-3-2 5 คือความเป็นสัตว์ยังงิงสิงโตก็ต้องเป็นสัตว์ ก็คือต้องคงรูปลักษณะของสิงโตก็คือแสดงท่ายากมากขึ้น ท่าไหนไม่รู้แต่ความเป็นสัตว์คุณต้องมี ก็คือสัดส่วน 5 คะแนนส่วนท่ายาก 2 คะแนนที่เหลือก็เป็นการดำเนินเนื้อเรื่อง

อนึ่ง สมาคมวูซูแห่งประเทศไทยเป็นสมาคมหลักที่ดูแลคณะสิงโต สมาคมวูซูจะมีบทบาทหลักในการจัดการแข่งขันการแสดงสิงโตแห่งชาติ ซึ่งจะมีการแข่งขันปีละ 4 ครั้ง คือ การแข่งขันชิงแชมป์แห่งประเทศไทย การแข่งขันกีฬาแห่งชาติ การแข่งขันกีฬายาวชนแห่งชาติ และการแข่งขันกีฬานักเรียนแห่งชาติ ที่จริงสมาคมวูซูมีความต้องการที่จะเข้ามาดูแลและจัดระเบียบคณะสิงโตต่าง ๆ แต่ก็มีปัญหาและอุปสรรคหลาย ๆ อย่าง เช่น คณะสิงโตส่วนใหญ่ไม่ยอมรับเนื่องด้วยมีการเก็บค่าสมาชิก แต่ก็มีคณะสิงโตบางส่วนเห็นด้วยที่จะให้ทางสมาคมวูซูเข้ามาดูแลอย่างจริงจัง เพราะในต่างประเทศทั้งมาเลเซีย สิงคโปร์ หรือฮ่องกงก็จะสมาคมเข้ามาดูแลอย่างใกล้ชิด จะทำให้การส่งเสริมและบริหารจัดการเรื่องการแข่งขัน มีการอบรมให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการคณะสิงโต หรือการอัปเดตข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ หรือเป็นค่าเดินทางให้กับทีมที่จะไปแข่งขันหรือแสดงในต่างประเทศ

จากการสัมภาษณ์หัวหน้าสิงโตคณะหนึ่ง เขาได้ให้ความเห็นว่า ถ้าให้สมาคมวูซูเข้ามาดูแลอย่างเป็นทางการจะทำให้เกิดการพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน จะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่คณะสิงโต และเป็นการเพิ่มโอกาสในการพัฒนาในหลาย ๆ มิติ ซึ่งจะส่งผลให้คณะสิงโตมีงานแสดงเพิ่มขึ้นด้วย เขาได้กล่าวประโยคหนึ่งที่น่าสนใจมากคือ ไม่ใช่ทำสิงโตกันมาหลายสิบปี ยังเล่นอยู่แค่งานวัด ประโยคนี้บ่งบอกถึงสถานการณ์ความเป็นไปของคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี หรือประเทศไทยเป็นอย่างดี เพราะถึงแม้จะมีการก่อตั้งคณะมาหลายสิบปี แต่ก็ไม่ค่อยมีการพัฒนาไปสู่ระดับสากลเหมือนต่างประเทศได้ เช่นคณะสิงโตของมาเลเซีย สิงคโปร์ หรือแม้แต่ประเทศพม่าก็แข่งขันประเทศไทยไปแล้ว

คณะผู้วิจัยเห็นว่า แนวทางการบริหารจัดการคณะสิงโตเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากคณะสิงโตด้วยเช่นกันในการจัดตั้งองค์กร หรือสมาคม วุชู เป็นต้น เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นระบบ และก่อให้เกิดเป็นเครือข่ายที่จะมั่นคงและยั่งยืนในอนาคต ประเด็นหลักและสำคัญ ก็อยู่ที่คณะสิงโตและบุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยตรง นั่นเอง

4.1.2.9 จุดแข็งของคณะสิงโตย่านฝั่งธนบุรี

คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์และสังเกตคณะสิงโตที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลวิจัย ในครั้งนี้ ได้พบว่า ค่านิยมที่บ่งบอกถึงความผูกพันของคณะสิงโตแต่ละคณะกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมีอยู่ในระดับที่สูงมาก โดยมีความเชื่อว่ามี การแสดงสิงโตในแผ่นดินสยาม (ไทยปัจจุบัน) เกิดขึ้นครั้งแรกในยุคสมัยนั้น เป็นการแสดงถวายหน้าพระที่นั่ง เมื่อ 200 กว่าปีมาแล้ว และปัจจุบันวันสำคัญที่เกี่ยวกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช คือทุกวันที่ 27-28 ธันวาคมทุกปี สิงโตหลาย ๆ คณะก็จะมาแสดงถวายสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ที่ลานพระบรมรูปในบริเวณวงเวียนใหญ่ และเป็นสิ่งที่หลาย ๆ คณะสิงโตใฝ่ฝันที่อยากเข้าไปแสดง ณ ที่นั้น แม้ว่าสถานที่จะไม่ค่อยเอื้ออำนวยนัก และการจัดระบบให้เข้าไปแสดงก็ไม่ค่อยดีนัก แต่คณะสิงโตย่านฝั่งธนบุรีจะมีค่านิยมหรือความเชื่อร่วมกันว่าทุกปีหรือแต่ละปีจะต้องไปแสดงถวายที่ลานพระบรมรูปวงเวียนใหญ่ ให้ได้

ประเด็นคำถามที่ว่า เหตุใดฝั่งธนบุรีจึงมีคณะสิงโตจำนวนมาก อาจพิจารณาได้จากคติความเชื่อ เรื่องความผูกพัน ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแห่งกรุงธนบุรี จึงเป็นที่มาให้มีเรื่องราวที่ถูกบันทึกกับพระองค์ เช่นการที่คณะสิงโต จะต้องมาแสดงถวายที่ลานพระบรมรูป วงเวียนใหญ่ เป็นต้น และวัดถือเป็นแหล่งหรือพื้นที่เปิดให้ผู้คนในชุมชนได้มาแสดงกิจกรรมร่วมกัน และมีลานหรือสถานที่กว้างขวางเหมาะแก่การทำกิจกรรม เชิดสิงโตที่จำเป็นต้องใช้คนจำนวนมากและพื้นที่จัดแสดงจำนวนมาก และเจ้าอาวาสหรือชุมชนละแวกวัดมีค่านิยมว่า คณะสิงโตเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในละแวกวัดนั้น ๆ และคิดว่า คนในชุมชนมีความเป็นเจ้าของร่วมกัน บางครั้งเรียกคณะสิงโตง่าย ๆ ว่า คณะสิงโตวัดอินทาราม คณะสิงโตวัดราชคฤห์ และคณะสิงโตวัดโพธิ์นิมิตร เป็นต้น

ส่วนงานประจำปีของวัดอินทารามวรวิหาร บางยี่เรือ ที่มีการแสดงเชิดสิงโตจำนวนมากเป็นพิเศษ เพราะวัดดังกล่าวมีประวัติความเป็นมา และผูกพันกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นอย่างมาก เช่น เป็นวัดที่พระองค์เสด็จไปทรงปฏิบัติพระกรรมฐาน เมื่อครั้งพระองค์ทรงพระชนม์อยู่ รวมถึงเป็นวัดที่บรรจุพระอัฐิของพระองค์และพระราชชนนี ของพระองค์ เป็นต้น

ชาวฝั่งธนบุรี ตลอดจนคณะสิงโตทุกคณะ จึงรู้สึกถึงความผูกพันนี้กับพระเกียรติภูมิของพระองค์ เพื่อเป็นการถวายพระเกียรติแด่พระองค์ จึงมาร่วมกันแสดงเชิดสิงโตถวายที่วัดอินทารามวรวิหารดังกล่าวนี้นเป็นประจำทุก ๆ ปี เป็นต้น

ความหนาแน่นของคณะสิงโต ที่อยู่ย่านฝั่งธนบุรีถือว่ามีความหนาแน่นต่อพื้นที่มากที่สุดในประเทศ มีจำนวนมากกว่าในพื้นที่อื่น ๆ เนื่องจากฝั่งธนบุรีเป็นพื้นที่ที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร อยู่ในตัวเมืองทำให้มีร้านค้า ห้างสรรพสินค้ามากมาย และเจ้าของร้านค้าส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายจีน ดังนั้น ประเพณีและความเชื่อของคนจีนนิยมจ้างคณะสิงโตไปแสดงตอนเปิดร้าน หรือในงานเทศกาลต่าง ๆ ตามความเชื่อของคนจีน ดังนั้นเมื่อเจ้าของธุรกิจในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่เป็นคนจีนทำให้มีความต้องการการแสดงจากคณะสิงโตเป็นจำนวนมากกว่าที่อื่น ๆ จึงทำให้เกิดคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี

มากกว่าพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศ อย่างไรก็ตามจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ข้อมูลจากผู้ที่เคยแสดงอยู่ในคณะสิงโตในประเทศสิงคโปร์สมัยเรียนมัธยมและมหาวิทยาลัย ได้กล่าวว่า ถึงแม้ประเทศสิงคโปร์จะเป็นประเทศเล็ก ๆ มีประชากรน้อยกว่าประเทศไทยมาก แต่มีจำนวนคณะสิงโตที่มากกว่าประเทศไทย เนื่องด้วยค่านิยมและความเชื่อ หรือการให้ความสำคัญต่อการแสดงสิงโตมีมากกว่าประเทศไทย ดังนั้นประเทศในสิงคโปร์จึงมีงานแสดงเชิดสิงโตมากกว่าประเทศไทย หลาย ๆ ครั้งต้องนำนักแสดงจากประเทศไทยไปแสดง เนื่องจากจำนวนนักแสดงไม่เพียงพอ

4.1.2.10 ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารคณะสิงโต

ประเด็นปัญหาในการบริหารจัดการมีหลายประเด็น หลายระดับ แตกต่างกันในแต่ละคณะสิงโต แต่มักพบปัญหาค้างค้ำกันและแตกต่างกัน ซึ่งพอจะประมวลได้โดยเริ่มจากปัญหาเล็ก ๆ เช่น นักแสดงไม่ตั้งใจซ้อม ไม่มีความรับผิดชอบในหน้าที่ หรือนักแสดงชอบลืมนของ (อุปกรณ์) ในการแสดงตามสถานที่ต่าง ๆ การตัดราคา แม้กระทั่งปัญหาการถือหัวสิงโตเดินเรียวไร เป็นต้น ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์คณะสิงโตพอสมควร

ปัญหาการตัดราคา และการแย่งลูกค้ากันระหว่างคณะสิงโต พบเจอได้ในแทบทุกคณะ เช่น จากการสัมภาษณ์คณะหลงเฉียงได้ให้ข้อมูลว่า ปัญหาในการทำงานหลัก ๆ ที่เจอก็คือการตัดราคาเป็นปัญหาที่คณะสิงโตต้องแก้กันเอง การแข่งขันแย่งลูกค้าเป็นปัญหาสำคัญ บางครั้งที่เจอคือลูกค้าโทรมาจองคณะเรา อีกวันลูกค้าโทรมายกเลิก เพราะได้ราคาที่ถูกลงกว่า คณะศิษย์หลวงพ่อกแก้ว กล่าวว่า มีการตัดราคากัน ส่วนใหญ่คณะที่เกิดขึ้นใหม่มักตัดราคาเพื่อให้คณะตนมีงานแสดง แต่เมื่อเจ้าภาพจ้างแสดงกลับไม่ประทับใจกับผลงานการแสดง หรือคณะลูกค้าพอมเหศวร กล่าวว่า บางครั้งสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊คที่จัดขึ้นเพื่อสื่อสารกันในกลุ่มคณะสิงโต ก็มีการตัดราคา ตัดหน้ากัน ทะเลาะขัดแย้งกันในเรื่องราคาการแสดง จนคณะนั้นต้องออกจากกลุ่มและแก้ปัญหาโดยให้บริษัทออกไกนเซอร์เป็นคนกำหนดหรือดำเนินการในเรื่องดังกล่าวให้ กล่าวได้ว่า ปัญหาการตัดราคาเป็นปัญหาที่แก้ยากพอสมควร เนื่องจากแต่ละคณะก็ต้องการงานแสดงเพื่อคณะของตนเอง ส่วนคณะเจ้าภาพคนจ้าง ก็ต้องการจ่ายค่าจ้างในราคาที่ถูกลง ซึ่งถือเป็นเรื่องธรรมดาระหว่างผู้ซื้อ (เจ้าภาพ) และผู้ขาย (คณะสิงโตผู้ทำการแสดง)

ปัญหานักแสดงขาดซ้อม สมาชิกส่วนใหญ่มีอาชีพหรืองานประจำของแต่ละคนเป็นหลัก จึงทำให้ขาดเวลาที่จะทุ่มเทให้กับงานแสดงเชิดสิงโต แต่ครั้งจะไม่รับงานแสดง หัวหน้าคณะสิงโตก็ทำไม่ได้ เพราะจะยิ่งจะทำให้ขาดลูกค้า จึงได้แต่ประทับประคองสถานการณ์ต่อไป คณะศิษย์เทวธรรมให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นและสาเหตุของปัญหาว่า สมาชิกในคณะหลายคนมีงานประจำ ถ้ามีงานแสดงที่ตรงกับช่วงเวลาทำงาน นักแสดงเหล่านั้นก็ไม่สามารถไปแสดงได้ เพราะการลางานอาจทำให้โดนตัดเงินเดือนวันละ 500 บาท ซึ่งมันไม่คุ้มกับการไปแสดงซึ่งได้รับค่าจ้างวันละ 300 บาท

ปัญหาการเดินเรียวไร หัวหน้าคณะสิงโตหลายคนกล่าวว่า อึดอัดใจต่อพฤติกรรมเช่นนั้น แต่ก็ทำอะไรไม่ได้ เพราะมันคนละคณะกัน หัวหน้าคณะบางคนยอมรับว่า คณะสิงโตเป็นเหมือนกับอั้งยี่ หากทำตนเทียวถือหัวสิงโต ถือจานหรือถาดเดินขอเงินอยู่หน้าบ้าน ถ้าไม่ให้ คนไม่ให้จะรู้สึกละอายเพื่อนบ้านใหม่ ก็จำเป็นต้องให้บริจาค

กรณีจะเข้าไปเล่นในบ้านของลูกค้า หัวหน้าจะต้องดูแลอย่างใกล้ชิด เพราะว่าบางทีเล่นในบ้าน มันก็ต้องมีโทรศัพท์วาง เพราะวางปั๊บ มีคนหยิบไป ไม่มีใครเห็น เราก็ไม่รู้แล้วว่าของหายตั้งแต่เมื่อไหร่ จะรู้ตั้งแต่หลังงานเสร็จแล้วถามหาใครก็ได้ เพราะว่าสิ่งใดเนี่ยเขาจะให้เข้าไปในบ้านเพื่อความสำเร็จ สิ่งใดจะเข้าไปดูก่อนเลยถ้าหัวสิ่งใดเข้าไปไหวในบ้านเมื่อไหร่ ถ้าของเขาเสียหาย เราก็ต้องเสียตังค์ (เงิน) อีก

หากให้คณะสิ่งใด อยู่ภายใต้การบริหารจัดการในรูปแบบสถาบันหรือองค์กร ซึ่งต้องมีกฎกติกา หรืออบรมเพื่อให้เข้าใจกฎระเบียบ กติการ่วมกัน คณะสิ่งใดกลับไม่ต้องการ เช่นที่ถามว่า หากเขามี อบรมเรื่องการบริหารจัดการ การแสดงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สนใจต้องเข้าไปฟังด้วยไหม ? ได้รับ คำตอบว่า ไม่จำเป็น เพราะว่ามันก็เล่นเหมือนกันหมด ข้อนี้แสดงให้เห็นว่า คณะสิ่งใดต้องการความเป็น ส่วนตัว ต้องการอิสระในการดำเนินงานของตนเอง บางคณะบอกว่า เรื่องการแสดงสิ่งใด คณะสิ่งใดจะรู้ เรื่องดีกว่า คนอื่น

คณะผู้วิจัยสอบถามถึงหน่วยงาน หรือองค์กรภาครัฐเข้ามาสนับสนุนหรือไม่ ได้คำตอบว่า (คณะศิษย์ท้าวหาพรม) กล่าวว่า ไม่มีหน่วยงานภาครัฐมาสนับสนุน ได้รับรางวัลมาก็ไม่เคยได้รับการ ยกย่อง จะมีเพียงภาคเอกชน (พ่อค้า ห้างร้าน) ให้การสนับสนุน ให้ทุนไปแข่งขัน ในต่างประเทศ (เป็น สปอนเซอร์) ให้เสื้อผ้า (ชุดเซตสิ่งใด) โดยมีโลโก้ของผู้สนับสนุน เช่น King Power เป็นต้น (ลูกชัย มงคล)

4.2 แนวทางการบริหารจัดการคณะสิ่งใดเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมี ประสิทธิภาพ

ในวัตถุประสงค์ข้อนี้ผู้วิจัยได้นำหลักทฤษฎีการบริหารจัดการมาเป็นแนวทางในการอธิบายข้อ ค้นพบจากงานวิจัย โดยนำทฤษฎี 11M มาใช้ แต่คณะผู้วิจัยได้ตัดหลักการบางอย่างเหลือ 7M เพื่อให้ สอดคล้องกับบริบทของคณะสิ่งใด ซึ่งประกอบด้วย 1) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Man) 2) การ บริหารงบประมาณ (Money) 3) การจัดการ (Management) 4) การให้ข้อมูลข่าวสาร หรือการ ประชาสัมพันธ์ (Message) 5) การแสดง (Manifest) 6) การประสานงาน หรือการประนีประนอม (Mediation) 7) การวัดผลหรือการประเมินผลการปฏิบัติงาน (Measurement) (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2555) ซึ่งแต่ละองค์ประกอบผู้วิจัยได้อธิบายดังนี้

4.2.1 การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Man)

จำนวนนักแสดงของแต่ละคณะจะมีจำนวนที่แตกต่างกันออกไป แต่โดยส่วนใหญ่และจะมี ประมาณ 20-30 คน แต่บางคณะก็มีมากกว่าคณะอื่น เช่น คณะศิษย์ลูกชัยมงคล จะมีการใช้นักแสดง มากที่สุดถึง 150 คน ในการแสดงการแห่มังกรและสิ่งใด ซึ่งถือว่าเป็นคณะเซตสิ่งใดที่นักแสดงมาก ที่สุดในประเทศไทย แตกต่างจากคณะศิษย์หลวงพ่อมเหศวร คณะนี้จะมีนักแสดงประมาณ 20 คน แต่เวลาไปแสดงจริงอาจใช้นักแสดงประมาณ 5-6 คน ขึ้นอยู่กับชุดการแสดงว่าเป็นชุดใหญ่หรือชุดเล็ก ถ้าเป็นชุดใหญ่ก็จะใช้นักแสดง 20 คณะ อยู่ที่ผู้ว่าจ้างว่าต้องการแบบไหน

การรับสมัครเข้าคณะ ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นเด็กในชุมชนที่เข้ามาเป็นสมาชิก และเด็กเหล่านั้น ก็มีเพื่อนอยู่ในคณะอยู่แล้ว ก็เลยชวนกันมา หลายคนเข้ามาในคณะเพราะต้องการเพื่อน อยากทำ

กิจกรรม หรือได้ไปเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในและต่างจังหวัด และก็มีรายได้ด้วย เด็กบางคนก็สามารถนำรายได้จากการแสดงนำไปจุนเจือครอบครัว การรับสมาชิกรู้ไม่ว่าเด็กทุกคนจะเข้ามาได้ หัวหน้าคณะสิงโตจะสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งระเบียบวินัยในการซ้อม นิสัยใจคอ ไม่ติดยาเสพติด และไม่มีพฤติกรรมการขโมย เพราะการแสดงสิงโตต้องไปแสดงตามบ้าน หรือร้านค้าต่าง ๆ ซึ่งในร้านจะมีทรัพย์สินมีค่า ถ้าเราเลือกเด็กไม่ดีอาจมีการลักขโมยได้ ซึ่งจะส่งผลให้คณะเสียชื่อเสียง และไม่ได้บริการว่าจ้างไปแสดงอีก

สำหรับการบริหารสมาชิก คณะศิษย์ลูกหามีสมาชิกร้อยกว่าคน ในจำนวนสมาชิกเหล่านั้น ถือว่าเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพ เพราะผ่านการฝึกฝนหลายครั้ง จึงสามารถแสดงได้ บางคณะก่อนจะได้ทำการเชิดสิงโตต้องผ่านการเฝ้าเดินตามขบวนแห่สิงโต หรือทำหน้าที่ตีกลองให้กับคณะหลายปี หัวหน้าคณะจึงยินยอมให้เข้าร่วมแสดงเชิดสิงโตด้วย และสมาชิกบางคนมีลักษณะที่ไม่เหมาะกับการแสดงบางอย่างเช่นแสดงการต่อตัว ซึ่งต้องอาศัยร่างกายบึกบึน เข้มแข็งหรือล้าที่จะขึ้นไปยืนอยู่ด้านบน เช่นกรณีของคณะที่ทำการต่อตัว 6 หรือ 7 ชั้น ขึ้นไป แม้กระทั่งยอดปลายสุด ที่ใช้ผู้แสดงตัวเล็ก ๆ เพราะจะผ่อนน้ำหนักเบาสำหรับคนที่เป็พื้นฐานรองรับด้านล่าง ก็ต้องคัดสมาชิกที่มีความกล้าในระดับที่จะยอมขึ้นไปอยู่บนยอดปลายสุดนั้นได้ เป็นต้น

หัวหน้าคณะสิงโตจะเน้นให้สมาชิกให้มีความซื่อสัตย์ ไม่หยิบฉวยสิ่งของเจ้าภาพในบ้านที่คณะสิงโตเข้าไปแสดง เนื่องจากแต่ละคณะมีสมาชิกอย่างน้อย 20 กว่าคน จึงมีระบบดูแลสมาชิกในคณะเป็นอย่างดี และใกล้ชิด ระวังรักษาไม่ให้สิ่งของในบ้านเจ้าภาพเสียหาย หรือหากมีนักแสดงที่ยึดตัวมาจากคณะอื่นที่ไม่ใช่คนในคณะตนเอง หัวหน้าคณะฯ จะห้ามเข้าไปอวยพรเจ้าภาพในบ้านเป็นอันขาด หรือบางคณะจะไม่เข้าบ้านที่เจ้าภาพไม่ได้เชื้อเชิญ เช่นที่กล่าวว่า “อย่างเวลาคณะของผมไปเล่นงานที่ไหนก็แล้วแต่ เราต้องมีการบอกกับเจ้าภาพ ถ้าเกิดไม่มีการเชิญท่าน (สิงโต) เข้าไปอวยพร ไปไหว้ ผม (คณะสิงโต) จะไม่เข้าไป เราจะเดินอย่างเดียว (เดินตามถนน) เดินแห่อย่างเดียว เพราะบางคณะพอเขาจ้างไปเดินแห่ ก็เข้าไหว้ (หมายถึงเข้าไปในบ้านชาวบ้านตามทางผ่าน) แล้วการไปไหว้บ้านเขาถ้าไม่ใส่เงินให้ก็ไปยืนต่อเขา มันก็ดูไม่ดี การที่คนเขานับถือให้เราเชิญเรามากว่า เชิญไปมันเป็นความเชื่อของแต่ละบุคคล สิ่งที่เรามีครูบาอาจารย์ สิ่งที่เราองไม่เห็น มันมีแอบแฝงอยู่ข้างในได้ ก็เอาสิ่งที่เขาเชื่อถือเอาไปขับไล่ แล้วเอาสิ่งที่ดี ๆ เข้าตรงนั้นมันก็มีความเชื่อแต่ละบุคคล” ข้อความข้างต้นทำให้เห็นถึงความเข้มงวดต่อสมาชิกคณะสิงโตในการรักษามารยาทสำหรับเข้าบ้านคนอื่น และเห็นถึงคติความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ เรื่องการมีครูบาอาจารย์ สิ่งเคารพที่มองไม่เห็นแต่แฝงอยู่กับสิงโตหรือหัวสิงโต โดยเชื่อว่า สิงโตหรือการเชิดสิงโต สามารถปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากบ้าน และนำความสุข สวัสดิ์ มิ่งมงคลเข้าไปในบ้านนั้นแทน เป็นต้น

สรุป จากข้อมูลที่ได้มาสามารถสรุปได้ว่า การบริหารคนหรือสมาชิกคณะสิงโตต้องมีองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง เช่น (1) การรับสมาชิก ต้องมีการประเมินพฤติกรรม ความสามารถ และนิสัยใจคอต่าง ๆ รวมทั้งต้องสืบประวัติให้ดีกว่าก่อนที่จะรับเข้าเป็นสมาชิก (2) ต้องวางคนให้เหมาะกับงาน เช่น คนตัวเล็กควรอยู่ด้านบนในกรณีที่มีการแสดงต่อตัวหลายชั้น คนตัวใหญ่ต้องอยู่ด้านล่างเพื่อรับน้ำหนัก อีกทั้งต้องดูความสามารถในการแสดงด้วย เพราะการแสดงมีหลายแบบ แต่ละคนชอบและถนัดต่างกัน หัวหน้าคณะจึงจำเป็นต้องจัดสรรคน หรือวางคนให้เหมาะกับศักยภาพและความสามารถของแต่ละคน (3) เน้นย้ำเรื่องความซื่อสัตย์ ไม่ลักขโมย การที่คณะสิงโตต้องเข้าไปแสดงตามบ้านต่าง ๆ

ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเป็นบ้านที่มีฐานะ ทำให้มีทรัพย์สินมีค่าเป็นจำนวนมาก ดังนั้นการเน้นย้ำถึงการไม่ลักขโมย มีความซื่อสัตย์จึงมีความจำเป็นอย่างมากต่อความอยู่รอดของคณะสิงโต

4.2.2 การบริหารงบประมาณ (Money)

จากการศึกษา พบว่า งบประมาณในการจัดตั้งคณะมาจากการเรียกรายกันในกลุ่มเครือญาติหรือคนในชุมชน อุปกรณ์การแสดงหรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ได้มาจากการรวบรวมในกลุ่มกันเอง บางคณะเมื่อมีชื่อเสียง มีคนรู้จัก จำเป็นไปแสดงหรือทำกิจกรรม อาจมีผู้สนับสนุนหรือสปอนเซอร์ เข้ามาช่วยรับผิดชอบภายหลัง โดยการสนับสนุนนั้นอาจอยู่ในรูปแบบของการจัดหาชุดให้นักแสดงได้สวมใส่ ปีกไม้เกิน 2 ชุด แต่มีเงื่อนไขว่า ชื่อหน่วยงานหรือผู้สนับสนุนต้องอยู่ด้านหน้าหรือด้านหลังของชุดที่สวมใส่ เช่นกรณีของคณะศิษย์ลูกห้วยมดคลกับ บริษัทสิงห์พาเวอร์ เป็นต้น แต่สิ่งใดบางคณะไม่ยอมรับความช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากสปอนเซอร์ ด้วยเหตุผลว่า ไม่มีอิสระที่จะแสดงหรือรับงานอื่น เนื่องจากหากผู้สนับสนุนต้องการให้ไปแสดงในวันเกิดหรือกิจการของเขา คณะสิงโตไม่สามารถปฏิเสธงานได้ แม้ว่าจะได้รับงานอื่นไว้ก่อนหน้านี้แล้ว และราคาค่าจ้างก็ไม่สามารถระบุได้ จะบอกได้เพียงว่า แล้วแต่เสีย หรือซื้อ เจ้า จะให้ เขาให้เท่าไรเราก็ต้องรับ ลูกน้องหรือทีมงานไม่ได้รางวัลอะไร ก็ต้องพอใจเท่านั้น แต่คณะสิงโตที่ยอมให้มีผู้สนับสนุนก็ให้เหตุผลว่า ถ้อยที ถ้อยอาศัยกัน ไม่ได้คิดอะไรมาก เพราะบางครั้ง ผู้สนับสนุนเขาเป็นคนกว้างขวาง มีพรรคพวกเพื่อนฝูงมากมาย ก็สามารถป้อนงานแสดงชุดสิงโตให้ได้ตลอด ซึ่งคณะสิงโตที่มีแนวคิดเช่นนี้ มักจะเป็นคณะใหญ่ เช่นลูกห้วยมดคล และลูกท้าวมหาพรม เป็นต้น แม้ว่าจะงานแสดงจะซ้ำซ้อนกัน แต่สามารถบริหารจัดการแบ่งทีม แบ่งคนแสดงออกเป็น 2 หรือ 3 ชุด โดยสามักรรยา แบ่งงานกันไปคุมทีมหรือบางครั้ง มีคุณพ่อที่สามารถเข้ามาช่วยทีมคณะสิงโตได้เข้ามาช่วย เป็นต้น

ส่วนราคาชุดการแสดง คณะสิงโตจะตั้งราคาชุดการแสดงที่แตกต่างกัน ถ้าเป็นการแสดงชุดใหญ่ที่ใช้นักแสดงมากก็จะมีราคาที่สูงกว่าการแสดงชุดเล็กที่ใช้นักแสดงน้อย ยกตัวอย่าง คณะศิษย์ลูกห้วยมดคล ราคาชุดแสดงยังขึ้นอยู่กับความยากของชุดการแสดง ถ้าใช้รูปแบบการแสดงที่ยากและมีความเสี่ยงราคาชุดการแสดงย่อมสูงกว่าชุดการแสดงที่ใช้ท่าทางแบบธรรมดา อีกทั้งราคาชุดการแสดงขึ้นกับระยะทาง คณะศิษย์ลูกห้วยมดคลกล่าวว่า ราคาต่ำสุดของคณะคือ 8,000 บาท เป็นชุดการแสดงที่เล็กที่สุด แสดงในกรุงเทพ ใช้นักแสดง 12 คน ส่วนราสูงสุดที่เคยรับงานมาคือ 1 แสนบาท เป็นการแสดงที่ต่างจังหวัด แสดงหลายวัน และนักแสดงหลายสิบคน สาเหตุที่แพงเนื่องจากคณะมีค่าใช้จ่ายเยอะ เช่น ค่าเดินทาง ค่าตัวนักแสดง และการแสดงของเรามีคุณภาพ คณะของเรามีชื่อเสียงระดับประเทศ ทำให้ค่าจ้างจึงแพงแต่รับรองว่าคุ้มกับเงินที่ลูกค้าได้เสียไป

คณะผู้วิจัยสอบถามเรื่องราคาค่าแสดงแต่ละครั้ง คณะส่วนใหญ่จะให้คำตอบทำนองว่า “อย่างมาก็ได้ให้เด็ก ๆ ได้ใช้จ่าย เหลือบ้างก็เป็นค่าซักรีดเสื้อผ้า บางครั้งรับงานเพื่ออยากให้เด็ก ๆ (ส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชน) ได้มีรายได้บ้าง แบ่งเบาภาระครอบครัว เป็นรายได้พิเศษบ้าง บางครอบครัว พ่อแม่มารอที่บ้านเพื่อรับส่วนแบ่ง บางครอบครัวมีหนี้สินนอกระบบ ถูกเจ้าหนี้ติดตามทวงหนี้ เมื่อมาเจอเหตุการณ์เช่นนั้น เราจะเอาจากเด็กมากกว่าหรือเอาเปรียบเด็กได้อย่างไร เพราะผม (หัวหน้าคณะ) เองก็มีงานประจำ มีรายได้ประจำอยู่บ้าง แม้ไม่ร่ำรวย ก็พออยู่ได้ แต่ให้เด็ก ๆ ได้มีกิจกรรม ได้ห่างไกลพวกละเลพติด ดึกกว่าเอาเวลาไปทำอย่างอื่นที่สุ่มเสี่ยงก็พอใจแล้ว เป็นต้น” จากข้อค้นพบจะเห็นได้ว่าทางคณะมี

การจัดสรรงบประมาณโดยไม่ได้เน้นด้านธุรกิจมากนัก แต่จะเน้นการอยู่ร่วมกันถ้อยทีถ้อยอาศัย เห็นอกเห็นใจระหว่างกัน เน้นความยุติธรรมเพื่อให้คณะสามารถอยู่รอดได้นาน ๆ

สำหรับคณะสิงโตที่มีระบบการรับงานแสดงเป็นหลัก มีงานแสดงสัปดาห์ละหลายครั้ง คณะผู้วิจัยพบว่า มีการกำหนดค่าตอบแทนสำหรับแต่ละคน ตามความสามารถและรับผิดชอบของนักแสดงนั้น ๆ โดยให้เหตุผลว่า คนที่ทำงานมากกว่าคนอื่นก็ยอมได้ค่าตอบแทนมากกว่าคนอื่น คนทำงานน้อย ก็ยอมได้ค่าตอบแทนน้อย เช่น การแสดงสิงโตต่อตัว คนที่ยืนเป็นฐานล่างก็ยอมได้ค่าตอบแทนมากกว่าคนอื่น หรือคนแสดงสิงโตกระโดดเสาดอกเหมย ก็ยอมได้ค่าตอบแทนมากกว่าคนเล่นอยู่ด้านล่าง เพราะเขามีความเสี่ยงหรือทำงานหนักกว่า เป็นต้น

ในส่วนของการตกลงราคาค่าจ้าง การพิจารณาแต่ละครั้งขึ้นอยู่กับการแสดงแต่ละครั้งว่าใช้เวลาเท่าไร เช่น 10 นาที 20 นาที 30 นาที เป็นต้น หากเจ้าภาพต้องการชุดใหญ่ที่มีคนแสดงมาก และใช้เวลานาน ราคาก็จะแตกต่างหรือเพิ่มขึ้น แต่หากเป็นการแสดงเวลาสั้น ๆ เจ้าภาพมีงานเปิดป้ายร้านค้าหรือบริษัท ก็ราคาลดลง แต่ก็ไม่ได้ลดลงมากจนคณะสิงโตไม่คุ้มค่ากับการเดินทาง เพราะคณะสิงโตให้เหตุผลว่า การแสดงแต่ละครั้งแม้ว่าจะใช้เวลาไม่นานนัก แต่เวลาในการเตรียมตัว หรือเดินทางไปยังสถานที่จัดแสดงตามความต้องการของเจ้าภาพก็ค่อนข้างนาน

ดังนั้น การตกลงเรื่องราคา จึงขึ้นอยู่กับรอบเวลาในการแสดง คณะหรือชุดในการแสดงด้วย หรือบางคณะที่รับงานแสดงในต่างจังหวัดเช่นเพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชลบุรีหรือตราด เป็นต้น หัวหน้าคณะสิงโตก็จะต้องบวกเวลาที่ต้องเดินทางค้างแรม เป็นต้น ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า แม้ว่าจะงานแสดงสิงโตกลายเป็นงานอดิเรก แต่คณะสิงโตก็จะกำหนดเวลาหรือระยะเวลาสำหรับการแสดงให้แน่ชัด

ในกรณีคณะสิงโตที่รับงานแสดงผ่านบริษัทอแอนด์ สะท่อนว่า ค่าตอบแทนที่ได้รับมีการตกลงกับบริษัทอแอนด์ ตามที่เห็นพร้อมใจกันคือ 20 เปอร์เซ็นต์ ค่าจ้างจะถูกโอนผ่านบัญชีของบริษัท ฯ และมีระบบการชำระภาษีผ่านระบบที่เขากำหนดขึ้น แม้ว่าหากได้เงินพิเศษจากงานแสดง ก็เป็นไปตามสัญญาที่ตกลงกันก่อนการแสดงว่า ฝ่ายผู้แสดงสิงโตหรือฝ่ายติดต่อ จัดหา จะคิดราคาหรือฝ่ายใดจะเป็นคนจัดการหรือรับเงินจำนวนดังกล่าว หรือแม้กระทั่งข้อตกลงก่อนไปแสดงว่า คณะเจ้าภาพต้องการให้คณะสิงโตใส่ชุดสีอะไรที่เจ้าภาพถือว่าเป็นมงคล ก็จะยอมสวมใส่สีที่เจ้าภาพตกลงกันไว้ บริษัท ฯ ก็มีระบบตรวจสอบว่า คณะสิงโตใส่ชุดหรือสีแสดงตามที่ตกลงกันหรือไม่ ซึ่งบางครั้ง บริษัทมีตัวแทนมาสังเกตการณ์ หรือบางครั้งให้คณะสิงโตถ่ายรูปขณะทำการแสดงส่งไปยืนยันตามข้อตกลง เป็นต้น

จากข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปการบริหารงบประมาณ (Money) ของคณะสิงโตได้ดังนี้

(1) คณะสิงโตต้องมีการบริหารงบประมาณอย่างละเอียด เช่น การตกลงราคาชุดการแสดง โดยส่วนใหญ่แต่ละคณะจะมีชุดการแสดงที่หลากหลายขึ้นอยู่กับค่าจ้าง ถ้าค่าจ้างสูงชุดการแสดงก็ใหญ่ ใช้นักแสดงเยอะ และใช้เวลานาน บางคณะมีผู้ว่าจ้างจากต่างจังหวัด หรือต่างประเทศ อย่างเช่น คณะศิษย์ลูกหัชยมงคลเคยได้รับค่าจ้างสูงสุดมากกว่า 1 แสนบาท ซึ่งเป็นการแสดงต่างจังหวัด ใช้คนเยอะ และใช้ชุดการแสดงหลายชุด

(2) การจ่ายค่าตอบแทนให้แก่สมาชิก ในประเด็นนี้หัวหน้าต้องมีการจ่ายค่าจ้างตามความสามารถของนักแสดง นักแสดงคนไหนแสดงท่ายาก ๆ ก็ต้องให้ค่าตอบแทนมากหน่อยเนื่องจากมีความเสี่ยงเกิดอุบัติเหตุ คนที่ต้องใช้แรงมากหน่อยก็ต้องได้รับค่าจ้างมากกว่าคนที่ใช้แรงน้อยกว่า เป็นต้น

(3) การรับงานผ่านออแกไนซ์ ต้องมีการตกลงราคาให้ดี คณะสิงโตควรทำผลงานให้ดี มีการแต่งกายที่ดี มาตรงเวลา จะทำให้มีงานจากออแกไนซ์ตลอด แต่การรับงานผ่านออแกไนซ์ก็มีข้อเสียอย่างหนึ่งคือ ต้องโดนหักเปอร์เซ็นต์

(4) การมีสปอนเซอร์ อย่างที่กล่าวมาข้างต้นการมีสปอนเซอร์มีทั้งข้อดีและข้อเสียคล้าย ๆ กับการรับงานผ่านออแกไนซ์ เพราะการมีสปอนเซอร์จะทำให้คณะสิงโตได้รับการสนับสนุนเรื่องค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ได้รับงานจากเครือข่ายของสปอนเซอร์ดังกล่าว แต่อาจจะต้องเสียเวลาในการดูแลสปอนเซอร์ บางครั้งอาจไม่สามารถรับงานอื่นได้ถ้าในกรณีที่สปอนเซอร์ต้องการให้แสดง แต่สำหรับคณะใหญ่ ๆ สามารถที่จะแบ่งการแสดงเป็นหลาย ๆ ชุด ทำให้สามารถจัดการกับปัญหานี้ได้ ดังนั้นในเรื่องการบริหารงบประมาณหัวหน้าคณะสิงโตต้องมีกลยุทธ์ หรือวิธีการที่จะจัดการกับปัญหาและโอกาสที่เหมาะสมกับบริบทของตนเอง

4.2.3 การจัดการ (Management)

ในประเด็นเรื่องการจัดการ คณะสิงโตที่ประสบความสำเร็จ มีรายได้เข้ามาในคณะ หรือมีงานแสดงตลอดทั้งปี ย่อมเป็นคณะที่มีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ดังเช่น คณะศิษย์ลูกหยา มงคลเน้นคุณภาพในการแสดง เน้นทีมเวิร์คในการแสดง ซึ่งทางคณะให้ความเห็นว่า “*ทำอย่างไรให้ลูกค้าชอบใจ ทำอย่างไรที่แสดงแล้วคนที่เขามาชมปรบมือและประทับใจเรา มีการเอ็นเตอร์เทนลูกค้า ไม่ใช่ว่าคือมาจ้างคุณไปโชว์แล้วจบงานกลับบ้านแต่ผมไม่ใช่ ผมมีการเอ็นเตอร์เทนลูกค้า มีการใช้โฆษณาในการที่เรียกว่าหยอกล้อกับทางเจ้าภาพหยอกล้อคนดู เพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพื่อให้ชมแล้วเกิดความบันเทิงมีรอยยิ้มมีเสียงหัวเราะ ความการเอ็นเตอร์เทนเป็นหนึ่งใน*”

จะสังเกตได้ว่าคณะลูกศิษย์ชัยมงคลมีการนำหลักการบริหารจัดการเข้ามาปรับใช้ เช่น การทำงานเป็นทีม การสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้า การปรับปรุงคุณภาพของการแสดงตลอดเวลาเพื่อให้กลุ่มลูกค้าติดใจ และจะมีโอกาสได้งานแสดงจากลูกค้ากลุ่มนี้อีกครั้ง อีกทั้งมีการเอ็นเตอร์เทน ซึ่งเรื่องนี้มีความสำคัญมากในงานการแสดง การแสดงไม่สามารถที่จะเน้นความสวยงามอย่างเดียว สิ่งสำคัญคือต้องสร้างความประทับใจ ความเข้าใจ ความสนุกสนานให้กับลูกค้ามากที่สุด ถึงจะนำพาคณะสิงโตอยู่รอดจากการแข่งขันในปัจจุบันได้ การที่คณะลูกศิษย์ชัยมงคลมีงานแสดงทุกอาทิตย์ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด บ่งบอกถึงความแตกต่างจากคณะอื่นได้ว่า หัวหน้าคณะสิงโตนี้เป็นคนที่มีความรู้ มีการศึกษา ต่างจากคณะอื่น ๆ ที่เป็นคนมีอายุ การที่หัวหน้าคณะมีการศึกษาจะทำให้ระบบ รูปแบบกลยุทธ์ต่าง ๆ มีความทันสมัย อิงหลักความรู้หรือวิชาการที่ได้ร่ำเรียนมา สามารถทำให้คณะสิงโตมีงานตลอดเวลา ดังนั้นถึงแม้จะเป็นการบริหารคณะสิงโต ซึ่งหลายคนอาจมองว่าไม่จำเป็นต้องใช้ความรู้หรือหลักการบริหารอะไรมากมาย แต่จากข้อค้นพบของงานวิจัยพิสูจน์ให้เห็นว่า การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพมีประโยชน์ต่อการพัฒนาและความอยู่รอดของคณะสิงโตมากเพียงใด

การบริหารวัสดุอุปกรณ์ ส่วนใหญ่คณะสิงโตสั่งซื้อจากผู้ประกอบการรายอื่น ๆ แต่ละคณะจะมีความหวงแหน และดูแลรักษาเป็นอย่างดี โดยเฉพาะหัวสิงโต จะเก็บรักษาไว้อย่างดี แต่ละคณะจะกำหนดวันทำพิธีใหญ่หรือครอบครูของตนขึ้น และมีความเชื่อในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ (ยกเว้นบางคณะที่ถือหัวสิงโตเดินเร่ไปตามตลาดนัดหรือฟุตบอล บ้ายรถเมล์) กล่าวได้ว่า วัสดุอุปกรณ์การแสดงทุกอย่างถูกเก็บรักษาหรือดูแลอย่างดี นักแสดงแต่ละคนที่เล่นดนตรีอะไร ในการเซตจะต้องดูแล รักษา เก็บข้าวของกลับที่พักด้วยอุปกรณ์ที่ตนเองเล่นด้วยตนเอง แม้กระทั่งชุดที่สวมใส่เวลาแสดง ก็จะไม่เก็บมารวมกัน

ซักในจุดเดียวกันที่บ้านของหัวหน้าคณะหลังการแสดงทุกครั้ง ชุดที่สวมใส่ต้องได้รับการซักรีด วัสดุอุปกรณ์ทุกอย่างต้องได้รับการดูแลหรือซ่อมแซม พร้อมจะแสดงต่อไปในวันหน้าได้อย่างเต็มที่ เป็นต้น

คณะสิงโตหลาย ๆ คณะมีการนำเทคโนโลยีบางอย่างเข้ามาใช้ เช่น เรื่องไฟ LED และการปรับโทนสี หรือดวงตาสีโตให้คนดูสามารถมองเห็นแวววาวในเวลากลางคืน เป็นที่ตื่นตาตื่นใจของคนดู การเลือกชุดสวมใส่ตามที่ลูกค้าต้องการตามความเชื่อในความเป็นสิริมงคล และการใช้ชุดแสดงที่ใหม่ สะอาด รู้จักเลือกชุด เลือกสีให้เข้ากับลักษณะงานแสดง เป็นต้น ก็ถือว่าเป็นแนวทางทำให้คณะสิงโตนั้น ๆ มีประสิทธิภาพ คือ คนดูชอบใจ โดยคณะศิษย์ลูกหามองคลงว่า “เราพยายามทำให้มันดีที่สุด ทำให้มันเรียบริบร้อย มีมารยาทในการแต่งกาย ต้องเป็นทีม รองเท้าผ้าใบหมด เลือกลีเสื้อเหมือนกัน”

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการคณะสิงโตให้มีประสิทธิภาพ คณะสิงโตควรมีการจัดการดังนี้ เช่น การทำงานเป็นทีม การสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้า การปรับปรุงคุณภาพของการแสดงตลอด การเฝ้าเตอร์เทนลูกค้า การบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพดี และการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการแสดง ซึ่งการที่คณะสิงโตจะสามารถทำได้ดังที่กล่าวมาข้างต้นต้องใช้ความรู้ หรือหลักการจัดการด้านการบริหารธุรกิจมาใช้ จากการลงพื้นที่พบว่า ถ้าคณะใดที่หัวหน้าคณะสิงโตมีการศึกษาจะมีการบริหารจัดการที่ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ เพราะได้นำความรู้ด้านการบริหารมาพัฒนาคณะ ทำให้คณะมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ มากกว่าคณะอื่น ๆ

4.2.4 การให้ข้อมูลข่าวสาร หรือการประชาสัมพันธ์ (Message)

ปัจจุบันนี้ช่องทางการสื่อสารระหว่างคณะสิงโตกับผู้ชมหรือผู้ติดตามสะดวกยิ่งขึ้น หลายคณะใช้เฟสบุ๊ก ทวิตเตอร์ อีเมล เป็นช่องทางในการสื่อสารกับกลุ่มคนติดตาม สมาชิกในกลุ่มก็สามารถทราบข่าวสาร ความเคลื่อนไหวของคณะสิงโตได้ คณะสิงโตบางคณะก็ใช้ช่องทางการติดต่อหรือสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าหรือคนดู หรือเป็นช่องทางให้ทีมงานแสดงเพิ่มขึ้น กิจกรรมการแสดงสิงโตในสถานที่ต่าง ๆ ก็จะถูกอัปเดตให้คนที่เข้ามาเยี่ยมชม ติดตามหรือสมาชิกในเพจ ได้ทราบความเคลื่อนไหว หรือติดตามไปในสถานที่ต่าง ๆ ได้ตลอด

ในทางตรงกันข้าม คณะสิงโตที่ไม่ได้เน้นงานแสดงเท่าไรนัก ก็ใช้ประโยชน์จากการให้ข้อมูลข่าวสารน้อยลง หรือบางคณะให้เหตุผลว่า เราอายุมากแล้ว ทำไม่ค่อยได้ ที่ผ่านมามีเด็ก ๆ (ชาวคณะ) หรือคนอื่น ๆ ที่เห็นมาเที่ยวชม จัดการโหลดภาพกิจกรรมการแสดงต่าง ๆ ให้ โดยที่ทางคณะสิงโตนั้น ๆ ไม่ค่อยได้ดำเนินการเอง ลักษณะและเหตุผลดังกล่าวก็ส่งผลให้คณะสิงโตนั้น ๆ มีงานแสดงน้อยลง แต่ถึงแม้มีการแสดงน้อย พวกเขาก็ไม่รู้สึกรู้ว่ามีความกระทบอะไรเพราะไม่ได้เน้นงานแสดงเหมือนคณะอื่น

จากการที่คณะผู้วิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์หัวหน้าคณะสิงโตส่วนใหญ่ พบว่า คณะสิงโตส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีการประชาสัมพันธ์คณะตนเอง อาจมีเพียงคณะลูกศิษย์มงคลที่ใช้การประชาสัมพันธ์คณะตนเองผ่านช่องทางการสื่อสารสมัยใหม่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทั้งสามมีภรรยาจบการศึกษาด้านการตลาดมาก่อน จึงมีการใช้หลักการตลาด 4 P เข้ามาใช้ ส่วนคณะสิงโตอื่น ๆ อาจใช้ผ่านบริษัททอแกนเซอร์ หรือใช้การประชาสัมพันธ์รูปแบบเดิมคือการให้นามบัตรสำหรับติดต่อไปแสดง ซึ่งส่วนใหญ่หัวหน้าคณะจะเป็นคนมีอายุประมาณ 50 ปีขึ้นไป จะยังไม่คุ้นเคยหรือถนัดกับการใช้สื่อสารในยุคปัจจุบัน แต่ก็มีหลายคณะสิงโตที่หัวหน้าและชาวคณะเป็นคนรุ่นใหม่ อายุประมาณ 30 กว่า จะใช้การประชาสัมพันธ์คณะสิงโตของตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก และยูทูป เป็นต้น

การแสดงเชิดสิงโตของบางคณะมีลักษณะทั้งเชิงธุรกิจและการกุศล และบางครั้งคณะสิงโตคณะเดียวกันก็มีลักษณะทั้ง 2 อย่างเช่น แม้ว่าไม่ได้ค่าจ้างก็ยินดีไปแสดง เช่น เทศกาลงานประจำปีของวัดอินทาราม บางยี่เรือ ช่วงปลายเดือนมีนาคมของทุกปี หรืองานเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชปลายเดือนธันวาคมของทุกปี เป็นต้น ทั้งสองสถานที่ คณะสิงโตรู้สึกถึงความผูกพันมาก การแสดงเชิดสิงโตในงานทั้งสองนี้เป็นงานแสดงฟรี แต่ละคณะก็พยายามเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดและงานที่วงเวียนใหญ่ในวันเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเสมอ แต่งานทั้งสองวันหรือสองสถานที่นั้น บางครั้งจะมีผู้สนับสนุนหรือสปอนเซอร์ เข้ามาร่วมรับผิดชอบค่าใช้จ่ายบ้าง แต่ก็ยังเป็นลักษณะร่วมทำบุญกับวัด ซึ่งคณะสิงโตต่างก็กล่าวว่า พอได้ค่าใช้จ่ายเป็นค่าชักเสื้อผ้าหรือเหลื่อให้เด็ก ๆ ไปกินขนมบ้างเท่านั้น การแสดงงานวัดหรืองานการกุศลต่าง ๆ ถือเป็นการประชาสัมพันธ์คณะด้วยเช่นกัน เพราะมีคณะสิงโตเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้คนในละแวกนั้นมีความสนใจในงานดังกล่าว ถ้าคณะไหนแสดงได้ดีก็จะเป็นการประชาสัมพันธ์คณะไปในตัว

สรุป แนวทางการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพและราคาถูก ย่อมเป็นการใช้เทคโนโลยีหรือโซเชียลมีเดียในปัจจุบันที่มีประสิทธิภาพสูง ราคาถูก สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างรวดเร็ว ดังนั้นถ้าคณะใดที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ย่อมได้เปรียบกว่าคณะอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม คณะสิงโตจำเป็นต้องมีการพัฒนาการแสดงของตนเองอย่างต่อเนื่อง รูปแบบการประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปากยังคงใช้การได้อยู่ อีกทั้งการแสดงงานการกุศลต่าง ๆ ก็ถือเป็นการประชาสัมพันธ์อีกแบบหนึ่ง คล้าย ๆ กับการออกบูธของบริษัทต่าง ๆ ที่มีผู้ประกอบการหลาย ๆ ที่มาแสดงสินค้าของตนเอง ดังนั้นคณะสิงโตควรมีรูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายเพื่อที่จะสามารถนำเสนอความสามารถของตนเองให้คนทั่วไปได้เห็นมากที่สุด ซึ่งท้ายที่สุดจะนำไปสู่การนำรายได้เข้าสู่คณะสิงโต

4.2.5 การแสดง (Manifest)

ในสมัยก่อนคณะสิงโตมีการแสดงที่คล้ายกัน คือการแสดงแบบปีระกาและวังแดง ซึ่งเป็นลีลาการเชิด เปรียบเทียบกับเพลงลูกทุ่งกับเพลงไทยสากล แต่ภายหลัง คณะสิงโตแต่ละคณะโดยเฉพาะคณะที่เน้นรับงานแสดง ล้วนมีเทคนิคลีลาการแสดงที่แตกต่างกัน ทั้งเสื้อผ้าที่สวมใส่ในการแสดง ดนตรีประกอบหัวสิงโต แต่ละคณะพยายามออกแบบให้แตกต่างและพิเศษกว่าคณะอื่น ๆ รวมถึงวัสดุที่ใช้โหนกหรือดวงตาสิงโตที่มีหลอดไฟ LED สำหรับส่องแสง เมื่อต้องมีการแสดงในเวลากลางคืน

การแสดงต่อตัวของคณะสิงโต ก็เป็นเทคนิคหรือวิธีการที่พัฒนาขึ้นมา โดยใช้วิธีการด้านกายกรรมเข้ามาประยุกต์ หรือสิงโตกระโดดเสาดอกเหมย เป็นต้น ก็เป็นเทคนิคหรือวิธีการใหม่ที่ ปรับมาใช้ในการแสดงของคณะสิงโต เพราะการแสดงสิงโตที่เป็นต้นฉบับจริง ๆ คือการแสดงสิงโตพื้น ที่เป็นการแสดงเดินไปตามพื้นเรียบ ๆ เชิดไปตามจังหวะกลองแฉ หรือฉาบ เท่านั้น แต่บางคณะที่มีการต่อตัวหรือกระโดดเสาดอกเหมย เป็นเทคนิควิธีการใหม่ที่เพิ่มเข้ามาเพื่อแข่งขันและชมขวัญกันในกลุ่มผู้เล่น การเชิดสิงโต นอกจากนี้ บางคณะ เจ้าภาพว่าจ้างคณะสิงโตไปแสดงในงาน แต่หัวหน้าคณะมีแผนการแสดงมังกรให้ด้วย เป็นต้น ก็จัดว่าเป็นระเบียบ วิธีการหรือเทคนิคใหม่ ๆ ของแต่ละคณะสิงโต แต่บางคณะที่ไม่ได้เน้นการรับงานแสดง หรือมีคณะสิงโตไว้พอให้คนรู้จักว่าเป็นคณะสิงโต รับงานแสดงในงานวัดอินทารามหรือวัดในละแวกชุมชน ก็จะไม่มีเทคนิคหรือวิธีการอะไรเป็นพิเศษ การแสดงแต่ละครั้งก็เป็นเพียงนันทนาการ บันเทิงในหมู่พรรคพวก เพื่อนฝูง เท่านั้นเป็นต้น

สรุป การแสดงถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในองค์กร หรือคณะสิงโต ถ้าในบริบทธุรกิจการแสดง เนื้อหา (content) ของการแสดงเป็นหัวใจหลักของความสำเร็จหรือความอยู่รอดของธุรกิจ เช่นเดียวกันกับคณะสิงโตที่ต้องให้ความสำคัญกับการแสดง การพัฒนารูปแบบการแสดง เทคนิค วิธีการต่าง ๆ เพื่อสร้างความแตกต่าง หรือสร้างความบันเทิงให้แก่ลูกค้าเป็นสิ่งสำคัญ หลาย ๆ คณะพัฒนาจากสิงโตพื้น ไปสู่สิงโตกายกรรม เพิ่มความหวาดเสียว ตื่นเต้น รวมทั้งมีการนำรูปแบบการแสดงจากต่างประเทศ เช่น คณะหลงเทียนมีการนำรูปแบบการแสดงจากประเทศสิงคโปร์เข้ามา ทำให้มีความแตกต่างจากคณะอื่น ๆ ดังนั้น แนวโน้มของรูปแบบการแสดงสิงโตในอนาคตคงเน้นการสร้าง ความบันเทิงให้แก่ลูกค้า มีการใช้เทคโนโลยี รวมทั้งมีการเลียนแบบการแสดงจากงานแสดงอื่น ๆ เข้ามาปรับใช้เพื่อสร้างความแตกต่าง และสร้างความแปลกใหม่ให้กับลูกค้า

4.2.6 การประสานงาน หรือการประนีประนอม (Mediation)

การประสานงานเป็นสิ่งสำคัญในวงการคณะสิงโต การที่คณะสิงโตได้งาน เกิดจากมีรูปแบบ การประสานงานที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามสิ่งที่เป็นปัญหอย่างหนึ่งของคณะสิงโตคือ ปัญหาการ ตัดราคา ทำให้คณะสิงโตหลายคณะมีความขัดแย้งกัน ดังนั้นการประนีประนอมกัน การแบ่งปันกัน เป็น วิธีการหนึ่งที่สามารถทำให้คณะสิงโตอยู่ร่วมกันได้ การที่มีบริษัททอแกนซ์เข้ามาเป็นคนกลางในการ จัดหางานแก่คณะสิงโตถือเป็นกลไกหนึ่งที่สามารถแก้ปัญหาเรื่องการตัดราคาได้ เพราะจะมีการตกลง กับผู้ว่าจ้างอย่างชัดเจนว่าเป็นคณะไหนที่จะมาแสดง ผู้ว่าจ้างเองก็ไม่ต้องปวดหัวมาประสานงานหรือ งานคณะสิงโตมาแสดง ลดความเสี่ยงที่อาจจะเกิดปัญหาหลาย ๆ อย่าง เพราะบริษัททอแกนซ์จะ ตรวจสอบข้อมูลประวัติ หรือคุณภาพก่อนที่จะส่งงานให้กับผู้ว่าจ้าง ถ้าเกิดปัญหาอะไร ผู้ว่าจ้างสามารถ ที่จะเรียกร้องความเสียหายอย่างเต็มที่แก่บริษัททอแกนซ์ วิธีการนี้คล้าย ๆ กับการที่ตำรวจมีผู้จัดการ ส่วนตัว ถ้ามีปัญหาอะไร ผู้ว่าจ้างไม่ต้องไปเคลียร์กับตำรวจ แต่สามารถที่จะเจรจาหรือเคลียร์ปัญหากับ ผู้จัดการ ทำให้การประสานงานมีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

4.2.7 การวัดผลหรือการประเมินผลการปฏิบัติงาน (Measurement)

ข้อนี้พบว่า คณะสิงโตแต่ละคณะมีการวัดผลหรือประเมินผลการแสดงด้วยวิธีง่าย ๆ เช่น เคย ไปแสดงครั้งก่อน หากเจ้าภาพเรียกใช้หรือจ้างไปแสดงอีก ก็หมายความว่าแสดงดี ประทับใจคนจ้าง คน ดู หรือมีแฟนคลับติดตามมาชม ก็บ่งชี้ได้ว่าคณะตนเองได้รับความนิยม เป็นต้น ส่วนผลการประเมินการ แสดงเพื่อพัฒนาคณะ ๆ ให้เก่งขึ้น ยังไม่มีความชัดเจนมากนัก ส่วนใหญ่จะแสดงท่าทางคล้าย ๆ กัน หรือเลียนแบบกัน เช่น เห็นคณะนั้นทำอย่างนั้น หัวหน้าคณะอื่น ๆ ก็จะพยายามทำตามหรือพยายาม ทำให้ดีกว่า เป็นต้น

ค่านิยมเรื่องไปแข่งขันต่างประเทศ เช่น มาเลเซีย หรือสิงคโปร์ เป็นต้น เมื่อคณะสิงโตหนึ่งไป แสดงได้ และได้รับรางวัลอะไรสักอย่างกลับมา ก็เป็นเหตุผลให้คณะอื่น ๆ อยากไปแสดงหรือไปแข่งขันใน เวทีระดับนั้น บางครั้งให้เหตุผลว่า เป็นการแสดงความสามารถศักยภาพของคณะที่สามารถไปแสดง ต่างประเทศได้เป็นการสร้างภาพลักษณ์ให้กับคณะสิงตุนั้น ๆ แม้ว่าค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายเองหรือเงิน รางวัลน้อยนิดก็ตาม บางคณะก็ตื่นนอน ฝึมนอนอยากไปแสดงหรือนำเสนอผลงานของคณะตนเอง ในเวที ระดับนั้น แต่บางคณะก็ไม่ได้สนใจการแสดงระดับนั้น มุ่งเน้นแสดงในประเทศไทย และไม่แข่งขันกับ

ใครแต่พยายามแข่งกับตนเอง เช่นที่กล่าวว่า เมื่อปีที่แล้ว คณะเราทำการแสดงมังกรได้ 150 เมตร ปีนี้จะต้องทำลายสถิติเมื่อปีที่แล้วหรือปีหน้าจะต้องยิ่งใหญ่กว่าเดิม เป็นต้น

สรุป แนวทางการประเมินของคณะที่สิงโตที่ทำอยู่ในปัจจุบันมี 3 อย่างคือ (1) ดูจากการนำมาใช้ซ้ำ หรือมีการว่าจ้างจากผู้ว่าจ้างคนเดิมให้มาแสดงอีกครั้งในปีหน้า หรือโอกาสหน้า ถือเป็นการบ่งบอกว่า การแสดงของคณะเรามีคุณภาพ เป็นที่ต้องการของคนว่าจ้าง (2) มีงานเข้ามาอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นตัวชี้วัดอย่างหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ สะท้อนถึงคุณภาพ หรือผลการดำเนินงานที่ผ่านมาได้อย่างดี เกิดจากการพูดปากต่อปาก ทำให้เกิดการว่าจ้างเป็นอย่างต่อเนื่อง (3) ได้รับรางวัลจากการแข่งขันระดับประเทศหรือระดับนานาชาติ ตามที่กล่าวมาข้างต้น คณะสิงโตบางคณะมีความปรารถนาที่จะเข้าร่วมการแข่งขันระดับนานาชาติ ซึ่งถ้าได้รางวัลกลับมาถือเป็นความภาคภูมิใจของคณะ สร้างชื่อเสียงให้กับคณะเป็นอย่างมากแน่นอนว่าการได้รับรางวัลจากการแข่งขันในระดับชาติหรือระดับนานาชาติย่อมเป็นตัวการันตี หรือตัวชี้วัดที่ดีที่จะบอกว่า คณะสิงโตคณะนี้มีคุณภาพมากน้อยเพียงใด

จากแนวคิด 7 M ที่คณะผู้วิจัยได้นำมาอธิบายถึงแนวทางการบริหารจัดการคณะสิงโตให้มีประสิทธิภาพ คณะสิงโตที่มีประสิทธิภาพคือคณะสิงโตที่มีคุณสมบัติตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น บางคณะก็มีคุณสมบัติครบ 7 ข้อ บางคณะก็ไม่ครบ หรือบางคณะมีแนวทางการบริหารที่มากกว่า 7 M ขึ้นอยู่กับบริบท ความสามารถ เป้าหมาย และวิธีการของแต่ละคณะ งานวิจัยนี้ได้วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีด้านบริหารธุรกิจหลาย ๆ ด้าน ซึ่งพบว่าบริบทของการบริหารจัดการคณะสิงโตควรนำแนวคิด 11 M มาประยุกต์ใช้ โดยได้ตัดองค์ประกอบบางอย่างที่ไม่มีความสอดคล้องและไม่มีควมจำเป็นออก ทำให้ได้แนวทางการบริหารจัดการแบบ 7 M ขึ้นมาที่สอดคล้องกับบริบท และสามารถนำมาปรับใช้ได้จริงกับการพัฒนาการบริหารจัดการคณะสิงโตให้มีประสิทธิภาพ

4.2.8 การแสดงเชิดสิงโตกับกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

คณะผู้วิจัยได้พบว่า ในปัจจุบันยังไม่มีนักท่องเที่ยวหรือบริษัทท่องเที่ยวจัดโปรแกรมให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมการแสดงสิงโตเป็นกิจลักษณะหรือนำนักท่องเที่ยวที่ต้องการมาดูการแสดงเชิดสิงโตในย่านฝั่งธนบุรีอย่างจริงจัง จะมีเพียงงานเทศกาลพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเท่านั้นที่มคนมาดูเป็นจำนวนมาก ถ้าเป็นวันอื่น ๆ ก็จะมีเฉพาะนักท่องเที่ยวบังเอิญไปพบเจอ หรือได้ดูช่วงที่คณะสิงโตบางคณะไปแสดงตามร้านค้า หรือบริษัทตามที่ผู้ว่าจ้างไปทำการแสดงเท่านั้น การที่นักท่องเที่ยวซื้อแพ็คเกจเพื่อที่จะมาดูคณะสิงโตแสดงจึงยังไม่มี

เมื่อประมาณ พ.ศ 2552 คณะศิษย์หลวงพ่อวิเชียรมนูญเคยได้รับการว่าจ้างไปแสดงที่สนามบินสุวรรณภูมิ เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาในประเทศ แต่每天有การแสดง 3 รอบ ซึ่งนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเป็นอย่างมาก แต่หลังจากนั้นมากก็ไม่เคยได้รับว่าจ้างไปแสดงที่สนามบินอีก อาจเกิดจากในปัจจุบันมีคณะสิงโตหลายคณะ อาจมีคณะอื่นไปแสดงแทน ในส่วนตัว (คณะสิงโต) ก็คิดว่า การแสดงสิงโตสามารถสร้างความน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยวต่างชาติได้ ถ้ารัฐบาลมีการส่งเสริมและผลักดันให้คณะสิงโตเป็นสัญลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จริง ๆ

ที่ผ่านมาภาครัฐยังไม่เคยช่วยเหลือเท่าที่ควร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา หรือหน่วยงานในเขตพื้นที่ไม่เคยให้ความสำคัญกับคณะเชิดสิงโต ไม่เหมือนกับจังหวัดนครสวรรค์ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในจังหวัดให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ ทำให้คณะเชิดสิงโตจังหวัดนครสวรรค์เป็นที่รู้จักไปทั่วประเทศ ที่จริงแล้วคณะสิงโตย่านฝั่งธนบุรีมีมากกว่า เก้าแกว่า ถือ เป็นต้น

กำเนิดของสิงโตในประเทศไทย แต่ที่ผ่านมามีไม่ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐจึงทำให้คณะสิงโตย่านฝั่งธนบุรี ไม่เป็นที่รู้จักเท่าที่ควร

คณะผู้วิจัยได้สอบถามถึงความช่วยเหลือจากภาครัฐ และได้รับคำตอบว่า กระทรวงวัฒนธรรม เคยเชิญบางหัวหน้าคณะสิงโตไปประชุม แต่กระทรวงต้องการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการแสดงกลองยาวและกระต๊วแทงเสือ แต่เรื่องการแสดงเชิดสิงโต ไม่มีการกล่าวถึง

คณะศิษย์หลวงพ่อบุญมี สະท้อนว่า สิ่งที่ยากให้ภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือและดูแล คือ เรื่อง เสื้อผ้า และอุปกรณ์การเล่นต่าง ๆ เนื่องจากแต่ละคณะจะมีสมาชิก 30-40 คน ซึ่งจะมีค่าใช้จ่ายเรื่อง เสื้อผ้าที่มากพอสมควร เสื้อผ้าเหล่านั้นเราใส่ 2 ปีก็เก่าแล้ว และคนว่าจ้างก็ไม่ชอบคณะที่ใส่เสื้อผ้าเก่า ๆ ดังนั้นเราอยากให้ภาครัฐมาช่วยเหลือในส่วนนี้ด้วย

4.2.9 ปัจจัยที่ทำให้งานประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพยิ่งใหญ่

คณะผู้วิจัยได้นำคณะสิงโตย่านฝั่งธนบุรี 5 คณะไปศึกษาดูงานเรื่องการบริหารจัดการคณะ สิงโตในจังหวัดนครสวรรค์ รวมทั้งแนวทางการจัดงานประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ ซึ่งมีปัจจัย สำคัญดังนี้

1. ความศรัทธา ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ย้อนประวัติศาสตร์เมื่อ 100 กว่าปีที่แล้ว สมัยนั้น อหิวาตกโรคแพร่ระบาดอย่างหนักทำให้ประชาชนเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ชาวบ้านจึงขอให้เจ้าพ่อเจ้าแม่ทรงช่วยเหลือ เมื่อโรคระบาดเริ่มหมดไป ชาวบ้านจึงเกิดความศรัทธา เริ่มมีการแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ ถือเป็นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้งานประเพณีนี้ยังคงอยู่คู่กับจังหวัด นครสวรรค์ตลอดมา

2. เริ่มมีการนำคณะเชิดสิงโตและมังกรมาร่วมแสดงด้วยเป็นส่วนประกอบหนึ่งในการแห่ และเป็นสีสันของงานประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ

3. ผลักดันงานประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพไปสู่การท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ การผลักดันสู่การท่องเที่ยวจริง ๆ เริ่มเมื่อ 10 กว่าปีที่แล้ว มีนักท่องเที่ยวจากประเทศไทยและ ต่างประเทศมาเที่ยวงาน เช่น ชาวจีน มาเลเซีย และสิงคโปร์ ซึ่งสามารถสร้างรายได้แก่จังหวัด นครสวรรค์เป็นจำนวนมาก

4. แนวทางการจัดหางบประมาณ คณะกรรมการจัดงานได้มีการจัดหางบประมาณ โดยขอการ สนับสนุนจากห้างร้าน หรือร้านค้าต่าง ๆ ที่อยู่ในตัวเมืองนครสวรรค์ คณะกรรมการจะจัดตั้งบุคคลเพื่อ ไปขอสปอนเซอร์จากห้างร้านต่าง ๆ ในตัวเมืองนครสวรรค์ โดยคนเหล่านั้นต้องใส่เสื้อที่มีสัญลักษณ์ของ สมาคม เพื่อป้องกันว่าบุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลที่ถูกจัดตั้งจากสมาคมเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือในการ ของสปอนเซอร์

5. การสนับสนุนจากภาครัฐ ภายหลังจากการที่ภาครัฐเห็นว่างานประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพเป็นมรดกภูมิปัญญา เป็นที่สนใจของคนในจังหวัดและมีชื่อเสียงระดับประเทศ ภาครัฐก็เข้ามา สนับสนุนอย่างจริงจัง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล และกระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งแต่ละปีคณะกรรมการจัดงานจะได้งบประมาณสนับสนุนจาก องค์กรภาครัฐหลายสิบล้านบาท

6. การมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ ชาวนครสวรรค์จะช่วยกันบริจาคเงิน ให้แก่คณะกรรมการจัดงานเพื่อนำไปใช้ในงานแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ การบริจาดดังกล่าวทำให้ชาวบ้าน

รู้สึกว่าเขามีส่วนร่วมกับการกิจกรรมดังกล่าว ส่งผลให้คณะกรรมการจัดงานต้องทำงานอย่างเต็มที่เพื่อให้งานออกมาดี

4.2.10 การฝึกซ้อมคณะสิงโตและมังกรก่อนงานแห่ประเพณีเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ

สมัยก่อนจะมีอาจารย์จากประเทศจีนมาสอนเรื่องการเชิดสิงโต แต่ภายหลังเมื่อคนที่ได้รับความรู้และฝึกฝนอย่างเชี่ยวชาญก็มีการถ่ายทอดไปยังคนรุ่นต่อไป นักแสดงของแต่ละคณะอาจมีการสลับปรับเปลี่ยนกันทุกปี แต่ก็จะมีตัวหลักที่จะคอยสอนและควบคุมการฝึกซ้อมอยู่ บางคนก็จะมาแสดงทุกปีเนื่องจากมีความรักในองค์กรหรือสมาคม และเกิดความผูกพัน เช่น คณะมังกรทองเป็นคณะที่ใหญ่ มีชื่อเสียง ก็จะมีนักแสดงหลักที่คอยฝึกซ้อมให้แก่มือแสดงใหม่ ๆ

4.2.11 ผลจากการศึกษาดูงาน และข้อเสนอแนะในการพัฒนาการเชิดสิงโตย่านฝั่งธนบุรี ให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

จากการศึกษาดูงานที่จังหวัดนครสวรรค์และมีการพูดคุยกันถึงแนวทางการฟื้นฟูงานเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชให้ยิ่งใหญ่อีกครั้ง ซึ่งมีแนวทางดังนี้

1. ผลักดันงานเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชให้กลับมาคึกคักอีกครั้ง สมัยก่อนเมื่อปี 2520 มีการจัดงานยิ่งใหญ่มาก แต่พอหลังจากปี 2540 เป็นต้นมางานเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชก็ไม่ค่อยคึกคัก งานเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชวันที่ 28 ธันวาคมควรผลักดันให้เป็นงานใหญ่ฝั่งธนบุรีให้มีการแห่ขบวนสิงโตและมังกรให้ยิ่งใหญ่เหมือนจังหวัดนครสวรรค์ แต่ที่ผ่านมางานเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชไม่ค่อยคึกคัก มีลักษณะเหมือนงานวัดทั่วไป ประชาชนมาซื้อของแล้วก็กลับ ส่วนใหญ่ไม่เข้าใจถึงความสำคัญของงานดังกล่าว

2. ภาครัฐต้องให้การสนับสนุน ที่ผ่านมาภาครัฐที่เกี่ยวข้องไม่ได้สนับสนุนงานเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเท่าที่ควร โดยองค์กรที่ต้องมาสนับสนุนคือ สำนักงานเขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร

3. ต้องหาสปอนเซอร์จากห้างร้านใหญ่ ๆ เพื่อนำเงินมาสนับสนุนการจัดกิจกรรม รอบ ๆ วงเวียนใหญ่มีห้างร้าน รวมถึงร้านทองเป็นจำนวนมาก การระดมทุนเพื่อใช้จัดงานมีโอกาที่จะได้งบประมาณมาจัดงานได้จำนวนมาก

4. ต้องจัดตั้งคณะกรรมการจัดงาน คณะกรรมการจัดงานควรเป็นภาคเอกชน ห้างร้านต่าง ๆ ที่อยู่ฝั่งธนบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งห้างร้านที่อยู่ใกล้ ๆ วงเวียนใหญ่เพราะถือเป็นสถานที่จัดงานเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช รวมทั้งคณะกรรมการควรให้มีตัวแทนจากคณะเชิดสิงโตด้วย เพื่อช่วยกันวางแผนถึงรูปแบบการแสดง

5. ต้องมีการทำงานร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานภาครัฐ มหาวิทยาลัยควรเป็นองค์กรนำในการผลักดันให้งานเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชกลับมายิ่งใหญ่อีกครั้ง โดยเริ่มจากการเก็บข้อมูล ทำวิจัยถึงโอกาสความเป็นไปได้ในการฟื้นฟูงานเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จากนั้นต้องไปพูดคุยกับภาคเอกชน ห้างร้านต่าง ๆ ที่มีความศรัทธาต่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเพื่อขอการสนับสนุนงบประมาณในการจัดงาน รวมทั้งต้องมีการพูดคุยกับคณะเชิดสิงโตและมังกรฝั่งธนบุรีเพื่อให้มาแสดงในช่วงเวลาดังกล่าว สุดท้ายนำผลที่ได้จากการพูดคุยและเก็บ

ข้อมูลจากผู้มีส่วนได้เสียต่าง ๆ มานำเสนอต่อหน่วยงานภาครัฐทั้ง สำนักงานเขต กรุงเทพมหานคร กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และกระทรวงวัฒนธรรมเพื่อขอการสนับสนุน รวมทั้งผลักดันให้งาน เทศพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชกลับมายิ่งใหญ่อีกครั้ง

4.3 เครือข่ายคณะสิงโตและส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว (แนวทางการยกระดับ / ส่งเสริมคณะสิงโต)

คณะผู้วิจัยได้แยกประเด็นวิเคราะห์และนำเสนอในหัวข้อนี้ไว้ 2 ประเด็นหลัก คือ เครือข่าย คณะสิงโต และแนวทางการยกระดับคณะสิงโต และหรือแนวทางการส่งเสริมคณะสิงโต แต่ละประเด็นย่อย มีรายละเอียด ดังนี้

4.3.1 เครือข่ายคณะสิงโต

คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์คณะสิงโตที่ถือว่าเป็นกลุ่มตัวอย่างงานวิจัยในประเด็นเครือข่าย (Network) พบว่า เครือข่ายแบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ 1) เครือข่ายในระดับคณะสิงโตด้วยกัน 2) เครือข่ายผู้ร่วมอาชีพที่คล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกัน 3) เครือข่ายระดับชาติหรือภายในประเทศ และ 4) เครือข่ายระดับนานาชาติ แต่ละระดับมีรายละเอียด ดังนี้

4.3.1.1 เครือข่ายในระดับคณะสิงโตด้วยกัน เครือข่ายระดับนี้ พิจารณาและวิเคราะห์ได้จาก คณะสิงโตแต่ละคณะที่แยกออกไปจัดตั้งเป็นคณะใหม่ แม้ว่าจะมีการออกไปจัดตั้งเป็นคณะใหม่ แต่ความสัมพันธ์ระหว่างกันก็ยังมีอยู่ หากคณะใดคณะหนึ่งมีงานแสดง แต่อีกคณะไม่มีงานก็สามารถติดต่อ ร้องขอนักแสดงจากอีกคณะหนึ่งได้ คณะใหญ่ ๆ ที่มีสมาชิกนักแสดงจำนวนมาก เมื่อมีงานแสดง มากกว่าหนึ่งงานในบางวันก็สามารถแยกเป็นกลุ่มคณะเล็ก ๆ พร้อมกับสมาชิกในคณะจำนวนหนึ่งไป งานแสดงตามที่ผู้ว่าจ้างต้องการได้ หรือหากนักแสดงไม่พอก็สามารถร้องขอหรือเรียกเอานักแสดงจาก คณะอื่น ๆ ที่รู้จักซึ่งอาจเรียกว่าเป็นเครือข่าย แต่ไม่ใช่เครือข่ายที่เป็นทางการนัก

4.3.1.2 เครือข่ายผู้ร่วมอาชีพที่คล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกัน คณะผู้วิจัยหมายถึงกลุ่มบุคคล หรือคณะที่ประกอบอาชีพงานแสดงด้วยกัน เช่น คณะจิ้ง คณะมายากล หรือบริษัทจัดงานแสดง เช่น ออแกนเซอร์ เป็นต้น จากการที่คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์คณะสิงโตลูกท้าวหมาพรมที่ส่วนใหญ่มีงานแสดงในต่างจังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าการติดต่อรับงานแสดงจะมีคณะสิงโตทางภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ หรือเจ้าภาพติดต่อผ่านคณะสิงโต หรือบางครั้งติดต่อผ่านคณะจิ้ง หรือหัวหน้า คณะจิ้งที่เป็นเพื่อนกันแนะนำ ฝากงานแสดงเซตสิงโตมาด้วย บางครั้งคณะมายากลที่เดินทางไปแสดง ตามจังหวัดต่าง ๆ รับงานให้ติดต่อกับผู้ว่าจ้างให้ เป็นต้น

ส่วนเครือข่ายที่เรียกว่า บริษัทจัดงานหรือออแกนเซอร์นั้น เป็นเครือข่ายที่เริ่มจากการรับงาน ในกรุงเทพมหานคร แต่เมื่อบริษัทจัดงานดังกล่าว ไปรับงานต่างจังหวัดก็มีการติดต่อประสานงานจาก เจ้าภาพตามต่างจังหวัดอีกครั้งหนึ่ง

เครือข่ายอีกประเภทที่พบเห็นได้จากคณะสิงโต คือ บริษัท ห้างร้านอื่น ๆ ที่เคยจ้างคณะสิงโต ไปแสดงเมื่อมีงานที่มีลักษณะคล้ายกันก็จะมีการแนะนำให้กับเพื่อน ๆ บริษัท ห้างร้านหรือกลุ่มนัก

ธุรกิจด้วยกัน หรือบางรายยอมเป็นสปอนเซอร์สนับสนุน จัดหาชุด หรือเสื้อผ้าให้คณะสิงโตใส่ โดยมีเงื่อนไขคือต้องติดแบรนด์สินค้า หรือโลโก้บริษัทติดอยู่กับชุดที่สวมใส่ด้วย ลักษณะการเป็นเครือข่าย เช่นนี้ หลายคณะก็ยอมรับเพราะมองว่ามันเป็นเรื่องปกติของธุรกิจ ซึ่งสิงโตสมัยนี้ไม่เหมือนสมัยก่อน เพราะในปัจจุบันมีคณะสิงโตเป็นจำนวนมาก มีการแข่งราคา ตัดราคากัน การที่มีผู้สนับสนุนหรือสปอนเซอร์หลัก ก็สร้างความมั่นใจเกี่ยวกับเรื่องงานหรือรายได้ระดับหนึ่งให้เกิดกับหัวหน้าหรือคณะสิงโต อย่างไรก็ตามคณะสิงโตบางคณะก็ไม่ชื่นชอบนัก เพราะมองว่าเป็นการรบกวนสปอนเซอร์รายนั้น หรือบางครั้งกล่าวว่า ไม่อิสระในการรับงาน เพราะถือว่าเป็นหนี้บุญคุณ เนื่องจากหากสปอนเซอร์รายนั้นติดต่อมาให้ไปแสดง ก็จำเป็นต้องไปแสดง งานที่รับเจ้าภาพอื่น ก็ไม่สามารถไปแสดงได้ และราคาค่าแสดงก็ไม่สามารถระบุได้ เพราะถือว่าผู้สนับสนุนหรือสปอนเซอร์รายนั้นได้เคยช่วยเหลือมาก่อนแล้ว

คณะสิงโตบางคณะยอมแสดงฟรี เช่น งานวัด หรืองานประจำปีของวัดใกล้คณะสิงโต เพราะมองว่า เล่นด้วยความศรัทธาต่อเจ้าอาวาสในวัดนั้น หรือ อยากมีเครือข่าย อยากมีคนรู้จัก อยากให้มีคนเห็น ครั้นหน้าจะได้ติดต่อว่าจ้างคณะของเราให้ไปแสดงบ้าง คณะสิงโตบางคณะกล่าวว่า งานแสดงบางครั้งได้จากผู้ใหญ่ที่ถือว่าเป็นเครือข่ายเรียกไปเล่นหรือไปใช้งาน อาจตามงานศาลเจ้า โรงเจ หรืองานมงคลอื่น ๆ เป็นต้น งานปกติทั่วไปนี้ บางเดือนมีหนึ่งครั้ง บางเดือนก็ไม่มี เพราะว่าคณะสิงโตแย่งตัดราคากันเยอะมาก หลายคณะจะได้งานจากผู้ใหญ่ที่เรารู้จัก เพราะว่าบางคนเป็นหัวหน้าคณะแล้วพอเด็กไม่มีงานเขาเลิกเล่น

อย่างไรก็ตาม การมีเครือข่ายก็มีความจำเป็น แม้จะถูกเครือข่ายกินหัวคิว หรือหักเปอร์เซ็นต์จากราคาจ้าง หัวหน้าคณะสิงโตก็ยินยอม อีกทั้งราคาค่าจ้างสิงโต ไม่มีมาตรฐาน เสนอราคา ตัดราคากัน ทำให้เกิดความขัดแย้ง แต่หากมีองค์กรหรือสมาคมเข้ามาดูแล ควบคุม คาดว่าจะทำให้คณะสิงโตเข้มแข็งขึ้น

จากงานแผนงานวิจัยนี้ เครือข่ายเขตสิงโตย่านฝั่งธนบุรีได้มีส่วนร่วมในเครือข่ายทั้ง 8 ของโครงการย่อยที่ 1 ซึ่งคณะลงเขียนได้เข้าร่วมกิจกรรมกับเครือข่ายทั้ง 8 หลายครั้ง เช่น การเข้าร่วมแสดงในงานส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย-จีน จัดที่สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ (สวนสมเด็จพระเจ้า) และคณะลงเขียนได้เข้าร่วมประชุมกับและถอดบทเรียนกับภาคีเครือข่ายทั้ง 8

4.3.1.3 เครือข่ายระดับชาติหรือภายในประเทศ สมาคมวูซูแห่งประเทศไทยเป็นสมาคมหลักที่ดูแลคณะสิงโต สมาคมวูซูจะมีบทบาทหลักในการจัดการแข่งขันการแสดงสิงโตแห่งชาติ ซึ่งจะมีการแข่งขันปีละ 4 ครั้ง คือ การแข่งขันชิงแชมป์แห่งประเทศไทย การแข่งขันกีฬาแห่งชาติ การแข่งขันกีฬายาวชนแห่งชาติ และการแข่งขันกีฬานักเรียนแห่งชาติ ที่จริงสมาคมวูซูมีความต้องการที่จะเข้ามาดูแลและจัดระเบียบคณะสิงโตต่าง ๆ แต่ก็มีปัญหาและอุปสรรคหลาย ๆ อย่าง เช่น คณะสิงโตส่วนใหญ่ไม่ยอมรับเนื่องด้วยมีการเก็บค่าสมาชิก แต่ก็มีคณะสิงโตบางส่วนเห็นด้วยที่จะให้ทางสมาคมวูซูเข้ามาดูแลอย่างจริงจัง เพราะในต่างประเทศทั้งมาเลเซีย สิงคโปร์ หรือฮ่องกงก็จะสมาคมเข้ามาดูแลอย่างใกล้ชิด จะทำให้การส่งเสริมและบริหารจัดการเรื่องการแข่งขัน มีการอบรมให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการคณะสิงโต หรือการอพยพข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ หรือเป็นค่าเดินทางให้กับทีมที่จะไปแข่งขันหรือแสดงในต่างประเทศ

จากการสัมภาษณ์สิงโตคณะหนึ่ง เขาได้ให้ความเห็นว่า ถ้าให้สมาคมวูซูเข้ามาดูแลอย่างเป็นทางการจะทำให้เกิดการพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน จะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่คณะสิงโต และ

เป็นการเพิ่มโอกาสในการพัฒนาในหลาย ๆ มิติ ซึ่งจะส่งผลให้คณะสิงโตมีงานแสดงเพิ่มขึ้นด้วย เขาได้กล่าวประโยคหนึ่งที่น่าสนใจมากคือ “ไม่ใช่ทำสิ่งใดกันมาหลายสิบปี ยังเล่นอยู่แค่งานวัด” ประโยคนี้บ่งบอกถึงสถานการณ์ความเป็นไปของคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี หรือประเทศไทยเป็นอย่างดี เพราะถึงแม้จะมีการก่อตั้งคณะมาหลายสิบปี แต่ก็ไม่ค่อยมีการพัฒนาไปสู่ระดับสากลเหมือนเช่นต่างประเทศได้ คณะสิงโตของมาเลเซีย สิงคโปร์ หรือแม้แต่ประเทศพม่าก็แข่งขันประเทศไทยไปแล้ว

“รูปแบบการบริหารจัดการคณะสิงโตในปัจจุบันไม่สามารถดึงดูดคนรุ่นใหม่ หรือคนที่มีศักยภาพให้เข้ามาได้ สุดท้ายคณะสิงโตก็มีคนกลุ่มเดิม ๆ คือเด็กแว้น ทำให้คณะสิงโตถึงไม่มีลูกดารา ลูกคนรวย หรือแม้แต่ลูกของคนจีนที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรม แต่มีแต่เด็กชาวบ้านธรรมดาที่เข้ามาแสดง” ประโยคข้างต้นสะท้อนถึงอุปสรรคและความท้าทายของคณะสิงโตในปัจจุบัน ภาพลักษณ์ของคณะสิงโตดูไม่ค่อยดีในสายตาคนทั่วไป คนทั่วไปมองว่าเด็กที่แสดงคณะสิงโตส่วนใหญ่เป็นเด็กไม่มีการศึกษา เด็กแว้น เด็กติดยา ซึ่งจากการสัมภาษณ์แนวทางในการสร้างภาพลักษณ์ของคณะสิงโตให้ดีขึ้นคือ พัฒนาการแข่งขันสิงโตให้มีมาตรฐาน และให้ผู้คนสนใจมากขึ้น การแข่งขันจะทำให้คณะสิงโตมีการพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น เมื่อเป็นกีฬาทุกคนจะสนุก และทำให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ปรับเปลี่ยนความคิดเดิมว่าการแสดงสิงโตเป็นแค่การแสดงไม่ใช่การแข่งขัน

แต่ก็มีบางคณะที่ไม่ได้สนใจเรื่องการแข่งขันเขาสนใจเฉพาะเรื่องของการหาเงินเท่านั้น จากคำถามนี้ คณะวิจัยได้คำตอบที่น่าสนใจคือ คณะสิงโตที่สนใจเฉพาะเรื่องของการหาเงิน เขามองในมิติเดียวเท่านั้น ถ้ามีการพัฒนาคณะสิงโต สร้างภาพลักษณ์ใหม่ ๆ อนุญาตให้สมาคมวุฒิชูเข้ามาดูแลใกล้ชิดมากขึ้นจะทำให้ภาพลักษณ์โดยรวม หรือมิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคณะสิงโตพัฒนาขึ้นไปด้วย เมื่อหลาย ๆ องค์ประกอบมีการพัฒนาศักยภาพ จะทำให้คณะสิงโตมีงานเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน คณะสิงโตคณะหนึ่งกล่าวว่า “ผมได้รับการติดต่อจากห้างเซ็นทรัลให้แสดง โดยต้องการเอาชุดใหญ่ แต่งบคือกตต่ำสุด ๆ เพราะเขามองเราต่ำอยู่แล้ว เราไม่ใช่ศิลปิน เราไม่มีโปรไฟล์ เราไม่มีดีกรีอะไรไปต่อรองกับห้างครับ เค้ามองว่าสิงโตก็ยังคือสิงโต ภาพลักษณ์ของเราคือ gangster”

ปัญหาอีกอย่างหนึ่งของคณะสิงโตคือ การปิดกั้นตนเอง และมีอีโก้สูง หัวหน้าคณะสิงโตหลายคนคณะไม่ยอมปรับปรุงตนเอง ไม่ยอมรับความรู้ใหม่ ๆ จากข้างนอก เพราะมองว่าคณะตนเองเปิดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ 40-50 ปี มีประสบการณ์ความชำนาญมากกว่าคณะอื่น ๆ หรือคณะจากต่างประเทศ ทำให้เมื่อมีการแข่งขันใช้กติกาสมัยใหม่ที่เป็นสากล หลาย ๆ คณะไม่ยอมรับ เพราะมองว่ารูปแบบการเล่นของตนเองมีความสวยงามและสูงส่งกว่า อย่างเช่นคณะสิงโตที่ประเทศมาเลเซียถือเป็นประเทศมีระบบการบริหารจัดการคณะสิงโตที่ดีที่สุดของภูมิภาคไม่ใช่ว่าเขาจะสามารถสร้างได้ภายในเวลาไม่กี่วัน แต่เขาต้องใช้เวลากว่า 20 ปีในการพัฒนาการบริหารจัดการหรือการสร้างเครือข่ายให้มีความเข้มแข็ง ในมาเลเซียมีการพัฒนาธุรกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงสิงโต มีโรงงานผลิตหัวสิงโตที่ดีที่สุดในโลก ดังนั้นการพัฒนา หรือยกระดับต้องมีการเปิดใจ เปิดรับความคิด ความรู้ใหม่ ๆ จากต่างประเทศให้มากขึ้น เพราะการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาเกิดขึ้นตลอดเวลาไม่ใช่เฉพาะด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือเทคโนโลยี แต่การเชิดสิงโตก็มีการพัฒนาไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน

คณะสิงโตได้สะท้อนอีกว่า “คนไทยคาดหวังเรื่องเงินทองและสิ่งของ มากกว่าความรู้” และกล่าวต่ออีกว่า “คนไทยเรียกหาสปอนเซอร์ มากกว่าหาอาจารย์และโอกาส ยิ่งเวลามีสักกั๊ใหญ่ๆจากเมืองนอกมาสอน ไม่สนใจอะไรเลยครับ ขอของอย่างเดียว ขอแต่หัวสิงโต ขอเสื้อผ้า ไปเล่นได้เงินเท่าไร แต่ก็ไม่ใช้ทุกคณะนะครับ” ข้อความข้างต้นแสดงถึงพฤติกรรมความรู้ความคิดของคณะสิงโต

บอกกลุ่มที่มองเฉพาะสิ่งที่เห็นตรงหน้าเท่านั้น เป็นการมองระยะสั้น ไม่ได้มองการไกล ไม่ได้มองถึงการพัฒนาคณะสิงโตให้ก้าวหน้าสู่ระดับสากล มองแค่การได้เงินหรือการได้สิ่งของบางอย่างเท่านั้น แต่ก็มีคณะสิงโตบางคณะที่มีการมองการไกล เช่น คณะเฉียนหลงที่มีการเรียนรู้การบริหารจัดการคณะสิงโตจากประเทศสิงคโปร์ และมีการเปิดใจ พัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาที่จะนำพาคณะสิงโตของประเทศไทยให้ขึ้นไปอีกระดับหนึ่ง ไปสู่ระดับสากลที่ได้รับการยอมรับในสายตานานาชาติ และมีความมุ่งมั่นที่จะลบภาพลักษณ์ที่ไม่ดี สร้างภาพใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นแก่วงการเชิดสิงโตของไทย ดึงดูดเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ ความสามารถให้เข้ามาในวงการเชิดสิงโตให้มากขึ้น รวมทั้งพยายามสร้างนวัตกรรมและมิติใหม่ให้เกิดขึ้นกับคณะสิงโต ซึ่งไม่จำกัดแค่เป็นการแสดงงานวัดเท่านั้น

คณะผู้วิจัยได้สอบถามถึงการได้รับการดูแลจากภาครัฐหรือไม่ คำตอบและข้อสังเกตที่ได้รับจากหลายคณะทำให้พิจารณาเห็นว่า คณะสิงโต ยังมีความเป็นปัจเจกบุคคล และไม่มีชมรม กลุ่ม หรือสมาคมใด ๆ สังกัด ส่วนน้อยที่สังกัดสมาคมวูซู ภายใต้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา แต่บางคณะต้องการมีอิสระสำหรับตนเอง ดังนั้น เมื่อสัมภาษณ์ถึงองค์กรที่เข้ามาดูแล ในฐานะองค์กรที่เป็นทางการหรือสถาบันที่เป็นทางการจึงไม่พบ นอกจากสมาคมวูซูที่สังกัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เท่านั้น จึงกล่าวได้ว่า คณะสิงโตมีความเป็นปัจเจกสูง และมีอิสระในการบริหารจัดการตนเอง แต่หากจะมีองค์กรเข้ามาดูแล คณะสิงโตอยากให้มาดูแลหรือสนับสนุนเรื่องเสื้อผ้า จัดหางานแสดงให้ เท่านั้น ไม่ประสงค์ให้มายุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมภายในคณะแต่อย่างใด เช่น คณะคณะศิษย์ลูกหัชฌมกล กล่าวไว้ว่า “ถ้าช่วยเหลือก็อยากให้ช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การเล่นแล้วก็เรื่องเสื้อผ้า ส่วนมากผม (หัวหน้าคณะสิงโต) จะไม่ค่อยเอ่ยหรือจะรอให้เขาให้เองเพราะเราเป็นคนเกรงใจเพราะของพวกนี้มันจะมีราคาแพงมาก ถ้ามีการช่วยเหลือการดูแลจัดการจะทำให้เรามีรายได้ ซึ่งจะทำให้เรามีงานมากขึ้นเราก็จะสามารถมีรายได้ที่จะพัฒนา support ตัวเองได้โดยที่เราจะไม่ต้องพึ่งใครก็ได้”

เมื่อคณะผู้วิจัยถามว่า เราอยากให้เป็นอย่างนั้นไหม หรือมีข้อเสนอแนะเชิงความต้องการจากคณะสิงโตที่กล่าวว่า ผมก็อยากให้รัฐบาลหางานให้ หางานเยอะขึ้นจะได้มีรายได้ เด็กในคณะก็จะได้มีรายได้มากขึ้น แล้วมีสวัสดิการมันก็จะดีเพราะว่าถ้าตกมา (ตกลงจากการแสดงต่อตัวของคณะสิงโต) แล้วก็ต้องมาจ่าย (ค่ารักษาพยาบาล) อยากให้สนับสนุนและอุปกรณ์ด้วยเพราะอุปกรณ์นี้ก็สำคัญเพราะว่ามันแพง (หมายถึงอยากให้ภาครัฐเข้ามาดูแล จัดสวัสดิการให้ ฯลฯ) เมื่อสอบถามเรื่องสถานที่ในการฝึกซ้อม กลับได้รับคำตอบว่า : สถานที่ไม่ต้อง สำหรับคณะนี้ไม่มีปัญหาเรื่องสถานที่ แต่คณะอื่นเขาอาจจะ มี เรื่องงานที่สำคัญ ถ้ามีงานมากก็ตี ที่ไหนก็ตาม เพราะว่าถ้ามันมีเงินมันก็ทำอะไรได้

กรณีหากมีองค์กรเข้ามาดูแลหรือบริหารจัดการให้เป็นระบบนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ (คณะสิงโต) ให้เหตุผลว่า หากมีองค์กรเข้ามาดูแล ปัญหาบางเรื่องเช่น การถือหัวสิงโตเดินเรียวไรตามสถานที่ต่าง ๆ จะสามารถจัดการหรือห้ามปราม จะเป็นการสร้างภาพพจน์หรือภาพลักษณ์ที่ดีให้กับคณะสิงโตและคนทั่วไปได้ เพราะบางที พวกนี้เขาทำให้คนอื่นมองวงการสิงโตตกต่ำ อย่างคณะอื่นเขาก็มีทำ โดยการพาลูกชายถือหัวสิงโตเข้าร้านค้า เทียวขอตังค์ (เงิน) ทุกวันนี้ก็ยังทำกันอยู่ เพราะพวกเขามีความเชื่อว่าคนไทยใจบุญ สิงโตบางคณะมันมีร้อยพ่อพันแม่ มีทุกอย่างบางคณะหัวหน้าคณะเขาก็รู้แต่เขาก็ไม่ไล่ไม่จัดการ เพราะถ้าเขาไล่หรือจัดการ คณะของเขาก็จะขาดคนเล่น มันอยู่ที่หัวหน้าคณะ แต่คณะของ ผมไม่มีผมไม่เอาแบบนั้น

บางคณะสิงโตอยู่ภายใต้การดูแลบริหารจัดการของสมาคมวูซู ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐภายใต้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา แต่มีหลาย ๆ คณะ ไม่ประสงค์จะอยู่ภายใต้ สมาคมดังกล่าว เพราะไม่

มีความเป็นอิสระในการดำเนินงาน แต่หากอยู่ภายใต้สมาคมนั้นก็จะได้สิทธิในการนำคณะไปแข่งขันในต่างประเทศ เช่น มาเลเซีย หรือสิงคโปร์ เป็นต้น หน่วยงานหรือองค์กรใดจะเข้ามาบริหารจัดการหรือแก้ปัญหาสิงโต มักจะคำนึงถึงเรื่องผลประโยชน์ (Interests) แม้กระทั่งคณะสิงโต จะทำอะไรก็ตาม มักเล็งถึงผลประโยชน์ เป็นสำคัญ นี่คือเหตุผลของคณะสิงโตบางคณะที่ไม่ประสงค์จะเข้ามาอยู่ภายใต้สมาคมหรือเครือข่ายที่เป็นทางการ

4.3.1.4 เครือข่ายระดับนานาชาติ จากการที่คณะผู้วิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์คณะสิงโต ได้พบว่าหลายคณะมีเครือข่ายที่อยู่ต่างประเทศ เช่น มาเลเซีย หรือสิงคโปร์ บางคณะเอารูปแบบการแสดงมาจากผู้สอนชาวสิงคโปร์ เช่น คณะหลงเทียน เป็นต้น (รายชื่อคณะสิงโตที่มีเครือข่ายหรือได้รับการสนับสนุนจาก สิงคโปร์หรือมาเลเซีย จะกล่าวถึงข้างหน้า) บางคณะมีโอกาสไปโชว์การแสดงหรือไปแข่งขันที่ต่างประเทศ เช่น มาเลเซียโดยผ่านสมาคมที่อยู่มาเลเซีย เป็นต้น บางคณะมีชมรม หรือสมาคมในต่างประเทศติดต่อ ว่าจ้างให้ไปแสดงประจำ แต่ไปแสดงในฐานะเป็นนักแสดงของคณะสิงโตที่ประเทศนั้น ๆ คณะศิษย์ทำวมหาพรหมกล่าวว่า “ปัจจุบันเครือข่ายเป็นลักษณะธุรกิจ ตั้งแต่มีต่างประเทศเข้ามา ทางสิงคโปร์ มาเลย์ ฮองกง เราก็เรียนรู้จากเขา (สมาคมสิงโตต่างประเทศ) แล้วก็เลยฝึก เขาเห็นว่าคนไทยก็มีความสามารถ เล่นกับเขาได้ แต่ต่างประเทศเขายอมรับของไทยอย่างเช่นการแสดงต่อตัวสูง ๆ อะไรพวกนี้ต่างประเทศเขายอมรับว่าเขาสู้เราไม่ได้ ทางสิงคโปร์ มาเลย์ก็จะเข้ามาเข้ามาดูแล้วก็ติดต่อขอตั้งเข้าชมรมของเขาแล้วก็มาขอทำสัญญา อีกเหตุผลหนึ่งเนื่องจากค่าตัวนักแสดงของไทยถูกกว่าบ้านเขา โดยเฉพาะสิงคโปร์นิยมจ้างนักแสดงจากประเทศไทยเพราะค่าตัวถูกกว่าหลายเท่า”

จากข้อความข้างต้น เป็นการยืนยันว่า คณะสิงโตในไทยมีเครือข่ายในระดับนานาชาติที่สามารถไปแสดง หรือไปแข่งขันในระดับนานาชาติได้ แต่บางคณะอาจไม่ค่อยพอใจในสถานะของตนเช่นนั้น เพราะมองว่าไปเล่น ไปแสดงในนามสมาคมของประเทศนั้น ๆ ไม่ได้ชื่อเสียงอะไรเลย อีกทั้งเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ เนื่องจากคณะสิงโตของมาเลเซียหรือสิงคโปร์ ไม่ยอมเสี่ยง ไม่ยอมเล่นการแสดงที่เสี่ยงอันตราย สมาคมของต่างประเทศก็จะมาจ้างคณะสิงโตจากไทยไปแสดงหรือเล่นแทน เป็นต้น แต่ก็มีหลายคณะไม่ไปแสดงด้วยเหตุผลอื่น เช่น บางคณะเล่าว่า คณะของผมนี่ยังไม่เคยไป เคยมีคนมาติดต่อ แต่เรายังไม่รับ เพราะเราไม่เข้าใจภาษา เราต้องเอาคนที่เป๋นล่าม รู้เรื่อง คุยกับเขา ถึงสมาคมของมาเลเซียให้เงินจริง แต่เขาเอาเราต้องไปแสดงในนามของเขา เขาก็ได้ชื่อเสียงไป เราได้แค่ค่าจ้างเท่านั้น คิดอีกทีมันไม่ค่อยยุติธรรมเท่าไร ถ้าให้ดีเขาต้องจ้างเราให้ไปแสดงทั้งชุด ใช้ชื่อของเราถึงจะถูก กล่าวได้ว่า คณะสิงโตที่ยังไม่ไปแสดงระดับนานาชาติกับเครือข่ายที่ติดต่อมาเพราะเหตุผลดังกล่าวปัญหาการสื่อสาร ในการจ้าง หรือการที่ไม่ได้ไปแสดงในนามของคณะสิงโตของเราเอง

ส่วนเรื่องค่าตอบแทน คณะสิงโตบางส่วนมีความเห็นว่า “ค่าตอบแทนในการแสดงต่างประเทศต้องผ่านตัวแทนหรือผู้บริหารจัดการทางโน้น เขาให้เท่าไร เราก็จำเป็นต้องรับเพราะค่าตอบแทนจะเป็นไปตามสัญญาข้อตกลงระหว่างกัน แต่ปัญหาคือคณะสิงโตจากไทยไม่เก่งเรื่องภาษา ต้องอาศัยล่ามและมองว่าตนเองมีความเสียเปรียบในเรื่องเหล่านั้น”

คณะผู้วิจัยได้พบว่า คณะสิงโตในไทยหลายคณะ มีลักษณะเป็นเครือข่ายกับสิงโตหรือสมาคมสิงโตในประเทศมาเลเซียหรือสิงคโปร์ หลายคณะ เช่นคณะหลงเทียน ได้ชื่อคณะเช่นนี้เนื่องจากได้รับการสนับสนุนจากสมาคมหลงเทียนจากประเทศสิงคโปร์ โดยสมาคมนี้จะส่งอาจารย์มาฝึกสอน รวมถึง

ให้ความรู้มาโดยตลอด ประมาณปีละ 4-5 ครั้ง บางปีก็มาทุกเดือน ซึ่งเริ่มมาสอนตั้งแต่ปี 2558 มาตลอดจนถึงปัจจุบัน จุดประสงค์ในการจัดให้การสนับสนุนคณะสิงโตในประเทศไทยเนื่องจากต้องการยกระดับคณะสิงโตไทยให้มีความเป็นสากล เพราะที่ผ่านมาคณะสิงโตไทยเล่นไม่เข้าพวก หรือเล่นแตกต่างจากประเทศอื่น ๆ อีกเหตุผลหนึ่งคือการสร้างเครือข่ายคณะสิงโตในประเทศไทยให้มากขึ้นด้วย ซึ่งแต่ละปีสมาคมสิงโตจากประเทศสิงคโปร์ให้การสนับสนุนแก่คณะสิงโตในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก

จากการสัมภาษณ์คณะหลงเทียน ให้ข้อมูลว่า “สมาคมสิงโตจากสิงคโปร์หรือมาเลเซียมาสอนหรือให้ความรู้แก่คณะสิงโตในประเทศไทยมีแต่เสียกับเสีย คือเสียเงิน รัฐบาล หรือคณะสิงโตจากประเทศไทยไม่เคยออกค่าใช้จ่ายอะไรเลย เพราะเราไม่มีอะไรให้เขาแน่นอน อีกทั้งบางคณะก็จ้องแต่จะขอเงินจากสิงคโปร์อย่างเดียว มันเสียมารยาทมาก มีการตัดขาดกันก็มา”

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าสมาคมสิงโตจากประเทศสิงคโปร์มีความจริงใจและตั้งใจที่จะยกระดับคณะสิงโตในประเทศไทยให้มีความเป็นสากลมากขึ้น แต่คณะสิงโตบางคณะในประเทศไทยมุ่งแต่จะขอเงินอย่างเดียว ทำให้อาจจะเกิดปัญหาในอนาคตถ้าสิงคโปร์ไม่สนับสนุน

สมาคมสิงโตจากประเทศสิงคโปร์ที่ให้การสนับสนุนคณะสิงโตในประเทศไทย มีดังนี้

- 1) สมาคม Nan Sieng – สนับสนุนคณะลูกหลวงพ่อโอภาสี
- 2) สมาคม Long Tian - สนับสนุนคณะหลงเทียนไทยแลนด์
- 3) สมาคม Ji Xian - สนับสนุนคณะ Ji Xian Thailand
- 4) สมาคม Hoon Hong - สนับสนุนคณะศิษย์เครือวัลย์
- 5) สมาคม Zhu Yun Tan - สนับสนุนคณะเสด็จปู่ท้าวสุวรรณโน
- 5) สมาคม Nam Wei - สนับสนุนคณะศิษย์เสด็จพี่กัณฑ์หาชาติ
- 6) สมาคม Zhi Ling Tan - สนับสนุนคณะศิษย์เจ้าแม่กวนอิม
- 7) สมาคม Stanford - สนับสนุนคณะกังปักไทยแลนด์
- 8) สมาคม Long Quan – สนับสนุนคณะ รร.วัดนวลนรดิศ รร. ศีลาจารย์พิพัฒน์ , คณะสิงโตศิษย์ศาลเจ้าแม่กวนอิม แม่จัน เชียงราย
- 9) สมาคม Lei Sheng – สนับสนุนคณะ รร.สิริรัตนารธร รร.เตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้าสมุทรปราการ

- 10) สมาคม Tian Eng – สนับสนุนคณะศิษย์เจ้าพ่อเจียวตี้เอี้ย
- 11) สมาคม Wei Jin – สนับสนุนสมาคมศาลเจ้าพ่อหลักเมืองขอนแก่น
- 12) สมาคม Long Tian – สนับสนุนสมาคมศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสกลนคร
- 13) สมาคม Yi Quan - สนับสนุนคณะ Yi Quan Thailand
- 14) สมาคม Ri Hing – สนับสนุนคณะศิษย์หลวงพ่อเชียงแสน

ส่วนสมาคมสิงโตจากประเทศมาเลเซียที่ให้การสนับสนุนคณะสิงโตในประเทศไทยมีไม่กี่สมาคม เช่น สมาคม Nam Sieng กับ Nam wei ที่มาสนับสนุนในประเทศไทยกว่าสิบปี ส่วนสมาคม Khuan Loke – สนับสนุนคณะศิษย์หลวงปู่ทิม และสมาคม Kwong Ngai - สนับสนุนคณะศิษย์หลวงปู่บุญมี วัดอ่างแก้ว

ความแตกต่างระหว่างสมาคมสิงโตของประเทศสิงคโปร์กับประเทศมาเลเซียคือ สมาคมสิงโตประเทศสิงคโปร์มีความจริงใจในการที่จะพัฒนาคณะสิงโต โดยไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทน แต่ถ้าเป็น

สมาคมสิงโตของประเทศมาเลเซียจะเป็นลักษณะของการขายเฟรนไชส์ เก็บค่าสมาชิก หรือขายอุปกรณ์ ทำให้สมาคมสิงโตของมาเลเซียจึงไม่ยั่งยืนในประเทศไทย

คณะผู้วิจัยสอบถามถึงเหตุผลที่สมาคมของประเทศสิงคโปร์หรือมาเลเซีย มาสอนหรือให้การสนับสนุนคณะสิงโตไทย โดยมีลักษณะคล้ายกับเป็นการให้เปล่า แต่ส่วนลึกคือ ทางสมาคมต้องการให้คณะสิงโตไทยไปแสดงในช่วงเทศกาลสำคัญของประเทศดังกล่าวที่มีงานแสดงในเชิงธุรกิจ แต่คณะสิงโตไทยต้องขึ้นกระโดด (เชิด) ในนามคณะสิงโตของประเทศดังกล่าว ส่วนค่าแสดงหรือบริหารจัดการทั้งหมดเป็นความรับผิดชอบของสมาคมทางโน้น แต่ภายหลังหน่วยงานภาครัฐของประเทศดังกล่าวมีมาตรการเข้มงวดเกี่ยวกับด้านภาษี และการเข้าเมืองจึงทำให้สมาคมของทั้ง 2 ประเทศดังกล่าวลดบทบาทในการติดต่อคณะสิงโตไทยไปแสดงในช่วงเทศกาลที่นั่น

กล่าวได้ว่า เครือข่ายที่กล่าวถึงข้างต้นทั้งหมด 4 รูปแบบ เป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือเกิดจากความสามารถเฉพาะตัวของหัวหน้าคณะสิงโตเอง และเป็นเครือข่ายที่ค่อนข้างไม่เป็นทางการนัก แต่หากพิจารณาจากความต้องการหรือทัศนคติของคณะสิงโต กลับพบว่า บางส่วนต้องการให้มีเครือข่ายที่เป็นทางการ มีความเป็นรูปธรรมชัดเจน มีลักษณะเป็นชมรม สมาคม องค์กร วิชาชีพ มีกฎหมาย ระเบียบรองรับ ที่สามารถบริหารจัดการคณะสิงโตให้มีเอกภาพได้ ต้องการผู้นำองค์กรเครือข่ายที่มีบารมี แต่ไม่ต้องการผู้นำเครือข่ายที่เป็นผู้ประกอบอาชีพคณะสิงโตด้วยตนเอง เพราะเกรงว่าจะไม่มีความยุติธรรม จะมีความลำเอียงในการบริหารจัดการ หรือแบ่งปันผลประโยชน์ในรูปแบบของงานแสดง

อย่างไรก็ตามหากผู้นำองค์กรเครือข่ายเป็นคนนอก จะมีปัญหาเรื่องความรู้ ความสามารถในการบริหารองค์กร และคนนอกไม่ใช่ผู้มีส่วนได้เสียกับคณะสิงโต ก็คงจะยากที่จะมีคนอยากเข้ามาทำหน้าที่ดังกล่าว แต่หากเป็นตัวแทนของหน่วยงานภาครัฐ ก็ยิ่งยากขึ้นไปอีก เพราะหน่วยงานภาครัฐทำงานตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมาย ซึ่งอาจต้องมีการวางระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ วิถีปฏิบัติ รวมถึงมีการเก็บค่าบำรุง ค่าสมาชิก ฯลฯ ซึ่งคณะสิงโตก็คงจะไม่ยินยอมหากเป็นเช่นนั้น

4.3.2 การส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว

ในประเทศจีนมีการนำสิงโตมาเป็นการท่องเที่ยว เช่น มณฑลกว่างโจว ฝอซาน มีสิงโตโดดเสาดอกเหมยทุกวัน เป็นเมืองเกิดของสิงโต หรือเมืองเกิดของหงเพยหง เป็นเรื่องตำนานของกังฟู หรือสิงโต ที่นี้มีพิพิธภัณฑ์สิงโต ซึ่งสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก แต่นอกจากที่นี้ยังไม่มีที่ไหนในโลกที่จะสามารถนำสิงโตมาเป็นแลนด์มาร์กในการดึงดูดนักท่องเที่ยวได้

ถ้าฝ่งธนบุรีมีความต้องการที่จะนำสิงโตมาเป็นแลนด์มาร์กของการท่องเที่ยวจริง ๆ ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่ทำได้ยากมาก เพราะมีหลายประเทศที่ต้องการทำแบบนี้แต่ไม่ประสบความสำเร็จ แต่ถ้าอยากทำจริง ๆ ฝ่งธนบุรีต้องมีต้องมีสถานที่ก่อน หมายถึงมีจุดที่สามารถให้คณะสิงโตแสดงได้ตลอด ต้องมีการประสานกับบริษัททัวร์ให้นำนักท่องเที่ยวมา และต้องมีการประชาสัมพันธ์จึงสามารถส่งเสริม หรือพัฒนาสิงโตไปสู่การท่องเที่ยวได้

แนวทางอีกอย่างหนึ่งที่สามารถนำสิงโตเพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวฝ่งธนบุรีได้ จากการศึกษาดูงาน และการประชุม รวมถึงพื้นที่เก็บข้อมูลหลายครั้ง คณะผู้วิจัยพบว่า สามารถที่จะนำงานเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยให้มีการนำคณะ

สิงโตมาแสดง ซึ่งปกติทุกปีจะมีคณะสิงโตจะมีมาแสดงที่นี่ เพราะเป็นความเชื่อ และคณะสิงโตอยากจะมาแสดงมอบแก่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

ถ้าเทียบกับงานแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่จังหวัดนครสวรรค์ที่มีกว่า 102 ปี มีทั้งการแสดงมังกร สิงโต เสือไหลล่า ถือเป็นงานประเพณีที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ แต่ถ้ามองย้อนดูงานเทิดพระเกียรติ สมเด็จพระเจ้าตากสินเป็นงานที่เล็กถ้าเทียบกับงานแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่จังหวัดนครสวรรค์ ปัญหาเกิดจาก ภาครัฐไม่ค่อยสนับสนุนเท่าไร เสียงสะท้อนจากคณะสิงโตหลายคณะได้กล่าวว่า “ภาครัฐมองเราไม่ดีเท่าไร เหมมองว่าเราเป็นมหาโจร กุ๊ย เร็ยราย ดิทยา ขโมย อีกทั้งบุคลากรของภาครัฐพูดจาไม่ค่อยดี” จากข้อความข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าภาพลักษณ์ของคณะสิงโตในสายตาของภาครัฐไม่ค่อยดี ดังนั้นการสนับสนุนให้มีการจัดงานเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าตากสินโดยมีการแสดงจากคณะสิงโตเป็นสิ่งที่ภาครัฐไม่ให้การสนับสนุน

คณะสิงโตเสนอว่า ถ้าต้องการจัดงานสิงโตให้ยิ่งใหญ่เหมือนนครสวรรค์ ต้องให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และทางกรุงเทพมหานครคุยเรื่องนี้อย่างจริงจังว่า จะสามารถผลักดันให้งานเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชยิ่งใหญ่เหมือนงานแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่จังหวัดนครสวรรค์ได้อย่างไร ส่วนบางคณะได้เสนอว่า เราต้องทำให้ภาครัฐเห็นก่อน อยากให้ภาครัฐให้การสนับสนุนเรื่องการจัดงาน ควรให้มีการปิดถนนหลาย ๆ สาย ในวันสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเพื่อจะทำงานนี้ยิ่งใหญ่ได้ แต่ก็ต้องดูว่าการปิดถนนจะส่งผลกระทบต่อจราจรมากน้อยเพียงใด อีกทั้งคณะสิงโตได้เสนออีกว่าอาจมีการจัดงานมหกรรมสิงโตโลก หรือ World Dragon and Lion Dance Festival ในวันที่ 1 มกราคม เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้อีกทางหนึ่ง แต่การจัดงานดังกล่าวต้องทำหนังสือไปยังองค์กรสิงโตโลกที่ฮ่องกงก่อนเพื่อขออนุญาตให้มีการจัดงานได้

4.3.3 แนวทางการยกระดับคณะสิงโตสู่ระดับนานาชาติ

ประสบการณ์จากประเทศสิงคโปร์และมาเลเซียในการยกระดับคณะสิงโตสู่นานาชาติ

ในปัจจุบันงานแสดงการเชิดสิงโตในประเทศสิงคโปร์มีเยอะมาก คนสิงคโปร์นิยมจ้างคณะสิงโตแสดงตั้งแต่การเกิดจนถึงงานศพ แต่งานศพในประเทศไทยไม่ค่อยมีการจ้างคณะสิงโตไปเล่น ทุกที่ทุกบริษัทนิยมจ้างงานแสดงสิงโตในช่วงปีใหม่ หรือช่วงที่มีการเปิดบริษัทใหม่ เพราะเชื่อว่าการนำสิงโตมาแสดงจะนำมาซึ่งความเป็นสิริมงคลแก่บริษัท เช่นเดียวกับประเทศมาเลเซียจะออกไปในทางความเชื่อเยอะทำให้งานแสดงสิงโตจึงมีตลอด มีงานมาอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี สิงคโปร์เล่นงานตรุษจีนถึง 15 วันเต็ม หนึ่งวันอาจมีการแสดงถึง 40 แห่ง หรือ 100 แห่งก็มี แตกต่างจากประเทศจีนมีการเล่นตรุษจีนถึง 1 วัน ถือว่าคนสิงคโปร์ให้ความสำคัญกับการแสดงการเชิดสิงโตเป็นอย่างมาก

ค่าจ้างในการแสดงสิงโตในประเทศสิงคโปร์โดยทั่วไปจะมีราคาแพงกว่าประเทศไทย ราคาค่าจ้างต่ำสุดในสิงคโปร์จะอยู่ประมาณ 288 ดอลลาร์สิงคโปร์ หรือประมาณ 7,550 บาท แต่โดยส่วนใหญ่แล้วจะอยู่ประมาณ 700-900 ดอลลาร์สิงคโปร์ หรือประมาณ 17,500 – 22,500 บาท ซึ่งถือว่าสูงกว่าประเทศไทย

เนื่องด้วยการที่ประเทศสิงคโปร์และมาเลเซียมีงานแสดงสิงโตเป็นจำนวนมากทำให้จำนวนนักแสดงหรือบุคลากรไม่เพียงพอ ทำให้สมาคมสิงโตในประเทศดังกล่าวจึงต้องมาสร้างเครือข่ายในประเทศไทยเพื่อนำนักแสดงจากประเทศไทยไปแสดงทั้งในสิงคโปร์และมาเลเซีย สมาคมสิงโตทั้งมาเลเซียและสิงคโปร์พยายามเข้ามาในเมืองไทยด้วยเหตุผลต้องการเผยแพร่วัฒนธรรม แต่ความเป็น

จริงแล้ว เรื่องเผยแพร่เป็นเรื่องรอง เป็นแค่เหตุผลให้ดูดี ทางสิงคโปร์และมาเลเซียไม่ยอมให้สิงโตในประเทศไทยเหนือกว่าเขาอยู่แล้ว

สิงโตในประเทศสิงคโปร์จะเข้าถึงได้ง่ายกว่าประเทศไทย สิงโตในเมืองไทยจะอยู่ห่างไกลจากสังคมมาก แต่ถ้าเป็นประเทศสิงคโปร์จะอยู่ในโรงเรียน คนสิงคโปร์หลายคนเข้ามาเล่นสิงโต ตอนแรก ๆ ไม่ได้เข้ามาเพื่อที่ต้องการเล่นสิงโต แต่เข้ามาเพราะว่าเท่ เยาวชนสิงคโปร์เล่นเพราะว่ามันเท่ ทำให้มีความรู้สึกว่ามีพวก ใส่เสื้อสิงโตเข้าห้างนี้รู้สึกเท่แล้ว

สิงโตของประเทศสิงคโปร์และมาเลเซียทุกคณะต้องจดทะเบียน จ่ายภาษีให้ถูกต้อง บางคณะเป็นบริษัทจำกัด ถ้าคณะสิงโตในประเทศสิงคโปร์ต้องการแสดง แต่ละครั้งต้องแจ้งแก่สมาคมวูซูทุกครั้ง และต้องเสียค่าธรรมเนียม 80 เหรียญ ถึงแม้จะมีการจ้างการแสดงคณะสิงโตเป็นจำนวนมากแต่ช่วงหลังรัฐบาลสิงคโปร์เข้มงวดเรื่องการเอาคนต่างชาติมาเล่นสิงโต รัฐบาลไม่ยอมให้เงินออกนอกประเทศ มีการสั่งห้ามไม่ให้ให้นักแสดงสิงโตต่างชาติเข้าประเทศ โดยกระทรวงแรงงานออกนโยบายดังกล่าว ยกเว้นมีการแข่งขันเท่านั้น คณะสิงโตบางคณะในประเทศไทยเคยโดนส่งกลับประเทศ เรื่องนี้เริ่มมีปัญหา 4 ปีแล้วที่ประเทศสิงคโปร์ ส่วนมาเลเซียเริ่มมีมาตรการเช่นเดียวกับสิงคโปร์

ส่วนประเทศมาเลเซียจะสามารถพัฒนาและยกระดับสิงโตไปสู่ระดับนานาชาติต้องใช้เวลานานเช่นกัน อาจารย์เซียวเป็นชาวมาเลเซีย ซึ่งได้รับการยอมรับในวงการสิงโตและถือเป็นบุคคลสำคัญมากที่สุดในการสิงโตโลก มีคณะสิงโตจากประเทศไทยถามว่า ทำไมมาเลเซียทำไมทำได้ขนาดนี้ ทั้งที่มาเลเซียเป็นประเทศมุสลิม แต่ทำไมรัฐบาลถึงให้การสนับสนุน เมื่อก่อนภาพลักษณ์ของสิงโตมาเลเซียก็เหมือนประเทศไทย คือ มองว่าเป็นมาเฟีย ไม่ได้เป็นบุคคลปกติ ท่านบอกว่าต้องเริ่มต้นจากตัวเราก่อน ถ้าบ้านเรามีงานก็จะนำสิงโตมาแสดง งานตรุษจีน งานวันเกิด เปิดร้าน ก็จะมีเรียกคณะสิงโตไปเล่น และขอร้องเพื่อน ๆ ให้เอาคณะสิงโตไปเล่น และมีการบอกปากต่อปาก จนในที่สุดก็ประสบความสำเร็จ แต่ต้องใช้เวลานานกว่า 40 ปี

ในส่วนของประเทศไทย ที่ผ่านมามีปัญหาหนึ่งที่คณะสิงโตมักกล่าวถึงคือ ภาครัฐไม่สนใจไม่สนับสนุน ซึ่งคณะสิงโตมองว่าเป็นปัญหาหลัก ปัญหาใหญ่ที่ทำให้คณะสิงโตไม่ได้รับการยกระดับ อีกทั้งคณะสิงโตก็ยังไม่มีความชัดเจนว่าจะอยู่ในสถานะใด ของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ดังนั้น การจะยกระดับสถานะภาพของสิงโตฝั่งธนบุรี ยังเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก และมีปัญหาหลายอย่าง แต่คณะผู้วิจัยพบว่า หากคณะสิงโตต้องการการยกระดับการเล่นหรือขีดสิงโตในระดับประเทศ หรือสากล อาจมี 2 แนวทางหลัก ที่สามารถทำได้ เช่น

1. สนับสนุนหรือผลักดันการสร้างหรือให้มีกฎเกณฑ์ กฎระเบียบที่ชัดเจน ที่เป็นแกนกลางสำหรับเป็นหลักปฏิบัติของคณะสิงโต มีองค์กรหรือหน่วยงานที่ทุกฝ่าย (คณะสิงโต) ยอมรับกันและกัน เพื่อให้คณะสิงโตมีสถานะเป็นนิติบุคคล อาจในรูปแบบของชมรม สมาคม สมาพันธ์สิงโตฝั่งธนบุรี เป็นต้น
2. คณะสิงโต อาจต้องมีความชัดเจนว่า จะวางตนเองอยู่หรือจัดแสดงสิงโตในฐานะดำรงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมไทย - จีน การที่จะดำรงและสืบสาน ศิลปะวัฒนธรรมแขนงนี้ให้คงอยู่ต่อไป หรือจะพัฒนาตนเองให้เข้าไปสู่ความเป็นกีฬา ที่จะยกสถานะภาพสู่ความเป็นกีฬาระดับชาติ ระดับซีเกมส์หรือเอเชียนเกมส์ เป็นต้น

คณะผู้วิจัย พิจารณาเห็นว่า 2 แนวทางหลัก มีความสัมพันธ์กัน เพราะหากจะยกระดับสิงโตให้มีสถานที่สังคมยอมรับ สร้างภาพลักษณ์ให้ดีขึ้น งบประมาณเท่า ๆ ให้ได้ (คนทั่วไปยังมองว่าสิงโตเป็นพวกเรี่ยไร ไรต์ไถ ยกพวกเขม่นหรือตีกัน ฯลฯ) สิงโตจำเป็นต้องมีหน่วยงาน องค์กร หรือสถาบันที่ให้การ

ยอมรับ มีผลทางกฎหมาย และสิ่งใดก็ต้องยอมรับให้มีหน่วยงาน องค์กรหรือสถาบันดังกล่าว เข้ามาตรวจสอบพฤติกรรมบางอย่างของคณะสิงโต ซึ่งพฤติกรรมบางอย่างที่คนทั่วไปไม่ค่อยจะยอมรับ คณะสิงโตส่วนใหญ่ก็ไม่ค่อยจะยอมรับหรือรับไม่ได้เช่นกัน แต่ก็ไม่มีคณะสิงโตใดจะเข้ามาแก้ไข หรือปรับปรุง คงปล่อยให้ผ่านไปและหมักหมม เป็นปัญหาที่สังคมเคลือบแคลง สงสัย อยู่ต่อไป

หากมีหน่วยงานหรือองค์กร เข้ามาดูแล (ไม่ใช่สมาคมวูซู) หน่วยงานหรือองค์กรดังกล่าว อาจสามารถสร้างระเบียบ กฎเกณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับของคณะสิงโต และสามารถบริหารจัดการกลุ่มคณะสิงโตด้วยกันเองในทุก ๆ กิจกรรมหรือกิจการ แนวทางนี้ จะทำให้คนทั่วไปในสังคมให้การยอมรับคณะสิงโตมากขึ้น

แนวทางดังกล่าวนี้ สมาคมสิงโตของประเทศสิงคโปร์หรือมาเลเซีย ปฏิบัติกันมานาน และเป็นแนวทางที่ทำให้คณะสิงโตใน 2 ประเทศมีความเป็นเอกภาพ เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปทั้งผู้ว่าจ้างไปแสดง ภาครัฐ หรือเอกชนที่ให้การสนับสนุน ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถสนับสนุนหรือผลักดันกิจกรรมด้านอื่น ๆ ได้

แนวทางดังกล่าว นี้จะสามารถส่งผลให้เกิดการส่งเสริมและผลักดันเรื่องหรือด้านอื่น ๆ เช่น

1. สนับสนุนให้การแสดงเชิดสิงโตเป็นประเพณีหรือเทศกาลที่สำคัญของชาวฝั่งธนบุรี ของกรุงเทพมหานครหรือของประเทศไทย ซึ่งคาดว่าหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนภาคประชาสังคม พร้อมจะให้การสนับสนุนส่งเสริม เช่นเดียวกับ ประเพณีหรือเทศกาลอื่น ๆ ในประเทศไทย เช่น แห่เทียนเข้าพรรษา สงกรานต์ ลอยกระทง เป็นต้น

2. สนับสนุน ส่งเสริมให้เป็นกีฬาระดับชาติ หรือนานาชาติ ซึ่งจะส่งผลให้มีการสร้างนักกีฬาซึ่งเป็นเยาวชนของฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร หรือประเทศไทย ซึ่งเยาวชนเหล่านั้น จะกลายเป็นนักกีฬาด้านสิงโต เช่นเดียวกับนักกีฬาฟุตบอล ตะกร้อ แบดมินตัน ปิงปองสเก็ต หรือกีฬาด้านอื่น ๆ อันจะทำให้เยาวชนเหล่านั้นมีสถานะทางสังคมที่สูงขึ้น ส่งผลให้ครอบครัว ญาติมิตร ตลอดจนถึงประชาชนทั่วไปให้การยอมรับ สถานะทางสังคมตามมาด้วยเช่นกัน

คณะผู้วิจัยสันนิษฐานว่า 2 แนวทางข้างต้น หากได้รับการผลักดันหรือร่วมมือให้เกิดขึ้นจะส่งผลให้เกิดสิ่งอื่นหรือปรากฏการณ์อื่น ๆ ตามมาด้วยเช่นกัน ทั้งเรื่องหลักสูตร การเรียนการสอน การฝึกหัด ฝึกสอน การเชิดสิงโต หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องหรือแวดล้อมกิจกรรมสิงโต รวมถึงนโยบายสาธารณะ (Public Policy) ที่ สำนักงานเขต กรุงเทพมหานคร กระทรวง ที่เกี่ยวข้องตลอดถึงรัฐบาลที่จะเข้ามาส่งเสริม สนับสนุน เป็นต้น

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

คณะผู้วิจัยจะดำเนินการในบทที่ 5 นี้ ตามประเด็นหลักของงานวิจัยครั้งนี้ คือ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัยและจัดทำข้อเสนอแนะ โดยจะทำการสรุปและอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยทั้ง 3 คือ 1) เพื่อศึกษาระบบและรูปแบบในการบริหารจัดการคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี 2) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการคณะสิงโตเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) เพื่อสร้างเครือข่ายคณะสิงโตและส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว แต่ละวัตถุประสงค์สามารถสรุปได้ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยที่ครั้งนี้ ไปตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ ดังนี้

5.1.1 ระบบการบริหารจัดการคณะสิงโต

จากการลงพื้นที่เพื่อศึกษาระบบการบริหารจัดการคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรีหลายคณะ คณะผู้วิจัยสามารถสรุประบบ (System) การบริหารจัดการมี 3 ระบบด้วยกัน (1) ระบบครอบครัว หรือธุรกิจครอบครัว (2) ระบบการจัดการของชุมชน หรือแบบชุมชน (3) ระบบโรงเรียน ซึ่งแต่ละระบบสามารถสรุปได้ ดังนี้

1) ระบบครอบครัว หรือธุรกิจครอบครัว

คณะสิงโตส่วนใหญ่ 80% มีการบริหารงานแบบครอบครัว คืออยู่แบบครอบครัว สมาชิกส่วนใหญ่เป็นบุคคลในเครือญาติในละแวกชุมชนเดียวกัน สาเหตุที่เอาญาติพี่น้องมาแสดงเพราะว่ากล่าวตักเตือนกันได้ หากไม่ได้เป็นสมาชิกในครอบครัว ถ้ามีการกล่าวตักเตือนไปอาจเกิดปัญหาได้ เพราะการเข้ามาเป็นสมาชิกคณะสิงโตเป็นการเข้ามาโดยสมัครใจ เช่น

คณะศิษย์ท้าวมหาพรม คณะศิษย์หลวงพ่อบุญชูธรรมนี้ คณะลูกหลวงพ่อบุญชูธรรม และคณะศิษย์เทวธรรม เมื่อสอบถามถึงเหตุผลในการใช้ระบบครอบครัว หรือเครือญาติ ได้รับคำตอบว่า ก่อให้เกิดความสะดวกและง่ายต่อการฝึกหัด การสั่งสอนในการแสดงเชิดสิงโต เพราะถ้าเป็นบุคคลจากครอบครัวอื่น หากเราแนะนำหรือสอนการแสดงไปเมื่อเขาเก่งขึ้น ก็อาจลาออกจากคณะหรือและไปจัดตั้งคณะใหม่มาแข่งกับคณะเดิม หรือไม่พอใจก็อาจละทิ้งหน้าที่ออกจากคณะสิงโตเดิมไป ดังเช่นคณะศิษย์เทวธรรม กล่าวว่า “การใช้ระบบการบริหารแบบครอบครัวดีกว่าเพราะสมาชิกส่วนใหญ่ในคณะของผมเป็นลูกหลานกันเสียมากกว่า ซึ่งอาจจะมึนๆ นื่องๆ หรือคนในชุมชนมาร่วมขับเคลื่อนคณะสิงโต”

จากข้อความข้างต้นสามารถอธิบายได้ว่า สมาชิกคณะสิงโตส่วนใหญ่เป็นเครือญาติกัน เป็นญาติพี่น้องที่อยู่ในชุมชน อย่างไรก็ตามก็มีเด็กในชุมชนที่ไม่ได้เป็นญาติเข้าเป็นสมาชิกด้วยเหมือนกัน

แต่เป็นเด็กที่รู้จักมักคุ้นกัน ว่านอนสอนง่าย และสมาชิกอีกกลุ่มมาจากเพื่อน ๆ ชักชวนต่อกันมา ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ จะตรงกับแบบที่ 2 คือแบบชุมชน นั่นเอง

รูปแบบการจ่ายค่าตอบแทนภายในคณะ เนื่องจากคณะสิงโตส่วนใหญ่อยู่กันฉันท์พี่น้อง เสมือนครอบครัวเดียวกัน การจ่ายค่าตอบแทนในการแสดงแต่ละครั้งก็ถัวเฉลี่ยให้กับทุกคน ตามความสำคัญของตัวแสดง หรือคนทำงานหนัก หัวหน้าก็ไม่เอาเปรียบมากเกินไป หรือบางครั้งยอมควักเงินให้ลูกน้องในคณะให้ได้ค่าตอบแทนก่อน เป็นต้น

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า คณะสิงโตส่วนใหญ่มีระบบการบริหารงานแบบครอบครัว อยู่แบบครอบครัวเป็นเสมือนญาติพี่น้อง มีการบริหารจัดการคณะแบบไม่เป็นทางการ แบบไม่มีองค์กร บริหารจัดการไปตามสถานการณ์ เช่น รายได้จากการแสดงได้มาเท่าไร ก็จ่ายค่าแสดงตามความสำคัญ และเป็นค่าใช้จ่ายภายในบ้าน (กรณีอยู่กันแบบครอบครัวใหญ่) บางครั้งเก็บบางส่วนไว้เป็นค่าบำรุง อุปกรณ์เครื่องมือในการแสดง ตลอดจนค่ารักษาพยาบาล หากประสบอุบัติเหตุจากการฝึกซ้อมหรือการแสดง หรือเจ็บป่วย ก็มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถ้าสมาชิกคนใดขัดสนเรื่องเงินทองจับจ่ายใช้สอย หัวหน้าคณะก็จะให้การช่วยเหลือตลอด ทำให้สมาชิกคณะสิงโตมีความสนิทสนมกัน ซึ่งถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คณะสิงโตอยู่รอดและอนุรักษ์การแสดงศิลปวัฒนธรรมประเพณีนี้มาจนถึงปัจจุบัน

ระบบธุรกิจครอบครัว

ปัจจุบันการแสดงของคณะสิงโตไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมของคนจีนเท่าไรนัก แต่ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อเป้าหมายทางธุรกิจมากกว่า ซึ่งแตกต่างจากสมัยอดีตที่เล่นเชิดสิงโตเพื่อศักดิ์ศรี เล่นเพื่อแสดงความแข็งแกร่งของร่างกาย แข่งขันกันระหว่างพื้นที่ คุ้มวัดต่างๆ (คนในชุมชนมักเรียกคณะสิงโตตามชื่อวัดนั้น ๆ บางวัดมีคณะสิงโต 2 หรือ 3 คณะ และการตั้งชื่อคณะมักตั้งชื่อตามชื่อวัดหรือชื่อเจ้าอาวาสหรือสมณศักดิ์ของเจ้าอาวาสหรืออดีตเจ้าอาวาส) เช่น คณะลูกหลวงพ่อวิเชียรมนี เป็นต้น ซึ่งชื่อวิเชียรมนี เป็นชื่อสมณศักดิ์ อดีตเจ้าอาวาสวัดอินทาราม บางยี่เรือ ธนบุรี

การบริหารงานแบบธุรกิจครอบครัวมีความแตกต่างจากระบบครอบครัวไม่มากนัก แต่ระบบนี้จะเน้นการบริหารงานตามหลักการทฤษฎีทางธุรกิจ จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลหลายพื้นที่ คณะผู้วิจัยได้พบคณะสิงโตที่มีการบริหารงานในลักษณะนี้ไม่กี่คณะ หรืออาจมีคณะเดียวคือคณะศิษย์ลูกหัดชัยมงคล เป็นคณะที่มีการบริหารงานงานคล้ายกับแบบธุรกิจครอบครัวมากที่สุด มีการใช้แนวคิดการตลาด 4P มาบริหารงานหรือเพิ่มงานแสดง คือ (1) การแสดงต้องดีมีคุณภาพ สร้างความประทับใจให้แก่ลูกค้า (2) ราคามีความเหมาะสมกับชุดการแสดง คณะมีชุดการแสดงที่หลากหลาย ทั้งชุดเล็ก ชุดใหญ่ ระยะเวลาในการแสดง ขึ้นอยู่กับผู้จ้างงานว่าต้องการแบบไหน (3) สถานที่การฝึกซ้อมอยู่ใกล้ที่ตั้งของคณะ อยู่ในชุมชน ทำให้มีความสะดวกต่อการฝึกซ้อมสามารถฝึกซ้อมได้ทุกวัน และสามารถควบคุมการฝึกซ้อมได้อย่างใกล้ชิด นี่ถือเป็นจุดแข็งอีกอย่างหนึ่งของคณะลูกศิษย์ชัยมงคล เพราะคณะอื่น ๆ ต้องไปซ้อมการแสดงไกล ๆ อาจต้องเดินทางหลายกิโลเมตรกว่าจะถึงสถานที่ซ้อมทำให้บางครั้งไม่สามารถซ้อมได้ทุกวัน หรืออาจทำให้สมาชิกคณะขาดซ้อมได้ (4) ทางคณะมีโปรโมชั่นให้ลูกค้าเป็นประจำ

อย่างไรก็ตามสิงโตคณะนี้ก็ยังไม่ได้มีการบริหารงานเชิงธุรกิจ 100% โครงสร้างการบริหารงานยังไม่ได้แบ่งงานตายตัว การบริหารงานยังคงมีความยืดหยุ่นขึ้นอยู่กับสถานการณ์ มีการจัดองค์กรแบบไม่เป็นทางการ เพื่อให้คล่องตัวต่อการบริหาร ถึงแม้คณะนี้จะใช้การบริหารงานแบบธุรกิจ แต่การตัดสินใจ การวางแผน หรือการออกแบบการแสดงขึ้นอยู่กับเจ้าของคณะ อิทธิพลของเจ้าของคณะมี

ส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในการบริหารงาน อาจไม่ได้บริหารที่ยึดหลักการเชิงธุรกิจ 100% สาเหตุที่คณะลูกศิษย์ช่วยมงคลมีการบริหารงานใกล้ชิดความเป็นแบบธุรกิจมากกว่าคณะอื่น ๆ เนื่องจากหัวหน้าคณะเป็นคนที่มีการศึกษา ทั้งหัวหน้าคณะและภรรยาจบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ด้านการตลาด ขึ้นไปทำให้มีความรู้เชิงการบริหารจัดการ สามารถนำความรู้มาปรับใช้กับคณะสิ่งโตเป็นอย่างดี ถือเป็นตัวอย่างที่ดีอีกคณะหนึ่งที่มีการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ

2) ระบบโรงเรียนหรือชมรม

ถึงแม้คณะสิ่งโตส่วนใหญ่จะมีระบบการบริหารงานแบบครอบครัวแต่ก็มีบางคณะที่มีระบบการบริหารงานแบบอื่น ๆ เช่นระบบโรงเรียนหรือชมรม คณะหลงเฉียนกล่าวว่า “ทางคณะจะรับสมาชิกจากนักเรียนมัธยมในโรงเรียนวัดนวลนรดิศ จะแตกต่างกับคณะอื่นตรงที่ว่าคณะนี้จะเน้นผู้แสดงเป็นเยาวชน หรือนักเรียนในโรงเรียน เพราะเริ่มต้นจากการก่อตั้งโรงเรียนในสมัยหัวหน้าคณะคนแรกยังเรียนมัธยม มีการรับสมัครสมาชิกจากเพื่อน ๆ ที่โรงเรียนจะเปิดเป็นชมรมอยู่แล้ว ทุกคนที่เข้ามาก็มีสิทธิได้รับคะแนนตามปกติของโรงเรียนเริ่มจากการเป็นนักเรียน ” หัวหน้าคณะหลงเฉียนกล่าวต่อว่า “ปัญหาของผมอาจจะไม่ได้เหมือนทีมอื่น ๆ ตรงที่ว่าหนึ่งเด็กของผมคืออยู่ในโรงเรียนที่ค่อนข้างมีวินัย อาจจะไม่ได้เยอะแต่ควบคุมได้ง่ายกว่าคณะอื่นอยู่แล้ว เลยได้เปรียบตรงการจัดการที่ว่าเราไม่เจอปัญหา เช่น ทะเลาะวิวาทหรือยาเสพติดที่ไม่เจอเลยทำให้สามารถขยายไปรุ่นต่อรุ่นได้ง่าย ทุกปีมีเด็กเข้ามาใหม่รุ่นเก่าเขาก็กลับมาถ่ายทอดให้กับรุ่นน้องได้” ฉะนั้นระบบการจัดการของคณะนี้เน้นในเรื่องของสร้างผู้นำ คนที่จะเป็นซีเนียร์ได้นั้นจะต้องถ่ายทอดให้กับรุ่นน้องได้ ถ้าวันไหนหัวหน้าคณะไม่อยู่ หรือไม่ได้เข้าไปซ้อมสมาชิกคณะก็สามารถจัดการด้วยตนเองได้”

กล่าวได้ว่า การแสดงเชิดสิงโตระบบโรงเรียน นอกจากจะมีคณะหลงเฉียนแล้ว ยังมีคณะของโรงเรียน ศีลาจารพิพัฒน์ อีกด้วยที่บริหารจัดการด้วยระบบโรงเรียนหรือชมรม ดังกล่าวและเป็นคณะหนึ่งที่ถือว่าเป็นเครือข่ายหรือได้รับการสนับสนุนจาก สมาคม Long Tian ของประเทศสิงคโปร์ ด้วย

ทั้งนี้ ระบบการบริหารของสิ่งโตคณะนี้ จึงสามารถสรุปได้ว่า มีการปรับใช้ระบบการบริหารจัดการคณะสิ่งโตแบบสิงคโปร์ แต่ก็มีปรับตัว หรือประยุกต์ให้เข้ากับวัฒนธรรมแบบไทยด้วย

3) ระบบการจัดการของชุมชน

ความเชื่อหรือทัศนคติที่เกี่ยวกับสิ่งโต ผังธนบุรี ที่มีการเล่าสืบ ๆ กันมาว่า เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแห่งกรุงธนบุรี หรือตามพงศาวดารฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ ว่ามีการแสดงเชิดสิงโตครั้งแรกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกก็ตาม แต่จากการลงพื้นที่ของคณะผู้วิจัยได้พบว่าคณะสิ่งโตส่วนใหญ่ก่อตั้งมาประมาณ 20-30 ปี ข้อยืนยันนี้ สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งโต เช่น อาจารย์วัชรพันธ์ ชาตวิวัฒน์พรชัย ที่วิเคราะห์ว่า คณะสิ่งโตส่วนใหญ่ของผังธนบุรีไม่มีประวัติศาสตร์การก่อตั้งหรือจัดแสดงยาวนานเท่ากับสิ่งโตของจังหวัดนครสวรรค์ แต่การที่คณะสิ่งโตสามารถยืนหยัดอยู่ได้แสดงว่าคณะสิ่งโตสามารถสื่อสารหรือบริหารจัดการคณะให้อยู่ร่วมกับชุมชนได้ดี ถ้าการแสดงไหนที่ใช้เสียงดังคณะสิ่งโตจะไปฝึกซ้อมในสถานที่ที่ห่างไกลจากชุมชนหรือฝึกซ้อมในช่วงเวลาไม่ตึกนัก แต่ถ้านักแสดงไม่ได้ส่งเสียงรบกวนก็จะแสดงในพื้นที่ชุมชนนั้น เช่น การแสดงการต่อตัว เป็นต้น ทั้งนี้กล่าวได้ว่าคณะสิ่งโตดำรงอยู่ได้เพราะชุมชน และนักแสดงส่วนใหญ่เป็นลูกหลานในชุมชน ดังนั้นถ้าคณะสิ่งโตสร้างปัญหา ทางชุมชนจะสะท้อนปัญหาดังกล่าวมาทันที

คณะสิงโตหลาย ๆ คณะมีการจัดการด้วยชุมชน คือการที่คนในชุมชนมีการก่อตั้งคณะสิงโต และรวบรวมสมาชิกในชุมชน มีการตั้งชื่อคณะตามชื่อวัด หรือชื่อหลวงพ่อเจ้าอาวาสวัดหรือพระที่เคารพนับถือ อย่างไรก็ตามการระบบการจัดการแบบชุมชนอยู่ได้ไม่นานและมีไม่มาก เนื่องจากจะมีความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากรายได้ของการแสดง

ผู้วิจัยพบว่า ระบบการจัดการแบบชุมชนอยู่ในระบบการจัดการแบบครอบครัวอีกครั้งหนึ่ง หมายถึงการที่คนในครอบครัวมีการก่อตั้งคณะและรุ่นลูกก็มีการสืบสานต่อ แต่ก็เอานักแสดงจากชุมชน ซึ่งระบบปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นแบบนี้ คือมีการบริหารงานแบบครอบครัว หัวหน้าคณะเป็นคนในครอบครัว แต่สมาชิกคณะเป็นคนในชุมชน และบางครั้งชุมชนก็ร่วมบริหารหรือวางแผนด้วย

การที่คณะสิงโตสามารถยืนหยัดอยู่ได้ 20-30 ปี แสดงว่าคณะสิงโตสามารถสื่อสารหรือบริหารจัดการคณะให้อยู่ร่วมกับชุมชนได้ดี ถ้าการแสดงไหนที่ใช้เสียงดังคณะสิงโตจะไปฝึกซ้อมในสถานที่ที่ห่างไกลจากชุมชนหรือฝึกซ้อมในช่วงเวลาไม่ดึกนัก แต่ถ้าการฝึกซ้อมไม่ได้ส่งเสียงรบกวนก็จะแสดงในพื้นที่ชุมชนนั้น เช่น การแสดงการต่อตัว เป็นต้น ทั้งนี้ก็กล่าวได้ว่าคณะสิงโตดำรงอยู่ได้เพราะชุมชน และนักแสดงส่วนใหญ่เป็นลูกหลานในชุมชน ดังนั้นถ้าคณะสิงโตสร้างปัญหา ทางชุมชนจะสะท้อนปัญหาดังกล่าวมาทันที

ดังนั้นระบบการบริหารงานแบบชุมชน 100% อาจทำได้ยากมากขึ้นในปัจจุบันเพราะมีเรื่องของผลประโยชน์ (interest) เข้ามาเกี่ยวข้อง การที่ระบบแบบชุมชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของระบบการบริหารงานแบบครอบครัวถือเป็นการผสมผสานที่ลงตัว ไม่เป็นระบบแบบธุรกิจมากเกินไป ไม่เป็นแบบส่วนรวมมากเกินไป จึงน่าจะเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี จึงทำให้พื้นที่แห่งนี้มีความหนาแน่นของคณะสิงโตมากที่สุดในประเทศ

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการบริหารคณะสิงโตส่วนใหญ่จะไม่เป็นทางการ ไม่มีโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน โดยส่วนใหญ่แล้วจะมีการบริหารแบบครอบครัว สมาชิกในคณะต้องเชื่อฟังหัวหน้าคณะ หัวหน้าคณะจะต้องสามารถควบคุม สั่งการสมาชิกในคณะได้ และคณะนั้น ๆ รับสมาชิกที่เป็นคนในชุมชน และชุมชนถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่เข้ามาช่วยบริหารอาจไม่ใช่ลักษณะโดยตรง แต่โดยอ้อม เช่น การแสดง การซ้อมที่ชุมชนอาจต้องให้ความร่วมมือ หากชุมชนไม่ให้ความร่วมมือหรือร้องเรียนเรื่องการใช้เสียงรบกวน เป็นต้น คณะสิงโตนั้น ๆ ก็ถือว่ามีปัญหากับชุมชน และที่ผ่านมานี้ไม่เคยปรากฏเช่นนั้น จึงถือได้ว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารหรือใช้ระบบชุมชนในการบริหาร

5.1.2 รูปแบบและข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารคณะสิงโต

คำว่ารูปแบบและข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารคณะสิงโต ประกอบไปด้วย

1. รูปแบบการแสดงเชิดสิงโต

คณะผู้วิจัยจะแบ่งรูปแบบออกเป็น 2 ลักษณะหรือรูปแบบคือ 1) แบ่งตามรูปแบบการแสดง และ 2) แบ่งตามสายพันธุ์ หรือกลุ่มชาติพันธุ์ของสิงโต แต่ละรูปแบบมีสาระ สรุปได้ ดังนี้

1.รูปแบบการแสดง แบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบ เช่น

1) การเชิดสิงโตพื้น เป็นการเชิดสิงโตในรูปแบบที่มีเรื่องราวและเป็นการอวยพรที่เรียกว่า “ไฉ่ซิง” เป็นที่นิยมในการจัดแสดง โดยผู้แสดงจะเชิดสิงโตกินผัก ผลไม้ และคายออกมาเรียงเป็นคำอวยพร อักษรมงคล การเล่นไฉ่ซิงเชื่อว่าเป็นสัญลักษณ์แห่งการเปลี่ยนแปลง จากร้ายเป็นดี และ

เปลี่ยนจากสิ่งที่ดีให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งผู้เชิดจะต้องมีทักษะในการทำท่าทางต่าง ๆ เช่น ท่าก้มมอง รีรอเดิน วนรอบ ท่าคุกเข่า ท่าองตัว คุกเข่า ท่านอน ท่ากระโดด และการทรงตัวบนวัตถุ

2) การเชิดสิงโตต่อตัว เป็นการแสดงกายกรรมมีวิธีแสดงแบบโบราณที่เรียกว่า ซึงจือ ซิงซิง กล่าวคือ เมื่อทำการแสดงเชิดสิงโตแล้วผู้จ้างนำเอาของรางวัลไปแขวนไว้บนยอดไม้สูง ผู้แสดงก็ต้องต่อตัวกันขึ้นไปเพื่อเอาของรางวัลนั้น ต่อมาการต่อตัวถูกปรับใช้เป็นรูปแบบการแสดงที่ผสมผสานเข้ากับการเล่นกายกรรม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงความสามารถในการทรงตัวและความแข็งแรงของผู้แสดง โดยอาศัยความสูงเป็นข้อบ่งชี้ความสามารถของคณะแสดง ซึ่งจะเล่นแข่งกันแต่ละคณะมีชื่อเรียกการเล่นลักษณะนี้ว่า ต้มมี

3) การเชิดสิงโตบนเสาต่างระดับ หรือที่เรียกว่า เสาดอกเหมย เป็นรูปแบบการเชิดที่ในระยะหลังและเป็นที่นิยมมากในปัจจุบัน ผู้แสดงจะต้องมีกำลังขาที่แข็งแรงและมีสมาธิแม่นยำในการทรงตัว มีการใช้เทคนิคพิเศษในการเชิดที่อาศัยความชำนาญในการฝึกซ้อมอย่างหนัก การเชิดสิงโตบนเสาต่างระดับนี้ได้รับการพัฒนารูปแบบการแสดงมาจากประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซีย ถูกบรรจุเป็นกีฬาประเภทหนึ่งในการแข่งขันกีฬาเอเชียนอินดอร์เกมส์ ครั้งที่ 2 ณ เมืองมาเก๊า ประเทศจีน ส่วนในประเทศไทยมีสมาคมวูซูแห่งประเทศไทยเป็นสมาพันธ์ผู้ดูแลกีฬาการแข่งขันประเภทการเชิดสิงโตและจัดส่งเข้าแข่งขัน

2. แบ่งตามสายพันธุ์ หรือชาติพันธุ์ของสิงโตประกอบหรือแบ่งเป็น 2 สายพันธุ์ คือ

1) สิงโตเหนือ คือ สิงโตปักกิ่ง หรือ เป่ยซื่อ โดยสิงโตเหนือจะทำการแสดงคล้ายคณะกายกรรมแบบจีน

2) สิงโตใต้ คือ สิงโตหนานชือ หรือคนไทยเรียกสิงโตกางต้ง และสิงโตใต้ก็แยกออกไปอีกหลายลักษณะ เช่น สิงโตผอซ่าน เฮ่อซ่าน ผอเฮ่อ ตงไห่ โจวเจีย โหลฟูฉี ฯ

การเชิดหรือเล่นสิงโตในประเทศไทย คณะส่วนใหญ่จะเล่นสิงโตใต้ โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร ส่วนสิงโตปักกิ่ง ไทหล่า ฮากก่า ฮกเกี้ยนจะมีที่จังหวัดนครสวรรค์

รูปแบบการแสดงเชิดสิงโตของกลุ่มคณะสิงโตย่านธนบุรี บางคณะก็ยังอนุรักษ์รูปแบบการแสดงแบบเดิม ๆ หรือเรียกว่าสไต้โบราณ เช่น คณะลูกเจ้าพ่อเขาคอก วัดราชคฤห์

2. รูปแบบการฝึกซ้อมการเชิดสิงโต

คณะสิงโตแต่ละคณะมีรูปแบบการซ้อมคล้าย ๆ กัน พื้นฐานของการซ้อมคือ การบริหารขา เพื่อให้มีกำลังขาในการแสดงท่าต่าง ๆ ใช้ปากคาบท่อน้ำหนักเพื่อให้คอและต้นคอแข็งแรง ทำให้ไหล่แข็งแรงเป็นประโยชน์ในการเล่นต่อตัว เป็นต้นโดยเฉพาะท่าต่อตัวที่คนอยู่ด้านล่างสุดจำเป็นต้องมีกำลังขาที่แข็งแรง ส่วนคนที่อยู่ด้านบนก็ต้องฝึกการทรงตัว เพราะมีการแสดงท่าเสาดอกเหมยที่มีการกระโดด หรือมีการต่อตัวถึง 6 ชั้น คนที่อยู่ชั้นล่างสุดต้องเป็นคนที่มีรูปร่างใหญ่ที่สุด และคนที่อยู่ชั้นไปก็ต้องมีรูปร่างที่เล็กลงไปจนถึงคนที่อยู่บนสุดซึ่งต้องมีรูปร่างเล็กที่สุด โดยส่วนใหญ่เป็นเด็กอายุ 3-5 ขวบ

เวลาซ้อม คณะสิงโตจะกำหนดช่วงเวลาซ้อมไม่ค่อยเหมือนกัน เพราะบางคณะเช่นคณะลูกชัยมงคล มี่งานแสดงมาก ไม่ค่อยมีเวลาซ้อม แต่ใช้โอกาสแสดงจริงเป็นการซ้อมไปในตัว ดังที่ได้กล่าวแล้ว และหากมีการซ้อมมักจะซ้อมทุกวัน วันละ 2 ชั่วโมง ช่วงเย็น หรือบางคณะก็จะกำหนดซ้อมกันเอง เช่น

คณะศิษย์หลวงพ่อมเหศวร ส่วนใหญ่จะซ้อม 1 อาทิตย์ก่อนแสดงจริง เพื่อเตรียมความพร้อม และฝึกความแข็งแรงของร่างกาย แต่ถ้าเป็นการแข่งขันทางคณะจะมีการฝึกซ้อม 1 เดือนก่อนการแข่งขัน การซ้อมแต่ละวันจะใช้เวลาอย่างน้อย 1 ชั่วโมง ซึ่งจะใช้เวลาช่วงเย็นหลังเลิกงาน สำหรับคนทำงาน หรือหลังเลิกเรียน สำหรับคนที่กำลังศึกษาอยู่

3. สวัสดิการและการรักษาพยาบาล

การป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ เช่น การหกล้ม ในการซ้อมโดยเฉพาะการต่อตัวหลายชั้น คณะสิงโตจะมีคนรอรับที่ฐานหลายคน ถ้าเกิดการหล่นจะมีคนคอยรับ ทำให้โอกาสที่ได้รับบาดเจ็บไม่ค่อยเยอะ แต่หากบาดเจ็บก็ต้องใช้จ่ายค่ารักษาพยาบาลด้วยตนเอง หรือเงินกองกลางที่บางคณะจัดสรรไว้

สมาชิกคณะสิงโตส่วนใหญ่ไม่ได้ทำประกันอุบัติเหตุ หรือมีสวัสดิการพิเศษด้านสุขภาพ เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายสูง ไม่คุ้มกับการทำประกัน ถ้าหักค่ากินค่าเดินทาง ก็ไม่ได้เหลืออะไรมากมาย ดังนั้นสมาชิกทุกคนเข้าใจถึงความเสี่ยงในส่วนนี้เป็นอย่างดี ทุกคนเตรียมตัว ดูแลตัวเองให้ดีที่สุด และพยายามช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การแสดงสิงโตคล้ายกับการเล่นกีฬาที่มีอุบัติเหตุบาดเจ็บจากการแสดง หรือการฝึกซ้อมเป็นเรื่องธรรมดา แต่ก็มีเสียงสะท้อนจากบางคณะว่า ถ้ารัฐมาดูแลเรื่องสวัสดิการเรื่องการรักษาพยาบาลก็จะเป็นเรื่องที่ดีมาก จะทำให้คณะสิงโตรู้สึกว่าตนเองได้รับการดูแลและให้ความสำคัญจากภาครัฐบ้าง

4. สถานที่ตั้งและสถานที่ซ้อมคณะสิงโต

คณะสิงโตทั้งหมดเกิดจากคนในชุมชนย่านฝั่งธนบุรี จัดตั้งขึ้น โดยใช้บ้านของคนจัดตั้งเป็นสถานที่หรือสำนักงานคณะ ซึ่งบ้านส่วนใหญ่หรือทั้งหมดก็ตั้งอยู่ในชุมชน เช่น ปรากฏตามภาพหน้าถัดไป

5. ความเชื่อเกี่ยวกับการแสดงคณะสิงโต

คณะสิงโต และคนว่าจ้างคณะสิงโตไปแสดงล้วนมีฐานคิดจากความเชื่อในความเป็นสิริมงคลของการแสดงสิงโต เชื่อว่าสิงโตเป็นสัตว์มงคล ที่นำโชคลาภ ความผาสุก กิจกรรมเจริญรุ่งเรือง หรือเป็นสิริมงคลสำหรับเจ้าภาพที่จ้างไปแสดงหรือเชิดสิงโตในงานนั้น ๆ

หัวหน้าคณะหรือชาวคณะสิงโตบางคนมีความเชื่อในอิทธิปาฏิหาริย์ของสิงโต เช่น ชาวคณะที่คณะผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลที่ตั้งอยู่ในชุมชนที่มีไฟไหม้ก่อนคณะผู้วิจัยไปพื้นที่พวกเขามีความเชื่อในความขลังและศักดิ์สิทธิ์ เช่น แม่บ้านหรือหัวสิงโตตั้งอยู่ใกล้พื้นที่เกิดเหตุไฟไหม้ แต่ไฟไม่สามารถลามมาถึงบ้านที่เป็นที่ตั้งของคณะสิงโตได้

หัวหน้าคณะกล่าวว่า เพราะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คือสิงโตประดิษฐานหรือตั้งอยู่ ในและแต่ละปีจะมีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับสิงโตด้วย เช่น พิธีกรรมการยกครู ครอบครู เป็นต้น และแม้ว่าบางคณะจะไม่มีหรือไม่ได้กล่าวถึงความศักดิ์สิทธิ์ของสิงโตออกมาโดยตรง แต่จากการที่คณะนั้น ๆ ไปจัดแสดงหรือมีคนจ้างไปแสดงทั้งที่เกี่ยวกับงานมงคลทุกอย่าง เช่น งานเปิดกิจการ ขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน งานบวชหรืออุปสมบท เป็นต้น ทั้งหมดล้วนตั้งอยู่บนฐานความเชื่อ ความศรัทธา ความเป็นสิริมงคลกับชีวิตหรือกิจการของผู้ว่าจ้างไปแสดง

6. การแข่งขันการเชิดสิงโตในต่างประเทศ

คณะสิงโตหลายคณะมีความปรารถนาจะได้ไปแข่งขันระดับนานาชาติ หรือในต่างประเทศ แม้ว่าเงินรางวัลจากการแข่งขันจะไม่มากมายหรือต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมากก็ตาม แต่ถือว่าหากได้ไปแข่งขันระดับนั้นถือเป็นเกียรติประวัติกับคณะ ตามกฎเกณฑ์ของหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบคือสมาคมวูซูแห่งประเทศไทย จะต้องมีความเห็นชอบหรืออนุญาตก่อนจึงจะได้ไปแข่งขัน แต่คณะสิงโตหลาย ๆ คณะก็มีทางเลือกอื่น เช่น ยอมเป็นส่วนหนึ่งหรือเครือข่ายกับชมรมหรือสมาคมที่อยู่ต่างประเทศหรือหาผู้สนับสนุนเรื่องค่าใช้จ่ายกันเอาเอง

อนึ่ง สมาคมวูซูแห่งประเทศไทยเป็นสมาคมหลักที่ดูแลคณะสิงโต สมาคมวูซูจะมีบทบาทหลักในการจัดการแข่งขันการแสดงสิงโตแห่งชาติ ซึ่งจะมีการแข่งขันปีละ 4 ครั้ง คือ การแข่งขันชิงแชมป์แห่งประเทศไทย การแข่งขันกีฬาแห่งชาติ การแข่งขันกีฬายาวชนแห่งชาติ และการแข่งขันกีฬานักเรียนแห่งชาติ ที่จริงสมาคมวูซูมีความต้องการที่จะเข้ามาดูแลและจัดระเบียบคณะสิงโตต่าง ๆ แต่ก็มีปัญหาและอุปสรรคหลาย ๆ อย่าง เช่น คณะสิงโตส่วนใหญ่ไม่ยอมรับเนื่องด้วยมีการเก็บค่าสมาชิก แต่ก็มีคณะสิงโตบางส่วนเห็นด้วยที่จะให้ทางสมาคมวูซูเข้ามาดูแลอย่างจริงจัง เพราะในต่างประเทศทั้งมาเลเซีย สิงคโปร์ หรือฮ่องกงก็จะสมาคมเข้ามาดูแลอย่างใกล้ชิด จะทำให้การส่งเสริมและบริหารจัดการเรื่องการแข่งขัน มีการอบรมให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการคณะสิงโต หรือการอัปเดตข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ หรือเป็นค่าเดินทางให้กับทีมที่จะไปแข่งขันหรือแสดงในต่างประเทศ

แนวทางการบริหารจัดการคณะสิงโตเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากคณะสิงโตด้วยกันในการจัดตั้งองค์กร หรือสมาคมวูซู เป็นต้น เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นระบบ และก่อเกิดเป็นเครือข่ายที่จะมั่นคงและยั่งยืนในอนาคต ประเด็นหลักและสำคัญ ก็อยู่ที่คณะสิงโตและบุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยตรง

7. จุดแข็งของคณะสิงโตย่านฝั่งธนบุรี

ความผูกพันของคณะสิงโตแต่ละคณะกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมีอยู่ในระดับที่สูงมาก โดยมีความเชื่อว่าการแสดงสิงโตในแผ่นดินสยาม (ไทยปัจจุบัน) เกิดขึ้นครั้งแรกในยุคสมัยนั้น เป็นการถวายการแสดงต่อหน้าพระที่นั่ง เมื่อ 200 กว่าปีมาแล้ว และปัจจุบันวันสำคัญที่เกี่ยวกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช คือทุกวันที่ 27-28 ธันวาคมทุกปี สิงโตหลาย ๆ คณะก็จะมาแสดงถวายสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ลานพระบรมรูปในบริเวณวงเวียนใหญ่ และเป็นสิ่งที่หลาย ๆ คณะสิงโตใฝ่ฝันที่อยากเข้าไปแสดง ณ ที่นั้น แม้ว่า สถานที่จะไม่ค่อยเอื้ออำนวยนัก และการจัดระบบให้เข้าไปแสดง ก็ไม่ค่อยดีนัก แต่คณะสิงโตย่านฝั่งธนบุรี จะมีค่านิยมหรือความเชื่อร่วมกันว่า ทุกปีหรือแต่ละปี จะต้องไปแสดงถวายที่ลานพระบรมรูปวงเวียนใหญ่ ให้ได้

ส่วนงานประจำปีของวัดอินทารามวรวิหาร บางยี่เรือ ที่มีการแสดงเชิดสิงโต จำนวนมากเป็นพิเศษ เพราะวัดดังกล่าวมีประวัติความเป็นมา และผูกพันกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นอย่างมาก เช่น เป็นวัดที่พระองค์ทรงเสด็จไปปฏิบัติพระกรรมฐาน เมื่อครั้งพระองค์ทรงพระชนม์อยู่ รวมถึงเป็นวัดที่บรรจุพระอัฐิของพระองค์และพระราชชนนี ของพระองค์เป็นต้น

ชาวฝั่งธนบุรี ตลอดจนคณะสิงโตทุกคณะ จึงรู้สึกถึงความผูกพันนี้ กับพระเกียรติภูมิของพระองค์ เพื่อเป็นการถวายพระเกียรติแด่พระองค์ จึงมาร่วมกันแสดงเชิดสิงโตถวายที่วัดอินทารามวรวิหาร ดังกล่าวนี เป็นประจำทุก ๆ ปี เป็นต้น

8. ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารคณะสิงโต

ประเด็นปัญหาในการบริหารจัดการมีหลายประเด็น หลายระดับ แตกต่างกันในแต่ละคณะสิงโต แต่มักพบปัญหาคล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ซึ่งพอจะประมวลได้โดยเริ่มจากปัญหาเล็ก ๆ เช่น นักแสดงไม่ตั้งใจซ้อม ไม่มีความรับผิดชอบในหน้าที่ หรือนักแสดงขบถลิ้มของ (อุปกรณ์) ในการแสดงตามสถานที่ต่าง ๆ การตัดราคา แม้กระทั่งปัญหาการถือหัวสิงโตเดินเร่ไร เป็นต้น ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์คณะสิงโตพอสมควร

ปัญหานักแสดงขาดซ้อม สมาชิกส่วนใหญ่มีอาชีพหรืองานประจำของแต่ละคนเป็นหลัก จึงทำให้ขาดเวลาที่จะทุ่มเทให้กับงานแสดงเชิดสิงโต แต่ครั้งจะไม่รับงานแสดง หัวหน้าคณะสิงโตก็ทำไม่ได้ เพราะจะยิ่งจะทำให้ขาดลูกค้า จึงได้แต่ประทับประคองสถานการณ์ต่อไป คณะศิษย์เทวธรรมให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นและสาเหตุของปัญหาว่า สมาชิกในคณะหลายคนมีงานประจำ ถ้ามีงานแสดงที่ตรงกับช่วงเวลาทำงาน นักแสดงเหล่านั้นก็ไม่สามารถไปแสดงได้ เพราะการลางานอาจทำให้โดนตัดเงินเดือนวันละ 500 บาท ซึ่งมันไม่คุ้มกับการไปแสดงซึ่งได้รับค่าจ้างวันละ 300 บาท

ปัญหาการเดินเร่ไร หัวหน้าคณะสิงโตหลายคนกล่าวว่า อึดอัดใจต่อพฤติกรรมเช่นนั้น แต่ก็ทำอะไรไม่ได้ เพราะมันคนละคณะกัน หัวหน้าคณะบางคนยอมรับว่า คณะสิงโตเป็นเสมือนกับอัยยี่ หากทำตนเทียวถือหัวสิงโต ถือจานหรือถาดเดินขอเงินอยู่หน้าบ้าน ถ้าไม่ให้ คนไม่ให้จะรู้สึกอายเพื่อนบ้านไหม ก็จำเป็นต้องให้บริจาค

5.2 แนวทางการบริหารจัดการคณะสิงโตเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ

ในวัตถุประสงค์ข้อนี้ผู้วิจัยได้นำหลักทฤษฎีการบริหารจัดการมาเป็นแนวทางในการอธิบายข้อค้นพบจากงานวิจัย โดยนำทฤษฎี 7M มาใช้ เนื่องจากเป็นทฤษฎีที่สอดคล้องกับบริบทของการวิจัยนี้ ซึ่งทฤษฎี 7M ประกอบด้วย

1) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Man)

จำนวนนักแสดงของแต่ละคณะจะมีจำนวนที่แตกต่างกันออกไป แต่โดยส่วนใหญ่และจะมีประมาณ 20-30 คน แต่บางคณะก็มีมากกว่าคณะอื่น เช่น คณะศิษย์ลูกหัชยมงคล จะมีการใช้นักแสดงมากที่สุดถึง 150 คน ในการแสดงการแห่มังกรและสิงโต ซึ่งถือว่าเป็นคณะเซตสิงโตที่มีนักแสดงมากที่สุดในประเทศไทย แตกต่างจากคณะศิษย์หลวงพ่อมเหศวร ซึ่งมีนักแสดงประมาณ 20 คน แต่เวลาไปแสดงจริงอาจใช้นักแสดงประมาณ 5-6 คน ขึ้นอยู่กับชุดการแสดงว่าเป็นชุดใหญ่หรือชุดเล็ก ถ้าเป็นชุดใหญ่ก็จะใช้นักแสดง 20 คณะ ขึ้นอยู่ที่ผู้ว่าจ้างว่าต้องการแบบไหน

ทั้งนี้กล่าวได้ว่า การบริหารคนหรือสมาชิกคณะสิงโตต้องมียุทธศาสตร์ประกอบหลาย ๆ อย่าง เช่น (1) การรับสมัคร ต้องมีการประเมินพฤติกรรม ความสามารถ และนิสัยใจคอต่าง ๆ รวมทั้งต้องสืบประวัติให้ดีกว่าที่จะรับเข้าเป็นสมาชิก (2) ต้องวางคนให้เหมาะกับงาน เช่น คนตัวเล็กควรอยู่ด้านบน ในกรณีที่มีการแสดงต่อตัวหลายชั้น คนตัวใหญ่ต้องอยู่ด้านล่างเพื่อรับน้ำหนัก อีกทั้งต้องดูที่ความสามารถในการแสดงด้วย เพราะการแสดงมีหลายแบบ แต่ละคนชอบและถนัดต่างกัน หัวหน้าคณะจึงจำเป็นต้องจัดสรรคน หรือวางคนให้เหมาะกับศักยภาพและความสามารถของแต่ละคน (3) เน้นย้ำเรื่องความซื่อสัตย์ ไม่ลักขโมย การที่คณะสิงโตต้องเข้าไปแสดงตามบ้านต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเป็นบ้านที่มีฐานะ ทำให้มีทรัพย์สินมีค่าเป็นจำนวนมาก ดังนั้นการเน้นย้ำถึงการไม่ลักขโมย มีความซื่อสัตย์จึงมีความจำเป็นอย่างมากต่อความอยู่รอดของคณะสิงโต

2) การบริหารงบประมาณ (Money)

งบประมาณในการจัดตั้งคณะมาจากการเรียกรายกันในกลุ่มเครือญาติ หรือคนในชุมชน อุปกรณ์การแสดงหรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ได้มาจากการรวบรวมในกลุ่มกันเอง บางคณะเมื่อมีชื่อเสียง มีคนรู้จัก จ้างไปแสดงหรือทำกิจกรรม อาจมีผู้สนับสนุนหรือสปอนเซอร์ เข้ามาช่วยรับผิดชอบภายหลัง โดยการสนับสนุนนั้นอาจอยู่ในรูปแบบของการจัดหาชุดให้นักแสดงได้สวมใส่ ปีละไม่เกิน 2 ชุด แต่มีเงื่อนไขว่าชื่อหน่วยงานหรือผู้สนับสนุนต้องอยู่ด้านหน้าหรือด้านหลังของชุดที่สวมใส่ เช่นกรณีของคณะศิษย์ลูกหัชยมงคลกับ บริษัทคิงส์เพาเวอร์ เป็นต้น แต่สิงโตบางคณะไม่ยอมรับความช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากสปอนเซอร์ ด้วยเหตุผลว่า ไม่มีอิสระที่จะแสดงหรือรับงานอื่น เนื่องจากหากผู้สนับสนุนต้องการให้ไปแสดงในวันเกิดหรือกิจการของเขา คณะสิงโตไม่สามารถปฏิเสธงานได้ แม้ว่าจะได้รับงานอื่นไว้ก่อนหน้านี้อยู่แล้ว และราคาค่าจ้างก็ไม่สามารถระบุได้ จะบอกได้เพียงว่า แล้วแต่เหี้ย หรือข้อ เจ้ จะให้ เขาให้เท่าไรเราก็ตองรับ ลูกน้องหรือทีมงานไม่ได้รางวัลอะไร ก็ต้องพอใจเท่านั้น แต่คณะสิงโตที่ยอมให้มีผู้สนับสนุนก็ให้เหตุผลว่า ถ้อยที ถ้อยอาศัยกัน ไม่ได้คิดอะไรมาก เพราะบางครั้ง ผู้สนับสนุนเขาเป็นคน

กว้างขวาง มีพรรคพวกเพื่อนฝูงมากมาย ก็สามารถป้อนงานแสดงเซตสิ่งโตให้ได้ตลอด คณะสิ่งโตที่มีแนวคิดเช่นนี้ มักจะเป็นคณะใหญ่ เช่นลูกชัยมงคล และลูกท้าวมหาพรม เป็นต้น

3) การจัดการ (Management)

การจัดการ คณะสิ่งโตที่ประสบความสำเร็จ มีรายได้เข้ามาในคณะ หรือมีงานแสดงตลอดทั้งปี ย่อมเป็นคณะที่มีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เน้นคุณภาพในการแสดง เน้นทีมเวิร์คในการแสดง ซึ่งทางคณะให้ความเห็นว่า “ทำอย่างไรให้ลูกค้าชอบใจ ทำอย่างไรที่แสดงแล้วคนที่เขามาชมปรบมือและประทับใจเรา มีการเ็นเตอร์เทนลูกค้า ไม่ใช่ว่าคือมาจ้างคุณไปโชว์แล้วจบงานกลับบ้านแต่ผมไม่ใช่ ผมมีการเ็นเตอร์เทนลูกค้า มีการใช้โฆษณาในการที่เรียกว่าหยอกล้อกับทางเจ้าภาพหยอกล้อคนดู เพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพื่อให้ชมแล้วเกิดความบันเทิงมีรอยยิ้มมีเสียงหัวเราะ ความการเ็นเตอร์เทนเป็นหนึ่งใน”

คณะสิ่งโตหลาย ๆ คณะมีการนำเทคโนโลยีบางอย่างเข้ามาใช้ เช่น เรื่องไฟ LED และการปรับโหนด หรือดวงตาส่งโตให้คนดูสามารถมองเห็นแวววาวในเวลากลางคืน เป็นที่ตื่นตาตื่นใจของคนดู การเลือกชุดสวมใส่ตามที่ลูกค้าต้องการตามความเชื่อในความเป็นสิริมงคล และการใช้ชุดแสดงที่ใหม่ สะอาด รู้จักเลือกชุด เลือกสีให้เข้ากับลักษณะงานแสดง เป็นต้น ก็ถือว่าเป็นแนวทางทำให้คณะสิ่งโตนั้น ๆ มีประสิทธิภาพ คือ คนดูชอบใจ

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการคณะสิ่งโตให้มีประสิทธิภาพ คณะสิ่งโตควรมีการจัดการ เช่น การทำงานเป็นทีม การสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้า การปรับปรุงคุณภาพของการแสดงตลอด การเ็นเตอร์เทนลูกค้า การบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพดี และการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการแสดง ซึ่งการที่คณะสิ่งโตจะสามารถทำได้ดังที่กล่าวมาข้างต้นต้องใช้ความรู้ หรือหลักการด้านบริหารธุรกิจมาใช้ จากการลงพื้นที่พบว่า ถ้าคณะใดที่หัวหน้าคณะสิ่งโตมีการศึกษาจะมีการบริหารจัดการที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ เพราะได้นำความรู้ด้านการบริหารมาพัฒนาคณะ ทำให้คณะมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ มากกว่าคณะอื่น ๆ

4) การให้ข้อมูลข่าวสาร หรือการประชาสัมพันธ์ (Message)

ปัจจุบันนี้ช่องทางการสื่อสารระหว่างคณะสิ่งโตกับผู้ชมหรือผู้ติดตามสะดวกง่ายขึ้น หลายคณะใช้เฟสบุ๊ค ทวิตเตอร์ อีเมล เป็นช่องทางในการสื่อสารกับกลุ่มคนติดตาม สมาชิกในกลุ่มก็สามารถทราบข่าวสาร ความเคลื่อนไหวของคณะสิ่งโตได้ คณะสิ่งโตบางคณะก็ใช้ช่องทางนี้ติดต่อหรือสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าหรือคนดู หรือเป็นช่องทางให้ทีมงานแสดงเพิ่มขึ้น กิจกรรมการแสดงสิ่งโตในสถานที่ต่าง ๆ ก็จะถูกอัปโหลดให้คนที่เข้ามาเยี่ยมชม ติดตามหรือสมาชิกในเพจ ได้ทราบความเคลื่อนไหว หรือติดตามไปดูในสถานที่ต่าง ๆ ได้ตลอด

ในทางตรงกันข้าม คณะสิ่งโตที่ไม่ได้เน้นงานแสดงเท่าไรนัก ก็ใช้ประโยชน์จากการให้ข้อมูลข่าวสารน้อยลง หรือบางคณะให้เหตุผลว่า เราอายุมากแล้ว ทำไม่ค่อยได้ ที่ผ่านมามีเด็ก ๆ (ชาวคณะ) หรือคนอื่น ๆ ที่เห็นมาเที่ยวชม จัดการโหลดภาพกิจกรรมการแสดงต่าง ๆ ให้ โดยที่ทางคณะสิ่งโตนั้น ๆ ไม่ค่อยได้ดำเนินการเอง ลักษณะและเหตุผลดังกล่าวก็ส่งผลให้คณะสิ่งโตนั้น ๆ มีงานแสดงน้อยลง แต่ถึงแม้มีการแสดงน้อย พวกเขาก็ไม่รู้สึกรำคาญมีผลกระทบอะไร เพราะไม่ได้เน้นงานแสดงเช่นบางคณะ ๆ เป็นต้น

สรุป แนวทางการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพและราคาถูก ย่อมเป็นการใช้เทคโนโลยีหรือโซเชี่ยลมีเดียในปัจจุบันที่มีประสิทธิภาพสูง ราคาถูก สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างรวดเร็ว ดังนั้นถ้าคณะใดที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ย่อมได้เปรียบกว่าคณะอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม คณะสิงโตจำเป็นต้องมีการพัฒนาการแสดงของตนเองอย่างต่อเนื่อง รูปแบบการประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปากยังคงใช้การได้อยู่ อีกทั้งการแสดงงานการกุศลต่าง ๆ ก็ถือเป็นการประชาสัมพันธ์อีกแบบหนึ่ง คล้าย ๆ กับการออกบูธของบริษัทต่าง ๆ ที่มีผู้ประกอบการหลาย ๆ ที่มาแสดงสินค้าของตนเอง ดังนั้นคณะสิงโตควรมีรูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายเพื่อที่จะสามารถนำเสนอความสามารถของตนเองให้คนทั่วไปได้เห็นมากที่สุด ซึ่งท้ายที่สุดจะนำไปสู่การนำรายได้เข้าสู่คณะสิงโต

5) การแสดง (Manifest)

ในสมัยก่อนคณะสิงโตมีการแสดงที่คล้ายกัน คือการแสดงแบบปีระกาและวังแดง ซึ่งเป็นลีลาการเชิด เปรียบเทียบกับเพลงลูกทุ่งกับเพลงไทยสากล แต่ภายหลัง คณะสิงโตแต่ละคณะโดยเฉพาะคณะที่เน้นรับงานแสดง ล้วนมีเทคนิคลีลาการแสดงที่แตกต่างกัน ทั้งเสื้อผ้าที่สวมใส่ในการแสดงดนตรีประกอบหัวสิงโต แต่ละคณะพยายามออกแบบให้แตกต่างและพิเศษกว่าคณะอื่น ๆ รวมถึงวัสดุที่ใช้โหนกหรือดวงตาสิงโตที่มีหลอดไฟ LED สำหรับส่องแสง เมื่อต้องมีการแสดงในเวลากลางคืน

การแสดงต่อตัวของคณะสิงโต ก็เป็นเทคนิคหรือวิธีการที่พัฒนาขึ้นมา โดยใช้วิธีการด้านกายกรรมเข้ามาประยุกต์ หรือสิงโตกระโดดเสาดอกเหมย เป็นต้น ก็เป็นเทคนิคหรือวิธีการใหม่ที่ปรับมาใช้ในการแสดงของคณะสิงโต เพราะการแสดงสิงโตที่เป็นต้นฉบับจริง ๆ คือการแสดงสิงโตพื้น ที่เป็นการแสดงเดินไปตามพื้นเรียบ ๆ เชิดไปตามจังหวะกลองฉะ หรือฉาบ เท่านั้น แต่บางคณะที่มีการต่อตัวหรือกระโดดเสาดอกเหมย เป็นเทคนิควิธีการใหม่ที่เพิ่มเข้ามาเพื่อแข่งขันและชมขวัญกันในกลุ่มผู้เล่นการเชิดสิงโต นอกจากนี้ บางคณะ เจ้าภาพว่าจ้างคณะสิงโตไปแสดงในงาน แต่หัวหน้าคณะมีแผนการแสดงมังกรให้ด้วย เป็นต้น ก็จัดว่าเป็นระเบียบ วิธีการหรือเทคนิคใหม่ ๆ ของแต่ละคณะสิงโต แต่บางคณะที่ไม่ได้เน้นการรับงานแสดง หรือมีคณะสิงโตไว้พอให้คนรู้จักว่าเป็นคณะสิงโต รับงานแสดงในงานวัดอินทารามหรือวัดในละแวกชุมชน ก็จะไม่มีความรู้หรือวิธีการอะไรเป็นพิเศษ การแสดงแต่ละครั้งก็เป็นเพียงนัดพบกัน บันเทิงในหมู่พรรคพวก เพื่อนฝูง เท่านั้นเป็นต้น

สรุป การแสดงถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในองค์กร หรือคณะสิงโต ถ้าในบริบทธุรกิจการแสดง เนื้อหา (content) ของการแสดงเป็นหัวใจหลักของความสำเร็จหรือความอยู่รอดของธุรกิจ เช่นเดียวกันกับคณะสิงโตที่ต้องให้ความสำคัญกับการแสดง การพัฒนารูปแบบการแสดง เทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อสร้างความแตกต่าง หรือสร้างความบันเทิงให้แก่ลูกค้าเป็นสิ่งสำคัญ หลาย ๆ คณะพัฒนาจากสิงโตพื้น ไปสู่สิงโตกายกรรม เพิ่มความหวาดเสียว ตื่นเต้น รวมทั้งมีการนำรูปแบบการแสดงจากต่างประเทศ เช่น คณะหลงเทียนมีการนำรูปแบบการแสดงจากประเทศสิงคโปร์เข้ามา ทำให้มีความแตกต่างจากคณะอื่น ๆ ดังนั้น แนวโน้มของรูปแบบการแสดงสิงโตในอนาคตคงเน้นการสร้าง ความบันเทิงให้แก่ลูกค้า มีการใช้เทคโนโลยี รวมทั้งมีการเลียนแบบการแสดงจากงานแสดงอื่น ๆ เข้ามาปรับใช้เพื่อสร้างความแตกต่าง และสร้างความแปลกใหม่ให้กับลูกค้า

6) การประสานงาน หรือการประนีประนอม (Mediation)

การที่คณะสิงโตไต้หวัน เกิดจากมีรูปแบบการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามสิ่งที่ เป็นปัญหอย่างหนึ่งของคณะสิงโตคือ ปัญหาการตัดราคา ทำให้คณะสิงโตหลายคณะมีความขัดแย้งกัน ดังนั้นการประนีประนอมกัน การแบ่งปันกัน เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถทำให้คณะสิงโตอยู่ร่วมกันได้ การที่มีบริษัทอแกลไนซ์เข้ามาเป็นคนกลางในการจัดหางานแก่คณะสิงโตถือเป็นกลไกหนึ่งที่สามารถ แก้ปัญหาเรื่องการตัดราคาได้ เพราะจะมีการตกลงกับผู้ว่าจ้างอย่างชัดเจนว่าเป็นคณะไหนที่จะมาแสดง ผู้ว่าจ้างเองก็ไม่ต้องปวดหัวมาประสานงานหรืองานคณะสิงโตมาแสดง ลดความเสี่ยงที่อาจจะเกิด ปัญหาหลาย ๆ อย่าง เพราะบริษัทอแกลไนซ์จะตรวจสอบข้อมูลประวัติ หรือคุณภาพก่อนที่จะส่งงาน ให้กับผู้ว่าจ้าง ถ้าเกิดปัญหาอะไร ผู้ว่าจ้างสามารถที่จะเรียกร้องความเสียหายอย่างเต็มที่แก่บริษัทอ แกลไนซ์ วิธีการนี้คล้าย ๆ กับการที่ตำรวจมีผู้จัดการส่วนตัว ถ้ามีปัญหาอะไร ผู้ว่าจ้างไม่ต้องไปเคลียร์กับ ตำรวจ แต่สามารถที่จะเจรจาหรือเคลียร์ปัญหากับผู้จัดการ ทำให้การประสานงานมีความรวดเร็วและมี ประสิทธิภาพ

7) การวัดผลหรือการประเมินผลการปฏิบัติงาน (Measurement)

ข้อนี้พบว่า คณะสิงโตแต่ละคณะมีการวัดผลหรือประเมินผลการแสดงด้วยวิธีง่าย ๆ เช่น เคย ไปแสดงครั้งก่อน หากเจ้าภาพเรียกใช้หรือจ้างไปแสดงอีก ก็หมายความว่าแสดงดี ประทับใจคนจ้าง คน ดู หรือมีแฟนคลับติดตามมาชม ก็บ่งชี้ได้ว่าคณะตนเองได้รับความนิยม เป็นต้น ส่วนผลการประเมินการ แสดงเพื่อพัฒนาคณะ ๆ ให้เก่งขึ้น ยังไม่มีความชัดเจนมากนัก ส่วนใหญ่จะแสดงท่าทางคล้าย ๆ กัน หรือเลียนแบบกัน เช่น เห็นคณะนั้นทำอย่างนั้น หัวหน้าคณะอื่น ๆ ก็จะพยายามทำตามหรือพยายาม ทำให้ดีกว่า เป็นต้น

ค่านิยมเรื่องไปแข่งขันต่างประเทศ เช่น มาเลเซีย หรือสิงคโปร์ เป็นต้น เมื่อคณะสิงโตหนึ่งไป แสดงได้ และได้รางวัลอะไรสักอย่างกลับมา ก็เป็นเหตุผลให้คณะอื่น ๆ อยากไปแสดงหรือไปแข่งขันใน เวทีระดับนั้น บางครั้งให้เหตุผลว่า เป็นการแสดงความสามารถศักยภาพของคณะที่สามารถไปแสดง ต่างประเทศได้เป็นการสร้างภาพลักษณ์ให้กับคณะสิงโตนั้น ๆ แม้ว่าค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายเองหรือเงิน รางวัลน้อยนิดก็ตาม บางคณะก็ตื่นนอน ฝึมน้อยากไปแสดงหรือนำเสนอผลงานของคณะตนเอง ในเวที ระดับนั้น แต่บางคณะก็ไม่ได้สนใจการแสดงระดับนั้น มุ่งเน้นแสดงในประเทศไทย และไม่แข่งขันกับ ใครแต่พยายามแข่งกับตนเอง เช่นที่กล่าวว่า เมื่อปีที่แล้ว คณะเราทำการแสดงมังกรได้ 150 เมตร ปีนี้ จะต้องทำลายสถิติเมื่อปีที่แล้วหรือปีหน้าจะต้องยิ่งใหญ่กว่าเดิม เป็นต้น

สรุป แนวทางการประเมินของคณะที่สิงโตที่ทำอยู่ในปัจจุบันมี 3 อย่างคือ (1) ดูจากการ นำมาใช้ซ้ำ หรือมีการว่าจ้างจากผู้ว่าจ้างคนเดิมให้มาแสดงอีกครั้งในปีหน้า หรือโอกาสหน้า ถือเป็นการ บ่งบอกว่า การแสดงของคณะเรามีคุณภาพ เป็นที่ต้องการของคนว่าจ้าง (2) มีงานเข้ามาอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นตัวชี้วัดอย่างหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ สะท้อนถึงคุณภาพ หรือผลการดำเนินงานที่ผ่านมาได้อย่างดี เกิดจากการพูดปากต่อปาก ทำให้เกิดการว่าจ้างเป็นอย่างต่อเนื่อง (3) ได้รับรางวัลจากการแข่งขัน ระดับประเทศหรือระดับนานาชาติ ตามที่กล่าวมาข้างต้น คณะสิงโตบางคณะมีความปรารถนาที่จะเข้าร่วมการแข่งขันระดับนานาชาติ ซึ่งถ้าได้รางวัลกลับมาถือเป็นความภาคภูมิใจของคณะ สร้างชื่อเสียง ให้กับคณะเป็นอย่างมาก แน่แน่นอนว่าการได้รับรางวัลจากการแข่งขันในระดับชาติหรือระดับนานาชาติ ย่อมเป็นตัวการันตี หรือตัวชี้วัดที่ดีที่จะบอกว่า คณะสิงโตคณะนี้มีคุณภาพมากน้อยเพียงใด

การแสดงเชิดสิงโตกับกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

ปัจจุบันยังไม่มีนักท่องเที่ยวหรือบริษัทท่องเที่ยวจัดโปรแกรมให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมการแสดงสิงโตเป็นกิจลักษณะหรือนำนักท่องเที่ยวที่ต้องการมาดูการแสดงเชิดสิงโตในย่านฝั่งธนบุรีอย่างจริงจัง จะมีเพียงงานสมเด็จพระเจ้าตากสินเท่านั้นที่มีคนมาดูเป็นจำนวนมาก ถ้าเป็นวันอื่น ๆ ก็จะมีเฉพาะนักท่องเที่ยวบังเอิญไปพบเจอ หรือได้ช่วงที่คณะสิงโตบางคณะไปแสดงตามร้านค้า หรือบริษัท ตามที่มีผู้ว่าจ้างไปทำการแสดงเท่านั้น การที่นักท่องเที่ยวซื้อแพ็คเกจเพื่อที่จะมาดูคณะสิงโตแสดงจึงยังไม่มี

เมื่อประมาณ พ.ศ. 2552 คณะศิษย์หลวงพ่อบุญเรืองนิเคยได้รับการว่าจ้างไปแสดงที่สนามบิณสุวรรณภูมิ เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาในประเทศ แต่每天有มีการแสดง 3 รอบ ซึ่งนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเป็นอย่างมาก แต่หลังจากนั้นมากก็ไม่เคยได้รับว่าจ้างไปแสดงที่สนามบิณสุวรรณภูมิอีก อาจเกิดจากในปัจจุบันมีคณะสิงโตหลายคณะ อาจมีคณะอื่นไปแสดงแทน ในส่วนตัว (คณะสิงโต) ก็คิดว่า การแสดงสิงโตสามารถสร้างความน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยวต่างชาติได้ ถ้ารัฐบาลมีการส่งเสริมและผลักดันให้คณะสิงโตเป็นสัญลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จริง ๆ

ภาครัฐยังไม่เคยช่วยเหลือเท่าที่ควร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา หรือหน่วยงานในเขตพื้นที่ไม่เคยให้ความสำคัญกับคณะเชิดสิงโต ทั้งที่คณะสิงโตย่านฝั่งธนบุรีมีมากกว่า เก้าแก้วว่า ถือเป็นตัวต้นกำเนิดของสิงโตในประเทศ แต่ที่ผ่านมาไม่ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐจึงทำให้คณะสิงโตย่านฝั่งธนบุรีไม่เป็นที่รู้จักเท่าที่ควร

5.3 เครือข่ายคณะสิงโตและส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว (แนวทางการยกระดับ / ส่งเสริม คณะสิงโต)

คณะผู้วิจัยได้แยกประเด็นสรุป ไว้ 2 ประเด็นหลัก คือ เครือข่ายคณะสิงโต และแนวทางการยกระดับคณะสิงโต และหรือแนวทางการส่งเสริมคณะสิงโต มีสาระพอสรุปได้ ดังนี้

5.3.1 เครือข่ายคณะสิงโต

คณะสิงโตมีเครือข่าย(Network) แบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ 1) เครือข่ายในระดับคณะสิงโตด้วยกัน 2) เครือข่ายผู้ร่วมอาชีพที่คล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกัน 3) เครือข่ายระดับชาติหรือภายในประเทศ และ 4) เครือข่ายระดับนานาชาติ แต่ละระดับสรุปได้ ดังนี้

1) เครือข่ายในระดับคณะสิงโตด้วยกัน พิจารณาและวิเคราะห์ได้จากคณะสิงโตแต่ละคณะที่แยกออกไปจัดตั้งเป็นคณะใหม่ แม้ว่าจะมีการออกไปจัดตั้งเป็นคณะใหม่ แต่ความสัมพันธ์ระหว่างกันก็ยังมีอยู่ หากคณะใดคณะหนึ่งมีงานแสดง แต่อีกคณะไม่มีงานก็สามารถติดต่อ ร้องขออนักแสดงจากอีกคณะหนึ่งได้ คณะใหญ่ ๆ ที่มีสมาชิกนักแสดงจำนวนมาก เมื่อมีงานแสดงมากกว่าหนึ่งงานในบางวันก็สามารถแยกเป็นกลุ่มคณะเล็ก ๆ พร้อมกับสมาชิกในคณะจำนวนหนึ่งไปงานแสดงตามที่ผู้ว่าจ้างต้องการได้ หรือหากนักแสดงไม่พอก็สามารถร้องขอหรือเรียกเอานักแสดงจากคณะอื่น ๆ ที่รู้จักซึ่งอาจเรียกว่าเป็นเครือข่าย แต่ไม่ใช่เครือข่ายที่เป็นทางการนัก

2) เครือข่ายผู้ร่วมอาชีพที่คล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกัน หมายถึงกลุ่มบุคคลหรือคณะที่ประกอบอาชีพงานแสดงด้วยกัน เช่น คณะจิ๋ว คณะมายากล หรือบริษัทจัดงานแสดง เช่น ออแกนเซอร์ เป็นต้น

ส่วนเครือข่ายที่เรียกว่า บริษัทจัดงานหรือออแกนเซอร์นั้น เป็นเครือข่ายที่เริ่มจากการรับงานในกรุงเทพมหานคร แต่เมื่อบริษัทจัดงานดังกล่าว ไปรับงานต่างจังหวัดก็มีการติดต่อประสานงานจากเจ้าภาพตามต่างจังหวัดอีกครั้งหนึ่ง

เครือข่ายอีกประเภทที่พบเห็นได้จากคณะสิงโต คือ บริษัท ห้างร้านอื่น ๆ ที่เคยจ้างคณะสิงโตไปแสดงเมื่อมีงานที่มีลักษณะคล้ายกันก็จะมีการแนะนำให้กับเพื่อน ๆ บริษัท ห้างร้านหรือกลุ่มนักธุรกิจด้วยกัน หรือบางรายยอมเป็นสปอนเซอร์สนับสนุน จัดหาชุด หรือเสื้อผ้าให้คณะสิงโตใส่ โดยมีเงื่อนไขคือต้องติดแบรนด์สินค้า หรือโลโก้บริษัทติดอยู่กับชุดที่สวมใส่ด้วย ลักษณะการเป็นเครือข่ายเช่นนี้ หลายคณะก็ยอมรับเพราะมองว่ามันเป็นเรื่องปกติของธุรกิจ แต่บางคณะก็ไม่ขึ้นชื่อนัก เพราะมองว่าเป็นการรบกวนสปอนเซอร์รายนั้น หรือบางครั้งก็กลัวว่า ไม่อิสระในการรับงาน เพราะถือว่าเป็นหนี้บุญคุณ เนื่องจากหากสปอนเซอร์รายนั้นติดต่อมาให้ไปแสดง ก็จำเป็นต้องไปแสดง

คณะสิงโตบางคณะยอมแสดงฟรี เช่น งานวัด หรืองานประจำปีของวัดใกล้คณะสิงโต เพราะมองว่า เล่นด้วยความศรัทธาต่อเจ้าอาวาสในวัดนั้น หรือ อยากมีเครือข่าย อยากมีคนรู้จัก อยากให้มีคนเห็น ครึ่งหน้าจะได้ติดต่อว่าจ้างคณะของเราให้ไปแสดงบ้าง เป็นต้น

3) เครือข่ายระดับชาติหรือภายในประเทศ สมาคมวูซูแห่งประเทศไทยเป็นสมาคมหลักที่ดูแลคณะสิงโต สมาคมวูซูจะมีบทบาทหลักในการจัดการแข่งขันการแสดงสิงโตแห่งชาติ ซึ่งจะมีการแข่งขันปีละ 4 ครั้ง คือการแข่งขันชิงแชมป์แห่งประเทศไทย การแข่งขันกีฬาแห่งชาติ การแข่งขันกีฬายาวชนแห่งชาติ และการแข่งขันกีฬานักเรียนแห่งชาติ ที่จริงสมาคมวูซูมีความต้องการที่จะเข้ามาดูแลและจัดระเบียบคณะสิงโตต่าง ๆ แต่ก็มีปัญหาและอุปสรรคหลาย ๆ อย่าง เช่น คณะสิงโตส่วนใหญ่ไม่ยอมรับเนื่องด้วยมีการเก็บค่าสมาชิก แต่ก็มีคณะสิงโตบางส่วนเห็นด้วยที่จะให้ทางสมาคมวูซูเข้ามาดูแลอย่างจริงจัง เพราะในต่างประเทศทั้งมาเลเซีย สิงคโปร์ หรือฮ่องกงก็จะมีสมาคมเข้ามาดูแลอย่างใกล้ชิด จะทำให้การส่งเสริมและบริหารจัดการเรื่องการแข่งขัน มีการอบรมให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการคณะสิงโต หรือการอัปเดตข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ หรือเป็นค่าเดินทางให้กับทีมที่จะไปแข่งขันหรือแสดงในต่างประเทศ

4) เครือข่ายระดับนานาชาติ คณะผู้วิจัยได้พบว่า หลายคณะมีเครือข่ายที่อยู่ต่างประเทศ เช่น มาเลเซีย หรือสิงคโปร์ บางคณะเอารูปแบบการแสดงมาจากผู้สอนชาวสิงคโปร์ เช่น คณะหลงเจียน เป็นต้น บางคณะมีโอกาสไปโชว์การแสดงหรือไปแข่งขันที่ต่างประเทศ เช่น มาเลเซียโดยผ่านสมาคมที่อยู่มาเลเซีย เป็นต้น บางคณะมีชมรม หรือสมาคมในต่างประเทศติดต่อ ว่าจ้างให้ไปแสดงประจำ แต่ไปแสดงในฐานะเป็นนักแสดงของคณะสิงโตที่ประเทศนั้น ๆ

5.3.2 การส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว (แนวทางการยกระดับ / ส่งเสริม คณะสิงโต)

การจะยกระดับสถานะภาพของสิงโตผิงธนบุรี อาจมี 2 แนวทางหลัก ที่สามารถทำได้ เช่น

1. สนับสนุนหรือผลักดันการสร้างหรือให้มีกฎเกณฑ์ กฎระเบียบที่ชัดเจน ที่เป็นแกนกลาง สำหรับเป็นหลักปฏิบัติของคณะสิงโต ส่วนใหญ่หรือทุกคณะในย่านผิงธน มีองค์กรหรือหน่วยงานที่ทุกฝ่าย (คณะสิงโต) ยอมรับกันและกัน เพื่อให้คณะสิงโตมีสถานะเป็นนิติบุคคล อาจในรูปแบบของชมรม สมาคม สมาพันธ์สิงโตผิงธนบุรี เป็นต้น

2. คณะสิงโต อาจต้องมีความชัดเจนว่า จะวางตนเองอยู่หรือจัดแสดงสิงโตในฐานะดำรงไว้ซึ่ง ศิลปะวัฒนธรรมไทย - จีน การที่จะดำรงและสืบสาน ศิลปะวัฒนธรรมแขนงนี้ให้คงอยู่ต่อไป หรือจะพัฒนาตนเองให้เข้าไปสู่ความเป็นกีฬา ที่จะยกสถานะภาพสู่ความเป็นกีฬาระดับชาติ ระดับซีเกมส์หรือ เอเชียนเกมส์ เป็นต้น

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่อง การจัดการคณะเชิดสิงโตและสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมไทย - จีน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ นี้ คณะผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ ไปตามลำดับ ดังนี้

5.2.1 ระบบและรูปแบบในการบริหารจัดการคณะสิงโตในย่านผิงธนบุรี

คณะสิงโตมีระบบบริหารจัดการซ่อนอยู่ 2 ระบบคือระบบของคณะสิงโตทั้งในส่วนเฉพาะคณะสิงโต และระบบการบริหารจัดการคณะสิงโตภายใต้องค์กร คณะผู้วิจัยพบว่าระบบคณะสิงโตบริหารจัดการโดยระบบครอบครัวหรือเครือข่าย กล่าวคือสมาชิกในคณะสิงโตส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มาจากครอบครัวเดียวกัน กลุ่มเครือญาติ หรือเป็นบุคคลในละแวกชุมชนนั้น ๆ สาเหตุที่ใช้ระบบครอบครัวหรือเครือญาติ อาศัยเหตุผลเพื่อก่อให้เกิดความสะดวกและง่ายต่อการฝึกหัด การฝึกสอนการแสดงเชิดสิงโต เพราะหากเป็นบุคคลจากครอบครัวอื่น หากหัวหน้าคณะสิงโตแนะนำหรือสอนการแสดงสิงโต เมื่อนักแสดงคนนั้นเก่งและมีความสามารถมากขึ้น ก็อาจลาออกจากคณะหรือและไปร่วมกับคนอื่น จัดตั้งคณะสิงโตใหม่ขึ้นมาแข่งกับคณะเดิม หรือหากไม่พอใจก็อาจละทิ้งหน้าที่ออกจากคณะสิงโตเดิม ขณะกำลังทำการแสดง แต่เมื่อคณะผู้วิจัยศึกษาและสังเกตจากที่มาของแต่ละคณะสิงโต กลับพบว่าหลาย ๆ คณะที่ก่อตั้งขึ้นมาภายหลังล้วนแยกออกมาจากคณะดั้งเดิมทั้งสิ้น ทั้งที่หัวหน้าคณะที่แยกตัวออกมาตั้งคณะใหม่ก็เป็นญาติพี่น้องหรือเครือญาติกับเจ้าของคณะเดิม แต่อาจเรียกว่าคณะที่แยกออกมาเป็นเครือข่าย (Network) ของคณะเดิมหรือเครือข่ายของกันและกันซึ่งมีความสัมพันธ์กับทฤษฎีระบบที่กล่าวว่าระบบคือการรวมกลุ่มที่เหนียวแน่นของส่วนที่สัมพันธ์กันและพึ่งพาซึ่งกันและกันทั้งที่เป็นธรรมชาติหรือที่มนุษย์สร้างขึ้น

ทั้งนี้ สมาชิกคณะสิงโตส่วนใหญ่นอกจากจะเป็นเครือญาติที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นแล้ว คณะสิงโตที่เปิดรับสมาชิกจากระบบรุ่นพี่ รุ่นน้องในโรงเรียน ก็สัมพันธ์กับทฤษฎีนี้เช่นกันเพราะทฤษฎีระบบแบบสหวิทยาการกล่าวว่า ทุกระบบถูกกำหนดโดยขอบเขตเชิงพื้นที่ และเวลาของมัน

ระบบได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมภายนอก สามารถอธิบายระบบโดยโครงสร้าง วัตถุประสงค์ ธรรมชาติ หรือการทำงานของมัน ในแง่ของผลกระทบ การเปลี่ยนแปลงส่วนหนึ่งของระบบมักจะส่งผลกระทบต่อส่วนอื่นทั้งระบบโดยมีรูปแบบพฤติกรรมที่คาดการณ์ได้ สำหรับระบบที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และปรับตัวด้วยตนเอง การเติบโตและการปรับตัวในเชิงบวกขึ้นอยู่กับว่าระบบนั้นปรับสภาพแวดล้อมได้ดีเพียงใด บางระบบทำงานเพื่อสนับสนุนระบบอื่นเป็นหลัก โดยช่วยในการบำรุงรักษา ระบบอื่น หรือเพื่อป้องกันความล้มเหลว ดังนั้นเป้าหมายของทฤษฎีระบบคือ การค้นหาพลวัต (dynamics) ค้นหาข้อจำกัด เงื่อนไข และหลักการของระบบ (Beven, 2006)

จากการศึกษาได้พบว่า คณะสิงโตหลายคณะมีพลวัต (dynamics) ของตนเองทั้งในส่วนของการรับสมาชิก การแสดงสิงโตตลอดถึงระบบการสร้างคติความเชื่อต่อการแสดงเชิดสิงโต เป็นต้น การผสมผสานความเชื่อดั้งเดิมเข้ากับความเชื่อยุคใหม่ การนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาปรับใช้กับการแสดง การใช้กลยุทธ์การตลาด การประชาสัมพันธ์เข้ามาช่วย สามารถสื่อสารกับผู้จ้าง ผู้ชมและผู้แสดงระหว่างกันมากขึ้น

แม้ว่าคณะสิงโตจะมีรูปแบบและระบบการรับสมาชิกแตกต่างกันบ้าง แต่ละส่วน (สมาชิกและหัวหน้าคณะ) มีความเกี่ยวข้องและพึ่งพาอาศัยกันและกัน เช่นกรณีสมาชิกคณะสิงโตถือหัวสิงโตเดินเรียวไร ทั้งที่ทำให้ภาพลักษณ์คณะสิงโตตกต่ำ แต่หัวหน้าคณะสิงโตก็ไม่สามารถทำอะไรหรือแก้ไขปัญหานี้ได้เพราะหากตำหนิหรือไล่ออกจากคณะสิงโต สมาชิกเหล่านั้นก็อาจไม่มาทำการแสดงสิงโต เมื่อมีงานแสดง หรืออาจไปร่วมกับบุคคลอื่นจัดตั้งคณะใหม่ จำเป็นที่หัวหน้าคณะสิงโตจะต้องมีความยืดหยุ่นพยายามปรับความสมดุลในคณะอย่างเต็มที่ แม้กระทั่งเรื่องการจ่ายค่าตอบแทนในการแสดง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ Rudolf Stichweh (2011) ที่ว่าด้วยองค์ประกอบของระบบว่า 1) ระบบคือนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นประกอบด้วยส่วนที่เกี่ยวข้องและพึ่งพาซึ่งกันและกัน 2) ระบบคือขอบเขตที่กำหนดระบบ และแยกความแตกต่างจากระบบอื่น ๆ ในสภาพแวดล้อม 3) ระบบคือความสมดุลที่มีความยืดหยุ่นต่อปัจจัยภายนอก แต่ก็สามารถรักษาลักษณะสำคัญของระบบตนเองได้ 4) ระบบคือการปรับตัวเพื่อทำการเปลี่ยนแปลงภายในที่จำเป็น และสามารถปกป้องตัวเองจากสภาพแวดล้อมภายนอกเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ 5) ระบบคือการพึ่งพาซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนหรือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 6) ระบบคือการตอบสนองกระบวนการที่ระบบแก้ไขตัวเองตามปฏิกิริยาจากระบบอื่น ๆ ในสภาพแวดล้อม

คณะสิงโตมีความเชื่อว่า กรณีที่สมาชิกจากบางคณะถือหัวสิงโต เดินเรียวไรตามถนน ชุมชนหรือตลาด กระทบต่อภาพลักษณ์ของคณะสิงโตโดยรวม ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของจันทราณี สงวนนาม (2545) ที่พบว่า แต่ละองค์ประกอบของระบบจะต้องมีส่วนสัมพันธ์กันหรือมีผลกระทบต่อกันและกัน (The Entities Model) หมายความว่า ถ้าองค์ประกอบของระบบตัวใดตัวหนึ่งเปลี่ยนไป ก็จะมีผลต่อการปรับเปลี่ยนขององค์ประกอบตัวอื่นด้วย เพราะทฤษฎีระบบจะมองทุก ๆ อย่างในภาพรวมของทุกองค์ประกอบ มากกว่าที่จะมองเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งของระบบ

คณะสิงโตอาศัยปัจจัยหรือทรัพยากรการบริหารหลายด้าน เช่น บุคลากร (Man) ได้แก่สมาชิกในคณะเพื่อช่วยกันขับเคลื่อนงานแสดงสิงโต งบประมาณ (Money) ที่จัดหาขึ้นขึ้นมาเองโดยไม่ได้พึ่งงบประมาณจากภาครัฐ แสงทิวาสดุอุปกรณ์ (Materials) เพื่อการจัดการแสดงที่ร่วมหรือทันสมัยมากขึ้น (comtemporary) การบริหารจัดการ (Management) และแรงจูงใจ (Motivations) ทั้งที่เป็นเรื่องค่าจ้าง ค่าตัวสมาชิกรักแสดง (จันทราณี สงวนนาม, 2545)

คณะสิงโตแต่ละคณะมีสถานะเป็นองค์การกลุ่มแบบธรรมชาติ (Natural System Perspective) เป็นการรวมกลุ่มของปัจเจกชนซึ่งสมาชิกมีผลประโยชน์ร่วมกันและทำกิจกรรมร่วมกันที่ทำให้คณะสิงโตและระบบดำรงอยู่ โดยมีโครงสร้างที่ไม่เป็นทางการ เป็นกลไกผลักดันให้องค์การและปัจเจกชนในองค์การบรรลุเป้าหมายคือผลประโยชน์ร่วมกันได้ สอดคล้องกับสกอต (Scott, 1992) ให้นิยามไว้ โดยการรับสมาชิกเข้าคณะสิงโตมีลักษณะเป็นกลุ่มแบบระบบเปิด (Open System Perspective) เพราะระบบของกิจกรรมที่มีการพึ่งพากันและกัน มีการเชื่อมโยงและเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของสมาชิก เป็นระบบที่อยู่ภายใต้การพึ่งพาแลกเปลี่ยนอย่างต่อเนื่องจากสิ่งแวดล้อมรอบองค์การ กรณีนี้พิจารณาได้จากการรับสมาชิกเข้าร่วมคณะแม้ว่าบางครั้งจะรับเฉพาะเครือญาติ แต่บางครั้งรับคนในชุมชนทั่วไปที่สนใจการแสดงสิงโต โดยพิจารณาจากความชื่นชอบและสนใจของบุคคลนั้นที่แสดงออกเช่นการติดตามชมการแสดง (แสดง) สิงโต อยากมีส่วนร่วมในการแสดง เป็นต้น และการที่คณะสิงโตแต่ละคณะต้องพึ่งพาอาศัยนักแสดงข้ามคณะสิงโต เมื่อมีงานแสดงที่มากกว่าในเวลาปกติก็มีการเรียกใช้ ไหว่วาน หรือชวนนักแสดงจากคณะอื่นมาสมทบคณะของตน ซึ่งมีลักษณะขอตัวนักแสดงสิงโตระหว่างกัน ได้

คณะสิงโตจัดเป็นองค์การที่มีโครงสร้างอย่างไม่เป็นทางการ (อรูปนัย) โดยแต่ละบุคคลที่มาร่วมกันต่างมีผลประโยชน์เฉพาะตน และพยายามผลักดันให้องค์การและผลประโยชน์ตน (ปัจเจกชน) บรรลุเป้าหมาย เน้นการกระทำกิจกรรมทุกอย่างภายในองค์การจะต้องมีการพึ่งพาอาศัยกันและกัน แลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกัน นอกจากนั้นสิ่งแวดล้อมขององค์การก็ถือเป็นตัวแปรสำคัญที่จะทำให้องค์การดำรงอยู่ได้ (Scott, 1992)

เมื่อกล่าวถึงรูปแบบของคณะสิงโตโดยมองในฐานขององค์การจะมีถึง 2 รูปแบบคือ องค์การที่มีโครงสร้างอย่างเป็นทางการ (Formal) และองค์การที่มีโครงสร้างอย่างไม่เป็นทางการ (Informal) เพราะภายในโครงสร้างของคณะสิงโตคณะเดียวกัน จะมี 2 โครงสร้างทับซ้อนกันอยู่ เพราะในขณะที่องค์การถูกจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือกฎหมายขององค์การนั้น ๆ ภายในองค์การเองมักจะมีกลุ่มบุคคลที่พยายามแสดงพฤติกรรมบางอย่างออกมาเพื่อผลักดันแนวคิดของกลุ่มตน หรือเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มตน ทับซ้อนกับผลประโยชน์ขององค์การที่กลุ่มตนสังกัดอยู่ คณะสิงโตแต่ละคณะก็มีโครงสร้างทั้ง 2 ซ้อนทับกันอยู่ แม้ว่าจะไม่ได้รับรองจากทางการ (ภาครัฐ) เป็นลายลักษณ์อักษร ที่เรียกว่าเป็นทางการ แต่มีลักษณะโครงสร้างไม่เป็นทางการ และมีระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับเฉพาะที่ใช้ปฏิบัติภายในคณะสิงโตแต่ละคณะ เพื่อกำหนดความประพฤติของสมาชิกคณะสิงโตให้ต้องปฏิบัติตาม เช่นระเบียบว่าด้วยต้องฝึกซ้อม ระเบียบว่าด้วยการแต่งกาย การแสดงท่วงท่าและลีลาในการเชิดสิงโต เป็นต้น

คณะสิงโตจัดเป็นองค์การอย่างหนึ่ง มีรูปแบบการจัดองค์กรส่วนใหญ่ให้เป็นแบบครอบครัว หรือธุรกิจครอบครัว เพราะโดยทั่วไปวัฒนธรรมองค์กร (organization culture) เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อธุรกิจ แม้ว่าจะเป็นธุรกิจในครอบครัว (family firm) หรือรูปแบบการจัดการองค์กรแบบครอบครัว เพราะวัฒนธรรมองค์กรมักประกอบด้วย ค่านิยม (values) ความเชื่อ (beliefs) และผลประโยชน์ (interests) ซึ่งรูปแบบการจัดการองค์กรแบบครอบครัวได้รับอิทธิพลอย่างมากจากความสัมพันธ์ทางครอบครัว (family relation) (Chrisman, Chua, & Steier, 2002) ซึ่งทำให้รูปแบบธุรกิจครอบครัว หรือรูปแบบการจัดการองค์กรแบบครอบครัวแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน (Dyer, 1986; Barontini & Caprio, 2006)

ธุรกิจครอบครัว หรือการจัดการองค์กรแบบครอบครัวได้รับการวิเคราะห์และปรับตามแนวคิดและมุมมองของทฤษฎีครอบครัว (familiness theoretical perspective) (Habbershon, Williams, & MacMillan, 2003) และพบว่า คณะสิงโตส่วนใหญ่ 80% มีรูปแบบการจัดองค์กรแบบครอบครัว หรือแบบธุรกิจครอบครัว (family business) มีส่วนน้อยเท่านั้นที่มีการจัดการแบบธุรกิจเต็มตัว

กล่าวได้ว่าคณะสิงโตส่วนใหญ่มีการบริหารแบบไม่เป็นทางการ ไม่มีโครงสร้างตายตัว มีลักษณะขององค์กรที่มีการรวมกลุ่มแบบธรรมชาติ (Natural System Perspective) คือ สมาชิกมีผลประโยชน์ร่วมกัน และทำกิจกรรมร่วมกันในการทำให้ระบบดำรงอยู่ อีกทั้งเป็นองค์การกลุ่มแบบระบบเปิด (Open System Perspective) เป็นระบบที่มีการพึ่งพากันและกัน มีการเชื่อมโยงและเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของสมาชิก

เมื่อทำการวิเคราะห์อย่างละเอียดได้พบว่า ระบบการบริหารคณะสิงโตส่วนใหญ่เป็นระบบครอบครัว ซึ่งระบบนี้สามารถแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ (1) วัฒนธรรมองค์กรแบบตระกูล (clan culture) (2) วัฒนธรรมองค์กรแบบยืดหยุ่น (adhocracy culture) (3) วัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งเน้นการตลาด (market culture) (4) วัฒนธรรมองค์กรแบบลำดับชั้น (hierarchy culture) ซึ่งแต่ละคณะก็มีระดับ หรือความเข้มข้นในการจัดการแบบครอบครัวที่ต่างกัน

คณะผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูล ได้พบว่า หลายคณะสิงโต รับช่วงจากสมัยพ่อ หรือพี่สืบทอด ยืดหยุ่นในการรับสมัครสมาชิกร่วมคณะ หลายๆ คณะใช้กลยุทธ์การตลาดที่สามารถทำได้ ตามความรู้ความสามารถและทุนทรัพย์ที่จะกระทำได้ สมาชิกในคณะได้แต่เริ่มจากการทำหน้าที่ย่อย ๆ ไปถึงหน้าที่ยากขึ้นตามลำดับ เช่น เดินตามขบวนแห่ ตีกลอง ตีฉาบ จนถึงต่อตัวหรือกระโดดเสาดอกเหมย แต่ทั้งหมดนั้น ขึ้นอยู่กับความใส่ใจและใฝ่ฝันของสมาชิกแต่ละคนด้วย

5.2.2 แนวทางการบริหารจัดการคณะสิงโตเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ

คณะผู้วิจัยได้พบข้อมูลที่ถือว่าเป็นแนวทางสำหรับการบริหารจัดการคณะสิงโตที่แตกต่างกัน และคล้ายคลึงกัน สรุปได้ว่าแต่ละคณะสิงโต มีแนวทางการบริหารจัดการคณะสิงโตเป็นเอกเทศ ตามแบบฉบับของแต่ละคณะ อาจมีบางส่วนที่คล้ายคลึงหรือซ้ำซ้อนกัน ในที่นี้ขออภิปรายประเด็นตามวัตถุประสงค์ข้อนี้ ดังนี้

แนวทางในการบริหารจัดการคณะสิงโตให้มีประสิทธิภาพนั้น ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม และลงพื้นที่เก็บข้อมูล ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า แนวคิดการบริหารงานแบบ 11M ซึ่งภายหลังผู้วิจัยได้ตัดเหลือ 7M มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของคณะสิงโต ประกอบด้วย 1) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Man) 2) การบริหารงบประมาณ (Money) 3) การจัดการ (Management) 4) การให้ข้อมูลข่าวสาร หรือการประชาสัมพันธ์ (Message) 5) การแสดง (Manifest) 6) การประสานงาน หรือการประนีประนอม (Mediation) 7) (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2555) แม้ว่าบางปัจจัยแต่ละคณะสิงโตจะมี เช่น ทรัพยากรมนุษย์ (Man) แต่ก็ไม่ได้มีการคัดกรองบุคคลที่จะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของคณะที่ตึกนัก แต่ใช้ทรัพยากรมนุษย์ที่มีหรือสมาชิกในคณะมาจากญาติพี่น้องหรือคนในชุมชนที่มีใจรักในงานด้านนี้ แต่อาศัยการฝึกหัด ลองผิดลองถูกกว่าจะเป็นที่พอใจของหัวหน้าคณะสิงโต หัวหน้าคณะสิงโตจึงจะให้ขึ้นทำการแสดง เป็นต้น งานด้านบริหารก็ไม่ได้มีระบบที่เด็ดขาด เช่น กรณีสมาชิกคณะ ฯ บางคนถือหัว

สิงโตเดินร่ายไร ก็ไม่ได้มีมาตรการว่ากล่าวตักเตือนหรือลงโทษแต่อย่างใด และเรื่องงบประมาณ (Money) ได้พบว่า บางคนขาดอุปกรณ์ในการแสดงเช่น เครื่องดนตรีสำหรับการแสดง สถานที่ฝึกซ้อมหรือเสาสำหรับให้นักแสดงกระโดดในการแสดงเสาดอกเหมย บางคนต้องอาศัยยืมหรือผลิตเปลี่ยนกับอีกคณะโดยสลับวัน เวลาสำหรับฝึกซ้อมกับเจ้าของอุปกรณ์การฝึกซ้อมเป็นต้น หรือแม้กระทั่งชุดที่สวมใส่ในการแสดง หลายคนละสิงโต อาศัยเจ้าภาพหรือสปอนเซอร์ จัดให้ปีละชุดหรือ 2 ชุด เป็นต้น เมื่อสอบถามถึงสาเหตุ ก็ได้ทราบว่า เพราะขาดเงินในการจัดหา ซึ่งก็ถือเป็นงบประมาณในการบริหารคณะสิงโต หรือแม้กระทั่งเมื่อเกิดการบาดเจ็บจากการฝึกซ้อมก็ต้องใช้จ่ายเงินตนเองหรือกู้ยืมเพื่อมารักษาพยาบาล เป็นต้น

กล่าวได้ว่าการบริหารจัดการของคณะสิงโต ไม่ค่อยประสบผลสำเร็จนัก เพราะคณะสิงโตส่วนใหญ่ขาดปัจจัยการบริหารดังกล่าว แต่มีบางคณะที่มีนายทุนหรือผู้สนับสนุนหลักอยู่เบื้องหลังหรือหัวหน้าคณะมีความสามารถในการจัดหางานแสดงได้เดือนละหลายครั้ง ก็ทำให้คณะนั้น ๆ ค่อนข้างดำเนินกิจการในคณะได้มีประสิทธิภาพ

ดังนั้น เมื่อคณะสิงโตยังไม่มียุทธศาสตร์ทำหน้าที่ยบริหารจัดการที่แน่ชัด ไม่มีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาเกี่ยวข้อง การที่จะให้คณะสิงโตแต่ละคณะกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ฯ จึงยังไม่เกิดขึ้น แต่ละคณะจัดการกิจกรรมหรือการแสดงทุกอย่างเพื่อให้คณะของตนมีงานแสดง แต่บางคณะที่ไม่ได้เน้นการแสดงมากนักแต่จัดตั้งขึ้นเพื่อสืบสานวัฒนธรรมประเพณีหรือเพื่อเป็นแหล่งพบปะ ทำกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชน ไม่เคียดร้อนเรื่องงานแสดงสิงโต เพราะอยู่ได้ด้วยรายได้จากงานประจำ คณะที่มีแนวคิดเช่นนี้จึงไม่จำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจอะไรที่เป็นรูปธรรม จะมีบ้างเพียงส่วนน้อยที่มีเป้าหมายจะไปแข่งระดับนานาชาติในประเทศเพื่อนบ้านอาเซียน เช่น มาเลเซีย สิงคโปร์หรือฮ่องกง เป็นต้น

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า คณะสิงโตมีโครงสร้างที่มีลักษณะไม่เป็นทางการ มีการบริหารจัดการแบบครอบครัว หรือวัฒนธรรมครอบครัว ขาดหลักการบริหารจัดการที่เป็นสากลหรือวิชาการ เช่น ลินดอล เออร์วิก (Lyndall Urwick, 1937) กล่าวไว้ 7 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบริหารงานบุคคล (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) หรือตามแนวคิดของเฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบังคับการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุมงาน (Controlling)

แม้ว่าจะมีความพยายามใช้แนวคิดการบริหารแบบ 11M เป็นแนวคิดที่สอดคล้อง และครอบคลุม เหมาะสมที่จะนำมาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับคณะสิงโต ก็พบว่าคณะสิงโตอาจใช้แนวคิดหรือปัจจัยทางการบริหารได้เพียง 7 M เช่น 1) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Man) 2) การบริหารงบประมาณ (Money) 3) การบริหารงานทั่วไป (Management) 4) การให้บริการข่าวสาร หรือข้อมูลข่าวสาร (Message) 5) การแสดง (manifest) 6) การประสานงาน หรือการประนีประนอม (Mediation) 7) การวัดผลหรือการประเมินผลการปฏิบัติงาน (Measurement) เท่านั้น

5.2.3 เพื่อสร้างเครือข่ายคณะสิงโตและส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว

คณะสิงโตมีเครือข่ายในหลายระดับ แต่เป็นลักษณะรวมเป็นเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการ ดังกล่าวแล้ว อาศัยความสัมพันธ์ส่วนบุคคลมากกว่าเครือข่ายที่จะก่อให้เกิดความยั่งยืน เครือข่ายของคณะสิงโต เริ่มจากสมาชิกในคณะที่แยกตัวออกไปจัดตั้งเป็นคณะใหม่ขึ้นด้วยเหตุผลเฉพาะ คณะเหล่านั้นเมื่อมีกิจกรรมหรือมีเจ้าภาพจ้างให้ไปแสดงก็กลับมารวมตัวกันอีกครั้งหรือส่งคนในคณะของตนมาร่วมด้วย หรือสมาชิกในแต่ละคณะก็สามารถมาร่วมกันแสดงได้

นอกจากนั้น ยังมีเครือข่ายที่เชื่อมต่อกันระหว่างกลุ่มบุคคลที่ประกอบอาชีพด้านศิลปะหรือการแสดงด้วยกัน เช่น คณะจิ้งหรีด หรือคณะมายากล เป็นต้น ที่สามารถติดต่อ ส่งผ่านงานแสดงระหว่างกัน กับคณะสิงโตและกลุ่มบริษัทรับจัดงาน (Organizer) ที่ถือว่าเป็นเครือข่ายของคณะสิงโตในการรับงาน และป้อนงานให้ แม้ว่าจะได้รับประโยชน์ร่วมกับคณะสิงโตก็ตาม และเครือข่ายระหว่างประเทศ เช่น สมาคม ชมรม สิงโตในประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์หรือฮ่องกง ที่มีการติดต่อสื่อสาร จ้างให้คณะสิงโตของไทยไปแสดงในนามตัวแทนของสมาคม หรือชมรมที่ประเทศนั้น ๆ เป็นต้น การรวมกันเป็นเครือข่ายข้างต้น สอดคล้องกับสนธิสัญญา พลศรี (2550) ให้ความหมายว่าเครือข่ายหมายถึงความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างสมาชิกซึ่งอาจจะเป็นบุคคลต่อบุคคล บุคคลต่อกลุ่ม กลุ่มต่อกลุ่ม เครือข่ายต่อเครือข่าย กลายเป็นเครือข่ายย่อยภายใต้เครือข่ายใหญ่ ในการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายไม่ได้เป็นเพียงการรวมตัวกันโดยทั่วไปแต่มีเป้าหมายในการทำกิจกรรมร่วมกันทั้งที่เป็นครั้งคราวหรืออาจเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่อง จึงเป็นการเชื่อมโยงคนที่มีความสนใจร่วมกัน พบปะสังสรรค์และพัฒนาไปสู่การลงมือร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยเป้าหมายและจุดประสงค์เดียวกัน และเช่นเดียวกับ เสรี พงศ์พิศ (2548) ให้ความหมายเครือข่ายว่า ขบวนการทางสังคมอันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความต้องการบางอย่างร่วมกัน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมบางอย่างโดยที่สมาชิกของเครือข่ายยังคงความเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน

ในกรณีของคณะสิงโต มีความชัดเจนของการสร้างความสัมพันธ์กันเพื่อแสดงศิลปวัฒนธรรมร่วมระหว่างไทยและจีนเพื่อต้องการให้วัฒนธรรมหรือการแสดงดังกล่าวยังคงอยู่และในขณะเดียวกันแต่ละคณะก็มีกิจกรรมในการแสดงที่สามารถร่วมกันได้ บางครั้งสมาชิกของแต่ละคณะก็มีเอกเทศในการแสดงการเข้าร่วมทั้งในระดับคณะในประเทศ หรือระดับต่างประเทศ เช่นมาเลเซีย สิงคโปร์หรือฮ่องกง เป็นต้น

คณะสิงโตทั้งหมดของย่านธนบุรี แม้ว่าได้มีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการดังกล่าว แต่ในอีกมุมหนึ่งก็มีความเป็นเครือข่ายสังคม (Social network) เพราะสมาชิกของคณะสิงโตเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนหรือสังคมที่คณะสิงโตตั้งอยู่ และมีความสัมพันธ์กับสังคมในหลายมิติเช่นเกิดขึ้น 1) เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในฐานะความสัมพันธ์ที่โยงใย นับตั้งแต่ปัจเจกบุคคลไปจนถึงความสัมพันธ์อันสลับซับซ้อนในพหุสังคม 2) เป็นคำที่นำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการขับเคลื่อนทางสังคมและยุทธศาสตร์การพัฒนา 3) เป็นคำที่อธิบายถึงแบบแผนพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับปัจเจกบุคคลและสังคมในการที่จะดำเนินกิจกรรมความสัมพันธ์ การติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฯลฯ กับฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้เกิดกระบวนการตามเหตุและปัจจัยนั้น ๆ (พระมหาสุหิตย์ อาภากร (อบอูน) (2547)

แม้ว่าคณะสิงโตแต่ละคณะมีความเป็นเอกเทศหรือลักษณะเฉพาะของคณะ แต่ก็มีความองค์ประกอบของความเป็นเครือข่ายหลายด้าน และสอดคล้องกับเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) ศึกษาไว้ เช่น

1) การรับรู้มุมมองร่วมกัน (common perception) หมายถึงสมาชิกในเครือข่ายต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุการณ์การเข้าร่วมเป็นเครือข่าย เช่นมีความเข้าใจในปัญหาภายในคณะสิงโตและมีสำนึกในการแก้ปัญหาร่วมกัน เป็นต้น

2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (common vision) เป็นการมองเห็นภาพของจุดมุ่งหมายในอนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มเครือข่าย รับรู้และเข้าใจทิศทางเดียวกัน มีเป้าหมายเดียวกัน ก่อให้เกิดพลังขับเคลื่อน เกิดเอกภาพและบรรเทาความขัดแย้งอันเกิดจากมุมมองความคิดที่แตกต่างกันได้ เช่นความต้องการให้มีองค์กรหรือเครือข่ายที่เป็นทางการ มีหน่วยงานหรือภาครัฐรับรอง เป็นต้น

3) การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (mutual interest / benefits) เพราะหากสมาชิกต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำกิจกรรมของตน แต่เมื่อมารวมกันเป็นเครือข่ายบนฐานผลประโยชน์ร่วมกันที่มากเพียงพอจะดึงดูดให้รวมเป็นเครือข่าย ให้งานหรือกิจกรรมสำเร็จบนฐานของผลประโยชน์ร่วมกันได้

4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (all stakeholders participation) นับว่าเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญมากในการพัฒนาเครือข่ายให้มีความเข้มแข็ง เพราะเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในเครือข่าย ย่อมเป็นเงื่อนไขทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือ เป็นต้น

5) การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary relationship) เป็นเรื่องที่สมาชิกของเครือข่ายต่างเสริมสร้างซึ่งกันและกันโดยที่จุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยแก้จุดอ่อนให้อีกฝ่ายหนึ่ง

6) การพึ่งพาร่วมกัน (interdependence) เนื่องจากข้อจำกัดของสมาชิกในเครือข่ายทั้งในด้านทรัพยากร ความรู้ เงินทุน กำลังคน ฯลฯ สมาชิกในเครือข่ายไม่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างสมบูรณ์ แต่เมื่อร่วมกันจะทำให้เป้าหมายนั้นสำเร็จได้

7) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (interaction) เพราะหากขาดปฏิสัมพันธ์กันแล้ว สมาชิกไม่มีทางประสบความสำเร็จได้เพราะขาดความร่วมมือในกิจกรรมของเครือข่ายและระหว่างเครือข่าย เป็นต้น

ทั้งนี้ เพราะเครือข่ายสิงโตมีลักษณะเกิดขึ้นตามธรรมชาติ มีความสัมพันธ์ในลักษณะครอบครัว ชุมชน ละแวกวัดที่ตั้งอยู่ได้แก่ เครือข่ายที่เกิดขึ้นจากความสมานฉันท์การร่วมแรงร่วมใจของฝ่ายต่าง ๆ ที่มองเห็นความจำเป็นในการเรียนรู้ และการแก้ไขปัญหาาร่วมกันแล้วมารวมตัวกันเป็นเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ ตลอดจนถึงการพึ่งพาอาศัย โดยเป็นเครือข่ายที่มีการสื่อสารและความผูกพันที่มีชีวิตชีวา มีกระบวนการ ที่ประสานสอดคล้องกับความสนใจและความต้องการอย่างแท้จริงของสมาชิกมีแนวทางการดำเนินการที่เป็นอิสระจากการครอบงำของฝ่ายต่าง ๆ และจะเกิดขึ้นในชุมชนปฏิบัติการที่ใช้ความสมานฉันท์และการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการทำกิจกรรมร่วมกัน (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ (อบอุ้น) (2547)

5.3 ข้อเสนอแนะ

คณะผู้วิจัยได้แบ่งข้อเสนอแนะออกเป็น 3 ส่วน คือข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติหรือสำหรับ คณะสิงโต ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย สำหรับผู้บริหารระดับสูง ตั้งแต่รัฐบาล กระทรวงหรือ กรุงเทพมหานคร เป็นต้น และข้อเสนอแนะในการทำวิจัย สำหรับนักวิจัยหรือผู้สนใจทั่วไป ข้อเสนอแนะแต่ละส่วน มีรายละเอียด ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาคณะเชิดสิงโต

1. **เปลี่ยนภาพลักษณ์** ในมุมมองของคนส่วนใหญ่คณะสิงโตในประเทศยังไม่ค่อยดี หลายคนอาจมองว่าเป็นแก๊งมาเฟีย ดิตยาเสพติด เรียกรายขอเงิน การแต่งตัวไม่สะอาด มีบางคณะเท่านั้นที่ปรับปรุงดีขึ้น แต่ในภาพรวมก็ยังไม่ดี ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ให้ดีขึ้น ถือเป็นจุดเริ่มต้น และเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดที่จะยกระดับ และสร้างการยอมรับให้กับคนในสังคมมากขึ้น ซึ่งปัญหานี้เคยเกิดขึ้นเช่นเดียวกันในประเทศสิงคโปร์และมาเลเซีย แต่ทั้งสองประเทศก็สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ ต้องใช้เวลา 30-40 ปี จึงจะทำให้คนมองภาพสิงโตดีขึ้น

2. **การบริหารคณะให้มีประสิทธิภาพ** ระบบการบริหารคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรีมี 3 แบบด้วยกันคือ 1) ระบบครอบครัว 2) ระบบโรงเรียน 3) ระบบชุมชน แต่โดยส่วนใหญ่ 80% เป็นระบบครอบครัว มีไม่กี่คณะที่มีระบบการบริหารแบบธุรกิจครอบครัวเต็มตัว ส่วนมากจะเป็นรักษาวัฒนธรรมอย่างไรก็ตามทุกคณะมีความต้องการที่จะได้รับการจ้างงานเพราะจะทำให้สมาชิกมีรายได้ และสามารถนำเงินส่วนนั้นมาบริหารจัดการคณะต่อไป ดังนั้นจากงานวิจัยนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ทฤษฎี 7M มีความสอดคล้องกับบริบทของคณะสิงโตย่านฝั่งธนบุรี และสามารถทำให้การบริหารจัดการคณะสิงโตมีประสิทธิภาพ ซึ่งทฤษฎี 7M ประกอบด้วย 1) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Man) 2) การบริหารงบประมาณ (Money) 3) การจัดการ (Management) 4) การให้ข้อมูลข่าวสาร หรือการประชาสัมพันธ์ (Message) 5) การแสดง (Manifest) 6) การประสานงาน หรือการประนีประนอม (Mediation) 7) การวัดผลหรือการประเมินผลการปฏิบัติงาน (Measurement)

3. **คณะสิงโตควรเข้าร่วมกับสมาคมวูซูมากขึ้น** ที่ผ่านมากคณะสิงโตส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าร่วมกับสมาคมวูซู เนื่องจากปัจจัยหลายอย่างเช่น 1) ไม่อยากเสียค่าสมาชิกรายปีซึ่งปัจจุบันมีการเก็บค่าธรรมเนียม 5,000 บาทต่อปี 2) หลายคณะมองว่าการอยู่ภายใต้สมาคมวูซูจะทำให้การบริหารงานคณะมีความลำบากมากขึ้น อาจต้องแจ้งรายได้ และอาจนำไปสู่การเสียภาษีมากขึ้น 3) สมาคมวูซูไม่ได้มีงบประมาณมาก ทำให้การเข้าอยู่ในสมาคมก็อาจจะไม่ได้มีประโยชน์อะไรมากมาย อย่างไรก็ตามจากประสบการณ์ของประเทศสิงคโปร์และมาเลเซีย ซึ่งเป็น 2 ประเทศที่มีเครือข่ายสิงโตที่เข้มแข็งที่สุดในโลก การที่คณะสิงโตอยู่ภายใต้สมาคมวูซูจะทำให้การบริหารงานของคณะมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีงานแสดงมากขึ้น ได้รับความรู้ด้านการบริหารคณะ การแข่งขัน หรือสวัสดิการต่าง ๆ ดังนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่คณะสิงโตในประเทศไทยต้องเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสมาคมวูซูเพื่อที่จะสามารถยกระดับคณะสิงโตในประเทศไทยทัดเทียมกับนานาชาติได้ อย่างไรก็ตามสมาคมวูซูต้องมีการปรับเปลี่ยนนโยบายและวิธีการทำงานเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งรัฐบาลควรมีการส่งเสริมเรื่องงบประมาณให้แก่คณะสิงโตมากขึ้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

1. **อยากให้รัฐบาลช่วยเหลืองบประมาณ** ที่ผ่านมาเสียงสะท้อนจากคณะสิงโตคือ ไม่เคยได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐ คณะสิงโตอยากให้ภาครัฐสนับสนุนเรื่องเสื้อผ้า หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ อีกทั้งอยากให้ภาครัฐสนับสนุนงบประมาณให้กับสมาคมวูซูให้มากกว่านี้ เพราะในปัจจุบันกีฬาสิงโตเป็นกีฬาประเภทหนึ่งของสมาคมวูซู ทำให้มีงบประมาณไม่เพียงพอต่อการบริหารงาน ในแต่ละเดือนคณะสิงโตในประเทศไทยต้องการไปแข่งขันสิงโตในต่างประเทศ ซึ่งหลายคณะก็สามารถสร้างชื่อเสียงแก่ประเทศชาติ อย่างไรก็ตามต้องออกค่าใช้จ่ายในการเดินทางด้วยตนเอง ทำให้เป็นอุปสรรคของคณะสิงโตไทยที่จะยกระดับสู่นานาชาติได้

2. **ไม่มีสถานที่ฝึกซ้อม** คณะสิงโตส่วนใหญ่ใช้พื้นที่ในวัด ช่างวัด ที่ว่างใต้สะพาน หรือใต้ทางด่วนในการฝึกซ้อม แต่ปัจจุบันวัดส่วนใหญ่ไม่อนุญาตให้ฝึกซ้อมได้ อีกทั้งมีเหตุการณ์ที่เทศกิจไปห้ามคณะสิงโตซ้อมใต้ทางด่วน ในทางกลับกันภาครัฐสร้างลานสเก็ตบอร์ด สนามฟุตบอล แต่ไม่เคยเหลียวแล หรือให้ความสนใจคณะสิงโตเลย ภาครัฐมองคณะสิงโตว่าเป็นแก๊งอันตราย ดิดยา มั่วสุม แต่ในความเป็นจริงแล้วการฝึกซ้อมสิงโตต้องใช้พลังกำลังมาก ถ้าติดยาคงไม่สามารถซ้อมได้ ดังนั้นอยากให้ภาครัฐส่งเสริมสิงโตให้ทัดเทียมกับกีฬาหรือวัฒนธรรมประเภทอื่นด้วย

3. **พัฒนาเป็นกีฬาระดับสากล** คณะสิงโตหลายคณะต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนและผลักดันสิงโตให้เป็นกีฬาระดับชาติ หรือกีฬามหาวิทยาลัย ปัจจุบันกีฬาการเชิดสิงโตมีบรรจุในกีฬาเอเชียนอินดอร์เกมส์ อีกทั้งมีการแข่งขันระดับนานาชาติเดือนหนึ่งประมาณ 4 ครั้ง ทั้งเมืองปิ่นัง เกนติ้ง ฮองกง และสิงคโปร์ นอกจากนี้ประเทศมาเลเซียมีความพยายามที่จะผลักดันกีฬาการเชิดสิงโตให้บรรจุไว้ในกีฬาซีเกมส์ด้วย ด้วยเหตุผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าต่างประเทศมีการตื่นตัวที่จะพัฒนากีฬาสิงโตให้เป็นกีฬาที่อยู่ในมหกรรมกีฬาระดับนานาชาติ ดังนั้นประเทศไทยมีความจำเป็นต้องให้การส่งเสริมและผลักดันเป็นการเร่งด่วน เริ่มด้วยการอบรมให้ความรู้เรื่องกติกาการแข่งขัน ทั้งการให้คะแนน การตัดคะแนน การแสดงท่าที่ได้คะแนนมาก หรือเทคนิคต่าง ๆ ที่จำเป็น เพราะในปัจจุบันการแข่งขันกีฬาสิงโตในประเทศไทยยังไม่มีกติกาที่แน่นอน ยังไม่ได้รับการยอมรับจากคณะสิงโต การตัดสินหลายครั้งค้านสายตาผู้ชม คณะสิงโตบางคนได้กล่าวว่า “การแข่งขันสิงโตในประเทศไทยไม่มีมาตรฐาน ไม่มีกติกา มีแต่กติกา” ดังนั้นการที่จะพัฒนากีฬาสิงโตไปสู่ระดับสากลมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอบรมให้ความรู้เรื่องกติกาการแข่งขันสิงโตให้ทุกคณะมีความเข้าใจชัดเจน และตรงกัน

4. **พัฒนาเป็นการท่องเที่ยว** คณะสิงโตเสนอว่า ต้องการผลักดันให้งานสมเด็จพะเจ้าตากสินยิ่งใหญ่เหมือนงานแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่จังหวัดนครสวรรค์ ให้มีการนำคณะสิงโตและมังกรมาแสดง ซึ่งจำเป็นต้องให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และกรุงเทพมหานครคุยเรื่องนี้อย่างจริงจังว่าจะสามารถได้อย่างไร ควรให้มีการปิดถนนหลาย ๆ สาย ในงานวันสมเด็จพะเจ้าตากสินเพื่อจะทำให้งานนี้ยิ่งใหญ่ได้ แต่ก็ต้องดูว่าการปิดถนนจะส่งผลกระทบต่อจราจรมากน้อยเพียงใด อีกทั้งคณะสิงโตได้เสนออีกว่าอาจมีการจัดงานมหกรรมสิงโตโลก หรือ World Dragon and Lion Dance Festival ในวันที่ 1 มกราคม เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้อีกทางหนึ่ง

5.3.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ศึกษาดูงาน สันทนากลุ่ม อบรมให้ความรู้ และประชุมสร้างเครือข่าย พบว่า สิ่งที่เครือข่ายคณะสิงโตต้องการให้คณะผู้วิจัยดำเนินการมากที่สุด และเป็นสิ่งที่เร่งด่วน คือ

1. แลกติกาการแข่งขันสิงโต ซึ่งเป็นภาษาอังกฤษและจีน คณะสิงโตส่วนใหญ่ไม่เข้าใจ ทำให้เวลาไปแข่งขันจะเสียเปรียบต่างประเทศมาก การที่จะเปลี่ยนจำเป็นต้องใช้คนที่มีความรู้ภาษาอังกฤษและภาษาจีน อีกทั้งจำเป็นต้องมีผู้ที่เข้าใจการแสดงและการแข่งขันสิงโตอยู่ร่วมตลอดเวลา เพราะเป็นศัพท์เฉพาะทาง

2. ทำ VTR หรือคลิปวิดีโอ เพื่ออธิบายกติกาการให้คะแนน ทำที่ได้คะแนน ทำโดนตัดคะแนน ทำได้คะแนนสูง เป็นต้น ซึ่งการทำคลิปวิดีโอต้องขอความร่วมมือจากเครือข่ายคณะสิงโตให้แสดงท่าทางดังกล่าว เพราะการอ่านคู่มืออย่างเดียวอาจทำให้คณะสิงโตไม่เข้าใจกติกาอย่างชัดเจน

3. ฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องการแข่งขัน ทางคณะสิงโตอยากให้มีการเชิญอาจารย์เชี่ยวชาญ ถือเป็นอาจารย์ที่มีชื่อเสียงเรื่องสิงโตจากประเทศมาเลเซียมาอบรมให้ความรู้เรื่องกติกา รวมทั้งเชิญอาจารย์จากทั้งในและต่างประเทศมาช่วยอบรมให้ความรู้แก่สิงโตไทย

4. ยกย่องระดับคณะสิงโตประเทศไทยให้ขึ้นสู่ระดับนานาชาติ ในปัจจุบันคณะสิงโตไทยถือว่าล่าช้ากว่าสิงโตในประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์มาก ทั้งในด้านการบริหารจัดการภายในคณะ การสร้างเครือข่าย การทำงานของสมาคมวูซู การแข่งขัน หรือการผลักดันสู่การท่องเที่ยว

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- เกรียงไกร ฮ่อเฮงเส็ง. (2560). การจัดนิทรรศการชั่วคราวและกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องภาษาและวัฒนธรรมของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของมิวเซียมสยาม. วารสารศิลปกรรมบูรพา, 22 (1), 3-5.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : บริษัทซัคเซสมีเดียจำกัด.
- โกเมศ เกศโกมล และคณะ. (2561). การจัดการคณะสิงโต: หัวหน้าคณะเขตสิงโตหลวงพ่อก้าว. (สัมภาษณ์ วันที่ 1 พฤศจิกายน 2561). สัมภาษณ์.
- จันทราณี สงวนนาม. (2545). ทฤษฎีแนวปฏิบัติการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : บุ๊คพอยท์.
- จุมพล หินนิพานิช. (2553). การบริหารจัดการภาครัฐใหม่ หลักการ แนวคิด และกรณีตัวอย่างของไทย ฉบับปรับปรุง. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชาย โพธิ์สีดา. (2550). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่3). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด (มหาชน).
- ชิษณุชา ปานศิริ. (2551). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองจังหวัดเพชรบุรี. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ถาวร วัฒนบุญญา. (2554). การศึกษาดนตรีประกอบการเชิดสิงโต กรณีศึกษาคณะสิงโตศิษย์เจ้าพ่อกวานอุ จังหวัดราชบุรี. ทูลอดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- ธีรพงศ์ แก้วหาญ. (2544). กระบวนการสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็งประชาคม. ขอนแก่น : คลังนันทาธรรม.
- นฤมล นิราทร. (2543). การสร้างเครือข่ายการทำงาน: ข้อควรพิจารณาบางประการ. กรุงเทพฯ: โครงการระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดปัญหาการใช้แรงงานเด็ก.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2541). การจัดการองค์การ. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประเวศน์ มหารัตน์สกุล. (2554). องค์การและการจัดการ Organization and Management. กรุงเทพฯ : บริษัท ส.เอเชีย เพรส (1989) จำกัด.
- พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2552). องค์การและบริหารจัดการ. นนทบุรี: บริษัท ธิงค์ บี ยอนด์ บุ๊ค จำกัด.
- พิรุณ สุนทรพิริ. (2547). กวานอุ เทพเจ้าแห่งความมั่งคั่ง .กรุงเทพฯ สร้อยทอง.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2554). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. กรุงเทพฯ : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- พชรวัฒน์ เส้นทอง. (2558). การบริหารองค์การทางสังคม. เอกสารประกอบการสอนวิชาการบริหารองค์การ ทางสังคม. กรุงเทพฯ : สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

- พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล. (2553). **การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี**. ปรินญาณพนธ์สาขาวิชาการวางแผน และการจัดการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มนตรี เนมิน ธนกร เฟ่งศรี และณรงค์รัช วรรมิตรไมตรี. (2460). **อัตลักษณ์การบรรเลงคีย์บอร์ตวง กลองยาวประยุกต์ในจังหวัดมหาสารคาม**. วารสารช่อพะยอม ปีที่ 28 ฉบับที่ 2. มหาวิทยาลัยสารคาม.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2545). **การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น: สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และไทย**. กรุงเทพฯ : โฟร์เพช.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2555). **การบริหารจัดการและการบริหารยุทธศาสตร์ของหน่วยงานของรัฐ**. กรุงเทพฯ : โฟร์เพช.
- วาลิกา แสนคำ. (2545). **การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่**. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : เชียงใหม่.
- สมบัติ พลายน้อย. (2542). **ประเพณีจีน**. กรุงเทพฯ: บริษัทเวิลด์การพิมพ์ (1988) จำกัด.
- สนธยา พลศรี. (2550). **เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ ฯ : โอเดียนสโตร.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2551). **ทฤษฎีสังคมวิทยา เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสรี พงศ์พิศ. (2548). **เครือข่าย: ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มข้น ชุมชนเข้มแข็ง**. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.
- สิน สือสวน. (2530). **ปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนางานนครประชาชนในเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณี สหกรณ์เครดิตยูเนียนชุมชนหลังบ้านมนังคศิลา เขตดุสิต กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ภายเอกสาร.**
- สิริภัทร์ โชติช่วง และคณะ. (2560). **การพัฒนาความรู้และทักษะผู้ประกอบการมะพร้าวสมุยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์**. สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- สุดแดน วิสุทธิลักษณ์. (2558). **องค์ความรู้ว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: คู่มือและแนวทางปฏิบัติ**. คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน).
- สุภางค์ จันทวานิช. (2549). **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ**. (พิมพ์ครั้งที่ 14) กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนุชาติ พวงสำลี และวีรบูรณ์ วิสารสกุล. (2541). **ประชาสังคม คำ ความคิดและความหมาย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ ฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- อนุรักษ์ ปัญญานุวัฒน์. (2542). **รายงานการวิจัยผลกระทบของการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเชิงธุรกิจต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในภาคเหนือตอนบน**. เชียงใหม่ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภาษาอังกฤษ

- Alvesson, M. (1993). **Cultural perspectives on organizations**. Cambridge: University Press.
- Anderson, R., Mansi, S., & Reeb, D. (2002). **Founding family owner-ship and the agency cost of debt**. *Journal of Financial Economics*, 68 (2), 263-285.
- Barontini, R., & Caprio, L. (2006). **The effect of family control on firm value and performance**. *European Financial Management*, 12 (5), 689-723.
- Beven, K. (2006). **On undermining the science?** *Hydrol. Process.* 20. 3141-3146.
- Cameron, K., & Quinn, R. (1999). **Diagnosing and changing organi-zational culture**. New York: Addison-Wesley Series.
- Chrisman, J. J., Chua, J., & Steier, L. (2002). **The influence of national culture and family involvement on entrepreneurial per-ceptions and performance at the state level**. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 26 (4), 113-130.
- Denison, D., Lief, C., & Ward, J. (2004). **Culture in family-owned enterprises: Recognizing and leveraging unique strengths**. *Fam-ily Business Review*, 17, 61-71.
- Dyer, W. G. (1986). **Cultural change in family firms: Anticipating and managing business and family transitions**. San Francisco: Jossey-Bass.
- Gallo, M. A. (1992). **Cultura en empresa familiar**. Nota Técnica DGN-457. Barcelona: IESE.
- Gersick, E., Davis, J. A., McCollom, M., & Lansberg, I. (1997). **Empresas familiares. Generación a generación**. Mexico: McGrawHill.
- Glaser, B.G. & Strauss, A.L. (1965). **Awareness of Dying**. Chicago: Aldine Pub. Co.
- Habbershon, T. G., Williams, M., & MacMillan, I. C. (2003). **A uni-fied systems perspective of family firm performance**. *Journal of Business Venturing*, 18 (4), 451-465.
- Hall, A., Melin, L., & Nordqvist, M. (2001). **Entrepreneurship as radical change in family firm: Exploring the role cultural patterns**. *Family Business Review*, 14(3), 193-208.
- Karra, N., Tracey, P., & Phillips, N. (2006). **Altruism and agency in the family firm. Entrepreneur Theory and Practice**. 30(6), 861-877.
- Lindlof, T.R. and Talor B.C. (2002). **Qualitative communication research methods**, second edition, Sage publications, Inc
- Luther, G., & Urwick, L. (1937). **Paper on the Science of Administration**. Clifton: Augustus M. Kelley.
- Merton, R. (1957). **Social Theory and Social Structure**. New York: Free Press.

- Poza, E., Alfred, T., & Maheswari, A. (1997). **Stakeholder perceptions of culture and management practices in family firms.** *Family Business Review*, 10(2), 135-155.
- Rogoff, E., & Heck, R. (2003). **Evolving research in entrepreneurship and family business : Recognizing family as the oxygen that feeds the fire of entrepreneurship.** *Journal of Business Venturing*, 18(5), 559-566.
- Sanchez-Marin, G., Danvila-del-Valle, I., & Sastre-Castillo, M. (2015). **Entrepreneurship and family business: Does the organization culture affect to firm performance?** In M. Peris-Ortiz, & J. M. Sahut (Eds.), *New challenges in.*
- Schein, E. H. (1995). **The role of the founders in creating organizational culture.** *Family Business Review*, 8(3), 221-238.
- Scott, D.W. (1992) **Multivariate Density Estimation.** Theory, Practice and Visualization. New York: Wiley.
- Starkey, Paul. (1997). **Networking for Development,** International Forum for Rural Transport and Development. London.
- Stichweh, R. (2011) 'Niklas Luhmann', in G. Ritzer and J. Stepnisky (eds) **Major Social Theorists.** Vol. II. Contemporary Social Theorists (pp. 287–309) (Malden, MA: Wiley-Blackwell).
- Stock, G., McFadden, K., & Gowen, C. (2007). **Organizational culture, success factors, and the reduction hospital error.** *International Journal Production Economics*, 06(2), 368 -392.
- Van den Berghe, L., & Carchon, S. (2003). **Agency relations within the family business system: An exploratory approach.** *Corporate Governance: An International Review*, 11(3), 155-285.
- UNESCO (2006) **Towards Sustainable Strategies for Creative Tourism Discussion.** Report of the Planning Meeting for 2008 International Conference on Creative Tourism Santa Fe, New Mexico, USA October 25-27, 2006
- Zahra, S., Hayton, J., & Salvato, C. (2004). **Entrepreneurship in family vs. non-family firms: A resource based analysis of the effect of organizational culture.** *Entrepreneurship Theory and Practice*, 28(4), 363-381. entrepreneurship and finance (pp. 169-179). Switzerland: Springer International.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์การวิจัย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง: การจัดการคณะเขตสิงโตและสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมไทย-จีน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

สำหรับ: คณะเขตสิงโตย่านฝั่งธนบุรี ประกอบด้วย หัวหน้าคณะ และสมาชิกในคณะ

คำชี้แจง:

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้จัดทำเพื่อสอบถามความคิดเห็น และสภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้น ในการจัดการคณะเขตสิงโต เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง “การจัดการคณะเขตสิงโตและสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมไทย-จีน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” โดยวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระบบและรูปแบบในการบริหารจัดการคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี 2) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการคณะสิงโตเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ 3) เพื่อสร้างเครือข่ายคณะสิงโตและส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งมีกรอบการสัมภาษณ์ 5 ประเด็นหลัก คือ ระบบและรูปแบบการบริหารจัดการคณะสิงโต แนวทางการบริหารจัดการคณะสิงโต รูปแบบการแสดง การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว การสร้างเครือข่ายคณะสิงโต

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

โปรดให้รายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของท่าน

1. ชื่อ-นามสกุล ผู้ให้ข้อมูล
2. ชื่อคณะ
3. ระยะเวลาตั้งแต่การก่อตั้งคณะ
4. ระยะเวลาในการเข้าเป็นสมาชิกคณะ
5. จำนวนสมาชิกในคณะ
6. รายได้ของคณะต่อเดือน
7. รายได้ของท่านจากการแสดงเขตสิงโตต่อเดือน
8. วัน เดือน ปี ที่ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์

ประเด็นที่ 1 ระบบและรูปแบบการบริหารจัดการคณะสิงโต

1. คณะของท่านมีระบบการบริหารจัดการอย่างไร
2. ปัจจัยอะไรที่ทำให้คณะของท่านสามารถอยู่รอดได้เป็นเวลาหลายสิบปี
3. คณะของท่านมีระเบียบ กฎเกณฑ์ หรือข้อบังคับ อะไรที่สามารถให้สมาชิกทุกคนอยู่ร่วมกันได้
4. คณะของท่านมีเป้าหมายสำคัญในอนาคตอย่างไร
5. คณะของท่านมีโครงสร้างการบริหารสมาชิก หรือมีการแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างไร
6. คณะของท่านมีแนวทางในการบริหารค่าใช้จ่ายอย่างไร
7. คณะของท่านมีรูปแบบการจ่ายค่าตอบแทนอย่างไร การแสดงแต่ละครั้งได้ค่าตอบแทนเท่าไร
8. คณะของท่านมีสวัสดิการแก่นักแสดงอย่างไรหากบาดเจ็บจากการฝึกซ้อม

ประเด็นที่ 2 แนวทางการบริหารจัดการคณะสิงโตให้มีประสิทธิภาพ

1. คณะของท่านของจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการบริหารจัดการอย่างไรบ้าง
2. คณะของท่านมีปัญหาการบริหารจัดการอะไรบ้าง และมีแนวทางการแก้ปัญหาอย่างไร
3. คณะท่านมีแนวทางการบริหารจัดการอย่างไรให้มีประสิทธิภาพ
4. คณะของท่านความต้องการในการแสดงแต่ละเดือนมีกี่ครั้ง เกิดจากปัจจัยอะไรบ้าง
5. คณะของท่านมีแนวทางในการเพิ่มงานแสดงอย่างไร
6. คณะของท่านมีกลยุทธ์ในการประชาสัมพันธ์อย่างไรบ้าง
7. คณะของท่านได้นำเทคโนโลยีในการบริหารจัดการหรือไม่ อย่างไร
8. คณะของท่านมีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผลการดำเนินงานอย่างไร
9. คณะของท่านมีแนวทางในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าอย่างไร

ประเด็นที่ 3 รูปแบบการแสดงของคณะท่านมีลักษณะอย่างไร มีการผสมผสานหรือพัฒนาการแสดงอย่างไร

1. คณะท่านมีรูปแบบการฝึกซ้อมอย่างไร และจำนวนครั้งในการฝึกซ้อมในแต่ละเดือน
2. คณะของท่านมีในการใช้อุปกรณ์การแสดงอะไรบ้าง
3. คณะของท่านใช้พื้นที่ในการฝึกซ้อมที่ไหน
4. คณะของท่านมีรูปแบบการแสดงเหมือน หรือแตกต่างจากคณะอื่น ๆ อย่างไร
5. คณะของท่านมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการแสดงอย่างไร
6. การแสดงหรือการฝึกซ้อมคณะของท่านมีเสียงรบกวนชุมชนหรือไม่ และมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร
7. คุณสมบัติของผู้แสดงต้องมีลักษณะอย่างไร
8. ผู้ที่ทำหน้าที่ฝึกสอนต้องมีฝึกต้องมีวุฒิการศึกษาใด หรือมีคุณสมบัติด้านใดบ้าง และมีวิธีการในการฝึกซ้อมอย่างไรบ้าง
9. นักแสดงคณะท่านเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริม ถ้าเป็นอาชีพเสริมเป็นอาชีพอะไร

ประเด็นที่ 4 ถ้ามีนักท่องเที่ยวมาชมการแสดงของคณะสิงโตของท่าน ท่านจะมีกิจกรรมอะไรให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรม

1. คณะของท่านเคยให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมหรือชมกิจกรรมหรือไม่
2. คณะของท่านมีการประยุกต์ใช้แนวคิดการท่องเที่ยวให้ส่งเสริมกิจกรรมของคณะสิงโตอย่างไร
3. คณะของท่านมีแนวทางในการให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการกิจกรรมอย่างไร
4. คณะของท่านเคยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวแลกเปลี่ยนเรียนรู้การแสดงเชิดสิงโตหรือไม่ อย่างไร
5. รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ควรมีลักษณะอย่างไร
6. อยากให้ภาครัฐมีการช่วยเหลือในประเด็นอะไรบ้าง

ประเด็นที่ 5 คณะสิงโตแต่ละคณะมีการทำงานร่วมกันอย่างไร และท่านคิดว่า ควรจะมีการสร้างเครือข่ายคณะสิงโตผิงอันบุรีหรือไม่ อย่างไร

1. คณะสิงโตย่านผิงอันบุรีมีการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายหรือไม่ อย่างไร
2. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ในการสร้างเครือข่ายคณะสิงโตย่านผิงอันบุรี
3. คณะท่านมีเป้าหมาย หรือแนวทางในการสร้างเครือข่ายคณะสิงโตอย่างไร
4. ชุมชนมีการสนับสนุนกิจกรรมของคณะสิงโตอย่างไร
5. คณะของท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมกับคณะอื่น หรือเครือข่ายอื่น ๆ ทั้งในและต่างจังหวัดหรือไม่
6. คณะของท่านมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับคณะอื่นหรือไม่ อย่างไร
7. คณะของท่านเคยมีการทำเวที หรือกิจกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อพัฒนาคณะสิงโตหรือไม่ อย่างไร

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูง ในการอนุเคราะห์และให้ข้อมูลของท่าน

ประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยพัฒนาเครื่องมือขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการบริหารจัดการคณะสิงโตย่าน
ฝั่งธนบุรี ผู้ร่วมสนทนากลุ่มประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรมจีน หัวหน้าครุฑสิงโต และ
ประธานชุมชนเขตธนบุรี ประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มประกอบด้วย

1) ระบบและรูปแบบการบริหารจัดการคณะสิงโต

.....

.....

.....

2) แนวทางการบริหารจัดการคณะสิงโตให้มีประสิทธิภาพ

.....

.....

.....

3) รูปแบบการแสดง

.....

.....

.....

4) แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมใน กิจกรรมการท่องเที่ยว

.....

.....

.....

5) การสร้างเครือข่ายคณะสิงโต

.....

.....

.....

6) การแสดงเคยได้รับรางวัลอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

7) เคยได้รับว่าจ้างไปแสดงต่างจังหวัด หรือต่างประเทศหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

8) การแสดงแต่ละครั้งคิดค่าตอบแทนเท่าไร

.....

.....

.....

.....

.....

9) นักแสดงมีอาชีพหลักอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

10) นักแสดงมีอาชีพเสริมอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข
บทความสำหรับการเผยแพร่

**การจัดการคณะเชิดสิงโตและสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมไทย-จีน
เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์**

MANAGEMENT OF LION AND THAI- CHINESE CULTURAL NETWORK TO PROMOTE
CREATIVE TOURISM.

มีเดียณ จูมะ

Meedian Chumat

พชรวัฒน์ เส้นทอง

Pacharawat Senthong

อาจารย์ ประจำสาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

Social Sciences for Development Faculty of Humanities and Social Sciences

Bansomdejchaopraya Rajabhat University

E-mail: tbecs52@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการวิจัยเรื่อง การจัดการคณะเชิดสิงโตและสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมไทย-จีน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการและรูปแบบในการบริหารจัดการคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี ได้พบว่า คณะสิงโตมีระบบการบริหารจัดการซ้อนกันอยู่ทั้งในส่วนภายในคณะและภายนอกคณะหรือสถาบันอื่นเช่นสหพันธ์วูซูแห่งประเทศไทย (Wushu) ซึ่งระบบการบริหารจัดการไม่ค่อยเคร่งครัดนัก รูปแบบและระบบการฝึกซ้อมและการเชิดสิงโตที่ส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกัน 2) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการคณะสิงโตเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ ได้พบว่า จะต้องทำการแก้ปัญหาที่คณะสิงโตประสบให้ได้ เช่นปัญหาการบริหารคณะสิงโต การรับงานแสดง การสร้างจุดแข็งให้กับคณะสิงโต การโปรโมทหรือประชาสัมพันธ์คณะสิงโตให้เป็นที่รู้จักของสาธารณะชนทั่วไป รวมถึงนักท่องเที่ยว เป็นต้น และ 3) สร้างเครือข่ายคณะสิงโตและส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว วัตถุประสงค์ข้อนี้ได้พบว่า คณะสิงโตมีเครือข่ายใน 4 ระดับแต่มีความสัมพันธ์กันไม่เป็นทางการหรือแน่นแฟ้น เช่น 1) เครือข่ายของคณะสิงโตด้วยกัน 2) เครือข่ายระหว่างกลุ่มผู้ร่วมอาชีพที่ใกล้เคียงกัน เช่นคณะงิ้ว คณะมายากล 3) เครือข่ายระดับชาติหรือภายในประเทศ เช่นบริษัทออแกไนเซอร์ ที่จัดงานแสดงให้หรือและหน่วยงานภาครัฐให้เป็นตัวแทนไปแสดงการต้อนรับนักท่องเที่ยวต่างประเทศหรือเอกชน พ่อค้า รับหรือจัดหางานให้ เป็นต้น 4) เครือข่ายระดับนานาชาติ เกิดจากคณะสิงโตไปทำการแข่งขันหรือไปร่วมแสดงกับประเทศเพื่อนบ้านเช่นในนามสมาคมสิงโตของประเทศมาเลเซียหรือสิงคโปร์ เป็นต้น

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มตัวแทนหรือหัวหน้าคณะสิงโตทั้ง 19 คณะ และผู้มีส่วนได้เสียเช่นผู้นำชุมชนในย่านธนบุรี เป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้

คำสำคัญ การจัดการคณะเชิดสิงโต การสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมไทย-จีน การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ABSTRACT

This paper serves as a part of the research entitled “The Management of Lion Dance and the Creation of Thai-Chinese Cultural Network to Promote Creative Tourism” with the objectives of 1) studying the systems and methods in managing Thonburi Lion Dance Group where from the study it was found that the group management methods are overlapping within its own organization and are also similar to those of other organizations such as The Wushu Federation of Thailand 2) studying the methods in managing the group in order to promote tourism efficiently where from the study it was found that the priority should be given to solving the problems facing the group such as problems in managing the group, problems in accepting the exhibition, creating strengths for the group, problems in promoting and publicizing the group to general public and 3) creating networks for the group and encouraging tourist active participation in all tourism activities where from the study it was found that the group has 4 levels of cooperation with an informal relation with other Lion Dance groups, other similar performing groups such as Chinese Opera and Magician Groups, other organizations within the nation such as Organizer Companies and other international organizations where the group has previously participated in activities such as competition, exhibition and etc. in countries such as Singapore, Malaysia and etc.

This research is qualitative using an in-depth-Interview and group discussion methods with 19 Lion Dance Groups and all the Stake Holders in Thonburi District being the samples in this study.

Keywords: Management of Lion Group, Thai-Chinese Cultural Network, to Promote Creative Tourism.

ความสำคัญของปัญหา

การเชิดสิงโตเป็นศิลปะวัฒนธรรมของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน นับว่าเป็นกิจกรรมที่มักจัดแสดงควบคู่ไปกับการเฉลิมฉลอง ปรากฏในประวัติศาสตร์มาหลายพันปี (Seng and Chen ,2016) ซึ่งฉัณฐิช วิภัติภูมิประเทศ (Wiphatphūmprathet.T. (2015) กล่าวว่า การเชิดสิงโตเกิดขึ้นในราชสำนักในสมัยราชวงศ์ฮั่น (206 ปี ก่อน ค.ศ. – ค.ศ. 220) โดยมีการพัฒนาและเผยแพร่มาสู่ประชาชนในเวลาต่อมา ทั้งนี้การเชิดสิงโตถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของจีนที่สะท้อนถึงการผสมผสานระหว่างศิลปะการแสดง ศิลปะการต่อสู้ กายกรรม และความเชื่อ การเชิดสิงโตแบ่งเป็น 2 ประเภทได้แก่ สิงโตเหนือ และสิงโตใต้

การเชิดสิงโตมีพัฒนาการมาตามลำดับจากกิจกรรมที่จัดแสดงในราชสำนัก ส่งผ่านสืบทอดกันในระดับชาวบ้านและเป็นจารีตประเพณีดั้งเดิมสู่โครงการกีฬาสมัยใหม่ ที่ให้ความสำคัญบั่นเทิน ผ่อนคลาย จนพัฒนาไปสู่ความเป็นกีฬาเพื่อสุขภาพ (Fitness) ที่รวมเอาศิลปะการต่อสู้ การร่ายรำ และดนตรี เข้ามาผสมผสาน (Seng and Chen, 2016) สถานการณ์การเชิดสิงโตในประเทศไทยปัจจุบัน ได้พบว่า การเชิดสิงโตได้พัฒนามาเป็นกีฬาระดับนานาชาติในลักษณะของการแข่งขันการเชิดสิงโตบนเสาดอกเหมย

โดย International Dragon and Lion Dance Federation ได้สร้างกติกาที่ใช้ในการแข่งขันร่วมกันระหว่างประเทศต่าง ๆ การพัฒนาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวทางวัฒนธรรมกลา่วโดยเป็นการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมการเชิดสิงโตกับกฎกติกาของกีฬาแบบสากลเข้าไว้ด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อสร้างมาตรฐานการเชิดสิงโตให้มีความเป็นสากลและเป็นที่ยอมรับร่วมกันระหว่างนานาชาติ และที่สำคัญยังทำให้วัฒนธรรมการเชิดสิงโตได้รับการอนุรักษ์สืบทอดต่อไป (Wiphatphumprathet.T. 2015)

การเชิดสิงโตย่านธนบุรี

คนส่วนใหญ่มักเข้าใจหรือยกให้จังหวัดนครสวรรค์ว่าเป็นต้นตำหรับหรือต้นฉบับของการแสดงศิลปะวัฒนธรรมด้านนี้ แต่น้อยคนนักที่จะทราบว่า ผังธนบุรีของกรุงเทพมหานคร เป็นแหล่งเริ่มต้นของวัฒนธรรมการเชิดสิงโตในไทย โดยมีหลักฐานระบุว่า มีการแสดงครั้งแรกในรัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าตากสินและเป็นการแสดงเฉพาะพระพักตร์ (Watthanabunya, 2018) แต่พงศาวดารเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (1988) กล่าวว่า เกิดขึ้นครั้งแรกในรัชสมัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 เมื่อฝ่ายองเชียงสือญวนตั้งแต่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารอยู่ในกรุงเทพฯ สมัยนั้น แม้ว่า หลักฐานทั้ง 2 แห่งมีความขัดแย้งกัน แต่อาจสรุปและยืนยันได้ว่า การเชิดสิงโตเกิดขึ้นครั้งแรกในผังธนบุรีหรือเมืองหลวงของประเทศไทย ในปัจจุบัน

ในผังธนบุรีโดยเฉพาะย่านตลาดพลู ได้ปรากฏศิลปะวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการแสดงสิงโตหลายสิ่งอย่าง เช่น พบช่างทำหัวสิงโตและมังกร พบชุดคณะสิงโตที่ตากไว้หน้าบ้าน พบสิงโตประจำศาลเจ้า รวมไปถึงคณะสิงโตและมังกรทั้งเล็กใหญ่หลายสิบคณะ แต่ละคณะจะมีนักแสดงไม่ต่ำกว่า 30-40 คน บางคณะจะมีนักแสดงกว่า 150 คน เช่น คณะศิษย์ลูกหัชยวมงคลมีจำนวนนักแสดงและนักดนตรีรวมกันทั้งหมด 150 คน ถือว่าเป็นคณะสิงโตที่ใหญ่มาก ถ้ามีการแสดงมังกรจะมีความยาวถึง 80 เมตร จะใช้คนแสดงถึง 500 คน ดังนั้นถ้านักแสดงคณะเชิดสิงโตทั้งหมดทั้ง 19 คณะในย่านธนบุรี อาจมีผู้แสดงถึง 800-900 คน (Watthanabunya, 2018) โดยแต่ละคณะล้วนมีประวัติการกำเนิดและดำเนินการคณะแตกต่างกัน และได้พบประเด็นปัญหาที่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยในครั้งนี้

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่วิจัย ได้รับทราบปัญหาหลายเรื่องและสรุปประเด็นปัญหาได้ ดังนี้

- 1) การจัดการคณะสิงโตในปัจจุบันยังไม่มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ
- 2) คณะเชิดสิงโตไม่ค่อยมีงานแสดงเท่าที่ควร ส่วนใหญ่ได้รับการว่าจ้างเดือนละ 1 ครั้ง
- 3) ปัญหาเรื่องขาดความสามารถในการประชาสัมพันธ์ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญ
- 4) คณะสิงโตไม่ค่อยได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐเท่าที่ควรจะเป็น
- 5) การทำงานของเครือข่ายคณะเชิดสิงโตยังไม่มีประสิทธิภาพ
- 6) รายได้หลักของคณะสิงโตส่วนใหญ่เกิดจากการจ้างเพื่อไปแสดงในงานวัฒนธรรมต่าง ๆ

ของคนจีน เช่น การเปิดกิจการใหม่ งานตรุษจีน และงานพิเศษต่าง ๆ เท่านั้น

จากประเด็นปัญหาข้างต้น และนับว่าเป็นความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำการวิจัย เพื่อแก้ปัญหา ดังกล่าวข้างต้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระบบและรูปแบบในการบริหารจัดการคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี
2. ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการคณะสิงโตเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อสร้างเครือข่ายคณะสิงโตและส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว

วิธีดำเนินการวิจัย

คณะผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 3 ข้อข้างต้น โดยมีรายละเอียดแต่ละหัวข้อดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม

1. กลุ่มเป้าหมายหลัก คือ คณะเชิดสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี 19 คณะ
2. กลุ่มเป้าหมายที่มีส่วนได้เสีย หรือเป็นภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย ประธานชุมชน หรือตัวแทนชุมชน จำนวน 3 ชุมชน และคณะเชิดสิงโตจังหวัดนครสวรรค์

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยกระบวนการวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการคณะเชิดสิงโต รวมทั้งประวัติการเชิดสิงโตในประเทศไทย ส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-Interview) ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) และสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยคณะผู้วิจัยได้เชิญคณะเชิดสิงโตประมาณ 3-5 คณะ และเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 1 คน ที่เป็นผู้ที่มีความรู้ด้านการจัดการคณะเชิดสิงโต และเชิญประธานชุมชนหรือตัวแทนชุมชน จำนวน 3 ชุมชนที่อยู่รอบ ๆ คณะเชิดสิงโต

ผลการวิจัย

คณะผู้วิจัย แยกผลการค้นพบตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อ ผลการวิจัยพบว่า

1. ระบบและรูปแบบการบริหารจัดการภายในคณะสิงโต

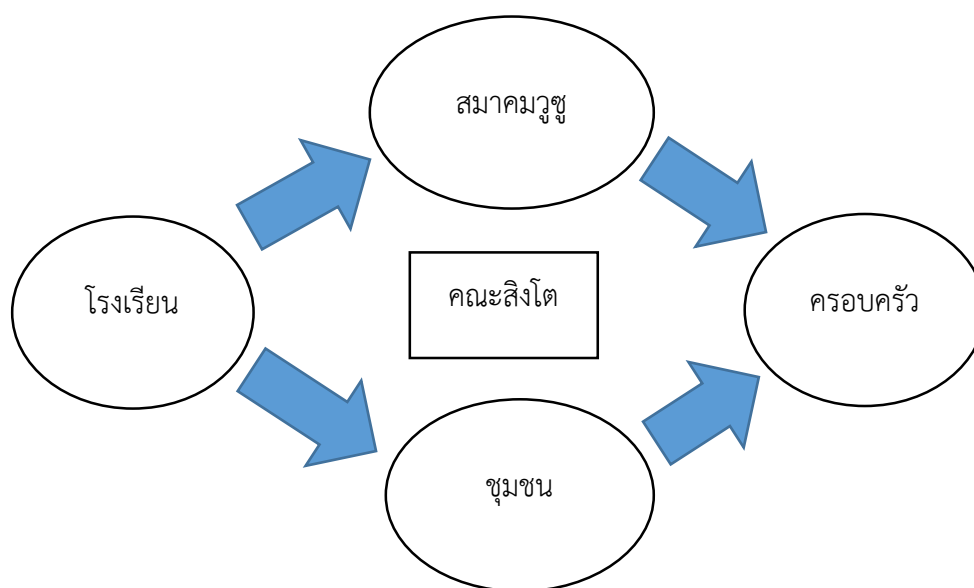
ระบบบริหารจัดการคณะสิงโตได้ซ้อนทับกันอยู่ 2 ระบบคือ 1) ระบบของคณะสิงโตทั้งในส่วนเฉพาะคณะหรือเรื่องภายในของแต่ละคณะ และ 2) ระบบเชิงการบริหารจัดการคณะสิงโตภายใต้องค์กรหรือสถาบันอื่น เช่นสหพันธ์วูซูแห่งประเทศไทย (Wushu) ซึ่งได้พบว่าระบบคณะสิงโตบริหารจัดการโดยระบบครอบครัวหรือเครือข่าย กล่าวคือสมาชิกในคณะส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มาจากครอบครัวเดียวกันหรือในกลุ่มเครือญาติ หรือเป็นบุคคลในละแวกชุมชนนั้น ๆ สาเหตุที่ใช้ระบบครอบครัว หรือเครือญาติ ได้รับคำตอบว่า ก่อให้เกิดความสะดวกและง่ายต่อการฝึกหัด ฝึกสอน การสั่งสอนในการแสดงเชิดสิงโต เพราะหากเป็นบุคคลจากครอบครัวอื่น เมื่อได้รับคำแนะนำหรือสอนการแสดงไปเมื่อเขาเก่งขึ้น ก็อาจลาออกจากคณะหรือและไปจัดตั้งคณะใหม่ มาแข่งกับคณะเดิม หรือไม่พอใจก็อาจละทิ้งหน้าที่ออกจากคณะสิงโตเดิมไป

แต่เมื่อคณะผู้วิจัยได้ศึกษาและสังเกตจากที่มาของคณะสิงโต กลับพบว่า หลายๆ คณะที่ก่อตั้งขึ้นมาภายหลังล้วนแยกออกมาจากคณะเดิมทั้งสิ้น ทั้งที่หัวหน้าคณะที่แยกตัวออกมาตั้งคณะใหม่

ก็เป็นญาติพี่น้องหรือเครือญาติกัน แต่อาจเรียกว่าคณะที่แยกออกมาเป็นเครือข่าย (Network) ของคณะเดิมหรือเครือข่ายของกันและกัน

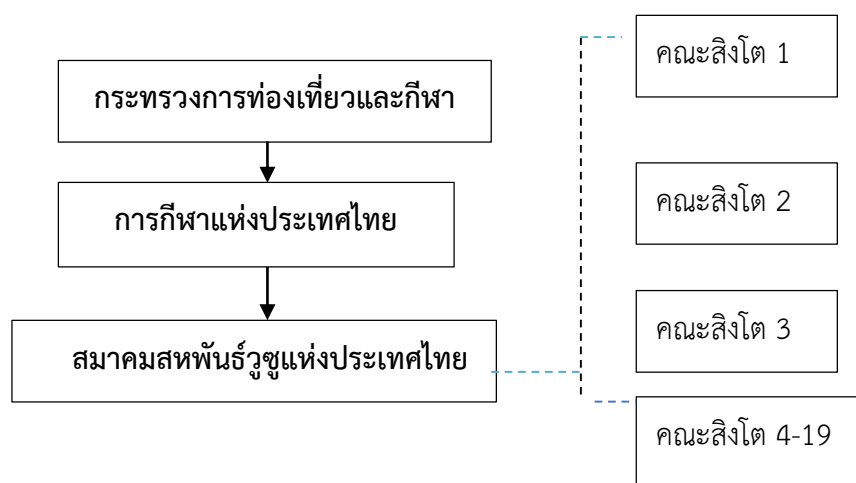
กล่าวได้ว่า คณะสิงโตส่วนใหญ่มีระบบ การบริหารใน 3 รูปแบบ คือ 1) แบบครอบครัว รับสมาชิกจากญาติพี่น้อง เครือญาติ 2) แบบชุมชน หมายถึงรับสมาชิกที่เป็นคนในชุมชน และ 3) แบบโรงเรียน เช่น คณะหลงเทียนที่รับสมาชิกที่เป็นนักเรียนระดับมัธยมในโรงเรียนที่เป็นที่ตั้งคณะ และขับเคลื่อนให้การเชิดสิงโตเป็นกิจกรรมของชมรมภายในโรงเรียน

ระบบและรูปแบบการบริหารจัดการภายในคณะสิงโต จัดทำเป็นภาพได้ ดังนี้



จากภาพนี้ แสดงให้เห็นถึงระบบการดำเนินการหรือระบบของคณะสิงโตแต่ละคณะ และสมาคมสหพันธ์วูซู มีความสัมพันธ์กับคณะสิงโตน้อยและมีความสัมพันธ์กับบางคณะสิงโต เท่านั้น

2. การบริหารจัดการในฐานะเป็นองค์กรหรือสถาบัน คณะสิงโตมีความเป็นปัจเจกบุคคลและไม่มีชมรม กลุ่ม หรือสมาคมใด ๆ สังกัด แต่บางส่วนและถือว่าเป็นส่วนน้อยสังกัดสมาคมกีฬาวูซู ภายใต้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา แต่กล่าวได้ว่า คณะสิงโต ส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าสังกัดสมาคมกีฬาวูซูนี้ แต่ละคณะมีอิสระที่จะรับงานหรือบริหารจัดการภายในคณะของตน ดังนั้นระบบและรูปแบบการบริหารจัดการคณะสิงโต ภายใต้ สมาคมสหพันธ์วูซู (Wushu) ปรากฏดังภาพ



เส้นประ หมายถึงไม่มีความสัมพันธ์กันระหว่างสมาคมสหพันธ์วูซูแห่งประเทศไทยภายใต้การกีฬาแห่งประเทศไทยและกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กับคณะสิงโตแต่ละคณะ และคณะสิงโตแต่ละคณะก็มีความสัมพันธ์กันน้อย บางคณะก็มีความสัมพันธ์กันเพราะอาจแยกออกมาจากบางคณะแต่เป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ใช่ทางการ ระดับความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกันเพียงยืมหรือขอสมาชิกในคณะไปร่วมแสดงเซตสิงโตด้วยเมื่อคณะของตนเองนักแสดงหรือสมาชิกขาดหายไป เท่านั้น เป็นต้น

2. แนวทางการบริหารจัดการคณะสิงโตเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ

คณะผู้วิจัยได้พบข้อมูลที่ดีว่าเป็นแนวทางสำหรับการบริหารจัดการคณะสิงโตที่แตกต่างกันและคล้ายคลึงกัน เนื่องจากแนวทางการบริหารจัดการคณะสิงโตเป็นเอกเทศ ตามแบบฉบับของแต่ละคณะไม่ค่อยซ้ำกัน ดังที่กล่าวถึง 3 รูปแบบของคณะสิงโต ข้างต้น กล่าวคือ คณะสิงโตที่มีรูปแบบการบริหารแบบครอบครัว และแบบชุมชน ก็อาจต้องมีวิธีการส่งเสริมเป็นการเฉพาะ เช่น เน้นการแสดงหรืองานแสดงที่มีความเป็นศิลปวัฒนธรรมชุมชน เกี่ยวข้องกับงานมงคล เช่น งานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ เปิดกิจการ ร้านค้า ธุรกิจ หรือประเพณีประจำปีของวัดในชุมชน เป็นต้น

ส่วนแบบโรงเรียน อาจต้องมีการส่งเสริมสนับสนุนให้สิงโตจัดแสดงในลักษณะของกีฬาสากลหรือการออกกำลังกายอีกประเภทหนึ่ง โดยแนวทางพัฒนาหรือส่งเสริมให้เป็นกีฬา ภาครัฐอาจจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ที่สำคัญในการผลักดันให้เป็นกีฬาในระดับชาติ หรือนานาชาติ เช่น ซีเกมส์ หรือเอเชียนเกมส์ เป็นต้น โดยแนวทางนี้ ภาครัฐมีสมาคมสหพันธ์วูซู (Wushu) เป็นองค์กรที่สำคัญแต่ติดปัญหาสำคัญ คือคณะสิงโตส่วนใหญ่ มักไม่เข้ามาสังกัดสมาคม ฯ ดังกล่าว (รายละเอียดจะกล่าวถึงในวัตถุประสงค์ที่ 3) จึงเป็นการยากที่ภาครัฐจะเข้ามาสนับสนุนหรือส่งเสริมได้ แต่ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ขณะลงพื้นที่ ได้แนวทางว่า ภาครัฐอาจต้องมีกฎหมายหรือระเบียบ ตราออกมาหรือใช้บังคับ เช่นเดียวกับที่ใช้บังคับกับคณะสิงโตของมาเลเซียหรือสิงคโปร์ ซึ่งหากไม่มีใบอนุญาตให้แสดงสิงโตได้ หรือเคลื่อนย้ายคณะสิงโตเพื่อไปทำการแสดง เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถดำเนินคดีกับคณะสิงโตหรือผู้ฝ่าฝืนได้ ตามกฎหมาย

3. เพื่อสร้างเครือข่ายคณะสิงโตและส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว

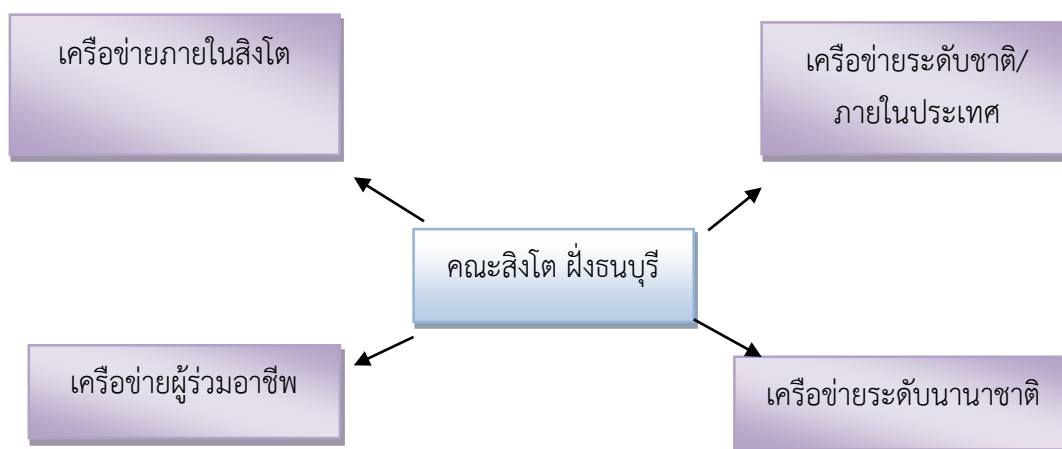
คณะผู้วิจัยได้พบว่า คณะสิงโตมีเครือข่าย(Network) ที่รวมกันแบบหลวม ๆ ไม่ได้เป็นทางการรวมเป็นเครือข่ายเฉพาะที่มีความจำเป็นหรือมีกิจกรรมเท่านั้น โดยพบเครือข่ายใน 4 ระดับคือ

1) เครือข่ายในระหว่างคณะสิงโต เป็นเครือข่ายที่เกิดจากคณะสิงโตแต่ละคณะที่แยกออกไปจัดตั้งเป็นคณะใหม่และรับงานแสดงเอง แต่แม้ว่าจะมีการออกไปจัดตั้งเป็นคณะใหม่ ความสัมพันธ์ระหว่างกันก็ยังมียู่ หากคณะใดคณะหนึ่งมีงานแสดง ก็สามารถติดต่อ ร้องขออนักแสดงจากอีกคณะหนึ่งได้เสมอหรือบางครั้งในคณะเดียวกันแต่เป็นคณะใหญ่ มีสมาชิกนักแสดงจำนวนมาก เมื่อมีงานแสดงมากกว่าหนึ่งงานในบางวัน ก็สามารถแยกเป็นกลุ่มคณะเล็กๆ พร้อมกับสมาชิกในคณะจำนวนหนึ่งไปงานแสดงตามที่ผู้ว่าจ้างต้องการได้ หรือหากนักแสดงไม่พอก็สามารถร้องขอหรือเรียกเอานักแสดงจากคณะอื่น ๆ ที่รู้จักซึ่งอาจเรียกว่าเป็นเครือข่ายแต่ไม่ใช่เครือข่ายที่เป็นทางการ แต่สามารถหยิบยืมชาวคณะระหว่างกันไปมาได้เสมอ

2) เครือข่ายผู้ร่วมอาชีพที่คล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกัน เครือข่ายในความหมายนี้ได้แก่ผู้ประกอบการอาชีพศิลปะการแสดงด้วยกัน เช่น คณะจิ๋ว คณะมายากล หรือบริษัทจัดงานแสดง เช่น บริษัท ออแกไนเซอร์ เป็นต้น คณะผู้วิจัยได้พบว่าการติดต่อรับงานแสดง หรือมีคณะสิงโตทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รับงานหรือป้อนงานให้ หรือเจ้าภาพติดต่อผ่านคณะสิงโตจากช่องทางนั้น บางครั้ง เจ้าภาพติดต่อผ่านคณะจิ๋ว หรือหัวหน้าคณะจิ๋วที่เป็นเพื่อนกันแนะนำ ฝากงานแสดงเชิดสิงโต มาด้วย บางครั้งคณะมายากลที่เดินทางไปแสดงตามจังหวัดต่าง ๆ รับงานให้ติดต่อกับผู้ว่าจ้างให้ เป็นต้น

3) เครือข่ายระดับชาติหรือภายในประเทศ สำหรับเครือข่ายระดับนี้ได้พบว่า ในอดีตคณะสิงโตบางคณะเคยได้รับการติดต่อจากภาครัฐ ให้ไปแสดงเชิดสิงโตที่สนามบินสุวรรณภูมิ เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ซึ่งมีลักษณะเป็นงานประจำ โดยไปแสดงต้อนรับทุกวัน แสดงวันละ 3 รอบเป็นอย่างน้อย แต่เมื่อเปลี่ยนรัฐบาล คณะดังกล่าวก็ไม่ได้รับการติดต่อและไม่ทราบว่าคณะอื่นไปดำเนินการแทนหรือไม่ ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาลแต่ละยุคสมัย เป็นสำคัญ

4) เครือข่ายระดับนานาชาติ หลายคณะสิงโตมีเครือข่ายที่อยู่ต่างประเทศ เช่น ประเทศมาเลเซียหรือประเทศสิงคโปร์ บางคณะสิงโตนำเอารูปแบบการแสดงขึ้นเริ่มต้นมาจากผู้สอนชาวสิงคโปร์ หรือมาเลเซีย บางคณะมีโอกาสไปโชว์การแสดงหรือไปแข่งขันที่ต่างประเทศ เช่น ไปแสดงที่ประเทศมาเลเซียโดยผ่านสมาคมคณะสิงโตที่อยู่ประเทศมาเลเซีย เป็นต้น บางคณะสิงโตมีเครือข่ายมีชมรม หรือสมาคมในต่างประเทศติดต่อว่าจ้างให้ไปแสดงในลักษณะงานประจำ แต่ไปแสดงในฐานะเป็นนักแสดงของคณะสิงโตที่ประเทศนั้น ๆ เป็นต้น ทั้งนี้ เครือข่ายในระดับนี้ สามารถจัดแสดงเป็นภาพได้ ดังนี้



อนึ่ง เครือข่ายระดับชาติหรือภายในประเทศ เช่น สมาคมสหพันธ์รัฐชูแห่งประเทศไทยเป็นสมาคมหลักที่ดูแลคณะสิงโต จะมีบทบาทหลักในการจัดการแข่งขันการแสดงสิงโตแห่งชาติ ซึ่งจะมีการแข่งขันปีละ 4 ครั้ง คือ การแข่งขันชิงแชมป์แห่งประเทศไทย การแข่งขันกีฬาแห่งชาติ การแข่งขันกีฬายาวชนแห่งชาติ และการแข่งขันกีฬานักเรียนแห่งชาติ สมาคมวงมโหรีมีความต้องการที่จะเข้ามาดูแลและจัดระเบียบคณะสิงโตต่าง ๆ แต่ก็มีปัญหาและอุปสรรคหลาย ๆ อย่าง เช่น คณะสิงโตส่วนใหญ่ไม่ยอมรับเนื่องด้วยมีการเก็บค่าสมาชิก แต่ก็มีคณะสิงโตบางส่วนเห็นด้วยที่จะให้ทางสมาคม ฯ เข้ามาดูแลอย่าง

จริงจัง เพราะในต่างประเทศทั้งมาเลเซีย สิงคโปร์ หรือฮ่องกงก็จะสมาคมเข้ามาดูแลอย่างใกล้ชิด จะทำให้การส่งเสริมและบริหารจัดการเรื่องการแข่งขัน มีการอบรมให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการคณะสิงโต หรือการอัปเดตข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ หรือเป็นค่าเดินทางให้กับทีมที่จะไปแข่งขันหรือแสดงในต่างประเทศ

จากการสัมภาษณ์คณะสิงโตคณะหนึ่ง ได้ให้ความเห็นว่า ถ้าให้สมาคมมาดูแลอย่างเป็นทางการจะทำให้เกิดการพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน จะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่คณะสิงโต และเป็นการเพิ่มโอกาสในการพัฒนาในหลาย ๆ มิติ ซึ่งจะส่งผลให้คณะสิงโตมีงานแสดงเพิ่มขึ้นด้วย

อภิปรายผล

คณะผู้วิจัยจะได้อภิปรายผลการวิจัยไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยไปตามลำดับ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระบบและรูปแบบในการบริหารจัดการคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี

คณะสิงโตมีระบบบริหารจัดการซ่อนอยู่ 2 ระบบคือระบบของคณะสิงโตทั้งในส่วนเฉพาะคณะสิงโต และระบบการบริหารจัดการคณะสิงโตภายใต้องค์กร คณะผู้วิจัยพบว่าระบบคณะสิงโตบริหารจัดการโดยระบบครอบครัวหรือเครือข่าย กล่าวคือสมาชิกในคณะสิงโตส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มาจากครอบครัวเดียวกันหรือในกลุ่มเครือญาติ หรือเป็นบุคคลในละแวกชุมชนนั้น ๆ สาเหตุที่ใช้ระบบครอบครัว หรือเครือญาติ อาศัยเหตุผลเพื่อก่อให้เกิดความสะดวกและง่ายต่อการฝึกหัด การสั่งสอนในการแสดงเชิดสิงโต เพราะหากเป็นบุคคลจากครอบครัวอื่น หากหัวหน้าคณะสิงโตแนะนำหรือสอนการแสดงสิงโต เมื่อนักแสดงคนนั้นเก่งและมีความสามารถมากขึ้น ก็อาจลาออกจากคณะหรือและไปร่วมกับคนอื่นจัดตั้งคณะสิงโตใหม่ขึ้นมาแข่งกับคณะเดิม หรือหากไม่พอใจก็อาจจะทิ้งหน้าที่ออกจากคณะสิงโตเดิมขณะกำลังทำการแสดง แต่เมื่อคณะผู้วิจัยศึกษาและสังเกตจากที่มาของแต่ละคณะสิงโตกลับพบว่าหลาย ๆ คณะที่ก่อตั้งขึ้นมาภายหลังล้วนแยกออกมาจากคณะดั้งเดิมทั้งสิ้น ทั้งที่หัวหน้าคณะที่แยกตัวออกมาตั้งคณะใหม่ก็เป็นญาติพี่น้องหรือเครือญาติกับเจ้าของคณะเดิม แต่อาจเรียกว่าคณะที่แยกออกมาเป็นเครือข่าย (Network) ของคณะเดิมหรือเครือข่ายของกันและกันซึ่งมีความสัมพันธ์กับทฤษฎีระบบที่กล่าววาระบบคือการรวมกลุ่มที่เหนียวแน่นของส่วนที่สัมพันธ์กันและพึ่งพาซึ่งกันและกันทั้งที่เป็นธรรมชาติหรือที่มนุษย์สร้างขึ้น

สมาชิกคณะสิงโตส่วนใหญ่นอกจากจะเป็นเครือญาติที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นแล้ว คณะสิงโตที่เปิดรับสมาชิกจากระบบรุ่นพี่ รุ่นน้องในโรงเรียน ก็สัมพันธ์กับทฤษฎีนี้เช่นกันเพราะทฤษฎีระบบแบบสหวิทยาการกล่าวว่า ทุกระบบถูกกำหนดโดยขอบเขตเชิงพื้นที่ และเวลาของมัน ระบบได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมภายนอก สามารถอธิบายระบบโดยโครงสร้าง วัตถุประสงค์ ธรรมชาติ หรือการทำงานของมัน ในแง่ของผลกระทบ การเปลี่ยนแปลงส่วนหนึ่งของระบบมักจะส่งผลกระทบต่อส่วนอื่นทั้งระบบโดยมีรูปแบบพฤติกรรมที่คาดการณ์ได้ สำหรับระบบที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และปรับตัวด้วยตนเอง การเติบโตและการปรับตัวในเชิงบวกขึ้นอยู่กับวาระบบนั้นปรับสภาพแวดล้อมได้ดีเพียงใด บางระบบทำงานเพื่อสนับสนุนระบบอื่นเป็นหลัก โดยช่วยในการบำรุงรักษาระบบอื่น หรือเพื่อป้องกันความล้มเหลว ดังนั้นเป้าหมายของทฤษฎีระบบคือ การค้นหาพลวัต (Dynamics) ค้นหาข้อจำกัด เงื่อนไข และหลักการของระบบ (Beven, 2006)

จากการศึกษาได้พบว่า คณะสิงโตหลายคณะมีพลวัต (Dynamics) ของตนเองทั้งในส่วนของการรับสมัคร การแสดงสิงโตตลอดถึงระบบการสร้างคติความเชื่อต่อการแสดงเชิดสิงโต เป็นต้น การ

ผสมผสานความเชื่อดั้งเดิมเข้ากับเทคโนโลยีใหม่ การนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาปรับใช้กับการแสดง การใช้กลยุทธ์การตลาด การประชาสัมพันธ์เข้ามาช่วย สามารถสื่อสารกับผู้จ้าง ผู้ชมและผู้แสดงระหว่างกันมากขึ้น

แม้ว่าคณะสิ่งโตจะมีรูปแบบและระบบการรับสมาชิกแตกต่างกันบ้าง แต่ละส่วน (สมาชิกและหัวหน้าคณะ) มีความเกี่ยวข้องและพึ่งพาอาศัยกันและกัน เช่นกรณีสมาชิกคณะสิ่งโตถือหัวสิ่งโตเดินเรียไร ทั้งที่ทำให้ภาพลักษณ์คณะสิ่งโตตกต่ำ แต่หัวหน้าคณะสิ่งโตก็ไม่สามารถทำอะไรหรือแก้ไขปัญหานี้ได้เพราะหากตำหนิหรือไล่ออกจากคณะสิ่งโต สมาชิกเหล่านั้นก็อาจไม่มาทำการแสดงสิ่งโต เมื่อมีงานแสดง หรืออาจไปร่วมกับบุคคลอื่นจัดตั้งคณะใหม่ จำเป็นที่หัวหน้าคณะสิ่งโตจะต้องมีความยืดหยุ่นพยายามปรับความสมดุลในคณะอย่างเต็มที่ แม้กระทั่งเรื่องการจ่ายค่าตอบแทนในการแสดง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ Rudolf Stichweh (2011) ที่ว่าด้วยองค์ประกอบของระบบว่า 1) ระบบคือนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นประกอบด้วยส่วนที่เกี่ยวข้องและพึ่งพาซึ่งกันและกัน 2) ระบบคือขอบเขตที่กำหนดระบบ และแยกความแตกต่างจากระบบอื่น ๆ ในสภาพแวดล้อม 3) ระบบคือความสมดุลที่มีความยืดหยุ่นต่อปัจจัยภายนอก แต่ก็สามารถรักษาลักษณะสำคัญของระบบตนเองได้ 4) ระบบคือการปรับตัวเพื่อทำการเปลี่ยนแปลงภายในที่จำเป็น และสามารถปกป้องตัวเองจากสภาพแวดล้อมภายนอกเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ 5) ระบบคือการพึ่งพาซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนหรือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 6) ระบบคือการตอบสนองกระบวนการที่ระบบแก้ไขตัวเองตามปฏิกิริยาจากระบบอื่น ๆ ในสภาพแวดล้อม

คณะสิ่งโตมีความเชื่อว่า กรณีที่สมาชิกจากบางคณะถือหัวสิ่งโต เดินเรียไรตามถนน ชุมชนหรือตลาด กระทบต่อภาพลักษณ์ของคณะสิ่งโตโดยรวม ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ (Sanguan nam, C. (2002) ที่พบว่า แต่ละองค์ประกอบของระบบจะต้องมีส่วนสัมพันธ์กันหรือมีผลกระทบต่อกันและกัน (The Entities Model) หมายความว่า ถ้าองค์ประกอบของระบบตัวใดตัวหนึ่งเปลี่ยนไป ก็จะมีผลต่อการปรับเปลี่ยนขององค์ประกอบตัวอื่นด้วย เพราะทฤษฎีระบบจะมองทุก ๆ อย่างในภาพรวมของทุกองค์ประกอบมากกว่าที่จะมองเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งของระบบ

คณะสิ่งโตอาศัยปัจจัยหรือทรัพยากรการบริหารหลายด้าน เช่น บุคลากร (Man) ได้แก่สมาชิกในคณะเพื่อช่วยกันขับเคลื่อนงานแสดงสิ่งโต งบประมาณ (Money) ที่จัดหาขึ้นมาจากไม่ได้พึ่งงบประมาณจากภาครัฐ แสงหาวัสดุอุปกรณ์ (Materials) เพื่อการจัดการแสดงที่ร่วมหรือทันสมัยมากขึ้น (Contemporary) การบริหารจัดการ (Management) และแรงจูงใจ (Motivations) ทั้งที่เป็นเรื่องค่าจ้าง ค่าตัวสมาชิกรักแสดง (Sanguan nam, C. 2002)

คณะสิ่งโตแต่ละคณะมีสถานะเป็นองค์การกลุ่มแบบธรรมชาติ (Natural System Perspective) เป็นการรวมกลุ่มของปัจเจกชนซึ่งสมาชิกมีผลประโยชน์ร่วมกันและทำกิจกรรมร่วมกันที่ทำให้คณะสิ่งโตและระบบดำรงอยู่ โดยมีโครงสร้างที่ไม่เป็นทางการ เป็นกลไกผลักดันให้องค์การและปัจเจกชนในองค์การบรรลุเป้าหมายคือผลประโยชน์ร่วมกันได้ สอดคล้องกับสกอต (Scott, 1992) ให้นิยามไว้ โดยการรับสมาชิกเข้าคณะสิ่งโตมีลักษณะเป็นกลุ่มแบบระบบเปิด (Open System Perspective) เพราะระบบของกิจกรรมที่มีการพึ่งพาซึ่งกันและกัน มีการเชื่อมโยงและเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของสมาชิก เป็นระบบที่อยู่ภายใต้การพึ่งพาแลกเปลี่ยนอย่างต่อเนื่องจากสิ่งแวดล้อมรอบองค์การ กรณีนี้พิจารณาได้จากการรับสมาชิกเข้าร่วมคณะแม้ว่าบางครั้งจะรับเฉพาะเครือญาติ แต่บางครั้งรับคนในชุมชนทั่วไปที่สนใจการแสดงสิ่งโต โดยพิจารณาจากความชื่นชอบและสนใจของบุคคล

นั้นที่แสดงออกเช่นการติดตามชมการเชิด (แสดง) สิงโต อยากมีส่วนร่วมในการแสดง เป็นต้น และการที่คณะสิงโตแต่ละคณะต้องพึ่งพาอาศัยนักแสดงข้ามคณะสิงโต เมื่อมีงานแสดงที่มากกว่าในเวลาปกติ ก็มีการเรียกใช้ ไหว่วาน หรือขอนักแสดงจากคณะอื่นมาสมทบคณะของตน ซึ่งมีลักษณะขอตัวนักแสดงสิงโตระหว่างกัน ได้

คณะสิงโตจัดเป็นองค์การที่มีโครงสร้างอย่างไม่เป็นทางการ (อรูปนัย) โดยแต่ละบุคคลที่มาร่วมกันต่างมีผลประโยชน์เฉพาะตน และพยายามผลักดันให้องค์การและผลประโยชน์ตน (ปัจเจกชน) บรรลุเป้าหมาย เน้นการกระทำกิจกรรมทุกอย่างภายในองค์การจะต้องมีการพึ่งพาอาศัยกันและกัน แลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกัน นอกจากนั้นสิ่งแวดล้อมขององค์การก็ถือเป็นตัวแปรสำคัญที่จะทำให้ให้องค์การดำรงอยู่ได้

เมื่อกล่าวถึงรูปแบบของคณะสิงโตโดยมองในฐานะองค์การจะมีถึง 2 รูปแบบคือ องค์การที่มีโครงสร้างอย่างเป็นทางการ (Formal) และองค์การที่มีโครงสร้างอย่างไม่เป็นทางการ (Informal) เพราะภายในโครงสร้างของคณะสิงโตคณะเดียวกัน จะมี 2 โครงสร้างทับซ้อนกันอยู่ เพราะในขณะที่องค์การถูกจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือกฎหมายขององค์การนั้น ๆ ภายในองค์การเองมักจะมีกลุ่มบุคคลที่พยายามแสดงพฤติกรรมบางอย่างออกมาเพื่อผลักดันแนวคิดของกลุ่มตน หรือเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มตน ทับซ้อนกับผลประโยชน์ขององค์การที่กลุ่มตนสังกัดอยู่ คณะสิงโตแต่ละคณะก็มีโครงสร้างทั้งสอง ทับซ้อนกันอยู่ แม้ว่าไม่ได้รับรองจากทางการ(ภาครัฐ) เป็นลายลักษณ์อักษร ที่เรียกว่าเป็นทางการ แต่มีลักษณะโครงสร้างไม่เป็นทางการ และมีระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ เฉพาะที่ใช้ปฏิบัติภายในคณะสิงโตแต่ละคณะ เพื่อกำหนดความประพฤติของสมาชิกคณะสิงโตให้ต้องปฏิบัติตาม เช่นระเบียบว่าด้วยต้องฝึกซ้อม ระเบียบว่าด้วยการแต่งกาย การแสดงท่วงท่าและลีลาในการเชิดสิงโต เป็นต้น

2. แนวทางการบริหารจัดการคณะสิงโตเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ

คณะผู้วิจัยพบว่าคณะสิงโตไม่มีรูปแบบองค์กรที่ชัดเจน แต่ละคณะมีการจัดตั้งเอกเทศเฉพาะตน สัมฤทธิ์ผลหรือประสิทธิภาพในภาพรวมจึงยังไม่เกิดขึ้นเพราะขาดปัจจัยทางการบริหาร เช่น ปัจจัย 3 M หรือ 11 M โดยแต่ละ M มีรายละเอียดดังนี้ 1) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Man) 2) การบริหารงบประมาณ (Money) 3) การบริหารงานทั่วไป (Management) 4) การบริหารวัสดุอุปกรณ์ (Material) 5) การบริหารคุณธรรม (Morality) 6) การให้บริการประชาชน (Market) 7) การให้บริการข่าวสาร หรือข้อมูลข่าวสาร (Message) 8) วิธีการ ระเบียบ แบบแผน หรือเทคนิค (Method) 9) การบริหารเวลา หรือกำหนดกรอบเวลาในการปฏิบัติงาน (Minute) 10) การประสานงาน หรือการประนีประนอม (Mediation) 11) การวัดผลหรือการประเมินผลการปฏิบัติงาน (Measurement) (Wirat niphā wan.2012)) แม้ว่าบางปัจจัยแต่ละคณะสิงโตจะมี เช่น ทรัพยากรมนุษย์ (Man) แต่ก็ไม่ได้มีการคัดกรองบุคคลที่จะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของคณะที่ตนรัก แต่ใช้ทรัพยากรมนุษย์ที่มีหรือสมาชิกในคณะมาจากญาติพี่น้องหรือคนในชุมชนที่มีใจรักในงานด้านนี้ แต่อาศัยการฝึกหัด ลองผิดลองถูกกว่าจะเป็นที่พอใจของหัวหน้าคณะสิงโต หัวหน้าคณะสิงโตจึงจะให้ขึ้นทำการแสดง เป็นต้น งานด้านบริหารก็ไม่ได้มีระบบที่เด็ดขาด เช่น กรณีสมาชิกคณะ ๆ บางคนถือหัวสิงโตเดินเรียไร ก็ไม่ได้มีมาตรการว่ากล่าวตักเตือนหรือลงโทษแต่อย่างไร และเรื่องงบประมาณ (Money) ได้พบว่า บางคณะขาดอุปกรณ์ในการแสดงเช่น เครื่องดนตรีสำหรับการแสดง สถานที่ฝึกซ้อมหรือเสาสำหรับให้นักแสดงกระโดดในการแสดงเสาดอกเหมย บางคณะต้องอาศัยยืมหรือพลัดเปลี่ยนกับอีกคณะโดยสลับวัน เวลา สำหรับฝึกซ้อม

กับเจ้าของอุปกรณ์การฝึกซ้อมเป็นต้น หรือแม้กระทั่งชุดที่สวมใส่ในการแสดง หลายคณะสิงโต อาศัยเจ้าภาพหรือสปอนเซอร์ จัดให้ปีละชุดหรือ 2 ชุด เป็นต้น เมื่อสอบถามถึงสาเหตุ ก็ได้ทราบว่า เพราะขาดเงินในการจัดหา ซึ่งก็คืองบประมาณในการบริหารคณะสิงโต หรือแม้กระทั่งเมื่อเกิดการบาดเจ็บจากการฝึกซ้อมก็ต้องใช้จ่ายเงินตนเองหรือกู้ยืมเพื่อมารักษาพยาบาล เป็นต้น

ดังนั้น เมื่อคณะสิงโตยังไม่มีองค์กรทำหน้าที่บริหารจัดการที่แน่ชัด ไม่มีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาเกี่ยวข้อง การที่จะให้คณะสิงโตแต่ละคณะกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ฯ จึงยังไม่เกิดขึ้น แต่ละคณะจัดการกิจกรรมหรือการแสดงทุกอย่างเพื่อให้คณะของตนมีงานแสดง แต่บางคณะที่ไม่ได้เน้นการแสดงมากนักแต่จัดตั้งขึ้นเพื่อสืบสานวัฒนธรรมประเพณีหรือเพื่อเป็นแหล่งพบปะ ทำกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชน ไม่ได้เอื้อรื้อนเรื่องงานแสดงสิงโต เพราะอยู่ได้ด้วยรายได้จากงานประจำ คณะที่มีแนวคิดเช่นนี้จึงไม่จำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจอะไรที่เป็นรูปธรรม จะมีบ้างเพียงส่วนน้อยที่มีเป้าหมายจะไปแข่งระดับนานาชาติในประเทศเพื่อนบ้านอาเซียน เช่น มาเลเซีย สิงคโปร์หรือฮ่องกง เป็นต้น

3. เพื่อสร้างเครือข่ายคณะสิงโตและส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว

คณะสิงโตมีเครือข่ายในหลายระดับ แต่เป็นลักษณะเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการ ดังกล่าวแล้ว อาศัยความสัมพันธ์ส่วนบุคคลมากกว่าเครือข่ายที่จะก่อให้เกิดความยั่งยืน เครือข่ายของคณะสิงโต เริ่มจากสมาชิกในคณะที่แยกตัวออกไปจัดตั้งเป็นคณะใหม่ขึ้นด้วยเหตุผลเฉพาะ คณะเหล่านั้นเมื่อมีกิจกรรมหรือมีเจ้าภาพจ้างให้ไปแสดงก็กลับมารวมตัวกันอีกครั้งหรือส่งคนในคณะของตนมาร่วมด้วยหรือสมาชิกในแต่ละคณะก็สามารถมาร่วมกันแสดงได้

นอกจากนั้น ยังมีเครือข่ายที่เชื่อมต่อกันระหว่างกลุ่มบุคคลที่ประกอบอาชีพด้านศิลปะหรือการแสดงด้วยกัน เช่น คณะจั่ว หรือคณะมายากล เป็นต้น ที่สามารถติดต่อ ส่งผ่านงานแสดงระหว่างกันกับคณะสิงโตและกลุ่มบริษัทรับจัดงาน (Organizer) ที่ถือว่าเป็นเครือข่ายของคณะสิงโตในการรับงานและป้อนงานให้ แม้ว่าจะได้รับประโยชน์ร่วมกับคณะสิงโตก็ตาม และเครือข่ายระหว่างประเทศ เช่น สมาคม ชมรม สิงโตในประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์หรือฮ่องกง ที่มีการติดต่อสื่อสาร จ้างให้คณะสิงโตของไทยไปแสดงในนามตัวแทนของสมาคม หรือชมรมที่ประเทศนั้น ๆ เป็นต้น การรวมกันเป็นเครือข่ายข้างต้น สอดคล้องกับ Phon si. (2007) ให้ความหมายว่าเครือข่ายหมายถึงความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างสมาชิกซึ่งอาจจะเป็นบุคคลต่อบุคคล บุคคลต่อกลุ่ม กลุ่มต่อกลุ่ม เครือข่ายต่อเครือข่าย กลายเป็นเครือข่ายย่อยภายใต้เครือข่ายใหญ่ ในการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายไม่ได้เป็นเพียงการรวมตัวกันโดยทั่วไปแต่มีเป้าหมายในการทำกิจกรรมร่วมกันทั้งที่เป็นครั้งคราวหรืออาจเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่อง จึงเป็นการเชื่อมโยงคนที่มีความสนใจร่วมกัน พบปะสังสรรค์และพัฒนาไปสู่การลงมือร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยเป้าหมายและจุดประสงค์เดียวกัน และเช่นเดียวกับ Phong phit. (2005) ให้ความหมายเครือข่ายว่าเป็นขบวนการทางสังคมอันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กรสถาบัน โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความต้องการบางอย่างร่วมกัน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมบางอย่างโดยที่สมาชิกของเครือข่ายยังคงความเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน

ในกรณีของคณะสิงโต มีความชัดเจนของการสร้างความสัมพันธ์กันเพื่อแสดงศิลปะวัฒนธรรมร่วมระหว่างไทยและจีนเพื่อต้องการให้วัฒนธรรมหรือการแสดงดังกล่าวยังคงอยู่และในขณะเดียวกันแต่ละคณะก็มีกิจกรรมในการแสดงที่สามารถร่วมกันได้ บางครั้งสมาชิกของแต่ละคณะก็มีเอกเทศในการ

แสดงการเข้าร่วมทั้งในระดับคณะในประเทศ หรือระดับต่างประเทศ เช่นมาเลเซีย สิงคโปร์หรือฮ่องกง เป็นต้น

คณะสิงโตทั้งหมดของย่านธนบุรี แม้ว่าได้มีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการ ดังกล่าว แต่ในอีกมุมหนึ่งก็มีความเป็นเครือข่ายสังคม (Social Network) เพราะสมาชิกของคณะสิงโตเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนหรือสังคมที่คณะสิงโตตั้งอยู่ และมีความสัมพันธ์กับสังคมในหลายมิติเช่น เกิดขึ้น 1) เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในฐานะความสัมพันธ์ที่โยงใย นับตั้งแต่ปัจเจกบุคคลไปจนถึงความสัมพันธ์อันสลับซับซ้อนในพหุสังคม 2) เป็นคำที่นำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการขับเคลื่อนทางสังคมและยุทธศาสตร์การพัฒนา 3) เป็นคำที่อธิบายถึงแบบแผนพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับปัจเจกบุคคลและสังคมในการที่จะดำเนินกิจกรรมความสัมพันธ์ การติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฯลฯ กับฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้เกิดกระบวนการตามเหตุและปัจจัยนั้น ๆ (‘aphāk rō. 2547)

แม้ว่าคณะสิงโตแต่ละคณะมีความเป็นเอกเทศหรือลักษณะเฉพาะของคณะ แต่ก็มิ้องประกอบของความเป็นเครือข่ายหลายด้าน และสอดคล้องกับ Charoen wong sak . 2543) ศึกษาไว้ เช่น 1) การรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common perception) หมายถึงสมาชิกในเครือข่ายต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุการณ์การเข้าร่วมเป็นเครือข่าย เช่นมีความเข้าใจในปัญหาภายในคณะสิงโตและมีสำนึกในการแก้ปัญหาร่วมกัน เป็นต้น 2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common vision) เป็นการมองเห็นภาพของจุดมุ่งหมายในอนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มเครือข่ายรับรู้และเข้าใจทิศทางเดียวกัน มีเป้าหมายเดียวกัน ก่อให้เกิดพลังขับเคลื่อน เกิดเอกภาพและบรรเทาความขัดแย้งอันเกิดจากมุมมองความคิดที่แตกต่างกันได้ เช่นความต้องการให้เมืองครหรือเครือข่ายที่เป็นทางการ มีหน่วยงานหรือภาครัฐรับรอง เป็นต้น 3) การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (mutual interest / benefits) เพราะหากสมาชิกต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำกิจกรรมของตน แต่เมื่อมารวมกันเป็นเครือข่ายบนฐานผลประโยชน์ร่วมกันที่มากเพียงพอจะดึงดูดให้รวมเป็นเครือข่าย ให้งานหรือกิจกรรมสำเร็จบนฐานของผลประโยชน์ร่วมกันได้ 4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (all stakeholders participation) นับว่าเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญมากในการพัฒนาเครือข่ายให้มีความเข้มแข็ง เพราะเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในเครือข่าย ย่อมเป็นเงื่อนไขทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือ เป็นต้น 5) การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary relationship) เป็นเรื่องที่สมาชิกของเครือข่ายต่างเสริมสร้างซึ่งกันและกันโดยที่จุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยแก้จุดอ่อนให้อีกฝ่ายหนึ่ง 6) การพึ่งพาร่วมกัน (interdependence) เนื่องจากข้อจำกัดของสมาชิกในเครือข่ายทั้งในด้านทรัพยากร ความรู้ เงินทุน กำลังคน ฯลฯ สมาชิกในเครือข่ายไม่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างสมบูรณ์ แต่เมื่อร่วมกันจะทำให้เป้าหมายนั้นสำเร็จได้ 7) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (interaction) เพราะหากขาดปฏิสัมพันธ์กันแล้ว สมาชิกไม่มีทางประสบความสำเร็จได้เพราะขาดความร่วมมือในกิจกรรมของเครือข่ายและระหว่างเครือข่าย เป็นต้น

5.3 ข้อเสนอแนะ

คณะผู้วิจัยได้แบ่งข้อเสนอแนะออกเป็น 3 ส่วน คือข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติหรือสำหรับผู้ปฏิบัติ ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย สำหรับผู้บริหารระดับสูง ตั้งแต่รัฐบาล กระทรวงหรือกรุงเทพมหานคร เป็นต้น และข้อเสนอแนะในการทำวิจัย สำหรับนักวิจัยหรือผู้สนใจทั่วไป ข้อเสนอแนะแต่ละส่วนมีรายละเอียด ดังนี้

(1) ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

1) คณะสิงโตควรมีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นชมรม สมาคม หรือจัดตั้งเป็นนิติบุคคล เพื่อให้มีอำนาจในการบริหารจัดการในกลุ่มของตน เช่นเดียวกับกลุ่มศิลปิน หรือผู้แสดงงานศิลปะอื่น ๆ อันจะทำให้เกิดความเข้มแข็งในกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพเดียวกันนี้

2) หากมีการจัดตั้งเป็นชมรม สมาคมหรือนิติบุคคลได้ ควรจัดให้มีสวัสดิการเพื่อดูแลชาวคณะ หรือผู้ประกอบการอาชีพเดียวกัน

3) เมื่อเป็นนิติบุคคล ควรมี กฎเกณฑ์ ระเบียบบริหารจัดการนักแสดงหรือคณะสิงโตที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเช่นการถือหัวสิงโต เดินเร่ไร ฯลฯ เพราะหากแก้ปัญหานี้ได้ จะสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อผู้คนจำนวนมาก

4) คณะสิงโตควรมีการเปิดกว้างให้ชุมชนได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของคณะ ตลอดจนเปิดรับฟังความคิดเห็นของชุมชน ด้วย

5) คณะสิงโต ควรมีกิจกรรมในการแสดงเชิดสิงโตที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการชมหรือร่วมแสดง อันจะก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมหรือนักท่องเที่ยวมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

(2) ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

1) ภาครัฐควรร่วมกับภาคเอกชนหรือประชาสังคม กำหนดนโยบายส่งเสริม อนุรักษ์หรือสนับสนุนศิลปวัฒนธรรมแขนงนี้ อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม

2) ภาครัฐ ควรสนับสนุน ส่งเสริมให้คณะสิงโตมีสถานภาพทางสังคมทัดเทียมกับงานแสดงศิลปวัฒนธรรมแขนงอื่น ๆ เช่น มวยไทย กีฬาฟุตบอล นักร้อง นักแสดง หรือบุคคล กลุ่มบุคคลในสาขาอาชีพอื่น ๆ

3) ระดับสำนักงานเขต หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่นกรุงเทพมหานคร ควรมีนโยบายส่งเสริม สนับสนุนให้เป็นส่วนงานใด ส่วนงานหนึ่งของงานในอำนาจหน้าที่ของฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม โดยให้มีความชัดเจนในระดับนโยบายหรือแผนงานที่จะมีบทบาท อำนาจหน้าที่โดยตรง จะทำให้มีความชัดเจนต่อการบริหารจัดการคณะสิงโตหรือจัดเป็นเทศกาลท่องเที่ยวของสำนักงานเขต หรือกรุงเทพมหานคร ในอนาคต

4) ภาครัฐ ทั้งระดับรัฐบาล กระทรวง สำนักงานเขต หรือกรุงเทพมหานคร อาจกำหนดเป็นนโยบายผลักดันให้เป็นอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวของกรุงเทพมหานคร ในอนาคต

5) ภาครัฐอาจมีนโยบายให้ภาคเอกชนหรือและประชาสังคมเข้ามาร่วมขับเคลื่อนให้การแสดงศิลปวัฒนธรรมไทย – จีน เช่นการเชิดสิงโต เป็นอัตลักษณ์หรือเทศกาลประจำปีของกรุงเทพมหานคร หรือย่านธนบุรี ในอนาคต

(3) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการวิจัยถึงแนวทางและแนวโน้มความเป็นไปได้ในการผลักดันการแสดงสิงโตให้เป็นอัตลักษณ์หรือแลนด์มาร์กด้านการท่องเที่ยวย่านฝั่งธนบุรีหรือกรุงเทพมหานคร ให้เป็นเทศกาลระดับชาติและระดับโลก

2) ควรมีการทำวิจัยเพื่อแสวงหาความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคมในการผลักดันให้เป็นเทศกาลเพื่อการท่องเที่ยวหรือแลนด์มาร์กด้านการท่องเที่ยวย่านฝั่งธนบุรี ฯ

3) ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ด้านการท่องเที่ยวของย่านฝั่งธนบุรี เพื่อจะได้พัฒนาให้เป็นอัตลักษณ์หรือแลนด์มาร์กด้านการท่องเที่ยวย่านฝั่งธนบุรีหรือกรุงเทพมหานคร ให้เป็นเทศกาลระดับชาติและระดับโลก

4) ควรมีการทำวิจัยเปรียบเทียบการบริหารจัดการหรือศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการจัดการแสดงสิ่งโตระหว่างจังหวัดนครสวรรค์และย่านธนบุรี กรุงเทพมหานคร

5) ควรมีการทำวิจัยถึงแนวทางการบริหารจัดการวัฒนธรรมไทย - จีนให้เป็นเทศกาลที่มีอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว: กรณีการเชิดสิงโต ย่านธนบุรี กรุงเทพมหานคร

References

- Charoen wong sak, K. (2003) . kanchatka khruakha : konlayut samkhan su khwamsamret khong kan patirup kansuksa . Krung Thep... : borisat sakset midia chamkat .
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). **การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพฯ : บริษัท ชัคเชสมิเดีย จำกัด.
- Sanguan nam, C. (2002) . thritsadi naeo patibatkan borihan sathan suksa . Krung Thep... : bukpho .
- จันทร์านิ สงวนนาม.(2545). **ทฤษฎีแนวปฏิบัติการบริหารสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ : บุคพอยท์.
- Wiphatphumprathet.T.(2015).Kanchaetsinghatow : Kansadengnawatthanathamchinalaekiladap Nanchat. Lion Dance: A Performance in a Traditional Chinese Culture and an International Sports Competition.
- ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ (๒๕๕๘) **การเชิดสิงโต : การแสดงในวัฒนธรรมจีนและกีฬาระดับนานาชาติ**. Lion Dance: A Performance in a Traditional Chinese Culture and an International Sports Competition วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย (https://arts.dpu.ac.th/media/research/201810051538728837-%E0%B8%98%E0%B8%B1%E0%B8%8D%E0%B8%98%E0%B8%B1%E0%B8%8A_Lion%20Dance.pdf)
- Watthanabunya laekhana P. (2018). **Thonburi's Permoning Art in The 21 th Century**. Bansomdejchaopraya Rajabhat University (Supported from National Research Council of Thailand. Bangkok)
- ปัทมา วัฒนบุญญา และคณะ (2561). **ศิลปะการแสดงฝั่งธนบุรีในศตวรรษที่ 21. Thonburi's Permoning Art in The 21 th Century**. มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (งานวิจัยนี้ได้รับการอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ)
- Phramahasuthi 'aphak ro . (2004) . khruakha : thammachat khwamru lae kanchatka . Krung Thep... : khongkan soemsang kan rianru phua chumchon pensuk .
- พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2547). **เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ**. กรุงเทพฯ :

โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.

Chumat, M. and Senthong, P. (2019). **Management of Lion and Thai – Chinese Cultural Network to Promote Creative Tourism.** National Research Council of Thailand. Bangkok.

มีเดีย จูมะ พชรวัฒน์ เส้นทอง. (2562). **การจัดการคณะเขตสิงโตและสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรม ไทย-จีน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์.** สำนักงานงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กรุงเทพฯ

Wirat nipa^h wan, W. (2012) . k^hanbo^hrihaⁿ chatkaⁿ lae k^hanbo^hrihaⁿ yutthasa^t kho^{ng} nu^aing^an kho^{ng} rat . Krung Thep... : โพรเพช.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2555). **การบริหารจัดการและการบริหารยุทธศาสตร์ของหน่วยงานของรัฐ.** กรุงเทพฯ : โพรเพช.

Phon si^h, S . (2007) . k^hru^akh^ai kaⁿ rⁱan ru^h nai ngaⁿ phatthana^h chumchon . krung thep ... : ‘o^h diaⁿ saton^h .

สนธยา พลศรี. (2550). **เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน.** กรุงเทพฯ ฯ : โอเดียนสโตร์.

Somdetkromphraya^hdamrongra^hchaⁿupha^p Ri^apri^ang. (1988).

Phongsawad^an^hchaophraya^hthipha^kwong (kham Bunnag)

Songtru^atchamra^hlaesongphraniphoⁿ ‘athibaⁱphimkhrangthi^h 6. , Ko^hgwannakhadi^h laeprawatsa^t Kromsinpa^k.

สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ เรียบเรียง. (2531) **พงศาวดารเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (ข้า บุนนาค) ทรงตรวจชำระและทรงพระนิพนธ์อธิบายพิมพ์ครั้งที่ ๖.** กรุงเทพฯ, กองวรรณคดี และประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.

Phong phit,S. (2005) . k^hru^akh^ai : yutthawithi^h phu^a prachakhom^h khemkhon chumchon khemkhaeng . Krung Thep... : sathaban songsoem^h wisahakit chumchon . sin su^h su^an . (so^hngphanha^ho^hisa^hmsip) .p^h thi^h soem^h kaⁿphatthana^h ‘ongkha ko^h prachachon nai mu^ang : suksa^h chapho^h ko^hraⁿi saha ko^h Na kherit yuⁿiaⁿ chumchon lang nangkhasila^h khet^h Dusit krung thep ... : mahawitthayalai tham satta^h . ‘ekkas^an .

เสรี พงศ์พิศ. (2548). **เครือข่าย: ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง.** กรุงเทพฯ :

สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.สิน สีสวน. (2530). **ปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาองค์กร**

ประชาชนในเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีสหกรณ์เครดิตยูเนียนชุมชนหลังบ้านมนังคศิลา เขต ดุสิต กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถายเอกสาร.

Sahaphanwu^hsu^hhaengprathethai (<http://www.sat.or.th>)

สหพันธ์ชูแห่งประเทศไทย (<http://www.sat.or.th>)

Beven. KJ. (2006) **On undermining the science ?** Hydrol Processes

Rudolf Stichweh. (2011) <https://www.researchgate.net/publication/297163438>

Scott.(1992) **Organizations : Rational, Natural and Open Systems**. New Jersey
Prentice Hall.

ภาคผนวก ค
หนังสือเชิญประชุม

ที่ ศธ ๐๕๖๔.๐๗/๗ ๑๐๒



มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
๑๐๖๑ ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐

๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุมการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพล เครือรัฐติกาล

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วยอาจารย์มีเดีย จูมะ หัวหน้าโครงการ การจัดการคณะสังคมและสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมไทย-จีน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง การวิจัยและพัฒนาฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวด้วยวัฒนธรรมไทย-จีน เพื่อสร้างความเข้มแข็งด้านการท่องเที่ยวในย่านฝั่งธนบุรี สู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน สนับสนุนทุนวิจัยโดยสำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ซึ่งการดำเนินงานอยู่ในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจน และแม่นยำ เป็นประโยชน์สูงสุดในเชิงวิชาการและเชิงพื้นที่ อันจะนำไปสู่การนำไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบายของภาครัฐ ตรงตามผลผลิตของการวิจัย (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) ที่ตั้งไว้

ในการนี้ จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในวันอาทิตย์ที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๒ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๖.๐๐ น. ณ ห้อง ๒๗๐๗ C อาคาร ๒๗ ชั้น ๗ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.ทชชา วนะบรรเดชน์)
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา
โทรศัพท์ ๐-๒๕๗๓-๗๐๐๐ ต่อ ๕๐๗๘

ร่าง.....
พิมพ์.....
ตรวจทาน.....

ที่ อว ๐๖๔๓.๐๗/๖๓๑๕



มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
๑๐๖๑ ซอยอิสรภาพ ๑๕ แขวง หิรัญรูจี
เขตธนบุรี กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐

๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วม อบรมให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการให้กับผู้แทนคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี

เรียน คณะสิงโตศิษย์ลูกห้ายังมงคล

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วยอาจารย์ มีเดียณ จูมะ หัวหน้าโครงการ การจัดการคณะสิงโตและสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรม ไทย-จีน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง การวิจัยและพัฒนาฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวด้วยวัฒนธรรมไทย-จีน เพื่อความเข้มแข็งด้านการท่องเที่ยวในย่านฝั่งธนบุรี ผู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อย่างยั่งยืน สนับสนุนทุนวิจัยโดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ซึ่งการดำเนินงานอยู่ในช่วงสุดท้ายของการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในเชิงวิชาการและเชิงพื้นที่ อันจะนำไปสู่การนำไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบายของภาครัฐ ตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่ตั้งไว้

ในการนี้ จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมอบรมให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการให้กับผู้แทนคณะสิงโต ในย่านฝั่งธนบุรี ในวันพฤหัสบดี ที่ ๒๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๐๘.๓๐-๑๖.๓๐ น. ณ ห้อง ๒๗๐๗ C อาคาร ๒๗ ชั้น ๗ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ตามวันและเวลาดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทชชยา วนะบรรเดชน)
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สาขาวิชาานาฏศิลป์ศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
โทรศัพท์ ๐-๒๔๗๓-๗๐๐๐ ต่อ ๕๐๗๙
โทรสาร ๐-๒๔๗๓-๗๐๐๐ ต่อ ๕๐๗๙

ร่าง	
พิมพ์	
ตรวจทาน	

ที่ ศร ๐๕๖๔.๐๗/๙ ๑๐๒



มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
๑๐๖๑ ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐

๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุมการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

เรียน คุณสุพจน์ เอี่ยมประเสริฐ

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วยอาจารย์มีเดีย จูมะ หัวหน้าโครงการ การจัดการคณะสิงโตและสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมไทย-จีน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง การวิจัยและพัฒนาฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวด้วยวัฒนธรรมไทย-จีน เพื่อสร้างความเข้มแข็งด้านการท่องเที่ยวในย่านฝั่งธนบุรี สู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน สนับสนุนทุนวิจัยโดยสำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ซึ่งการดำเนินงานอยู่ในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจน และแม่นยำ เป็นประโยชน์สูงสุดในเชิงวิชาการและเชิงพื้นที่ อันจะนำไปสู่การนำไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบายของภาครัฐ ตรงตามผลผลิตของการวิจัย (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) ที่ตั้งไว้

ในการนี้ จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในวันอาทิตย์ที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๒ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๖.๐๐ น. ณ ห้อง ๒๗๐๗ C อาคาร ๒๗ ชั้น ๗ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.ทชชา วานะบวรเดชน)
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สาขาวิชาภูมิสถาปัตย์ศึกษา
โทรศัพท์ ๐-๒๔๗๓-๗๐๐๐ ต่อ ๕๐๗๘

ร่าง.....	
พิมพ์.....	
ตรวจทาน.....	



ที่ อว ๐๖๔๓.๐๗/๗ ๙๙๖

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
๑๐๖๑ ซอยอิสรภาพ ๑๕ แขวง ทิรัณบุรี
เขตธนบุรี กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐

๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการการสร้างเครือข่ายคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี และออกแบบ
กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

เรียน คณะสิงโตศิษย์เทวธรรม

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วยอาจารย์ มีเดียน จูมะ หัวหน้าโครงการ การจัดการคณะสิงโตและสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรม
ไทย-จีน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง การวิจัยและพัฒนาฐานทรัพยากร
การท่องเที่ยวด้วยวัฒนธรรมไทย-จีน เพื่อความเข้มแข็งด้านการท่องเที่ยวในย่านฝั่งธนบุรี สู่การท่องเที่ยวเชิง
สร้างสรรค์อย่างยั่งยืน สนับสนุนทุนวิจัยโดย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
(สกว.) ซึ่งการดำเนินงานอยู่ในช่วงสุดท้ายของการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการวิชาการและ
เชิงพื้นที่ อันจะนำไปสู่การนำไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบายของภาครัฐ ตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่ตั้งไว้

ในการนี้ จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการการสร้างเครือข่ายคณะสิงโตในย่าน
ฝั่งธนบุรี และออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในวันอังคาร ที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๒
เวลา ๐๘.๓๐-๑๖.๓๐ น. ณ ห้องปฏิบัติการ ๓๐๐๕๐๗ อาคาร ๓๐ ชั้น ๕ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ
เจ้าพระยา ตามวันและเวลาดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทชยา วนนบารเดชน์)
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
โทรศัพท์ ๐-๒๔๗๓-๗๐๐๐ ต่อ ๕๐๗๙
โทรสาร ๐-๒๔๗๓-๗๐๐๐ ต่อ ๕๐๗๙

ร่าง	
พิมพ์	
ตรวจทาน	



ที่ อว ๐๖๔๓.๐๗/ว ๗๑๖

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
๑๐๖๑ ซอยอิสรภาพ ๑๕ แขวง หิรัญรูจี
เขตธนบุรี กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐

๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการการสร้างเครือข่ายคณะสิ่งโตในย่านฝั่งธนบุรี และออกแบบ
กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

เรียน คณะสิ่งโตหลงเทียนไทยแลนด์

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วยอาจารย์ มีเดีย จูมะ หัวหน้าโครงการ การจัดการคณะสิ่งโตและสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรม
ไทย-จีน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง การวิจัยและพัฒนาฐานทรัพยากร
การท่องเที่ยวด้วยวัฒนธรรมไทย-จีน เพื่อความเข้มแข็งด้านการท่องเที่ยวในย่านฝั่งธนบุรี สู่การท่องเที่ยวเชิง
สร้างสรรค์อย่างยั่งยืน สนับสนุนทุนวิจัยโดย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
(สกว.) ซึ่งการดำเนินงานอยู่ในช่วงสุดท้ายของการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในเชิงวิชาการและ
เชิงพื้นที่ อันจะนำไปสู่การนำไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบายของภาครัฐ ตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่ตั้งไว้

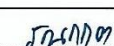
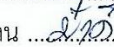
ในการนี้ จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการการสร้างเครือข่ายคณะสิ่งโตในย่าน
ฝั่งธนบุรี และออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในวันอังคาร ที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๒
เวลา ๐๘.๓๐-๑๖.๓๐ น. ณ ห้องปฏิบัติการ ๓๐๐๕๐๗ อาคาร ๓๐ ชั้น ๕ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ
เจ้าพระยา ตามวันและเวลาดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ


(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เทชยา วนนawat)
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สาขาวิชาภูมิสถาปัตย์ศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
โทรศัพท์ ๐-๒๔๗๓-๗๐๐๐ ต่อ ๕๐๗๙
โทรสาร ๐-๒๔๗๓-๗๐๐๐ ต่อ ๕๐๗๙

ร่าง	
พิมพ์	
ตรวจทาน	

ที่ อว ๐๖๔๓.๐๗/๗ ก๑๕



มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
๑๐๖๑ ขอยอิสรภาพ ๑๕ แขวง หิรัญรูจี
เขตธนบุรี กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐

๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วม อบรมให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการให้กับผู้แทนคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี

เรียน คณะสิงโตศิษย์เทวธรรม

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วยอาจารย์ มีเดียน จูมะ หัวหน้าโครงการ การจัดการคณะสิงโตและสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรม ไทย-จีน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง การวิจัยและพัฒนาฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวด้วยวัฒนธรรมไทย-จีน เพื่อความเข้มแข็งด้านการท่องเที่ยวในย่านฝั่งธนบุรี สู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อย่างยั่งยืน สนับสนุนทุนวิจัยโดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ซึ่งการดำเนินงานอยู่ในช่วงสุดท้ายของการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในเชิงวิชาการและเชิงพื้นที่ อันจะนำไปสู่การนำไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบายของภาครัฐ ตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่ตั้งไว้

ในการนี้ จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมอบรมให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการให้กับผู้แทนคณะสิงโต ในย่านฝั่งธนบุรี ในวันพฤหัสบดี ที่ ๒๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๐๘.๓๐-๑๖.๓๐ น. ณ ห้อง ๒๗๐๗ C อาคาร ๒๗ ชั้น ๗ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ตามวันและเวลาดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทชชยา วนะบวรเดชน์)
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
โทรศัพท์ ๐-๒๔๗๓-๗๐๐๐ ต่อ ๕๐๗๙
โทรสาร ๐-๒๔๗๓-๗๐๐๐ ต่อ ๕๐๗๙

ร่าง	ว.น.ก.ต
พิมพ์	ว.น.ก.ต
ตรวจทาน	ว.น.ก.ต

ภาคผนวก ง

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ดำเนินการมา
และผลที่ได้รับตลอดโครงการ

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ดำเนินการมา และผลที่ได้รับตลอดโครงการ

1. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระบบและรูปแบบในการบริหารจัดการคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี
2. ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการคณะสิงโตเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อสร้างเครือข่ายคณะสิงโตและส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว

2. แผนงานโครงการ

ตารางที่ ง.1

ระยะเวลา	กิจกรรม	ผลที่ได้รับ
เดือน 1-2	1. ทบทวนเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 2. ออกแบบและจัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 3. จัดทำข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับคณะสิงโต	1. เอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดการบริหารจัดการ แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และแนวความคิดสร้างเครือข่าย 2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต 3. ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับคณะสิงโตในพื้นที่ย่านฝั่งธนบุรี
เดือน 3-6	1. ลงพื้นที่เก็บข้อมูลคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี เพื่อศึกษาโครงสร้างการบริหารจัดการทั้ง 19 คณะ 2. ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ร่วมกับหัวหน้าคณะนักดนตรีและนักแสดงของคณะสิงโต เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการบริหารจัดการคณะสิงโต 3. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม เพื่อหาโครงสร้างการบริหารจัดการที่ดีคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี	1. ข้อมูลโครงสร้างการบริหารจัดการทั้ง 19 คณะ 2. ข้อมูลจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการบริหารจัดการคณะสิงโต 3. ข้อมูลโครงสร้างการบริหารจัดการที่ดีคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี 4. คู่มือประกอบการอบรมเรื่องการบริหารจัดการให้กับคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี

ระยะเวลา	กิจกรรม	ผลที่ได้รับ
	4. ถอดบทเรียนการบริหารจัดการคณะสิงโตที่มีการบริหารจัดการที่ดี (best practice) และมีชื่อเสียงระดับประเทศ 5. จัดทำคู่มือประกอบการอบรมเรื่องการบริหารจัดการคณะสิงโต	
เดือน 7-12	1. จัดทำเกณฑ์การประเมินในการคัดเลือกคณะสิงโตมาอบรมให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการ 2. จัดอบรมให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการให้กับผู้แทนคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี 3. จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการการสร้างเครือข่ายคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี และออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 4. วิเคราะห์ผลและสรุปผลการศึกษา	1. เกณฑ์การประเมินและจำนวนคณะสิงโตที่ได้รับคัดเลือกเพื่อมาอบรม 2. คณะสิงโตมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการคณะอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ 3. คณะสิงโตได้ร่วมกันวางแผนด้านการบริหารจัดการคณะสิงโตให้มีการบริหารงานอย่างเป็นระบบ และได้ได้กิจกรรมจากคณะสิงโตใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 4. เครือข่ายคณะสิงโตย่านฝั่งธนบุรี มีพันธกิจร่วมกันที่จะพัฒนาสู่ระดับสากล 5. ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการคณะสิงโตที่เกี่ยวข้องกับด้านการท่องเที่ยว

3. ผลที่ได้รับจากโครงการ (Outputs)

1. ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับคณะสิงโตในพื้นที่ย่านฝั่งธนบุรี
2. คู่มือประกอบการอบรมเรื่องการบริหารจัดการให้กับคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี
3. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
4. เครือข่ายคณะสิงโตเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
5. ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการคณะสิงโตที่เกี่ยวข้องกับด้านการท่องเที่ยว

ภาคผนวก จ
รูปภาพการดำเนินกิจกรรม

รูปภาพการประชุมแผนงานโครงการ



ที่มา : ถ่ายเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2562
ภาพผนวก จ. 1 การประชุมแผนงานโครงการ

ลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย คณะศิษย์หลวงพ่อวิเชียรมนู



ที่มา : ถ่ายเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2562
ภาพผนวก จ. 2 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย คณะศิษย์หลวงพ่อวิเชียรมนู

ลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย คณะศิษย์หลวงพ่อก้าว



ที่มา : ถ่ายเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2562
ภาพผนวก จ. 3 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย คณะศิษย์หลวงพ่อก้าว

ขบวนแห่งานประจำปีวัดอินทาราม



ขบวนแห่งานประจำปีวัดอินทาราม



ที่มา : 31 มีนาคม 2562

ภาพผนวก จ. 4 ขบวนแห่งานประจำปีวัดอินทาราม

ลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย คณะศึกษัลูกชัยมงคล



ที่มา : ถ่ายเมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2562
ภาพผนวก จ. 5 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย คณะศึกษัลูกชัยมงคล

ลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย คณะศิษย์เอกทำวมหาพรหม



ที่มา : ถ่ายเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2562

ภาพผนวก จ. 6 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย คณะศิษย์เอกทำวมหาพรหม

ลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย คณะศิษย์หลวงพ่อมเหศวร



ที่มา : ถ่ายเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2562

ภาพผนวก จ. 7 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย คณะศิษย์หลวงพ่อมเหศวร

ลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย คณะลูกพ่อพลายบางทรงฤทธิ์



ที่มา : ถ่ายเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2562

ภาพผนวก จ. 8 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย คณะลูกพ่อพลายบางทรงฤทธิ์

ลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย คณะลงเขียนไทยแลนด์



ที่มา : ถ่ายเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2562
ภาพผนวก จ. 9 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย คณะลงเขียนไทยแลนด์

สัมภาษณ์คุณวัชรพันธ์ ชาติวิวัฒน์พรชัย
ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาคณะสิงโตไทยให้ไปสู่นานาชาติ



ที่มา : ถ่ายเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2562
ภาพผนวก จ. 10 สัมภาษณ์คุณวัชรพันธ์ ชาติวิวัฒน์พรชัย

สนทนากลุ่มย่อย (focus group)



ที่มา : ถ่ายเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2562
ภาพผนวก จ. 11 สนทนากลุ่มย่อย (focus group)

การศึกษาฐานที่จังหวัดนครสวรรค์



การศึกษาดูงานที่จังหวัดนครสวรรค์



ที่มา : ถ่ายเมื่อวันที่ 26 เมษายน 2562
ภาพผนวก จ. 12 การศึกษาดูงานที่จังหวัดนครสวรรค์

กิจกรรมอบรมให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการให้กับผู้แทนคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี



ที่มา : ถ่ายเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2562
 ภาพผนวก จ. 13 กิจกรรมอบรมให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการให้กับผู้แทน
 คณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี

ประชุมเชิงปฏิบัติการการสร้างเครือข่ายคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี
และออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์



ที่มา : ถ่ายเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2562

ภาพผนวก จ. 14 ประชุมเชิงปฏิบัติการการสร้างเครือข่ายคณะสิงโตในย่านฝั่งธนบุรี
และออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์